# TERENTIVS.

AL DVS

IO. GLORIERIO CHRISTIANISS. GALLORVM REGIS SECRETARIO ET PRIMARIO IN SVBRIAE QVAESTORI FRANCISCVS ASVLANVS S.

q VICVNQVE Volcatius ille sedigitus fuit: qui iudiciū de latinis comicis, in his, qui circunferuntur, iambis tam audacter tulit: ut nihil eum, qui contra sentiat, sentire dixerit: ne ille mihi omni ipse prorsus uidetur sensu caruisse. Caecilio palmam statuit. facilius id fortasse quàm decuit. quanquam enim de eo, cuius nulla extent scripta, iudicari nihil possit: non parui tamen Ciceronis iudicium, qui nunc malum eum esse latinitatis authorem, nunc male locutum dicit: faciendum est. Sed ob ipsam tamen hanc causam, quod omnia eius scripta interciderunt: ne temere in eum quem non legimus, pronuntiasse quicquam uideamur: cum praesertim & Horatius etiam grauitate eum dicat uincere: condonemus sanè hoc Ciceronis iudicium: & recte Caecilio delatam palmam existimemus. Quid quod Plautum caeteros superare, ac sexto demum loco consequi Terentium asserit? ullo ne id pacto assentiri possumus? ego uero tantum abest ut in hac sim sententia: ut longo interuallo post Terentium Plautum arbitrer collocandum. Neq; uero ut hoc sentiam, sermonis solum elegantia moueor: qua Terentium facillime omnes excellere nemo est qui neget. Volo in hoc parem illi Plautum esse: uolo quod homunis fortasse uitium sit, aetati ascribere. durior est Plau

*tus: asperis quibusdam atque obscuris uerbis utitur. si enim tunc loquebantur. non poterat ille alio quàm ætatis suæ sermone uti. Longe Terentius cultior. nihil in eo non lene, nihil non elegans. limatior tum scilicet latina lingua facta est. non eius hæc propria existimanda laus, sed communis illius ætatis omnium. ut hæc inquam ita esse concedam: quid cætera, quæ multo maioris artis sunt: possunt ne ulla ratione paria in utroque fieri? Omnibus mihi Plautus in rebus (liceat libere proferre quod sentio) uidetur nimius. ita illo Terentius parcior: ut nihil ab eo tamen, quod desyderari possit, relinquatur. Hyant nonnunquam, neq; satis cohærent Plauti Comœdiæ. ita omnia Terētij inter se nexa: ita ex omnibus unum quoddam conflatur: ut nihil aptius illius fabulis, nihil magis fieri ad unguem possit. atqui hoc id est, quod præcipue præstari & ab poetis, & ab scriptoribus omnibus debeat: ac maximam, si aliud quippiam, artem exigat. iam decorum illud, quod in omnibus tantopere custodiendum rebus est: in fabulis uero, ubi congrua unicuiq; personæ effingenda sunt omnia: nisi seruetur, nihil prorsus fiat: nemo Terentio attentius obseruauit. at huius nonnunquam Plautus obliuiscitur. Ac mihi quidem aliquando hæc quæ diximus, consyderanti, ob id Plautus minus in his fortasse posuisse curæ uideri solet: quod unum illi studium facetiarum fuit. nihil ille aliud propositum Comico poëtæ credidit, quàm populo risum mouere. id dum unum captat: uni huic rei dum inseruit: ut id quod uoluit maxime assecutus sit: & urbanissimus sit spectatoribus uisus: multa certe alia, & potiora omisit. atq; ipsi tamen etiam illi sales, dum undiq; eos colligit: undiq; ex omni re aucupatur: hebetes plerunq; ac scurriles sunt:*

*nec quos extra illum in theatro concitati uulgi plausum sedatus probare lector possit. Qua in re ita sibi* Terentius *moderatus est: ut in hoc quoq; non minus, quàm in cæteris, quæ à nobis dicta sunt: præstitisse omnibus uideatur.* Duo *sunt facetiarum genera: in re alterum, alterum in uerbo est positum. multo id uenustius & grauius, quod re tractatur. acutum nonnunquam & elegans, quod in uerbo est: sed frigidum tamen plerunq; est: & facillime in scurrilitatem delabitur, si quis sibi in eo non moderetur.* Creber *primo in genere, in secundo parcus* Terentius*: econtra* Plautus*, in primo rarus, in secundo frequentissimus. hinc factum est: ut rudi fortasse populo & spectatoribus, quippe qui scurra sæpius quàm poëtæ delectentur: salsior sit* Plautus *uisus. peritis certe auribus, & sapienti lectori nihil* Terentio *festiuius uideri debet. illius quæ lepida dicta sunt placere semel possunt. huius quo magis inspiciuntur, eò uenustiora apparent. risum ille persæpe, sed & sæpe cachinum mouet. nunquã cachinum* Terentius*. atq; ut uno omnia uerbo complectar: in illo dicacitas, in hoc urbanitas conspicitur maxima.* Atq; *hanc quidem ego de poëtis his non tam libere fortasse dixissem sententiam, nisi maximos, quos sequerer, uiros,* Horatium *&* Afranium *eius authores habuissem: quos multo ego pluris, quàm se digitum hunc nescio quẽ facio. acerrimo inter poëtas omnes iudicio mihi fuisse* Horatius *uidetur. nemo illo uetustiores poëtas diligentius excussit. at is de* Plauto.

*At nostri proaui plautinos & numeros, &*
Laudauere *sales: nimium patienter utrunq;*
Ne *dicam stulte mirati: si modo ego & uos*
*Scimus inurbanum lepido seponere dicto:*

Legitimumq; sonum digitis callemus & aure.

Et numeros,& sales Plautinos non probat Horatius. nos de salibus diximus:multa,quæ de numeris dici pos sent:ne longiores essemus:ac nimis omnia inquirere ui deremur:prætermittere,ac condonare uoluimus. Sed qd idem de Terentio Horatius?

Vincere Cæcilius grauitate,Terentius arte.

Parem Cæcilio Terentium facit,cum grauitate alterum, alterum arte dicit uincere. atqui ego ne grauitate quidem uideo quomodo ab ullo uinci potuerit. Terentius. quæcunq; in comico esse aut potest aut debet grauitas,in illo est. quod si grauior Cæcilius fuit,ne ille fortasse comœdiæ sit fines prætergressus. quãquam enim tollat ple runq; uocem comœdia necesse est:ita tamen debet tollere: ut nullo illi pacto ad tragœdiam ascendendum sit. ob hoc ego Afranio libenter accedo:qui neminem Terentio dici posse similem affirmat:neq; cuiusquam uerius fuisse iudicium arbitror. Probatiores alij fuerint populo:unius ego Afranij,qui ipse egregie togatas scripsit:de comico poeta iudicium,longe omnibus totius uictricis terrarum omnium plebis romanæ pluribus anteponendum censeo. At in alia est sententia Sedigitus. grauis mihi author op ponitur. Non Terentio is Cæcilium solum & Plautum, sed Atilium etiam,si dijs placet(ut omittam alios)præferendum existimat. Quid agis bone Volcati?eum ne etiam,quem Cicero & ferreum esse scriptorem Licinio assentitur:& ipse durissimum uocat?Sed non est profecto quod admirer:non satis tibi elegantissimum hunc poetã placuisse. ne id quidem admirarer:si post Ennium, quẽ postremum censes:collocasses. hoc te ego sensisse,sed dicere ausum non esse arbitror. Vnum id admiror:inuentum es

se quempiam qui tua ista carmina tanquam oraculum quoddam sibi proferenda duxerit. Sed ualeat Sedigitus: nos Afranio assentiri non pigeat: ac Terentium omnibus præstitisse comicis credamus: neq; uim illam comicam quam ei unam defuisse dolet Cæsar (si modo sunt illa Cæsaris carmina) desyderemus. nihil illi defuit: omnia, quæ comico poëtæ præstanda sunt, præstitit. si quid desyderandum in illo est: desyderandum id est: ut ea aliquando in manus nostras ueniant exemplaria: ex quibus emendatissimus emitti, ac confusi illius restitui uersus possint. Nihil est enim difficilius, quàm hos distinguere. simillimos ille eos prosæ orationi esse uoluit: ut nihil à sermone differre uiderentur. ob id proximis his rudibus & bonarũ literarum expertibus sæculis uersus crediti non sunt: et ab exscribentibus librarijs confusi. restituit horũ multos Aldus sororius meus, dum uiueret: multos nos eo mortuo ex ueteribus libris correximus. neq; tamen, qđ audaciores alij affirmare ausi sunt: restitutum omnino Terentium credimus. erit fortasse cum id affirmari à nobis poterit: nunc satis nobis sit, ex nulla unquam illum officina post hunc exscribendi libros modum inuentum, castigatiorem produisse. Plures autem ob causas tibi is Glorieri Clarissime debetur liber: et promiserat iam eum tibi Aldus: & nihil est, quod tibi nostro etiam nomine & ego, & Andreas pater non debeamus: Tu Aldum semper singulari quadam beneuolentia prosecutus es: Tu eo defuncto omnem in nos amorem illum contulisti: neq; unquam noua in nos quotidie beneficia congerere intermisisti. ex quo factum est: ut quo tibi pacto pares unquam referri à nobis possint gratiæ, non uideamus. neq; tamen ob id hunc tibi à me librum dicatum quisquã existimet: quod

plurimis ac maximis tuis in me meritis leui hoc munere satisfactum uelim. tantum abest ut id cogitem: ut ob hoc tibi etiam magis debiturus sim. Ob hanc enim præcipue causam sub tuo nomine Terentium edimus: ut & is, et reliqua omnia, quæ aut emissa à nobis sunt, aut emitten tur, patrocinio tuo defendantur: ac non parua ex tuo nomine authoritas libris nostris accedat. Quod autem tibi ego, cui me plurimum debere confiteor: plura etiam debere non uerear: singularis quædam, quæ in te uno cernitur: in causa est beneficentia. tum tu tibi cumulatissime relatum beneficium putas: cum nouo cumulas: neq; alium ex ipsa beneficentia fructum, quàm beneficentiã ipsam petis. Ac ostendunt se quidẽ reliquæ in te uirtutes omnes: ob quas tanquam aliquod è Gallia missum numen Insubria te tota suspicit: sed nescio quo pacto tamen longe magis hæc omnium in se oculos trahit: longe hæc magis omnium sermonibus celebratur. quippe & multo hanc sibi omnes magis quàm cæteras prodesse sentiunt: neque alia uirtus est, quæ similiores nos deis efficiat. atque hac tu quidem ita quotidie tibi multos deuincis: ut difficile sit, qui te nouerit, & non tuo tibi aliquo beneficio obstrictus sit, reperire. Ego certe præter cæteros tibi tantum debeo: ut tibi quidem ipsi satisfacere una tantum ratione, noua beneficia accipiendo, atq; illustriorem beneficentiam tuam faciendo, possim. cæteris quo me pacto non ingratum esse ostendam, non inueniam.

# TERENTII VITA ET DE TRAGOEDIA AC COMOEDIA NON PAVCA EX AELIO DONATO.

PVBLIVS TERENTIVS Afer Carthagine natus, seruiuit Romae Terentio Lucano senatori: a quo ob ingenium, & formam, non institutus modo liberaliter: sed & mature manumissus. Quidam captum esse existimant. quod fieri nullo modo potuisse Fenestella docet: cum in fine secundi belli punici & ante initium tertij natus sit et mortuus. Nec si a Numidis aut Getulis captus sit: ad ducem Romanum peruenire potuisse, nullo commercio inter Italicos & Afros, nisi post deletam Carthaginem, cepto. Hic cum multis nobilibus familiariter uixit: sed maxime cum Scipione Africano, & cum Laelio. quibus etiam corporis gratia conciliatus existimatur. Quod & ipsum Fenestella arguit: contendens utroq; maiorem natu fuisse. quamuis Cornelius Nepos aequales omnes fuisse tradit: & Portius suspicionem de consuetudine per haec faciat:

Dum lasciuiam nobilium & fucosas laudes petit:
Dum Africani uoce diuina inhiat auidis auribus:
Dum ad Furium se coenitare, et Laelium, pulchrũ putat:
Dum se amari ab hisce credit, crebro in Albanũ rapi:
Ad florem aetatis suae ipsis sublatis rebus ad summam inopiam redactus est.
Itaq; e conspectu omniũ abijt in Graeciã in terrã ultimã:

Mortuus est in Stimphalo Arcadiæ oppido. nihil Publius Scipio profuit: nihil ei Lælius: nihil Furius:
Tres per idem tempus qui agitabant nobiles. facillime
Eorum ille opera ne domum quidem habuit conductitiā:
Saltem ut esset quo referret obitum domini seruulus.
Scripsit comœdias sex. ex quibus primam Andriam cum ædilibus daret: iussus ante Cerio recitare, ad cœnantem cum uenisset: dictus est initium quidem fabulæ, quod erat contemptiore uestitu: subsellio iuxta lectulum residens legisse: post paucos uero uersus inuitatus ut accumberet, cœnasse una: deinde cætera percurrisse non sine magna Cerij admiratione. & hanc autem & quinque reliquas æqualiter populo probauit. Quamuis Volcatius de enumeratione ita scribit:
Sumeretur Ecyra sexta ex his fabula.
Eunuchus quidem bis acta est: meruitq; pretium quantum nulla alia cuiusquam comœdia: uidelicet octo millia numum. propterea summo quoque titulo ascribitur. Nam Adelphorum principium Varro etiam præfert principio Menandri. Non obscura fama est adiutum Terentium in scriptis a Lælio & Scipione: quibus cum familiariter uixit. Eandem ipse auxit: nunquam enim nisi leuiter se tutari conatur: ut in prologo Adelphorum.
Nam quod isti dicunt maleuoli, homines nobiles
Hunc adiutare: assidueq; una scribere:
Quod illi maledictum uehemens existimant:
Eam laudem hic ducit maximam: cum illis placet
Qui uobis uniuersis, & populo placent:
Quorum opera in bello, in otio, in negotio,
Suo quisq; tempore usus est sine superbia.

*Videtur autem se leuius defendisse: quia sciebat Lælio et Scipioni non ingratam esse hanc opinionem: quæ tamen magis & usque ad posteriora tempora ualuit. Q. Memmius in oratione pro se ait. P. Africanus, qui à Terentio personam mutuatus, quæ domi luserat ipse, nomine illius in scenam detulit. Nepos authore certo comperisse se ait: C. Lælium quondam in Puteolano Cal. Martij admonitum ab uxore, temperius ut discumberet: petijsse ab ea ne interpellaretur: serius tandem ingressum triclinium dixisse: non sæpe in scribendo magis successisse sibi: deinde rogatum ut scripta illa proferret, pronuntiasse uersus qui sunt in heautontimorumeno,*

*Satis pol proterue me Syri promissa huc induxerunt.*

*Satra Terētium existimat, si modo in scribendo adiutoribus indiguerit: non tam Scipione & Lælio uti potuisse: qui tunc adolescentuli fuere: quàm Sulpitio Gallo homine docto, & qui consularibus ludis initium fecerit fabularum dandarum: uel Q. Fabio Labeone & M. Pompilio, consulari utroq;, ac poëta. Ideo ipsum non iuuenes designasse, qui se adiuuasse dicerentur: sed uiros, quorū operam, & in bello, & in otio, & in negotio populus sit expertus. Post editas comœdias, quintum atq; trigesimū egressus annum, causa euitandæ opinionis: quia uidebatur aliena pro suis edere: seu percipiendi græcorum instituta moresq;: quos perinde exprimeret in scriptis: egressus est: neq; amplius redijt. De morte eius Volcatius tradit.*

*Sed ut Afer sex populo edidit comœdias:*
*Iter hinc in Asiam fecit: nauim cum semel*
*Conscendit: uisus nunquam est. sic uita uacat.*

Q. Consetius redeuntem è Græcia perijsse in mari dicit cum centum & octo fabulis conuersis à Menandro. Cæteri mortuũ esse in Arcadia Stimphali sinu Leucadiæ tradunt Cn. Cor. Dolabella, Marco Fuluio nobiliore COSS. morbo implicatum acri, dolore ac tædio amissarum fabularum: quas in naui præmiserat: ac simul fabularum, quas nouas fecerat. Fuisse dicitur mediocri statura: gracili corpore: colore fusco. Reliquit filiã, quæ equiti. Ro. nupsit. Item hortulos. XX. iugerum, uia Appia ad Martis uillam: quo magis miror Portium scribere.

-nihil Publius

Scipio profuit: nihil ei Lælius: nihil Furius:

Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillime

Eorum ille opera ne domum quidem habuit conductitiã:

Saltem ut esset, quo referret obitum domini seruulus.

Hunc Afranius quidem omnibus comicis præfert, scribens in compitalibus.

Terentio non similem dices quempiam.

Volcatius autem non solum Næuio, & Plauto, & Cæcilio, sed Licinio quoq; postponit. Cicero in Limone hactenus laudat.

Tu quoq;, qui solus lecto sermone Terenti

Conuersum expressumq; latina uoce Menandrum

In medio populi sedatis uocibus effers.

Quid, qđ come loquẽs ac oĩa dulcia dicens. C. Cæsar.

Tu quoq; tam submisso dimidiate Menander

Poneris: & merito puri sermonis amator.

Lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis

Comica: ut æquato uirtus polleret honore

Cum græcis: neq; in hac despectus parte iaceres.

Vnum hoc maceror & doleo tibi deesse Terenti.

Hæc Suetonius Tranquillus. Nam duos Terentios poetas fuisse scribit Metius: quorum alter Fregellanus fuerit Terentius libertus. Alter libertinus Terentius Afer patria, de quo nunc loquimur. Scipionis fabulas edidisse Terentium Valegius natione ait, hæ, quæ uocantur fabulæ cuiæ sunt: non has qui iura populis recensentibus dabat summo honore affectus fecit fabulas. Duæ ab Apollodoro translatæ esse dicuntur Comœ: Phormio, et Ecira: quatuor reliquæ a Menandro: ex quibus magno successu, et pretio stetit Eunuchus fabula: Ecyra sæpe exclusa uix acta est.

INITIVM Tragœdiæ & comœdiæ a rebus diuinis est inchoatum: quibus pro fructibus uota soluentes, operabantur antiqui. Nam incensis iam altaribus & admoto hirco, id genus carminis quod sacer chorus reddebat Libero patri, tragœdia dicebatur: uel ἀπὸ τῦ τράγυ, hoc est ab hirco hoste uinearum, et a cantilena (eius ipsius rei apud Virgilium plena fit mentio) uel quod hirco donabatur eius carminis poëta. Vel quod uter eius musti plenus solenne præmium cantoribus fuerat. Vel quod ora sua fecibus perlinebant scenia ante usum personarũ ab Eschylo repertum. Feces enim dicuntur græce τρύγες. Et his quidem causis tragœdiæ nomen est inuentum. At uero nondum coactis in urbem Atheniensibus, cum Apollini Nomio, idest pastorum uicinorumq; præsidi deo, constructis aris, in honorem diuinæ rei, circum Atticæ uicos, uillas, pagos, & compita festum carmen solenniter cantarent: orta est Comœdia, ἀπὸ τῦ κωμά-

* gir: quod est comessatum ire cantantes. quod apponitis solenni die: uel amatorie lasciuientibus choris comicis, non absurdum est. Itaq; ut rerum ita etiam temporum ipsorum cœpto ordine tragœdia primo prolata esse cognoscitur. Nam ut ab incultu & feris moribus, paulatim peruentum est ad mansuetudinem, urbes'q; sunt conditæ: & uita mitior atq; otiosa processit: Ita res tragicæ longe ante comicas inuentæ. Quamuis retro priscæ uolentibus reperiatur Thespis tragœdiæ primus inuentor: & comœdiæ ueteris pater Eupolis, cum Cratino, Aristophane'q; esse credatur: Homerus tamen, qui ferè omnis poëticæ largissimus fons est: etiam his carminibus exempla præbuit: & uelut quadam suorum operum lege præscripsit: qui iliadē instar tragœdiæ, odysseam ad imaginem comœdiæ fecisse monstratur. Nam post illius tale, tantum'q; documentum ab ingeniosissimus imitatoribus & digesta in ordinem, & diuisa sunt ea, quæ etiam tum temere scribebantur adhuc impolita, atque in ipsis rudimentis haudquaquam, ut postea facta sunt, decora atq; lenia: adeo ut ea propria de tragœdia dicenda sunt. De titulo præpositi operis siue instantis in alia tempora differamus: & de his fabulis iam loquamur, quas Terentius imitatus est. Postquam demonstrandæ originis causa de utriusque generis initio diximus: quod necesse est iam dicemus. Comœdia ferè uetus, ut ipsa quoque olim tragœdia simplex carmen (quemadmodum iam diximus) fuit: quod chorus circa aras fumantes nunc spatiatus, nunc reuoluens gyros, cum tibicine concinebant. Sed primo una persona subducta est cantoribus: quæ respondens alternis * choro locupletauit: Variauit'q;

rem musicam: tum altera, tum tertia: & ad postremum crescente numero per actores diuersos personae, pallae, cothurni, socci, & caeteri ornatus atq; insignia scaenicorum reperta: & ad hoc unicuiq; suus habitus: & ad ultimū qui primarum partium, qui secundarum, & tertiarum, quartiq; loci, atq; quintarum actores essent, distributa & diuisa, quinq; partita acta est tota fabula. quae tamen in ipsis ortus sui uelut quibusdam incunabulis & uix dum incipiens κωμῳδία dicta est ἀρχαία. Icirco quia nobis parum cognitis uitiis * aut quia inest in ea uelut historica fides uerae narrationis: et denominatio omnium, de quibus libere describebatur. Etenim per priscos poëtas non ut penitus ficta argumenta: sed res gestae a ciuibus palàm cum eorū saepe, q̄ gesserāt, nomine decantabantur. Ideo ipsa suo tempore moribus multum profuit ciuitatis: cum unusquisq; caueret culpa: ne spectaculo caeteris extitisset: & domestico probro. Sed cū poëtae abuti licentius stilo, et passim laedere ex libidine coepissent plures bonos: ne quisquam in alterum carmen infame proponeret, lata lege sanxerunt. Et hinc deinde aliud genus fabulae satyra sumpsit exordium. quae a satyris, quos illotos semper ac petulantes deos scimus esse: uocitata est. Etsi aliunde nomen traxisse praue putant alij. haec, quae satyra dicitur, eiusmodi fuit, ut in ea quāuis duro & ueluti agresti modo de uitiis ciuium, tamen sine ullo proprij nominis titulo carmen esset. Quod item genus comoediae multis obfuit poëtis: cum in suspicionem potentibus ciuibus uenissent illorum facta rescripsisse in peius, ac deformasse genus stilo carminis. qd̄ primo Lucilius nouo conscripsit modo: ut poesim inde fecisset. i. unius car

minis plures libros. hoc igitur, qđ supradiximus, malo co acti omittere satyram, alud genus carminis τὴν νέαν κωμῳδίαν, hoc est nouã comœdiã reperiere poëtæ. quæ argumento communi magis, & generaliter ad omnes homines, qui mediocribus fortunis agunt, pertineret: et minus amaritudinis spectatoribus, et eadẽ opera multum delectationis afferret. Concinna argumento: consuetudine congrua: utilis sententiis: grata salibus: apta metro. Vt igitur superiores illæ suis quæq; celebrantur authoribus: ita hæc νέα κωμῳδία cum multorum ante, ac postea, tum præcipue Menandri Terentiiq́; est. de qua cum multa dicenda sint, sat erit tamen uelut admonendi lectoris causa quid de arte comica ueterum chartis continetur exponere. Comœdia uetus ut ab initio chorus fuit: paulatimq́; personarum numero in quinque actus processit: ita paulatim uelut attrito atq; extenuato choro ad nouam comœdiam sic peruenit: ut in ea non modo non inducatur chorus: sed ne locus quidem ullus iam relinquatur choro. Nam postquam otioso tempore fastidiosior spectator effectus est: tunc cum ad authores ab actoribus fabula trãsibat: cum surgere, & abire cœpisset: admonuit poëtas primo quidem choros prætermittere locum eius relinquẽtes: ut Menander fecit. hac de causa, non ut alij existimant. Alij in proscenio ne locum quidem reliquerunt: quod latini fecerunt Comici unde apud illos dirimere actus quinquepartitos difficile est. cum etiam græci prologos non habent more nostrorum, quos latini habent. Deinde * & deos argumentis narrandis machinatos cæteri latini instar græcorum habent: Terentius non habet. ad hoc προτατικὰ πρόσωπα: &

personas extra argumentum accersitas non facile caeteri habent: quibus Terentius saepe utitur: ut per harum inductiones facile pateat argumentum. Veteres etsi ipsi quoq; in metris negligentius usi sunt iambici uersus dumtaxat in secundo & quarto loco: tamen a Terentio uincuntur resolutione huius metri, quantum communui potest ad imaginem prosae orationis. tum personarum leges circa habitum, aetatem, officium, partes agendi, nemo diligentius Terentio custodiuit. quin etiam solus ausus est in fictis argumentis, cum fidem ueritatis assequeretur: etiam contra praescripta comica meretrices interdum non malas introducere: quibus tamen cur bonae sint, et uoluptas per ipsum, & causa non desit. haec cum artificiosissima Terentius fecerit: tum illud est admirandum: quod et morem retinuit ut comoediam scriberet: & temperauit affectum: ne in tragoediam transiliret. quod cum alijs rebus minime obtentum, & a Plauto, & ab Afranio, et Accio & multis fere magnis comicos inuenimus. Illud quoq; in terentianas uirtutes mirabile: q̃d eius fabulae eo sunt temperamento: ut neq; extumescant ad tragicam celsitudinem: neq; abijciantur ad histrionicam. Adde, quod nihil abstrusum ab eo ponitur, aut quod ab historicis requirendum sit: quod saepius Plautus facit: & eo est obscurior in pluribus locis. Adde, quod argumenti ac stili ita attente memor est: ut nusquam claudicarit: aut errauerit: quae obesse poterunt. tum quod media primis atq; postremus ita nexuit: ut nihil additũ alteri, sed aptum et ex se totum, & uno corpore uideatur esse compositum. Illud quoq; mirabile in eo: primo, quod non ita miscet personas quatuor: ut obscura sit earum distinctio. Et item quod nihil ad

bil ad populum facit actorem uelut ex tragœdia loqui: quod uitium Plauti frequentissimum est. illud etiam inter cætera eius laude dignum uidetur: quod locupletiora argumenta & duplicibus negotijs delegerit ad scribendum: nam excepta ecyra: in qua scribit Pamphili amorem: cæteræ quinq; binos adolescentulos habent. Illud uero tenendum est, latinos multa fabularum genera protulisse: ut Togatas à Scenicis atq; argumentis latinis: prætextatas ad dignitatem personarum tragicarum & latina historia. Attellanas à ciuitate Cápaniæ ubi actitatæ sunt plurimæ. Rhyntonicas ab actoris nomine. Tabernarias ab humilitate argumenti & stili. Mimos ab diuturna imitatione uilium rerum et leuium personarum

Inter tragœdiam autem et comœdiã tum multa, tum in primis hoc distat: quod in comœdia mediocres fortunæ hominum, parui impetus, periculáq;, lætiq; sunt exitus actionum. At in tragœdia omnia contraria: ingentes personæ, magni timores, exitus funesti habentur. et illic turbulenta prima: tranquilla ultima. In tragœdia contrario ordine res aguntur tum quod in tragœdia fugienda uita: in comœdia capessenda exprimitur. Postremo quod omnis comœdia de fictis est argumentis: Tragœdia sæpe de historica fide petitur. Latinæ fabulæ primo à Liuio Andronico scriptæ sunt ad cunctas res: etiam cum recentius idem poëta & actor fabularum suarum fuisset. Comœdiæ autem, motoriæ sunt, aut statariæ, aut mistæ. motoriæ, turbulentæ: statariæ, quietiores: mistæ ex utroq; actu consistentes. Comœdia per quatuor partes diuiditur: Prologum, Prothesim, Epitasim, Catastrophen. Prologus est uelut præfatio quædam fabulæ: in quo solo

licet præter argumentum aliquid ad populũ, uel ex poëtæ, uel ex ipsius fabulæ, uel ex actoris commodo, loqui. Prothesis primus est actus, initiumq́; drammatis. Epitasis, incrementum, processusq́; turbarum: ac totius, ut ita dixerim, modus erroris. Catastrophe, conuersio rerum est ad iucundos exitus, patefacta cunctis cognitiõe gestorum. Comœdia est fabula diuersa constituta continens affectuum ciuilium ac priuatorum: qua discitur quid sit in uita utile: quid contra euitandum. hanc græci sic diffiniere. κωμῳδία ἐστὶν ἰδιωτικῶν, καὶ πολιτικῶν πραγμάτων ἀκίνδυνος περιοχή. Comœdiam esse Cicero ait, imitationem uitæ: speculum consuetudinis: imaginem ueritatis. Comœdiæ autem more antiquo dictæ: quia in uicis huiusmodi carmina initio agebantur apud græcos: ut in Italia compitalicijs ludicris admisto pronuntiationis modulo. quo dum actus commutantur, populus detinebatur: Aut ἀπὸ τῶν κώμων, hoc est ab actu uitæ hominum, qui in uicis habitabant ob mediocritatem fortunarum, non in aulis regijs: ut sunt personæ tragicæ. Comœdia uero, quia poema sub imitatione uitæ atq; similitudine compositum: in gestu & pronuntiatione consistit. Comœdiã apud græcos dubium est quis inuenerit primus: apud Latinos certum est: & Comœdiam, & Tragœdiam, et Togatam, primo Liuium Andronicum reperisse. qui ait Comœdiam esse quotidianæ uitæ speculum. nec iniuria: nam ut intenti speculo, ueritatis liniamenta facile per imagines colligimus: ita lectione comœdiæ imitationem uitæ, consuetudinisq́; non ægerrime animaduertimus. Huius autem originis ratio ab exteris ciuitatibus, moribusq́; prouenit. Athenienses namq; Atticam custodientes elegantiam,

cum uellent male uiuentes notare: in uicos & compita ex omnibus locis læti, alacresq; ueniebant: ibiq; cum hominibus singulorum uitam publicabant: unde nomen compositum ut comœdia uocaretur. hæc autem carmina primitus in pratis mollibus agebātur: nec deerant præmia: quibus ad scribēdum doctorum prouocarentur ingenia. sed & authoribus munera offerebantur, quo libentius iucundo uocis flexu ad dulcedinem commendationis uterentur. Caper nanq; pro dono his dabatur: quia uitibus noxium animal habebatur: a quo etiam tragœdiæ nomen exortum est. Nonnulli autem ex amurca olei fœce: quæ est humor aquatilis: tragœdiam dici, uocariq; maluerunt. qui ludi cum per artifices in honorē Liberi patris agerentur: etiam ipsi comœdiarum, tragœdiarumq; scriptores huius dei uelut præsens numen colere uenerariq; cœperunt. cuius rei probabilis ratio extitit. ita enim carmina inchoata præferebantur: ut per ea laudes eius, et facta gloriosa, celebrari, proferriq; constaret. tum paulatim fama huius artis increbuit. Thespis autē primus hæc scripta in omnium notitiā protulit. Postea Aeschylus secutus prioris exemplum publicauit. de quibus ita Horatius in arte poetica loquitur.

Ignotum tragicæ genus inuenisse camœnæ  
Dicitur: & plaustris uexisse poemata Thespis:  
Quæ canerent, agerentq;, perūncti fæcibus ora.  
Post hunc personæ, pallæq; repertor honestæ  
Aeschylus & modicis instrauit pulpita tignis:  
Et docuit magnumq; loqui: nitiq; cothurno.  
Successit uentus his comœdia, non sine multa  
Laude: sed in uitium libertas excidit, & uim.

Dignam lege regi. lex est accepta: chorusq;
Turpiter obticuit sublato iure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere poëtæ:
Nec minimum meruere decus, uestigia græca
Ausi deserere: & celebrare domestica facta:
Vel qui prætextas, uel qui docuere togatas.

Fabula generale nomen est: eius duæ primæ partes sunt, tragœdia, & comœdia. Si latina argumentatio sit prætexta dicitur. Comœdia autem multas species habet: aut enim palliata est, aut togata, aut tabernaria, aut attellana, aut mimus, aut Rhyntonica, aut planipedia. Planipedia autem dicta ob humilitatem argumenti eius, ac uilitatem actorum: qui non cothurno, aut socco utuntur in scena, aut pulpito: sed plano pede. uel ideo quod non ea negotia continet: quæ personarum in turribus aut in cœnaculis habitantium sunt: sed in plano & humili loco. Personati primi egisse dicuntur comœdiam Cincius et Faliscus. Tragœdiam Minutius & Prothonius. Omnium autem comœdiarum scripta ex quatuor rebus omnino sumuntur: nomine, loco, facto, euentu. nomine, ut Phormio, Ecyra, Gurgulio, Epidicus. Loco, ut Andria, Leucadia, Brũdusina. Facto, ut Eunuchus, Asinaria, Captiui. Euentu, commoriẽtes, crimen, heautontimorumenos. Comœdiarum formæ sunt tres: palliatæ, græcum habitum referentes: quas nonnulli tabernarias uocant. Togatæ iuxta formam personarum habitum togarum desyderantes. Attellanæ, salibus et iocis compositæ: quæ in se non habent nisi uetustam elegantiã. Comœdia autem diuiditur in quatuor partes: Prologum, Protesin, Epitasin, Catastrophen. Prologus est prima dictio à græcis di

ecta πρόλογος, idest antecedens ueram fabulae compositionem elocutio. eius species quatuor sunt: σισατικὸς, commendatitius: quo fabula uel poëta commendatur. ἀναφορικὸς, relatiuus: quo aut aduersario maledicta, aut gratiae populo referuntur. ὑποθιτικὸς, argumentatiuus, fabulae argumentum exponens. μικτὸς, mistus, omnia haec in se continens. Inter prologum, & prologium quidam hoc interesse uoluerunt: quia prologus est ubi poëta excusatur: aut fabula commendatur. Prologium autem est, cum tantum de argumento deducitur. Prothesis, est primus actus fabulae: quo pars argumenti explicatur: pars reticetur ad populi expectationem tenendam. Epitasis inuolutio argumenti, cuius elegantia connectitur. Catastrophe explicatio fabulae: per quam euentus eius approbatur. In plerisq; fabulis ipsarum nomina priora ponebantur, quàm poëtarum: in nonnullis poëtarum, quàm fabularum. cuius moris diuersitatem antiquitas probat. Nam cum primum aliqui fabulas ederent ipsarum nomina pronuntiabantur ante, quàm Poëtae pronuntiarentur: ne aliqua inuidia à scribendo deterreri possent. Cũ autem per editionem multarum poëtae iam esset authoritas acquisita: rursus priora poëtarum nomina proferebantur. ut per ipsorum uocabula fabulis attentio acquireretur. Actas diuersis ludis manifestum est inscribi. Nam ludorum quatuor sunt species: quos curules aediles munere publico curant. Megalenses magnis dijs consecrati, quos graeci appellant. Funebres, ad retinendum populum instituti: dum pompa funeri decreta in honorem patricij uiri plene instruitur. Plebei, qui pro salute plebis luduntur. Apollinares, Apollini conse-

erati. In scena duæ aræ poni solebant dextera Liberis sinistra eius dei, cui ludi fiebant. Unde Terentius in Andria ait.

Ex ara sume uerbenas.

Hinc Ulyssem palliatum semper inducunt: siue quod aliquando insaniam simulauit: quo tempore tectum se esse uoluit: ne agnitus cogeretur in bella prodire. seu ob singularem sapientiam, qua tectus, munitusq; plurimum socijs profuit. Huius enim uirtutis erat animi semper decipientis ingenium. Nonnulli Ithacæ incolas, sicut Locros palliatos fuisse cõmemorant. Achillis siue Neoptolemi personæ diademata habent: quamuis regalia sceptra nũquã tenuerint. cuius argumenti probatio talis inducitur, quod nunquam cum reliqua Græciæ iuuentute ad gerẽda cum Troianis bella sacramenta coniurationis inierunt: nec unquam sub Agamemnonis imperio fuerunt. Comicus senibus candidus uestitus inducitur: quod is antiquissimus fuisse memoratur. Adolescentulis discolor attribuitur. Serui comici amictu exiguo conteguntur, paupertatis antiquæ gratia: uel quo expeditiores agant. Parasiti cum intortis pallijs ueniunt. Læto uestitus candidus: ærũnoso obsoletus: purpureus diuiti: pauperi phœniceus datur. militi, chlamys purpurea: puellæ, habitus peregrinus inducitur. leno pallio uarij coloris utitur. meretrici ob auaritiã luteũ datur. Syrmata dicta sunt ab eo, quod trahuntur: quæ res ob scenicam luxuriam instituta est. Eadem in luctuosis personis incuriam sui per negligentiam significant. Aulæa quoq; in scena in terra sternũtur: quod pictus ornatus erat ex attalica regia Romam usq; perlatus. pro quibus sippara ætas posterior accepit. Est autem

*minutum uelum quod populo obsistit: dum fabularum
actus commutantur. Diuerbia histriones pronuntiabant.
Cantica uero temperabantur modis, non à poëta sed à
perito artis musicæ factis. Neq; enim omnia ijsdem mo
dis in uno cantico agebãtur: sed sæpe mutatis. ut signifi
cant qui tres numeros in comœdijs ponunt: quæ tres con
tinent mutatos modos cantici illius. qui huiusmodi modos
faciebant: nomen in principio fabulæ, & scriptoris, &
actoris superponebant: huiusmodi adeo carmina ad tibi
as fiebant: ut his auditis multi ex populo ante discerent
quàm fabulam acturi scænici essent: q̃ omnino spectatori
bus ipsis antecedens titulus pronuntiaretur. Agebantur
autem tibijs paribus, aut imparibus: & dextris, aut sini
stris. Dextræ autem tibiæ sua grauitate, seriem dictio
nemq; comœdiæ pronuntiabant: Sinistræ et sarranæ acu
minis leuitate, iocum in comœdiã ostendebant. Vbi au
tem dextra et sinistra acta fabula inscribebatur: mistim
ioci & grauitates denuntiabantur.*

P Oeta cum primum animum ad scribēdum appulit.

Comoedia Andria cum palliata sit fabula, de loco nomen accepit, & à Menandro prius, et nunc ab ipso Terentio. qui cum de Chryside loqueretur: sic ait.

Hei uereor nequid Andria apportet mali.

Et hoc cōmune uocabulū est et in graeca, et in latina lingua. haec maiori ex pte motoria est. Cōtinetq́; actus amatorum adolescentium ex partibus patrum priorum, callidi serui: astutae ancillae: seueri senes: adolescentuli liberales. In hac primae partes senis Simonis sunt: secundae Daui: tertiae Chremetis: & deinceps reliquorum. prologus in hac acer inducitur: & in aduersarios non mediocriter asperatur: sed tamen id subtiliter fit: ut omnia lacessitus facere uideatur ac dicere. hic prothesis subtilis: epitasis tumultuosa: catastrophe penè tragica: & tamen repente ex his turbis in tranquillum peruenit. Haec prima acta est ludis megalensibus Marco Fuluio aedilibus & M. Glabrione. Q. Minutio Valerio curulibus: egerunt. L. Attilius Latinus Praenestinus: & L. Ambiuius Turpio: modos fecit Flaccus Claudij filius tibijs paribus dextris & sinistris: & est tota graeca, edita. M. Marcello & Sulpitio consulibus: pronuntiatáq; est Andria Terentij ob incognitum adhuc nomen poëtae: & minoris apud populum authoritatis, ac meriti. De uerbis authenticas lepide distincta est: & successu aspecta prospero hortamento poëtae fuit ad alias conscribendas. Initium autem προτατικὸν πρόσωπον, idest aduenticiam personam recepit Sosiae, propter euoluendam argumenti obscurita-

*tem. persona autem protatica ea intelligitur, quæ semel in ducta in principio fabulæ in nullis deinceps fabulæ partibus adhibetur. Adnotandum sane puellarum liberalium nullam orationem in proscenio induci in Comœdia palliata, præter inuocationem Iunonis Lucinæ: quæ & ipsa quoq; post scenam fieri solet.*

C Hremes Atticus pater Pasibulæ & Philomenæ, cum ex his duabus se Pasibulā perdidisse falso crederet, relictam Athenis, nec uisam postea multo tempore: tanquam unicam sibi putabat Philomenam: quam Carinus adolescēs Atheniensis adamabat unice: & eam sibi petebat uxorem. Sed pater eam Pamphilo cuidam Simonis filio ultro desponderat. qui Pamphilus econtra sororem Chrysidis ac peregrinam tum creditam Pasibulam supradictam, alteram Chremetis filiam sub nomine Glycerij latenter sic amauit: ut ex ea filium suscepisset inscio patre. qua re intellecta commotus Simo pater Pamphili, dum per falsas nuptias tentat animum Pamphili: multis dolis à Dauo ipso deluditur seruo: periculoq; Carini & Pamphili motus error in fabulis: qui usque ad eum finem ductus est: dum Athenas ueniens de Andro quidam Crito rem aperiat: & nodum fabulæ soluat: per quem agnita Pasibula recipitur à parentibus: et traditur Pamphilo amanti: Philomena uero Carino despondetur: & traditur exoptanti. Perspecto argumento scire debemus hanc esse uirtutē poeticam: ut à nouissimus argumentum rebus incipiens initium fabulæ & originem narratiue reddat spectatoribus: authoremq; præsentem sibi exhibeat: ubi finis est fabulæ: hunc enim ordinem & circulum poeticæ artis uel uirtutis non modo secuti sunt tragici, comiciq; authores: sed Homerus etiā et Virgilius tenuerunt. Diuisionem actuum in latinis fabulis internoscere difficile est: causam iandudum demonstrauimus. Vnde autem aut quomodo quamuis ægre tamen intelligi, distinguiq; possint, est operæpretium dicere. Prin

cipio dicendum est nullam personam egressam quinquies ultra exire posse. Sed illa re plerunque decipimur: quod personam, cum tacuerit, egressam falsò putamus: quæ nihilo minus in proscœnio tacens loquẽdi tempus expectat. Est igitur attente animaduertendum ubi & quando scena uacua sit ab omnibus personis: ut in ea chorus uel tibicen audiri possit: quod cum uiderimus: ibi actum esse finitum debemus agnoscere. Confundit sæpe lectorem id quod persona in superiori scena desinens: & in proxima incipiens loqui non intelligitur ingressa: quod experientes ipsam fictam diiudicant de Rep. ac temporum quantitate. potest enim fieri, ut & ingressa sit, ac egressa quã praue credimus de proscœnio non recessisse: posse autem quinquies egredi personam non & necesse esse dicimus: ut appareat ultra exire non posse. In tragœdia & parcius exire et solere pariter et licere. Primus actus in Andria narrationem Simonis apud Sosiam continet argumenti: quod populus hac occasione perdiscit: mox querelã apud se Daui de domino: & eiusdem cum domino uerba: et rursus eiusdem serui deliberationem quid rerum gerat. Secundi actus sunt Charini uerba, primo cum Birria seruo, & post cum ipso Pamphilo de nuptijs: Pamphili sermo cum patre dolo consentientis in nuptijs: Birriæ uerba: Daui callida oratio aduersum senem. Tertio actui hæc attribuuntur, Misidis cum obstetrice colloquium, Dauo, ac Simone audientibus, partus Glycerij suspectus seni: & Daui apud eum fraudulenta sermocinatio: Simonis uerba cum Chremete de nuptijs: Daui perturbatio ac Pamphili. Quartum actum per hæc intelligimus: Prima Charini uerba sunt indignantis uelut fidem sibi non

*seruatam a Pamphilo: tum Misidis uerba apud Pamphilum, eiusdemq; questus: Daui administratio doli aduersus Chremetem. In quinto actu Simonis & Chremetis propè iurgium: disputatio, tum detectio fallaciarum Daui: tum indignatio patris aduersus filium: tum Critonis interuentus: & per eum, cognitis rebus in tranquillam res acta, ducentibus uxores, quas concupiuerunt, Pamphilo et Charino. Illud non commouere nos debet, quod in horum actuum distinctione uidentur de proscœnio non discessisse personæ quædam: sed tenere debemus Ideo Terentium uicinitatis mentionem fecisse in principio ut modico receptu & adesse & abesse personam intelligamus: nihil ergo secus factum est ab antiquis: qui ad hunc modum terentianas fabulas diuiserunt.*

## VOLCATII SEDIGITI DE COMICIS LATINIS IAMBI.

Multos incertos certare hanc rem uidimus:
Palmam poetæ comico cui deferant:
Eum, me iudice, errorem dissoluam tibi:
Vt contra siquis sentiat: nihil sentiat.
Cæcilio palmam statuo de comico.
Plautus secundus facile exuperat cæteros.
Dein Næuius qui feruet, pretio in tertio est.
Siquid quarto detur: dabitur Licinio.
Post insequi Licinium facio Attilium.
In sexto consequitur hos Terentius.
Turpilius septimum. Trabea octauum obtinet.
Nono loco esse facile facio Luscium.
Decimum addo antiquitatis causa Ennium.

## FABVLAE INTERLOCVTORES.

| | |
|---|---|
| *Simo* | *Senex.* |
| *Sosia* | *Seruus.* |
| *Dauus* | *Seruus.* |
| *Mysis* | *Ancilla.* |
| *Pamphilus* | *Adolescens.* |
| *Carinus* | *Adolescens.* |
| *Birria* | *Seruus.* |
| *Lesbia* | *Obstetrix.* |
| *Glycerium* | *Meretrix.* |
| *Chremes* | *Senex.* |
| *Crito* | *Hospes.* |
| *Dromo* | *Seruus.* |

## PERIOCHA.

Sororem falsò creditam meretriculæ
Genere Andriæ Glycerium uitiat Pamphilus.
Grauidáq; facta, dat fidem uxorem sibi
Fore hanc. nam aliam pater ei desponderat
Gnatam Chremetis: atq; ut amorem comperit:
Simulat futurat nuptias, cupiens suus
Quid haberet animi filius, cognoscere.
Daui suasu non repugnat Pamphilus.
Sed ex Glycerio natum ut uidit puerulum
Chremes: recusat nuptias: generum abdicat.
Mox filiam Glycerium insperato agnitam,
Hanc Pamphilo dat, aliam Carino coniugem.

ACTA LVDIS MEGALENSIB. M. FVLVIO, ET M. GLABRIONE AEDILIB. CVRVLIB. EGERVNT L. AMBIVIVS TVRPIO, L. ATTILIVS PRAENESTINVS. MODOS FECIT FLACCVS, CLAVDI FILIVS TIBIIS PARIB. DEXTRIS, ET SINISTRIS ET EST TOTA GRAECA AEDITA M. MARCELLO CN. SVLPITIO COSS.

## PROLOGVS

POETA *cum primum animum ad scribendum adpulit,*
*Id sibi negoci credidit solum dari,*
*Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.*
*Verum aliter euenire multo intellegit.*
*Nam in prologis scribundis operam abutitur,*
*Non qui argumentum narret, sed qui maleuoli*
*Veteris poetæ maledictis respondeat.*
*Nunc quam rem uitio dent, quæso animum aduortite.*
*Menander fecit Andriam, & Perinthiam.*
*Qui utramuis recte norit, ambas nouerit.*
*Non ita dissimili sunt argumento, sed tamen*
*Dissimili oratione sunt factæ, ac stylo.*
*Quæ conuenere, in Andriam ex Perinthia*
*Fatetur transtulisse, atq; usum pro suis.*
*Id isti uituprant factum, atq; in eo disputant,*

Contaminari non decere fabulas.
Faciunt næ intellegendo, ut nihil intellegant.
Qui cum hunc accusant, Næuium, Plautum, Ennium
Accusant. quos hic noster authores habet,
Quorum æmulari exoptat neglegentiam
Potius, quàm istorum obscuram diligentiam.
Dehinc ut quiescant porro moneo, & desinant
Maledicere, malefacta ne noscant sua.
Fauete. adeste æquo animo, & rem cognoscite,
Vt pernoscatis, & quid spei sit relliquum.
Posthac quas faciet de integro comœdias,
Spectandæ, an exigendæ sint uobis prius.

## ACTVS PRIMI SCENA PRIMA

### SIMO SENEX. SOSIA SERVVS

Si. O S istæc intro auferte. abite. Sosia
u Ades dū paucis te uolo. So. dictum puta.
Nempe ut curentur recte hæc. Si. immo ali
ud. So. quid est,
Quod tibi mea ars efficere hoc possit amplius?
Si. Nihil istac opus est arte ad hanc rem quam paro,
Sed his, quas semper in te intellexi sitas,
Fide, & taciturnitate. So. expecto, quid uelis.
Si. Ego postquam te emi à paruulo, ut semper tibi
Apud me iusta, & clemens fuerit seruitus,
Scis feci, è seruo ut esses libertus mihi
Propterea quod seruiebas liberaliter.
Quod habui summum pretium persolui tibi.
So. In memoria habeo. Si. haud muto factum. So. gaudeo,
Si tibi quid feci, aut facio, quod placet Simo, et
Id gratum fuisse aduersum te habeo gratiam.
Sed mihi hoc molestum'st. nam istæc commemoratio
Quasi exprobratio'st immemoris beneficii.
Quin tu uno uerbo dic, quid est, quod me uelis.
Si. Ita faciam. hoc primum in hac re prædico tibi,
Quas credis esse has, non sunt ueræ nuptiæ.
So. Cur simulas igitur? Si. rem omnem à princi[illegible] udies.
Eo pacto & gnati uitam, & consilium meum
Cognosces, & quid facere in hac re te uelim.
Nam is postq̄ excessit & ephebis Sosia,
Liberius uiuendi fuit potestas. nam antea
Qui scire posses, aut ingenium noscere,

*Dum ætas, metus, magister prohibebant. So. ita'st.*
*Si. Quod plerique omnes faciunt adolescentuli,*
*Vt animum ad aliquod studium adiungant, aut equos,*
*Alere, aut canes ad uenandum, aut ad philosophos.*
*Horum ille nihil egregie, præter cætera*
*Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter.*
*Gaudebam. So. non iniuria. nam id arbitror*
*Adprime in uita esse utile, ut* NEQVID NIMIS.
*Si. Sic uita erat. facile omneis perferre, ac pati,*
*Cum quibus erat, cumque una his sese dedere.*
*Eorum obsequi studijs. aduersus nemini.*
*Nunquam præponens se illis, ita, ut facillime*
*Sine inuidia laudem inuenias, & amicos pares.*
*So. Sapienter uitam instituit. nanque hoc tempore,*
OBSEQVIVM AMICOS, *ueritas odium parit.*
*Si. Interea mulier quædam ab hinc triennium*
*Ex Andro commigrauit huic uiciniæ*
*Inopia, & cognatorum neglegentia*
*Coacta. egregia forma, atque ætate integra.*
*So. Hei uereor, nequid Andria adportet mali.*
*Si. Primum hæc, pudice uitam, parce, ac duriter*
*Agebat, lana, ac tela uictum quæritans.*
*Sed postquam amans adcessit, pretium pollicens,*
*Vnus, & item alter, ita ut ingenium'st omnium*
*[illegible] [illegible]labore procliue ad lubidinem,*
*[illegible]epit [illegible]onem, dein quæstum occapit.*
*Q[illegible] tum illam amabant, fo[illegible] ita ut fit, filium*
*Perduxere illuc secum, ut una esset, meum.*
*Egomet continuo mecum. certe captus est.*
*Habe[illegible] obseruabam mane illorum seruulos*

Venienteis, aut abeunteis rogitabam, heus puer,
Dic sodes quis heri Chrysidem habuit? nam Andriæ
Illi, id erat nomen So. Teneo. Si. Phædrū, aut Cliniam,
Dicebant, aut Niceratum. (nam hi tres tum simul
Amabant.) eho quid Pamphilus? quid? symbolam
Dedit, cœnauit, gaudebam. item alio die
Quærebam, comperiebam nihil ad Pamphilum
Quicq̃ adtinere. enimuero spectatum satis
Putabam, & magnum exemplum continentiæ.
Nam qui cum ingenijs conflictatur eiusmodi
Neq; commouetur animus in ea re tamen,
Scias posse habere iam ipsum suæ uitæ modum.
Cum id mihi placebat, tum uno ore omnes omnia
Bona dicere, & laudare fortunas meas,
Qui gnatum haberem tali ingenio præditum.
Quid uerbis opus est? hac fama impulsus Chremes,
Vltro ad me uenit, unicam gnatam suam
Cum dote summa filio uxorem ut daret.
Placuit, despondi. hic nuptijs dictu'st dies.
So. Quid obstat, cur non ueræ fiant? Si. audies.
Ferè in diebus paucis, quibus hæc acta sunt,
Chrysis uicina hæc moritur. So. o' factum bene,
Beasti. metui à Chryside. Si. ibi [illegible]um filiu[illegible]
Cum illis qui amabant Chry[illegible]m, unà aderat frequēs,
Curabat unà funus [illegible] interim.
Nonnunquam conlachrumabat. placuit tum [illegible]d mihi.
Sic cogitabam: hic paruæ consuetudinis
Caussa, mortem huius tam fert familiariter.
Quid si ipse amasset? quid mihi hic faciet patri?
Hæc ego putabam esse omnia humani ingeni

Mansuetiq; animi officia. quid multis moror?
Egomet quoq; eius caussa in funus prodeo,
Nihil suspicans etiam mali. So. Hem quid est? Si. scies.
Effertur. imus. Interea inter mulieres
Quæ ibi aderant, forte unam aspicio adolescentulam,
Forma. So. bona fortasse. Si. & uoltu Sosia
Adeo modesto, adeo uenusto, ut nihil supra.
Quia tum mihi lamentari præter cæteras
Visa'st, & quia erat forma præter cæteras
Honesta, & liberali, accedo ad pedissequas.
Quæ sit, rogo. sororem esse aiunt Chrysidis.
Percussit ilico animum. at at, hoc illud est.
Hinc illæ lachrumæ. hæc illa'st misericordia.
So. Quam timeo, quorsum euadas. Si. funus interim
Procedit. sequimur. ad sepulchrum uenimus.
In ignem posita'st. fletur. interea hæc soror,
Quam dixi, ad flammam accessit imprudentius
Satis cum periclo. ibi tum exanimatus Pamphilus
Bene dissimulatum amorem, et cælatum indicat.
Adcurrit. mediam mulierem complectitur.
Mea Glycerium inquit, quid agis? cur te is perditum?
Tum illa, ut consuetum facile amorem cerneres,
Reiecit se in eum flens quamfamiliariter.
So. Quid ais? Si. redeo inde iratus, atq; ægre ferens.
Nec satis ad obiurgandum caussæ. diceret,
Quid feci? quid commerui, aut peccaui pater?
Quæ sese uoluit in ignem injicere, prohibui.
Seruaui. honesta oratio'st. So. recte putas.
Nam si illum obiurges, uitæ qui auxilium tulit,
Quid facias illi, qui dederit damnum, aut malum?

Si. Venit Chremes postridie ad me, clamitans,
Indignum facinus comperisse, Pamphilum
Pro uxore habere hanc peregrinam. ego illud sedulo
Negare factum. ille instat factum. denique
Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam
Neget daturum. So. non tu ibi gnatum? Si. ne hæc quidē
Satis uehemens caussa ad obiurgandum. So. qui cedo?
Si. Tu te ipse his rebus finem præscripsti pater.
Prope adest, cum alieno more uiuendum'st mihi.
Sine nunc meo me uiuere interea modo.
So. Quis igitur relictus est obiurgandi locus?
Si. Si propter amorem uxorem nolit ducere,
Ea primum ab illo animaduertenda iniuria'st.
Et nunc id operam do, ut per falsas nuptias,
Vera obiurgandi caussa sit, si deneget,
Simul sceleratus Dauus siquid consili
Habet, ut consumat, cum nihil obsint doli,
Quem ego credo, manibus, pedibusq; obnixe omnia
Facturum, magis id adeo, mihi ut incommodet,
Quā ut obsequatur gnato. So. quapropter? Si. rogas.
Mala mens, malus animus, quem quidem ego si sensero.
Sed quid opu'st uerbis? sine, ut eueniat, quod uolo,
In Pamphilo ut nihil sit moræ. restat Chremes,
Qui mihi exorandus est, et spero confore.
Nunc tuum est officium, has bene ut adsimules nuptias.
Perterrefacias Dauum. obserues filium,
Quid agat, quid cum illo consili captet. So. sat est.
Curabo. eamus iam nunc intro. Si. i præ, sequar.

## ACTVS PRIMI SCENA II.

### SIMO SENEX. DAVVS SERVVS.

NON dubium'st, quin uxorē nolit filius.
Ita Dauū modo timere sensi, ubi nuptias
Futuras esse audiuit. sed ipse exit foras.

D. Mirabar, hoc si sic abiret, & heri semper lenitas
Verebar, quorsum euaderet.
Qui postq̄ audierat non datum iri filio uxorem suo,
Nunq̄ cuiquā nostrum uerbū fecit. neq; id ægre tulit.

S. At nunc faciet, neq; ut opinor, sine tuo magno malo.

D. Id uoluit, nos sic nec opinanteis duci falso gaudio,
Sperantes iā amoto metu, interea oscitanteis obprimi,
Ne esset spatium cogitandi ad disturbandas nuptias.
Astute. S. carnufex quæ loquitur? D. herus est, neq; præ uideram.

S. Daue. D. hem, quid est? S. ehodum ad me. D. quid hic uolt? S. quid ais? D. qua de re? S. rogas?
Meū gnatū rumor est amare. D. id populus curat scilicet.

S. Hocine agis, an non? D. ego uero istuc. S. sed nūc ea me exquirere,
Iniqui patris est. nam, quod antehac fecit, nihil ad me adtinet.
Dum tempus ad eā rē tulit, siui animū ut expleret suū.
Nunc hæc dies aliā uitam adfert, alios mores postulat.
Dehinc postulo. siue æquum'st, te oro Daue, ut redeat iā in uiam.

D. Hoc quid sit. S. omnes qui amant, grauiter sibi dari uxorem ferunt.

D. Ita aiunt. S. tum siquis magistrum cœpit ad eam rem improbum,
Ipsum animum ægrotum ad deteriorem partem plerunq; adplicat.
D. Non hercle intellego. S. non? hem. D. non: Dauus sum, non Oedipus.
S. Nempe ergo aperte uis, quæ restant me loq. D. sane qdē.
S. Si sensero hodie quidq̄ in his te nuptijs
Fallaciæ conari, quo fiant minus.
Aut uelle in ea re ostendere quàm sis callidus,
Verberibus cæsum te in pistrinum Daue dedam usque ad necem,
Ea lege, atq; ominē, ut si te inde exemerim, ego pro te molam.
Quid hoc intellextin? an non dum etiam ne hoc quidē?
D. immo callide,
Ita aperte ipsam rē modo locutus, nihil circuitiōe usus es.
S. Vbi uis facilius passus sim, q̄ in hac re me deludier.
D. Bona uerba quæso. S. irrides? nihil me fallis. sed dico tibi
Ne temere facias: neq; tu hoc dicas tibi non prædictum. caue.

## ACTVS PRIMI SCENA III.

### DAVVS SERVVS.

Nimuero Daue, nihil loci'st segnitiæ, neq; socordiæ
Quantū intellexi modo senis sententiam de nuptijs.

*Quæ ſi non aſtu prouidētur, me aut herū peſſundabūt.*
*Nec quid agam, certum'ſt. Pamphilum'ne adiutem, an auſcultem ſeni.*
*Si illū relīquo, eius uitæ timeo. ſin opitulor, huius minas,*
*Cui uerba dare difficile'ſt. primum iam de amore hoc comperit.*
*Me inſenſus ſeruat, nequā faciā in nuptijs fallaciam,*
*Si ſenſerit, perij. aut ſi libitum fuerit, cauſſam ceperit,*
*Quo iure, quaq; iniuria præcipitē me in piſtrinū dabit.*
*Ad hæc mala hoc mihi accedit etiam. hæc Andria,*
*Siue iſta uxor, ſiue amica'ſt, grauida è Pamphilo'ſt.*
*Audireq; eorum eſt operæpretium audaciam.*
*Nam inceptio'ſt amentium, haud amantium,*
*Quidquid peperiſſet, decreuerunt tollere.*
*Et fingunt quandam inter ſe nunc fallaciam,*
*Ciuem atticam eſſe hanc. fuit olim quidam ſenex.*
*Mercator, nauem is fregit apud Andrum inſulam.*
*Is obijt mortem, ibi tum hanc eiectam Chryſidis*
*Patrem recepiſſe orbam, paruam. fabulæ.*
*Mihi quidem hercle non fit uериſimile,*
*Atq; ipſis commentum placet.*
*Sed Myſis ab ea egreditur. at ego hinc me ad forum, ut*
*Conueniam Pamphilum, ne de hac re pater imprudentem opprimat.*

## ACTVS PRIMI SCENA IIII.

### MYSIS ANCILLA.

*Vdiui Archyllis iandudum Leſbiam adduci iubes.*

Sanè pol illa temulenta'st mulier, & temeraria.
Nec satis digna, cui committas primo partu mulierem.
Tamen eã adducam. Importunitatem spectate Aniculæ,
Quia compotrix eius est. Di date facultatem obsecro
Huic pariundi, atq; illi in alijs potius peccandi locum.
Sed quid nam Pamphilum exanimatum uideo? uereor, quid siet.
Opperiar, ut sciam nunc, quid nam hæc turba tristitiæ adferat.

## ACTVS PRIMI SCENA V.

### PAMPHILVS ADOLESCENS MYSIS ANCILLA.

P. Hocine'st humanum factum, aut inceptum? hoc ne officium patris?
M. Quid illud est? P. Proh deûm, atq; hoîum fidẽ quid est si non hæc contumelia'st?
Vxorem decrerat sese dare mihi hodie. non'ne oportuit
Præscisse me ante? non'ne prius communicatum oportuit?
M. Miseram me, quod uerbum audio. P. quid Chremes?
Qui denegarat se commissurum mihi
Gnatam suam uxorem. id mutauit, quoniam me immutatum uidet.
Ita'ne obstinate operam dat, ut me à Glycerio miserum abstrahat?
Quod si fit, pereo funditus.
Adeon hominem esse inuenustum, aut infelicem quenq̃ ut ego sum?
Proh deûm, atq; hominum fidem, nullon' ego

Chremetis pacto adfinitatem effugere potero? quot modis
Contemptus, spretus, facta, transacta omnia. hem
Repudiatus repetor, quãobrem? nisi si id est, quod suspicor,
Aliquid monstri alunt. ea quoniã nemini obtrudi potest,
Itur ad me. M. oratio haec me miserã exanimauit metu.

P. Nam quid ego nunc dicam de patre? ah
Tantam'ne rem tam neglegenter agere? praeteriẽs modo
Mihi apud forum, uxor tibi ducenda'st Pamphile hodie inquit, para.
Abi domum. id mihi uisu'st dicere, abi cito, et suspẽde te.
Obstupui. censen' ullum me uerbũ potuisse proloqui?
Aut ullã caussam, ineptã saltẽ. falsam. iniquã? obmutui.
Quod si ego rescissem id prius. quid facerem, siquis nũc me roget?
Aliquid facerem, ut hoc ne facerem. sed nunc quid primum exequar?
Tot me impediunt curae, quae meum animum diuerse trahunt.
Amor. misericordia huius. nuptiarum solicitatio.
Tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo usq; adhuc,
Quae meo cunq; animo libitum'st facere. ei'ne ego, ut aduerser? hei mihi,
Incertum'st, quid agam. M. misera timeo, hoc incertum quorsum accidat.
Sed nunc peropu'st, aut hunc cum ipsa, aut me aliquid de illa aduersum hunc loqui.
Dum in dubio'st animus, paulo momento huc, illuc impellitur.

P. Quis hic loquitur? Mysis salue. M. o' salue Pamphile. P.

quid agitur. M. rogas?
Laborat e dolore, atq; ex hoc misera solicita'st. diem
Quia olim in hunc, sunt constitutæ nuptiæ. tum autem
hoc timet,
Ne deseras se. P. hem, ego'ne istuc conari queam?
Ego propter me illam decipi miseram sinam?
Quæ mihi suum animũ, atq; omnem uitam credidit?
Quam ego animo egregie caram pro uxore habuerim?
Bene, & pudice eius doctum, atq; eductum, sinam
Coactum egestate ingenium immutarier?
Non faciam. M. haud uereor, si in te solo sit situm.
Sed uim ut queas ferre. P. adeon' me ignauum putas?
Adeon porro ingratum? aut inhumanum? aut ferum?
Vt neq; me consuetudo, neque amor, neq; pudor
Conmoueat, neq; conmoneat, ut seruem fidem?
M. Vnum hoc scio, hanc meritam esse, ut memor esses sui.
P. Memor essem? o' Mysis Mysis, etiam nunc mihi
Scripta illa dicta sunt in animo Chrysidis
De Glycerio iam ferme moriens me uocat:
Accessi: uos semotæ: nos soli. incipit,
Mi Pamphile, huius formam, atq; ætatem uides.
Nec clam te'st, quam illi utræq; res inutiles,
Et ad pudicitiam, & ad tutandam rem sient.
Quod ego per hanc te dextram oro, & genium tuum,
Per tuam fidem, per'q; huius solitudinem
Te obtestor, ne abs te hanc segreges, neu deseras.
Si te in germani fratris dilexi loco,
Siue hæc te solum semper fecit maximi,
Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus.
Te isti uirum do, amicum, tutorem, patrem.

Bona nostra hæc tibi committo, & tuæ mando fidei.
Hanc in manum dat. mors continuo ipsam occupat.
Accepi. acceptam seruabo. M. ita spero quidem.
P. Sed cur tu abis ab illa? M. obstetricem accerso. P. propera,
Atq; audin'? uerbum unum, caue de nuptijs,
Ne ad morbum hoc etiam. M. teneo.

## ACTVS SECVNDI SCENA PRIMA

### CARINVS. BIRRIA. PAMPHILVS.

Quid ais Birria? datur'ne illa hodie Pamphilo
Nuptum? B. sic est. C. qui scis? B. apud forum modo
De Dauo audiui. C. uæ misero mihi, ut animus in
Spe, atq; in timore usq; ante hac adtentus fuit.
Ita postq̃ adempta spes est, lassus, cura confectus stupet.
B. Quæso ædepol Carine, quoniam id fieri quod uis non potest uelis id
Quod possit. C. nihil aliud, nisi Phylumenam uolo
B. Ah, quanto satius est, te id dare operam,
Qui istum amorẽ ex animo amoueas tuo, q̃ id loqui,
Quo magis libido frustra incendatur tua.
C. Facile oẽs, cum ualemus, recta consilia ægrotis damus.
Tu si hic sis, aliter sentias. B. age age, ut lubet. C. sed Pamphilum
Video. omnia experiri certum'st prius q̃ pereo. B. Quid hic agit.
C. Ipsum hunc orabo. huic supplicabo. amorem huic narrabo meum.

Credo impetrabo, ut aliquot saltem nuptijs protrahat
dies.
Interea fiet aliqd spero. B. id aliqd nihil est. C. Birria,
Quid tibi uidetur? adeon' ad eum? B. quid, nisi nihil im
petres?
Vt te arbitretur sibi paratum mœchum, si illã duxerit.
C. Abi hinc in malã crucem cum suspicione istac, scelus.
P. Carinum uideo. salue. C. o' salue Pamphile.
Ad te uenio, spem, salutem, auxiliũ, consilium expetens.
P. Neq; pol consilijs locum habeo, neq; auxilij copiam.
Sed istuc quid nam'st. C. hodie uxorem ducis? P. aiunt.
C. Pamphile,
Si id facis, hodie postremum me uides. P. quid ita? C.
hei mihi,
Vereor dicere. huic dic quæso Birria. B. ego dicam. P. m
quid est?
B. Sponsam hic tuam amat. P. næ iste haud mecum sentit.
ehodum dic mihi,
Nunquid nam amplius tibi cum illa fuit Carine. C. ah
Pamphile
Nihil. P. quàm uellem. C. nunc te per amicitiam, & per
amorem obsecro,
Principio ut ne ducas. P. dabo equidem operam. C. sed
si id non potes,
Aut tibi nuptiæ hæ sunt cordi. P. cordi? C. saltem ali-
quot dies.
Profer, dum proficiscor aliquo', ne uideã. P. audi nũc iã,
Ego Carine, neutiquam officium esse liberi puto,
Cum is nihil promereat postlare id gratiæ adponi sibi.
Nuptias effugere ego istas malo quàm tu adipiscier.

C. Reddidisti animum. P. nunc siquid potes aut tu, aut hic Birria,
Facite, fingite, inuenite, efficite, qui detur tibi.
Ego id agam, mihi qui ne detur. C. sat habeo. P. Dauum optume
Video: cuius consilio fretus sum. C. at tu hercle haud quicquam mihi,
Nisi ea, quae nihil opus sunt scire, fugin' hinc. B. ego uero ac lubens.

ACTVS SECVNDI SCENA II.

DAVVS. CARINVS, PAMPHILVS.

D. I boni, boni quid porto? sed ubi inueniã Pamphilum?
Vt metum, in quo nunc est, adimam, atq; expleam animum gaudio.
C. Laetus est, nescio quid. P. nihil est. non dum haec resciuit mala.
D. Quẽ ego nunc credo, si iã audierit sibi paratas nuptias,
C. Audin' tu illũ? D. toto me oppido exanimatum quaerere
Sed ubi quaeram? aut quo nunc primum intendam? C. cessas adloqui.
D. Abeo. P. Daue ades, resiste. D. quis homo'st, qui me? o' Pamphile,
Te ipsum quaero. euge ó Carine: ambo opportune: uos uolo.
P. Daue, perij. D. quin tu hoc audi. P. interij. D. quid timeas scio.

Mea quidem

C. Mea quidem hercle, in dubio uita'st. D. & tu quid timeas scio.
P. Nuptiæ mihi. D. & id scio. P. hodie. D. obtundis tametsi intellego.
Id paues, ne ducas tu illã: tu autem, ut ducas. C. rẽ tenes.
P. Istuc ipsum. D. atq; istuc ipsum, nihil pericli'st, me uide.
P. Obsecro te quàm primum hoc me libera miserum metu.
D. hem
Libero. uxorem tibi iam non dat Chremes. P. quî scis? D. scio.
Tuus pater modo me adprehendit: ait tibi uxorẽ dare se
Hodie, item alia multa, quæ nunc non est narrãdi locus.
Continuo ad te properans percurro ad forum, ut dicam tibi hæc.
Vbi te nõ inuenio, ibi ascẽdo in quendã excelsum locum
Circumspicio, nusquam. forte ibi huius uideo Birriam:
Rogo: negat uidisse. mihi molestum. quid agam, cogito.
Redeunti interea ex ipsa re mihi incidit suspicio, hem,
Paululum obsoni. ipsus tristis. de improuiso nuptiæ
Nõ cohærent. P. quorsum nam istuc? D. ego met continuo ad Chremem.
Cum illo`aduenio, solitudo ante ostium. iam id gaudeo.
C. Recte dicis. P. perge. D. maneo: interea introire neminẽ
Video, exire neminem. matronam nullam. in ædibus
Nihil ornati, nihil tumulti. adcessi intro, aspexi. P. scio
Magnũ signum. D. num uidẽtur conuenire hæc nuptijs?
P. Non, opinor Daue. D. opinor narras? non recte accipis.
Certa res est. etiã puerũ inde abiens conueni Chremis,
Olera, & pisciculos minutos ferre obolo in cœnam seni.
C. Liberatus sum Daue hodie tua opera. D. ac nullus qdẽ.

C. Quid ita? nempe huic prorsus illã non dat. D. ridiculum caput.
Quasi necesse sit, si huic non dat, te illam uxorẽ ducere,
Nisi uides, nisi senis amicos oras, ambis. C. bene mones.
Ibo, et si hercle sæpe iam me spes hæc frustrata'st. Vale.
P. Quid igitur sibi uolt pater? cur simulat? D. ego dicã tibi.
Si id succenseat nũc, quia non det tibi uxorẽ Chremes,
Ipsus sibi esse iniurius uideatur. neq; id iniuria.
Prius, quàm tuum, ut sese habeat, animum ad nuptias perspexerit.
Sed si tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet.
Tũ illæ turbæ fiẽt. P. q̃d uis patiar? D. pater est Pãphile.
Difficil' est. tũ hæc sola'st mulier. dictũ ac factũ inuenerit
Aliquam caussam, quamobrem eijciat oppido. P. eijciat?
D. cito.
P. Cedò igitur, quid faciam Daue? D. dic te ducturum. P. hem. D. quid est?
P. Ego'ne dicam? D. cur non? P. nunquã faciam. D. ne nega.
P. Suadere noli. D. ex ea re quid fiat uide.
P. Vt ab illa excludar, hac concludar. D. non ita'st.
Nempe hoc sic esse opinor dicturum patrem,
Ducas uolo hodie uxorem. tu ducam inquies.
Cedò, quid iurgabit tecum? hic reddes omnia,
Quæ nunc sunt certa ei consilia, incerta ut sient,
Sine omni periculo. nam hocce haud dubium'st, quin Chremes
Tibi non det gnatam. nec tu ea caussa minueris
Hæc quæ facis, ne is mutet suam sententiam.
Patri dic uelle. ut cum uelit tibi iure irasci, non queat.
Nam q̃d tu speras, propulsabo facile. uxorẽ his moribus

Dabit nemo. inueniet inopē potius, q̄ te corrumpi sinat.
Sed si te æquo animo ferre accipiet, neglegentem feceris.
Alia ociosus quæret. interea aliquid acciderit boni.
P. Itan' credis? D. haud dubium id quidem'st. P. uide quo
inducas. D. quin taces.
P. Dicam. puerū autē ne resciscat mihi esse ab illa cautio'st:
Nam pollicitus sum suscepturum. D. o' facinus audax. P.
hanc fidem,
Sibi me obsecrauit qui se sciret, non deserturū, ut darē.
D. Curabitur. sed pater adest. caue te esse tristem sentiat.

ACTVS SECVNDI SCENA III.

SIMO. DAVVS. PAMPHILVS.

S. Reuiso quid agant aut quid captent consili.
D. Hic nunc nō dubitat, quin te ducturum neges.
Venit meditatus alicunde ex solo loco
Orationem sperat inuenisse se.
Qua differat te proin tu fac, apud te ut sies.
P. Modo ut possim. D. crede mihi hoc inquā Pamphile,
Nunquam hodie tecum commutaturum patrem
Vnum esse uerbum, si te dices ducere.

ACTVS SECVNDI SCENA IIII.

BIRRIA. SIMO. DAVVS. PAMPHILVS.

B. Herus me relictis rebus, iussit Pamphilum
Hodie obseruare ut quid ageret de nuptijs

Scirem id propterea nunc hunc uenientem sequor.
Ipsum adeo præsto uideo cum Dauo. hoc agam.
S. Vtrunq; adesse uideo. D. hem serua. S. Pamphile.
D. Quasi de improuiso respice ad eum. P. hem pater.
D. Probe. S. hodie uxorem ducas, ut dixi, uolo.
B. Nunc nostræ parti timeo, quid hic respondeat.
P. Neq; istic, neq; alibi tibi usquã erit in me mora. B. hem.
D. Obmutuit. B. quid dixit? S. facis, ut te decet,
Cum istuc, quod postulo, impetro cum gratia.
D. Sum uerus? B. herus, quantum audio uxore excidit.
S. I iam nunc intro, ne in mora cum opus sit, sies.
P. Eo. D. nulla'ne in re esse homini cuiquam fidem?
Verum illud uerbum'st, uolgo quod dici solet,
OMNES sibi melius malle esse, q̃ alteri.
Ego illam uidi uirginem. forma bona
Memini uidere. quo æquior sum Pamphilo,
Si se illam in somnis, q̃ illum amplecti maluit.
Renuntiabo, ut pro hoc malo, mihi det malum.

## ACTVS SECVNDI SCENA V.

### DAVVS. SIMO.

D. HIC nunc me credit aliquã sibi fallaciam
Portare. Et ea me hic restitisse gratia.
S. Quid Dauus narrat? D. æque quidquam nũc quidem
S. Nihil'ne? hem. D. nihil prorsus. S. atqui expectabã qdẽ.
D. Præter spem euenit, sentio, hoc male habet uirum.
S. Potin' es mihi uerum dicere? D. nihil facilius.

S. Num illi molestæ quidpiam hæ sunt nuptiæ,
Propter hospitæ huiusce consuetudinem?
D. Nihil hercle.aut,si adeo bidui,aut tridui est
Hæc solicitudo,nostin'?deinde desinet.
Etenim eam secum rem recta reputabit uia.
S. Laudo.D.dum licitum est ei,dumq; ætas tulit,
Amauit,tum id clàm.cauit,ne unquam infamiæ
Ea res sibi esset, ut uirum fortem decet.
Nunc uxore opus est·animum ad uxorem adpulit.
S. Subtristis uisu'st esse aliquantulum mihi.
D. Nihil propter hanc rem·sed est quod subcenseat
S. Quid nam'st?D.puerile'st.S.quid est.D.nihil. S.quin
dic quid est.
D. Ait nimiũ parce facere sumptum.S.me'ne?Da.te.
Vix inquit drachmis obsonatus est decem.
Num filio uidetur uxorem dare?
Quem inquit uocabo ad cœnam meorum æqualium
Potissimum nunc?et quod dicendum hic siet?
Tu quoq; perparce nimium. non laudo.S.tace.
D. Conmoui.S.ego,istæc recte ut fiant,uidero.
Quid nam hoc rei'st?quidnam hic uolt ueterator sibi?
Nã si hic mali'st quidquã,hem illic est huic rei caput.

## ACTVS TERTII SCENA PRIMA.

MYSIS. SIMO. DAVVS. LESBIA. GLYCERIVM

M. Ita pol quidẽ res est, ut dixti Lesbia.
i Fidelem haud fermè mulieri inuenias uirum.
S. Ab Andria'st ancilla hæc.qd narras?D.ita'st.

M. Sed hic Pāphilus. S. qd dicit? M. firmauit fidem. S. hem.
D. Vtinam aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.
M. Nam quod peperisset, iussit tolli. S. o' Iupiter.
Quid ego audio? actum'st, siqdem hæc uera prædicat.
L. Bonum ingenium narras adolescentis. M. optumum.
Sed sequere me intro. ne in mora illi sis. L. sequor.
D. Quod remediū nunc huic malo inueniam? S. quid hoc?
Adeon' est demens ex peregrina? iam scio, ah
Vix tandem sensi stolidus. D. quid hic sensisse se ait?
Si. Hæc primum adfertur iam mihi ab hoc fallacia,
Hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant.
G. Iuno lucina fer opem: serua me obsecro.
Si. Hui, tam cito? ridiculum. postquam ante ostium
Me audiuit stare, adproperat. non sat commode
Diuisa sunt temporibus tibi Daue hæc? D. mihin'?
Si. Num inmemor es discipli? D. ego, quid narres, nescio.
Si. Hicine me si imparatum in ueris nuptijs
Adortus esset, quos mihi ludos redderet?
Nunc huius periclo fit, ego IN PORTV NAVIGO.

LESBIA OBSTETRIX. SIMO. SENEX. DAVVS SERVVS.

Dhuc Archyllis, quæ adsolent, quæq; oportet,
a Signa ad salutem esse, omnia huic esse uideo.
Nunc primum fac istæc ut lauet: post deinde
Quod iussi ei dare bibere, & quantum imperaui,
Date. mox ego huc reuertar.
Percastor scitus puer natu'st Pamphilo.
Deos quæso, ut sit superstes, quandoquidem ipse'st inge-

nio bono.

Cūq; huic ueritus est optumæ Adolescenti facere iniuriā.

Si. Vel hoc quis non credat, qui norit te, abs te esse ortum?

Da. quid nam id est?

Si. Non imperabat corām, quid opus facto esset puerperæ.

Sed postquam egressa'st, illis, quæ sunt intus, clamat de uia.

O' Daue, itan' cōtemnor abs te? aut ita'ne tandē idoneus

Tibi uideor, quem tam aperte fallere incipias dolis?

Saltem adcurate, ut metui uidear, certe si resciuerim.

Da. Certe hercle nunc hic se ipsus fallit, haud ego. Si. edixin' tibi?

Interminatus sum, ne faceres? num ueritus? quid retulit?

Credon' tibi hoc nunc peperisse hanc è Pamphilo?

Da. Teneo quid erret. quid ego agam habeo. Si. quid taces?

Da. Quid credas? quasi non tibi renūtiata sint hæc sic fore.

Si. Mihin quisquam? Da. Eho an tute intellexti hoc adsimulari? S. irrideor.

D. Renuntiatum'st. nam qui istæc tibi incidit suspectio?

S. Qui? quia te noram. D. quasi tu dicas, factum id consilio meo.

S. Certe enim scio. D. Non satis me pernosti etiam qualis sim Simo.

S. Ego'ne te? D. sed siquid narrare obcœpi, continuo dari

Tibi uerba censes. S. falso'. D. itaq; hercle nihil iam mutire audeo.

S. Hoc ego scio unum, neminē peperisse hic. D. intellextin'?

Sed nihilo secius mox deferent puerum huc ante ostium.

Id ego iam nunc tibi renuntio here futurum, ut sis sciēs.

Ne tu hoc posterius dicas, Daui factum consilio, aut dolis.

Prorsus a' me opinionem hanc tuā ego esse amotam uolo.

S. Vnde id scis? D. Audiui, & credo. S. Multa concurrunt simul,

Qui coniecturam hanc nunc facio. iam primum hæc se è Pamphilo

Grauidam dixit esse: inuentum est falsum. nunc, postquam uidet

Nuptias domi adparari, missa'st ancilla ilico

Obstetricem accersitum ad eam, et puerum ut adferret simul.

D. Hoc nisi fit, puerum ut tu uideas, nihil mouētur nuptiæ.

S. Quid ais? cum intellexeras id consilij capere, cur non dixti extemplo Pamphilo?

D. Quis igitur eum ab illa abstraxit, nisi ego? nam omnes nos quidem

Scimus, quàm misere hanc amarit. nunc sibi uxorē expetit.

Postremo id mihi da negotij. tu tamen has nuptias

Perge facere ita, ut facis. & id spero adiuturos deos.

Si. Immo abi intro. ibi me obperire, et quod parato opu'st, para.

Non impulit me, hæc nunc omnino ut crederem.

Atq; haud scio, an, quæ dixit, sint uera omnia.

Sed paruipendo. illud mihi multo maxumum'st,

Quod mihi polliatu'st ipsus gnatus. nunc Chremem

Conueniam: orabo gnato uxorem: si impetro,

Quid alias malim, quàm hodie has fieri nuptias?

Nam gnatus quod polliatus est, haud dubium'st id mihi,

Si nolit, quin eum merito possim cogere.

Atq; adeo in ipso tempore eccum ipsum obuiam.

SIMO, CHREMES, SENES II.

Si. Vbeo Chremetem. Ch. o te ipsum quærebã
S. & ego te. Ch. optato aduenis
Aliquot me adiere ex te auditum qui aiebãt hodie filiam
Meam nubere tuo gnato id uiso, tu'ne, an illi insaniant.
S. Ausculta paucis & quid ego te uelim, & tu quod quæris, scies.
Ch. Ausculto loquere quid uelis.
S. Per ego te deos oro, et nostram amicitiam Chreme,
Quæ incepta à paruis cum ætate adcreuit simul.
Perq; unicam gnatam tuam, et gnatum meum,
Cuius tibi potestas summa seruandi datur
Vt me adiuues in hac re, atque ita, ut nuptiæ
Fuerant futuræ, fiant. Ch. ah ne me obsecra.
Quasi hoc te orando, à me impetrare oporteat.
Alium esse censes nunc me, atq; olim cum dabam?
Si in re'st utriq;, ut fiant, adcersi iube.
Sed si ex ea re plus mali'st, quàm commodi
Vtriq; id oro te in commune ut consulas.
Quasi illa tua sit, Pamphiliq; ego sim pater.
S. Immo ita uolo, itaq; postulo, ut fiat Chreme.
Neq; postulem abs te, nisi ipsa res moneat. Ch. quid est?
S. Iræ sunt inter Glycerium, & gnatum. Ch. Audio.
S. Ita magnæ, ut sperem posse auelli. Ch. fabulæ.
S. Profecto sic est. Ch. Sic hercle, ut dicam tibi.
AMANTIVM iræ, amoris reintegratio'st.
S. Hem, id te oro, ut ante eamus, dum tempus datur.
Dumq; eius libido occlusa'st contumelijs.
Prius quàm harum scelera, et lachrymæ confictæ dolis

Reducant animum ægrotum ad misericordiam.
Vxorem demus. spero consuetudine, et
Coniugio liberali deuictum Chreme
Dehinc facile ex illis sese emersurum malis.
Ch. Tibi ita uidetur. at ego non posse arbitror
Neque illum hanc perpetuo habere, neque me perpeti.
S. Qui scis ergo istuc? nisi periclum feceris? Ch. at
Istuc periclum in filia fieri, graue'st.
S. Nempe incommoditas deniq; huc omnis redit
Si eueniat, quod Di prohibeant, discessio.
At si corrigitur, quot commoditates, uide.
Principio amico filium restitueris.
Tibi generum firmum, & filiæ inuenies uirum.
Ch. Quid istuc? si istuc animum induxti esse utile
Nolo tibi ullum commodum in me claudier.
S. Merito te semper maximi feci Chreme.
Ch. Sed qd ais? S. qd? Ch. q scis eos nunc discordare inter se?
S. Ipsus mihi Dauos, qui intimus est eorum consilijs, dixit.
Et is mihi persuadet, nuptias quantum queā ut maturē.
Num censes faceret, filium nisi sciret eadem hæc uelle?
Tute adeo iā eius audies uerba. heus euocate huc Dauū
Sed eccum uideo ipsum foras exire.

ACTVS TERTII SCENA IIII.

DAVVS SERVVS. SIMO. CHREMES SENES. II.

D. D te ibam. S. quid nam est?
D. Cur uxor nō accersitur? iā aduesperascit. S.
Audin' tu illum.

Ego dudum non nihil ueritus sum Daue abs te ne faceres idem,

Quod uolgus seruorum solet, dolis ut me deluderes,
Propterea ꝙ amat filius. D. ego istuc facere? S. Credidi.
Idq; adeo metuens uos celaui, quod nunc dicam. D. quid? S. scies.

Nam propemodum habeo iam tibi fidem. D. tandem cognosti qui siem.

S. Nō fuerant nuptiæ futuræ. D. quid nō? S. sed ea gratia
Simulaui, uos ut ptentarē. D. qd ais? S. sic est res. D. uide,
Nunꝗ quiui ego istuc intellegere. uah consilium callidum.

S. Hoc audi. ut hinc te iussi introire, obportune hic fit mihi obuiam.

D. Hem num nam perijmus? S. narro, quæ tu dudum narrasti mihi.

D. Quid nam audio? S. gnatā ut det oro, uixq; id exoro. D. occidi.

S. Hem, quid dixti? D. optume inquam factum. S. nunc per hunc nulla'st mora.

Ch. Domū modo ibo ut adparentur, dicam atq; huc renūtio.

S. Nūc te oro Daue, quoniā solus mihi effecisti has nuptias,

D. Ego uero solus. S. conrigere mihi gnatum porro enitere.

D. Faciā hercle sedulo. S. potes nūc, dū animus irritatus est.

D. Quiescas. S. age igitur. ubi nunc est ipsus? D. mirum, ni domi'st.

Si. Ibo ad eum, atq; eadem hæc, quæ tibi dixi, dicam itidē illi. D. nullus sum

Quid causæ'st, qn hinc in pistrinū recta proficiscar uia?
Nihil est preci loci relictum, iam perturbaui omnia.
Herum fefelli. in nuptias conieci herilem filium.

Feci hodie, ut fierent, insperãte hoc, atq; inuito Pamphilo.
Hem astutias. quod si quiessem, nihil euenisset mali.
Sed eccum ipsum uideo, occidi.
Vtinã mihi esset aliqd hic, quo nũc me praecipitem darẽ.

## SCENA QVINTA ACTVS TERTII.

PAMPHILVS ADOLESCENS
DAVVS SERVVS.

P. Bi illic scelus est, q me perdidit? D. perij. P.
  atque hoc confiteor,
  Iure obtigisse, quãdoqdem tam iners, tam nulli consili
  Sum. seruon' fortunas meas me commisisse futili?
  Ergo pretiũ ob stultitiã fero, sed inultũ id nunq̃ auferet.
D. Posthac incolumẽ sat scio fore me, nũc si deuito hoc malũ.
P. Sed qd ego nunc dicam patri? negabon' uelle me, modo
  Qui sum pollicitus ducere. qua fiducia id facere audeã?
  Nec quid me nunc faciam, scio. D. nec quidem me, atq; id ago sedulo.
  Dicam aliqd iam inuẽturũ, ut huic malo aliquam producam moram. P. oh
D. Visus sum. P. ehodum bone uir, quid ais? uiden' me tuis consilijs
  Miserũ impeditũ esse? D. at iã expediã. P. expedies? D. certe Pamphile.
P. Nempe ut modo. D. Immo melius spero. P. oh tibi ego ut credam furcifer?
  Tu rẽ impeditã, et pditã restituas? hem quo fretus siem,

Qui me hodie ex trãquillissima re coniecisti in nuptias.
An non dixi hoc esse futurum?D.dixti.P.quid meritus es?D.crucem.
Sed paululum sine ad me ut redeam.iam aliquid despiciam .P.hei mihi,
Cur non habeo spatium, ut de te sumam supplicium, ut uolo.
Nãque hoc tempus præcauere mihi me,haud te ulcisci sinit.

## SCENA PRIMA ACTVS QVARTI.

### CARINVS. PAMPHILVS ADOLESCENTES. DAVVS SERVVS.

C. Ocine credibile'st,aut memorabile,
Tanta uecordia innata cuiquam ut siet,
Vt malis gaudeat, atque ex incommodis
Alterius sua comparet ut commoda?ah
Id'ne est uerũ?immo id genus hominum'st pessimũ.In
Denegando modo quis pudor est paululum.
Post ubi tempus promissã'st iam perfici,
Tum necessario se aperiunt,& timent,
Et tamen res cogit denegare.Ibi
Tum impudentissima eorum oratio'st,
Quis tu es?quis mihi es?cur meam tibi?heus
Proximus sum egomet mihi.Attamen ubi fide'st?
Si roges,nihil pudet.hic,ubi opus est.
Non uerentur illic,ubi nihil opus est,ibi uerentur.
Sed qd agam? adeam'ne ad eum, & cum eo iniuriam

hanc expostulem?

Ingerā mala multa, atq; aliquis dicat, nihil promoueris.
Multū molestus certe ei fuero, atq; animo morem gessero.
P. Carine, & me et te īprudēs, nisi qd di respiciunt, pdidi.
C. Ita'ne imprudēs? tandem inuenta'st caussa. soluisti fidē.
P. Quid tandem? C. etiam nunc me subducere istis dictis postulas.
P. Quid istuc est? C. postq̄ me amare dixi, complacita'st tibi.
Heu me miserū, qui tuum animū ex animo spectaui meo.
P. Falsus es. C. non'ne tibi satis esse hoc uisum solidum'st gaudium,
Nisi me lactasses amantem, & falsa spe produceres?
Habeas. P. habeā? ah nescis quātis in malis uerser miser,
Quantasq; hic suis consilijs mihi confecit sollicitudines,
Meus carnifex. C. quid istuc tam mirum'st? de te exemplum capit.
P. Haud istuc dicas, si cognoris uel me, uel amorem meum.
C. Scio, cū patre altercasti dudū: & is nūc propterea tibī
Subcenset. nec te quiuit hodie cogere, illam ut duceres.
P. Immo etiam quo tu minus scis erumnas meas.
Hæ nuptiæ non apparabantur mihi,
Nec postulabat nunc quisquam uxorem dare.
C. Scio. coactus tua uoluntate es. P. mane,
Non dum scis. C. scio eqdem illam ducturum esse te.
P. Cur me enicas? hoc audi. nunquam destitit
Instare, ut dicerem esse ducturum patri.
Suadere. orare. usqueadeo, donec perpulit.
C. Quis homo istuc? P. Dauos. C. Dauos? P. interturbat. C. quam ob rem? P. nescio.
Nisi mihi deos satis scio fuisse iratos: qui auscultauerim.

C. *Factum'st hoc Daue?* D. *factum.* C. *hem q̇d ais scælus?*
*At tibi Di dignum factis exitium duint.*
*Eho, dic mihi, si omnes hunc coniectum in nuptias*
*Inimici uellent, quod, nisi hoc consilium, darent?*
D. *Deceptus sum, at non defatigatus.* C. *scio.*
D. *Hac non successit, alia adgrediemur uia.*
*Nisi id putas, quia primo processit parum,*
*Non posse iam ad salutem conuerti hoc malum.*
P. *Immo etiam. nam satis credo si aduigilaueris,*
*Ex unis, geminas mihi conficies nuptias.*
D. *Ego Pamphile, hoc tibi pro seruitio debeo*
*Conari manibus, pedibus, noctesq; & dies*
*Capitis periculum adire, dum prosim tibi.*
*Tuum'st, siquid præter spem euenit ignoscere.*
*Parum successit quod ago, at facio sedulo.*
*Vel melius tu aliud reperi, me missum face.*
P. *Cupio. restitue, in quem me accepisti, locum.*
D. *Faciam.* P. *at iam hoc opus est.*
D. *Hem. sed mane. concrepuit à Glycerio ostium.*
P. *Nihil ad te.* D. *quæro.* P. *hem nuncine demum.* D. *at iã hoc tibi inuentum dabo.*

## SCENA SECVNDA ACTVS QVARTI.

### MYSIS ANCILLA. PAMPHILVS CARINVS. ADOLESCENTES II DAVVS SERVVS.

M. i *Am ubi ubi erit, inuentum tibi curabo, & mecum adductum*

Tuum Pamphilum. tu modo anime mi noli te macerare.

P. Mysis. M. quid est? hem Pamphile, optume mihi te offers

P. quid est?

M. Orare iussit, si se ames, hera, iam ut ad sese uenias.

Videre ait te cupere. P. uah perij. hoc malum integrascit.

Sicine me, atq; illam opera tua nunc miseros sollicitarier

Nam idcirco adcersor, nuptias qđ mihi adparari sensit.

C. Quibus quidē q̄ facile poterat quiesci, si hic quiesset.

D. Age si hic non insanit satis sua sponte instiga. M. atque aedepol

P. Ea res est propterea quod nunc misera in maerore'st. Mysis

Per omneis tibi adiuro deos, nunquam eā me deserturū.

Non, si capiundos mihi sciam esse inimicos omneis homines.

Hanc mihi expetiui, contigit. conueniunt mores. ualeā t,

Qui inter nos dissidium uolunt. hanc, nisi mors, mihi adimet nemo.

M. Resipisco. P. non Apollinis magis uerum atque hoc responsum'st,

Si poterit fieri, ut ne pater per me stetisse credat,

Quo minus hae fierent nuptiae, uolo. Sed si id nō poterit,

Id faciam in procliui, quod est, per me stetisse ut credat.

Quis uideor? M. miser aeque, atq; ego. D. consilium quaero. C. fortis.

P. Scio, qd conere. D. hoc ego tibi profecto effectum reddā.

P. Iam hoc opus est. D. quin iam habeo. C. quid est? D. huic non tibi habeo, ne erres.

C. Sat habeo. P. quid facies? cedo. D. dies hic, mihi ut sit satis, uereor,

Ad agendum,

Ad agendum, ne uacuum esse me nunc ad narrandum credas.

Proinde hinc uos amolimini. nā mihi impedimento estis.

P. Ego hanc uisam. D. quid tu? quò hinc te agis? C. uerum uis dicam? D. immo etiam.

Narrationis incipit mihi initium. C. quid me fiet?

D. Eho tu impudens. non satis habes, qđ tibi dieculā addo

Quantum huic promoueo nuptias? C. Daue attamen. D. quid ergo?

C. Vt ducam. D. ridiclum. C. huc fac, ad me ut uenias, si quid poteris.

D. Quid ueniam? nihil habeo. C. attamen si quid age. D. ueniam. C. si quid,

Domi ero. D. ita facto opus est. M. matura. D. iam inquam hic adero.

## SCENA TERTIA ACTVS QVARTI.

### MYSIS DAVOS.

M. Nihil'ne esse proprium cuiquam? Di uostrā fidem.

Summū bonum esse heræ putabam hunc Pamphilum.

Amicum, amatorem, uirum in quouis loco

Paratum. uerum ex eo nunc misera quem capit

Dolorem? facile hic plus mali'st, quàm illic boni.

Sed Dauos exit. mi homo, quid istuc obsecro'st?

Quò portas puerum? D. Mysis nunc opus est tua

Mihi ad hanc rem exprompta memoria, atq; astutia.

M. Quid nam incepturus? D. accipe a me hunc ocyus,
Atq; ante nostram ianuam adpone. My. obsecro,
Humi'ne. D. ex ara hinc sume uerbenas tibi.
Atque eas substerne. M. quamobrem id tute non facis?
D. Quia si forte opus ad herum iusiurandum mihi
Non adposuisse, ut liquido possim. M. intellego.
Noua nunc religio in te istæc incessit, cedo'?
D. Moue ocyus te, ut quid agam porro intellegas.
Pro' Iuppiter. M. quid? D. sponsæ pater interuenit.
Repudio consilium, quod primum intenderam.
M. Nescio, quid narres. D. ego quoq; hinc ab dextera
Venire me adsimulabo, tu, ut subseruias
Orationi, utcunq; opus sit uerbis, uide.
M. Ego quid agas, nihil intellego. sed siquid est,
Quod mea opera opus sit uobis, aut tu plus uides,
Manebo. nequod uostrum remorer commodum.

## QVARTI ACTVS SCENA IIII.

### CHREMES SENEX. MYSIS ANCILLA. DAVVS SERVVS.

Ch. Euertor, postq̃, quæ opus fuere ad nuptias
Gnatæ, paraui, ut iubeam adcersi. sed q̃d hoc?
Puer hercle'st. mulier, tun' adposuisti hunc? M. ubi.
Illic est? Ch. non mihi respondes. M. hem, nusquam est, uæ miseræ mihi,
Reliquit me homo, atq; abijt. D. Di uostram fidem,
Quid turbæ'st apud forum? q̃d illic hominum litigãt?

Tum annona cara'st. quid dicam aliud, nescio.

M. Cur tu obsecro hic me solam? D. hem, quae haec est fabula?

Eho Mysis puer hic unde est? quis'ue huc adtulit?

M. Satin' sanus es? qui me id rogites? D. quem igitur rogem,

Qui hic neminem alium uideo? Ch. miror unde sit.

D. Dicturan quod rogo? M. Au. D. concede ad dexteram.

M. Deliras: non tute ipse? D. uerbum si mihi

Vnum, praeterquam, quod te rogo, faxis, caue.

M. Male dicis. D. unde'st, dic clare. M. à uobis. D. ah ah ah.

Mirum uero impudenter mulier si facit meretrix.

Ch. Ab Andria est ancilla haec, quantum intellego.

D. Adeon' uidemur uobis esse idonei

In quibus sic inludatis? Ch. ueni in tempore.

D. Propera adeo puerum tollere hinc ab ianua.

Mane: caue quoquam ex istoc excessis loco.

M. Di te eradicent: ita me miseram territas.

D. Tibi ego dico an non? M. quid uis? D. at etiam rogas?

Cedo', cuium puerum hic adposuisti, dic mihi.

M. Tu nescis? D. mitte id quod scio: dic quod rogo.

M. Vestri. D. cuius nostri? M. Pamphili. D. hem, quid Pamphili?

M. Eho, an non est? Ch. recte ego semper fugi has nuptias.

D. O' facinus animaduertendum. M. quid clamitas?

D. Quem'ne ego heri uidi ad uos adferri uesperi?

M. O' hominem audacem. D. uerum uidi Cantharam

Subfarcinatam. M. Dis pol habeo gratias

Cum in pariundo aliquot adfuerunt liberae.

D. Nae illa illum haud nouit: cuius caussa haec incipit.

Chremes, si positum puerum ante aedes uiderit,

Suam gnatam non dabit. tanto hercle magis dabit.
Ch. Non hercle faciet. D. nunc adeo, ut tu sis sciens,
Ni puerum tollis, iam ego hunc in mediam uiam
Prouoluam, teq; ibidem prouoluam in luto.
M. Tu pol homo non es sobrius. D. fallacia
Alia aliam trudit. iam susurrari audio,
Ciuem atticam esse hanc. Ch. hem. D. coactus legibus
Eam uxorem ducet. M. eho obsecro, an non ciuis est?
Ch. Iocularium in malum insciens pene incidi.
D. Quis hic loquitur. O Chreme, per tempus aduenis.
Ausculta. Ch. Audiui omnia. D. an haec tu omnia?
Ch. Audiui inquam à principio. D. audistin obsecro? hem
Scelera. hanc iam oportet in cruciatum hinc abripi.
Hic ille est. non te credas Dauom ludere.
M. Me miseram. nihil pol falsi dixi mi senex.
Ch. Noui rem omnem. sed est Simo intus? D. est.
M. Ne me adtingas sceleste. si pol Glycerio non omnia haec.
D. Eho inepta, nescis quid sit actum. M. quid sciam?
D. Hic socer est. alio pacto haud poterant fieri,
Vt sciret haec, quae uolumus. M. praediceres.
D. Paulum interesse censes ex animo omnia
Vt fert natura facias, an de industria?

SCENA V. ACTVS IIII.

CRITO HOSPES. MYSIS ANCILLA. DAVVS SERVVS.

C. IN hac habitasse platea dictum'st Chrysidem,
Quae se inhoneste optauit parare hic diuitias,

Potius, quàm in patria honeste pauper uiuere.
Eius morte ea ad me lege redierunt bona.
Sed quos percontor, uideo. salutem. M. obsecro.
Quem uideo? est'ne hic Crito sobrinus Chrysidis?
Is est. C. o' Mysis salue. M. saluos sis Crito.
Cr. Itan Chrysis? hem. My. nos quidē pol miseras perdidit.
C. Quid uos? quo pacto hic? satin' recte? My. nos'ne?
Vt quimus, aiunt, quando ut uolumus, non licet.
C. Quid Glycerium? iam hic suos parentes repperit?
M. Vtinā. C. an non dū etiā? haud auspicato huc me adpuli.
Nam pol, si id scissem, nunquam huc tetulissem pedem.
Semper enim eius dicta est hæc, atq; habita est soror.
Quæ illius fuerunt, possidet. nunc me hospitem
Lites sequi, quàm hic mihi sit facile, atq; utile,
Aliorum exempla commonent. simul arbitror,
Iam esse aliquem amicum, & defensorem ei' nam fere
Grandiuscula iam profecta' st illinc. clamitent,
Me sycophantam hæreditatem persequi,
Mendicum. tum ipsam dispoliare non licet.
M. Optume hospes pol Crito antiquum obtines.
C. Duc me ad eā' quando huc ueni, ut uideā. M. maxume.
D. Sequar hos. nolo me in tempore hoc uideat senex.

ACTVS QVINTI SCENA PRIMA.

CHREMES. SIMO. SENES II.

Ch. Atis iam satis Simo spectata erga te amicitia' st mea
Satis pericli cœpi adire' orandi iam finē face.

Dum studeo obsequi tibi, pene illusi uitam filiæ.

S. Immo enim q̃ maxume abs te oro, atq; postulo Chreme,
Vt beneficium uerbis initum dudum, nũc re comprobes.

Ch. Vide, quàm inicus sis præ studio, dũ efficias id, qđ cupis,
Neq; modum benignitatis, neq;, quid me ores, cogitas.
Nam si cogites, remittas iam me onerare iniurijs.

S. Quibus? Ch. ah rogitas? perpulisti me, ut homini adolescentulo
In alio obcupato amore, abhorrenti ab re uxoria,
Filiam darem in seditionem, atque incertas nuptias.
Eius labore, atque eius dolore gnato ut medicarer tuo.
Impetrasti, incœpi, dum tulit res. nunc non fert, feras.
Illam hinc ciuẽ esse aiunt. puer est natus. nos missos face.

S. Per ego te deos oro, ut ne illis animum inducas credere,
Quibus id maxume utile'st, illum esse q̃deterrimum.
Nuptiarum gratia hæc sunt ficta, atq; incœpta omnia.
Vbi ea caussa, quãobrem hæc faciunt, erit adempta his, desinent.

Ch. Erras. cum Dauo ego met uidi iurgantem ancillam. S. scio. Ch. at
Vero uoltu, cum ibi me adesse. neuter tum præsenserat.

S. Credo, et id facturas, Dauos dudum prædixit mihi.
Et nescio, quid tibi sim oblitus hodie, ac uolui dicere.

## ACTVS QVINTI SCENA II.

### DAVVS SERVVS. CHREMES. SIMO SENES. DROMO SERVVS.

D. Nimo iam nunc otioso esse impero. Ch. hem Dauom tibi.

S. Vnde egreditur? D. meo præsidio, atq; hospitis. S. quid illud mali'st?

D. Ego commodiorem hominem aduentum ad tempus non uidi. S. scelus,

Quē nam hic laudat? D. omnis res est iam in uado. S. cesso adloqui.

D. Herus est. quid agam? S. o' salue bone uir. D. hem Simo o' noster Chreme,

Omnia adparata iam sunt intus. Ch. curasti probe.

D. Vbi uoles, adcerse. S. bene sanè id enimuero hic nunc abest.

Etiam tu hoc respondes? quid istic tibi negoci'st? D. mihin'? S. ita.

D. Mihi'ne? S. tibi ergo. D. modo introi. S. quasi ego, quàm dudum rogem.

D. Cum tuo gnato una'. S. an ne'st intus Pamphilus? crucior miser.

Eho, non tu dixtin', esse inter eos inimicitias carnifex?

D. Sunt. S. cur igitur hic est? Ch. quid illum censes? cum illa litigat.

D. Immo uero indignum Chreme iam facinus faxo ex me audias.

Nescio quis senex modo uenit. ellum, confidens, catus.

Cum faciem uideas, uidetur esse quanti uis preti.

Tristis seueritas inest in uoltu, atq; in uerbis fides.

S. Quid nam adportas? D. nihil equidem, nisi quod illum audiui dicere.

S. Quid ait tandē? D. Glycerium se scire esse ciuē atticā.

S. Hem Dromo, Dromo. D. quid est? S. Dromo. D. audi. S. uerbum si addideris. Dromo.

D. Audi obsecro. Dro. Quid uis? S. Sublimem hunc intro rape, quantum potes.

Dro. Quem? S. Dauom. Da. quamobrem? S. quia lubet. rape inquam. D. quid feci? S. rape.

Da. Si quidquam mentitum inuenies, occidito. S. nihil audio.

Ego iam te commotum reddam. D. tametsi hoc uerum'st. S. tu tamen

Cura adseruandum uinctum. atq; audin'? quadrupedem constringito.

Age nunc iã ego pol hodie, si uiuo, tibi ostendam, herũ quid sit pericli fallere, et

Illi patrem. Ch. ah ne saeui tantopere. S. Chreme.

Pietatem gnati. non'ne te miseret mei?

Tantum laborem capere ob talem filium.

Age Pamphile. exi Pamphile. ecquid te pudet?

## ACTVS QVINTI SCENA III.

PAMPHILVS ADOLESCENS. SIMO. CHREMES. SENES II.

P. Vis me uolt? perij, pater est. S. quid ais omnium? Ch. ah,

Rem potius ipsam dic' ac mitte male loqui.

Quasi quidquam in hunc iam grauius dici possiet.

S. Ain tandem ciuis Glycerium'st? P. ita praedicant.

S. Ita [illegible] dicant. O' ingentem confidentiam.

[illegible] quid dicat? num facti piget?

[illegible] s color pudoris signum usquam indicat?

Adeo impotenti esse animo, ut præter ciuium
Morem, atq; legem, & sui uoluntatem patris,
Tamen hanc habere studeat cum summo probro?
P. Me miserum. S. modo'ne id demum sensi Pamphile?
Olim istuc, olim, cum ita animum induxti tuum,
Quod cuperes aliquo pacto efficiundum tibi.
Eodem die istuc uerbum uere in te accidit.
Sed quid ego? cur me excrucio? cur me macero?
Cur meam senectutem huius sollicito amentia? an
Vt pro huius peccatis ego supplicium sufferam?
Immo habeat, ualeat, uiuat cum illa. P. mi pater.
S. Quid mi pater? quasi tu huius indigeas patris.
Domus, uxor, liberi, inuenti inuito patre.
Adducti qui illam ciuem hinc dicant. uiceris.
P. Pater licet'ne pauca? S. quid dices mihi? Ch. at
Tamen Simo audi. S. ego audiam? quid ego audiam
Chreme? Ch. at tamen dicat sine. S. age dicat sino.
P. Ego me amare hanc, fateor. si id peccare est, fateor id quoq;.
Tibi pater me dedo. quid uis oneris impone. impera.
Vis me uxorem ducere? hanc uis amittere? ut potero feram.
Hoc modo te obsecro, ut ne credas a me adlegatum hunc senem.
Sine me expurgem. atq; illum huc coram adducam. S. adducas? P. sine pater.
Ch. Aequum postulat. da ueniam. P. sine te hoc exorē. S. sino.
Quid uis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar Chreme.
Ch. Pro peccato magno paululum supplicij satis est patri.

## ACTVS QVINTI SCENA IIII

### CRITO HOSPES. CHREMES. SIMO. SENES II. PAMPHILVS. ADOLESCENS.

Cr. *Itte orare. una harum quæ iis caussa me, ut faciam monet*
*Vel tu, uel quod uerum'st, uel quod ipsi cupio Glycerio.*
Ch. *Andrium ego Critonem uideo? certe is't.* Cr. *saluos sis Chreme.*
Ch. *Quid tu Athenas insolens?* Cr. *euenit. sed hiccine'st Simo?*
Ch. *Hic.* S. *men' quæris? eho tu Glyceriũ hinc ciuem esse ais?*
Cr. *Tu negas?* S. *Ita'ne huc paratus aduenis?* Cr. *quare.* S. *rogas?*
*Tune impune hoc facias? tu'ne hic homines adolescẽtulos,*
*Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem inlicis?*
*Solicitando, et pollicitando eorum animos lactas?* Cr. *sanus'ne es?*
S. *Ac meretricios amores nuptijs conglutinas?*
P. *Perij. metuo, ut substet hospes.* Ch. *si Simo hũc noris satis,*
*Non ita arbitrere. bonus hic est uir.* S. *hic uir sit bonus?*
*Ita'ne adtemperate uenit hodie in ipsis nuptijs?*
*Vt ueniret antehac nunq̃? est uero huic credẽdũ Chreme?*
P. *Ni metuam patrem, habeo pro illa re illũ quod moneam probe.*
S. *Sycophanta.* Cr. *hem.* Ch. *sic Crito'st hic. mitte.* Cr. *uideat, qui siet.*
*Si mihi pergit, quæ uolt, dicere, ea, quæ non uolt audiet.*

Ego istæc moneo, aut curo? non tu tuum malum æquo animo feres?

Nam ego quæ dixi, uera, an falsa, audieris iā sciri potest.

Atticus quidam olim naui fracta apud Andrum eiectus est.

Et istæc una parua uirgo. tum ille egens, forte adplicat

Primum ad Chrysidis patrem se. S. fabulam inceptat. Ch. sine.

Cr. Ita'ne uero obturbat? Ch. perge. Cr. tum is mihi cognatus fuit,

Qui eum recepit. ibi ego audiui ex illo sese esse atticum.

Is ibi mortuus est. Ch. eius nomē? Cr. nomē tam cito tibi,

Phania. Ch. hem, perij. Cr. uerum hercle opinor fuisse Phaniam.

Hoc certo scio, Rhamnusiū se aiebat esse. Ch. o' Iuppiter.

Cr. Eadem hæc Chreme multi alij in Andro tum audiuere Ch. utinam

Id sit, quod spero. eho dic mihi, quid eam tum Crito?

Suam' ne esse aiebat? Cr. non. Ch. Cuiam igitur? Cr. fratris filiam.

Ch. Certe mea'st. Cr. quid ais? S. qd tu ais? P. adrige aureis Pamphile.

S. Qui credis? Ch. Phania ille, frater meus fuit. S. noram, & scio.

Is hinc bellum fugiens, meq; in Asiam persequens, proficiscitur.

Tum illam hic relinquere'st ueritus. post illa nunc primum audio.

Quid illo sit factum. P. uix sum apud me, ita animus commotus est metu,

*Spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono.*
S. *Næ istam multis tuam inueniri gaudeo.* P. *credo pater.*
Ch. *At mihi unus scrupulus etiã restat, q me male habet.*
P. *dignus es*
*Cum tua relligione, odio. nodum in sarpo quæris.* Cr. *quid istuc est?*
Ch. *Nomen non conuenit.* Cr. *fuit hercle aliud huic paruæ.*
Ch. *quod Crito.*
*Nunquid meministi?* Cr. *id quæro.* P. *ego'ne huius memoriam patiar meæ*
*Voluptati obstare? cum ego possim in hac re medicari mihi.*
*Non patiar. heus Chreme quod quæris, Passibula'st.* Cr. *ipsa'st.* Ch. *ea'st.*
P. *Ex ipsa milies audiui.* S. *omneis nos gaudere hoc Chreme*
*Te credo credere.* Ch. *Ita me di ament, credo.* P. *quid restat pater?*
S. *Iam dudum res reduxit me ipsa in gratiam.* P. *o' lepidum patrem,*
*De uxore ita, ut possedi, nihil mutat Chremes.* Ch. *caussa optuma'st.*
*Nisi qd pater aliud ait.* P. *nempe.* S. *id scilicet.* Ch. *Dos est Pamphile,*
*Decem talenta.* P. *accipio.* Ch. *propero ad filiam. eho mecum Crito.*
*Nam illam me haud nosse credo.* S. *cur non illam huc transferri iubes?*
P. *Recte admones. Dauo istuc dedã iam negocia.* S. *nõ potest.*
P. *O* [illegible] *quia habet aliud magis ex sese, et maius.* P. *qd* [illegible] *inctus est.*

P. Pater, non recte uinctu'st. S. haud ita iussi. P. iube solui obsecro.

S. Age fiat. P. at matura. S. eo intro. P. o' faustum, et felicem hunc diem.

## ACTVS QVINTI SCENA V.

CARINVS. PAMPHILVS ADOLESCENTES. DAVVS SERVVS

C. Prouiso qd agat Pamphilus, atq; eaum. P. aliquis forsan me putet

Non putare hoc uerũ: at mihi nũc sic esse hoc uerũ lubet.

Ego uitam deorũ propterea sempiternam esse arbitror,

Quod uoluptates eorum propriæ sunt. nam mihi immortalitas

Partã'st: si nulla ægritudo huic gaudio intercesserit.

Sed quem ego potissimum exoptem nunc mihi, cui hæc narrem, dari?

C. Quid illuc gaudi'st? P. Dauom uideo. nemo'st, quẽ mallem omnium.

Nã hunc scio mea solide solum gauisurum gaudia.

D. Pamphilus ubinam hic est? P. Daue. D. qs nam homo est?

P. ego sum. D. o' Pamphile.

P. Nescis quid mihi obtigerit. D. certe, sed quid mihi obtigerit, scio.

P. Et qdẽ ego. D. more hoiũm euenit, ut qđ sim nactus mali

Prius rescisceres tu, quàm ego, qđ tibi euenit boni.

P. Mea Glycerium suos parentes reperit. D. o' factum bene. C. hem.

P. Pater amicus summus nobis. D. quis? P. Chremes. D. narras probe.

P. Nec mora ulla est, quin eam uxorem ducam. C. num ille somniat

Ea, quæ uigilans uoluit? P. tum de puero Daue? D. ab desine.

Solus est, quẽ diligũt Di. C. saluus sum, si hæc uera sunt.

Conloquar. P. quis homo'st? Carine, in tempore ipso mi hi aduenis.

C. Bene factum. P. hem, audistin? C. omnia, age, me in secun dis respice.

Tuus est nunc Chremes. Facturũ, quæ uoles, scio esse oĩa.

P. Memini, atq; adeo longum'st, nos illum expectare, dum exeat.

Sequere hac me intus apud Glycerium'st nunc. tu Daue abi domum.

Propera, adcerse, hinc qui auferant eam. quid stas? qd cessas? D. eo.

Ne expectetis, dum exeant huc intus despondebitur.

Intus transigetur, siquid est, quod restet. Plaudite.

Aldus Recensui.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

| | |
|---|---|
| *Phædria* | *adoleſcens.* |
| *Parmeno* | *ſeruus.* |
| *Thais* | *meretrix.* |
| *Gnatus* | *paraſitus.* |
| *Chærea* | *adoleſcens.* |
| *Thraſo* | *miles.* |
| *Pythias* | *ancilla.* |
| *Chremes* | *ſenex.* |
| *Antipho* | *adoleſcens.* |
| *Dorias* | *ancilla.* |
| *Dorus* | *eunuchus.* |
| *Sanga* | *ſeruus.* |
| *Sophrona* | *nutrix.* |
| *Laches* | *ſenex.* |

M. Quid nam incepturus? D. accipe à me hunc ocyus,
Atq; ante nostram ianuam adpone. My. obsecro,
Humi'ne. D. ex ara hinc sume uerbenas tibi.
Atque eas substerne. M. quamobrem id tute non facis?
D. Quia si forte opus ad herum iusiurandum mihi
Non adposuisse, ut liquido possim. M. intellego.
Noua nunc religio in te istæc incessit, cedo?
D. Moue ocyus te, ut quid agam porro intellegas.
Pro' Iuppiter. M. quid? D. sponsæ pater interuenit.
Repudio consilium, quod primum intenderam.
M. Nescio, quid narres. D. ego quoq; hinc ab dextera
Venire me adsimulabo, tu, ut subseruias
Orationi, utcunq; opus sit uerbis, uide.
M. Ego quid agas, nihil intellego. sed siquid est,
Quod mea opera opus sit uobis, aut tu plus uides,
Manebo. ne quod uostrum remorer commodum.

## QVARTI ACTVS SCENA IIII.

### CHREMES SENEX. MYSIS ANCILLA. DAVVS SERVVS.

Ch. Euertor, postq̄, quæ opus fuere ad nuptias
Gnatæ, paraui, ut iubeam adcersi. sed qd hoc?
Puer hercle'st. mulier, tun' adposuisti hunc? M. ubi.
Illic est? Ch. non mihi respondes. M. hem, nusquam est, uæ miseræ mihi,
Reliquit me homo, atq; abijt. D. Di uostram fidem,
Quid turbæ'st apud forum? qd illic hominum litigāt?

Tum annona cara'st. quid dicam aliud, nescio.
M. Cur tu obsecro hic me solam? D. hem, quæ hæc est fabula?
Eho Mysis puer hic unde est? quis'ue huc adtulit?
M. Satin' sanus es? qui me id rogites? D. quem igitur rogem,
Qui hic neminem alium uideo? Ch. miror unde sit.
D. Dicturan quod rogo? M. Au. D. concede ad dexteram.
M. Deliras: non tute ipse? D. uerbum si mihi
Vnum, præterquam, quod te rogo, faxis, caue.
M. Male dicis. D. unde'st, dic clare M. à uobis. D. ah ah ah.
Mirum uero impudenter mulier si facit. meretrix.
Ch. Ab Andria est ancilla hæc, quantum intellego.
D. Adeon' uidemur uobis esse idonei
In quibus sic inludatis? Ch. ueni in tempore.
D. Propera adeo puerum tollere hinc ab ianua.
Mane: caue quoquam ex istoc excessis loco.
M. Di te eradicent. ita me miseram territas.
D. Tibi ego dico an non? M. quid uis? D. at etiam rogas?
Cedo, cuium puerum hic adposuisti, dic mihi.
M. Tu nescis? D. mitte id quod scio: dic quod rogo.
M. Vestri. D. cuius nostri? M. Pamphili. D. hem, quid Pamphili?
M. Eho, an non est? Ch. recte ego semper fugi has nuptias.
D. O' facinus animaduertendum. M. quid clamitas?
D. Quem'ne ego heri uidi ad uos adferri uesperi?
M. O' hominem audacem. D. uerum uidi Cantharam
Subfarcinatam. M. Dis pol habeo gratias
Cum in pariundo aliquot adfuerunt liberæ.
D. Næ illa illum haud nouit: cuius caussa hæc incipit.
Chremes, si positum puerum ante ædes uiderit,

Suam gnatam non dabit. tanto hercle magis dabit.
Ch. Non hercle faciet. D. nunc adeo, ut tu sis sciens,
Ni puerum tollis iam ego hunc in mediam uiam
Prouoluam teq; ibidem prouoluam in luto.
M. Tu pol homo non es sobrius. D. fallacia
Alia aliam trudit. iam susurrari audio,
Ciuem atticam esse hanc. Ch. hem. D. coactus legibus.
Eam uxorem ducet. M. eho obsecro, an non ciuis est?
Ch. Iocularium in malum insciens pene incidi.
D. Quis hic loquitur. O' Chreme, per tempus aduenis.
Ausculta. Ch. Audiui omnia. D. an hæc tu omnia?
Ch. Audiui inquam à principio. D. audistin obsecro? hem
Scelera. hanc iam oportet in cruciatum hinc abripi.
Hic ille est. non te credas Dauom ludere.
M. Me miseram. nihil pol falsi dixi mi senex.
Ch. Noui rem omnem. sed est Simo intus? D. est.
M. Ne me adtingas sceleste. si pol Glycerio non omnia hæc.
D. Eho inepta, nescis quid sit actum. M. quid sciam?
D. Hic socer est. alio pacto haud poterant fieri,
Vt sciret hæc, quæ uolumus. M. prædiceres.
D. Paulum interesse censes ex animo omnia
Vt fert natura facias, an de industria?

## SCENA V. ACTVS IIII.

### CRITO HOSPES. MYSIS ANCILLA. DAVVS SERVVS.

C. IN hac habitasse platea dictum'st Chrysidem,
Quæ se inhoneste optauit parare hic diuitias,

Potius, quàm in patria honeste pauper uiuere.
Eius morte eá ad me lege redierunt bona.
Sed quos percontor, uideo. salucte. M. obsecro.
Quem uideo? est'ne hic Crito sobrinus Chrysidis?
Is est. C. o' Mysis salue. M. saluos sis Crito.
Cr. Itan Chrysis? hem. My nos quidẽ pol miseras perdidit.
C. Quid uos? quo pacto hic? satin' recte? My. nos'ne?
Vt quimus, aiunt, quando ut uolumus, non licet.
C. Quid Glycerium? iam hic suos parentes repperit?
M. Vtinã. C. an non dũ etiã? haud auspicato huc me adpuli.
Nam pol, si id scissem, nunquam huc tetulissem pedem.
Semper enim eius dicta est hæc, atq; habita est soror.
Quæ illius fuerunt, possidet. nunc me hospitem
Lites sequi, quàm hic mihi sit facile, atq; utile,
Aliorum exempla commonent. simul arbitror,
Iam esse aliquem amicum, & defensorem ei' nam fere
Grandiuscula iam profecta'st illinc. clamitent,
Me sycophantam hæreditatem persequi,
Mendicum. tum ipsam dispoliare non licet.
M. Optume hospes pol Crito antiquum obtines.
C. Duc me ad eã' quando huc ueni, ut uideã. M. maxume.
D. Sequar hos. nolo me in tempore hoc uideat senex.

## ACTVS QVINTI, SCENA PRIMA.

### CHREMES. SIMO. SENES II.

Ch. Atis iam satis Simo spectata erga te amicitia'st mea
Satis pericli cœpi adire' orandi iam finẽ face.

Dum studeo obsequi tibi, pene illusi uitam filiæ.

S. Immo enim q̃ maxume abs te oro, atq; postulo Chreme,
Vt beneficium uerbis initum dudum, nũc re comprobes.

Ch. Vide, quàm iniquus sis præ studio, dũ efficias id, qđ cupis,
Neq; modum benignitatis, neq;, quid me ores, cogitas.
Nam si cogites, remittas iam me onerare iniurijs.

S. Quibus? Ch. ah rogitas? perpulisti me, ut homini adolescentulo
In alio occupato amore, abhorrenti ab re uxoria,
Filiam darem in seditionem, atque incertas nuptias.
Eius labore, atque eius dolore gnato ut medicarer tuo.
Impetrasti, incœpi, dum tulit res. nunc non fert, feras.
Illam hinc ciuẽ esse aiunt. puer est natus. nos missos face.

S. Per ego te deos oro, ut ne illis animum inducas credere,
Quibus id maxume utile'st, illum esse q̃deterrimum.
Nuptiarum gratia hæc sunt ficta, atq; incœpta omnia.
Vbi ea caussa, quãobrem hæc faciunt, erit adempta his, desinent.

Ch. Erras. cum Dauo ego met uidi iurgantem ancillam. S. scio. Ch. at
Vero uoltu, cum ibi me adesse. neuter tum præsenserat.

S. Credo, et id facturas, Dauos dudum prædixit mihi.
Et nescio, quid tibi sim oblitus hodie, ac uolui dicere.

## ACTVS QVINTI SCENA II.

### DAVVS SERVVS. CHREMES. SIMO SENES. DROMO SERVVS.

D. Nimo iam nunc otioso esse impero. Ch. hem Dauom tibi.

S. Vnde egreditur? D. meo præsidio, atq; hospitis. S. quid illud mali'st?

D. Ego commodiorem hominem aduentum ad tempus non uidi. S. scelus,

Quē nam hic laudat? D. omnis res est iam in uado. S. cesso adloqui.

D. Herus est. quid agam? S. o' salue bone uir. D. hem Simo o' noster Chreme,

Omnia adparata iam sunt intus. Ch. curasti probe.

D. Vbi uoles, adcerse. S. bene sanè: id enimuero hic nunc abest.

Etiam tu hoc respondes? quid istic tibi negoci'st? D. mihin'? S. ita.

D. Mihi'ne? S. tibi ergo. D. modo introi. S. quasi ego, quàm dudum rogem.

D. Cum tuo gnato una'. S. an ne'st intus Pamphilus? crucior miser.

Eho, non tu dixtin', esse inter eos inimicitias carnifex?

D. Sunt. S. cur igitur hic est? Ch. quid illum censes? cum illa litigat.

D. Immo uero indignum Chreme iam facinus faxo ex me audias.

Nescio quis senex modo uenit. ellum, confidens, catus.

Cum faciem uideas, uidetur esse quanti uis preti.

Tristis seueritas inest in uoltu, atq; in uerbis fides.

S. Quid nam adportas? D. nihil equidem, nisi quod illum audiui dicere.

S. Quid ait tandē? D. Glycerium se scire esse ciuē atticā.

S. Hem Dromo, Dromo. D. quid est? S. Dromo. D. audi. S. uerbum si addideris. Dromo.

D. Audi obsecro. Dro. Quid uis? S. Sublimem hunc intro rape, quantum potes.

Dro. Quem? S. Dauom. Da. quamobrem? S. quia lubet. rape inquam. D. quid feci? S. rape.

Da. Si quidquam mentitum inuenies, occidito. S. nihil audio.
Ego iam te commotum reddam. D. tametsi hoc uerum'st. S. tu tamen
Cura adseruandum uinctum. atq; audin'? quadrupedem constringito.
Age nunc iã ego pol hodie, si uiuo, tibi ostendam, herũ quid sit pericli fallere, et
Illi patrem. Ch. ah ne saeui tantopere. S. Chreme.
Pietatem gnati non'ne te miseret mei?
Tantum laborem capere ob talem filium.
Age Pamphile. exi Pamphile. ecquid te pudet?

ACTVS QVINTI SCENA III.

PAMPHILVS ADOLESCENS. SIMO. CHREMES. SENES II.

P. Vis me uolt? perij, pater est. S. quid ais omnium? Ch. ah,
Rem potius ipsam dic' ac mitte male loqui.
Quasi quidquam in hunc iam grauius dici possiet.

S. Ain tandem ciuis Glycerium'st? P. ita praedicant.

S. Ita praedicant. O' ingentem confidentiam.
Num cogitat, quid dicat? num facti piget?
Vide, num eius color pudoris signum usquam indicat?

Adeo impotenti esse animo, ut præter ciuium
Morem, atq; legem, & sui uoluntatem patris,
Tamen hanc habere studeat cum summo probro?
P. Me miserum. S. modo'ne id demum sensi Pamphile?
Olim istuc, olim, cum ita animum induxti tuum,
Quod cuperes aliquo pacto efficiundum tibi.
Eodem die istuc uerbum uere in te accidit.
Sed quid ego? cur me excrucio? cur me macero?
Cur meam senectutem huius sollicito amentia? an
Vt pro huius peccatis ego supplicium sufferam?
Immo habeat, ualeat, uiuat cum illa. P. mi pater.
S. Quid mi pater? quasi tu huius indigeas patris.
Domus, uxor, liberi, inuenti inuito patre.
Adducti qui illam ciuem hinc dicant. uiceris.
P. Pater licet'ne pauca? S. quid dices mihi? Ch. at
Tamen Simo audi. S. ego audiam? quid ego audiam
Chreme? Ch. at tamen dicat sine. S. age dicat sino.
P. Ego me amare hanc, fateor. si id peccare'st, fateor id quoq;.
Tibi pater me dedo. quid uis oneris impone. impera.
Vis me uxorem ducere? hanc uis amittere? ut potero
feram.
Hoc modo te obsecro, ut ne credas à me adlegatum
hunc senem.
Sine me expurgem. atq; illum huc coram adducam. S. ad
ducas? P. sine pater.
Ch. Aecum postulat. da ueniam. P. sine te hoc exorẽ. S. sino.
Quid uis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar
Chreme.
Ch. Pro peccato magno paululum supplicij satis est patri.

## ACTVS QVINTI SCENA IIII

### CRITO HOSPES. CHREMES. SI MO.SENES II. PAMPHILVS. ADOLESCENS.

Cr. *Itte orare. una harum quæ uis caussa me, ut faciam monet*
*Vel tu, uel quod uerum'st, uel quod ipsi cupio Glycerio.*
Ch. *Andrium ego Critonem uideo? certe is't.* Cr. *saluos sis Chreme.*
Ch. *Quid tu Athenas insolens?* Cr. *euenit. sed hiccine'st Simo?*
Ch. *Hic.* S. *men' quæris? eho tu Glyceriũ hinc ciuem esse ais?*
Cr. *Tu negas?* S. *Ita'ne huc paratus aduenis?* Cr. *quare.* S. *rogas?*
*Tu'ne impune hoc facias? tu'ne hic homines adolescẽtulos,*
*Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem inlicis?*
*Solicitando, et polliciatndo eorum animos lactas?* Cr. *sanus'ne es?*
S. *Ac meretricios amores nuptijs conglutinas?*
P. *Perij. metuo, ut substet hospes.* Ch. *si Simo hũc noris satis,*
*Non ita arbitrere. bonus hic est uir.* S. *hic uir sit bonus?*
*Ita'ne adtemperate uenit hodie in ipsis nuptijs?*
*Vt ueniret antehac nunq̃? est uero huic credẽdũ Chreme?*
P. *Ni metuam patrem, habeo pro illa re illũ quod moneam probe.*
S. *Sycophanta.* Cr. *hem.* Ch. *sic Crito'st hic. mitte.* Cr. *uideat, qui siet.*
*Si mihi pergit, quæ uolt, dicere, ea, quæ non uolt audiet.*

Ego istæc moneo,aut curo?non tu tuum malum æquo animo feres?

Nam ego quæ dixi,uera,an falsa,audieris iã sciri potest.

Atticus quidam olim naui fracta apud Andrum eiectus est.

Et istæc una parua uirgo.tum ille egens,forte adplicat

Primum ad Chrysidis patrem se.S. fabulam inceptat.

Ch.sine.

Cr.Ita'ne uero obturbat?Ch.perge.Cr.tum is mihi cognatus fuit,

Qui eum recepit.ibi ego audiui ex illo sese esse atticum.

Is ibi mortuus est.Ch.eius nomẽ?Cr.nomẽ tam cito tibi,

Phania.Ch.hem,perij.Cr.uerum hercle opinor fuisse Phaniam.

Hoc certo scio,Rhamnusiũ se aiebat esse.Ch.o' Iuppiter.

Cr.Eadem hæc Chreme multi alij in Andro tum audiuere

Ch.utinam

Id sit,quod spero.eho dic mihi,quid eam tum Crito?

Suam'ne esse aiebat?Cr.non.Ch.Cuiam igitur?Cr.fratris filiam.

Ch.Certe mea'st.Cr.quid ais?S.qd tu ais?P.adrige aureis Pamphile.

S. Qui credis?Ch.Phania ille,frater meus fuit.S.noram, & scio.

Is hinc bellum fugiens,meq; in Asiam persequens,proficiscitur.

Tum illam hic relinquere'st ueritus.post illa nunc primum audio.

Quid illo sit factum.P.uix sum apud me, ita animus commotus est metu,

*Spe, gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono.*
S. *Næ istam multis tuam inueniri gaudeo.* P. *credo pater.*
Ch. *At mihi unus scrupulus etiã restat, q me male habet.*
P. *dignus es*
*Cum tua relligione, odio. nodum in scirpo quæris.* Cr.
*quid istuc est?*
Ch. *Nomen non conuenit.* Cr. *fuit hercle aliud huic paruæ.*
Ch. *quod Crito.*
*Nunquid meministi?* Cr. *id quæro.* P. *ego'ne huius memo*
*riam patiar meæ*
*Voluptati obstare? cum ego possim in hac re medicari*
*mihi.*
*Non patiar. heus Chreme quod quæris, Passibula'st.* Cr.
*ipsa'st.* Ch. *ea'st.*
P. *Ex ipsa milies audiui.* S. *omneis nos gaudere hoc Chreme*
*Te credo credere.* Ch. *Ita me di ament, credo.* P. *quid*
*restat pater?*
S. *Iam dudum res reduxit me ipsa in gratiam.* P. *o' lepi-*
*dum patrem,*
*De uxore ita, ut possedi, nihil mutat Chremes.* Ch. *caussa*
*optuma'st.*
*Nisi qd pater aliud ait.* P. *nempe.* S. *id scilicet.* Ch. *Dos*
*est Pamphile,*
*Decem talenta.* P. *adcipio.* Ch. *propero ad filiam. eho me*
*cum Crito.*
*Nam illam me haud nosse credo.* S. *cur non illam huc*
*transferri iubes?*
P. *Recte admones. Dauo istuc dedã iam negoci.* S. *nõ potest.*
P. *Qui?* S. *quia habet aliud magis ex sese, et maius.* P. *qd*
*nam?* S. *uinctus est.*

P. Pater, non recte uinctu' st. S. haud ita iussi. P. iube solui obsecro.

S. Age fiat. P. at matura. S. eo intro. P. o' faustum, et felicem hunc diem.

## ACTVS QVINTI SCENA V.

CARINVS. PAMPHILVS ADOLESCENTES. DAVVS SERVVS

C. P Reuiso qd agat Pamphilus, atq; eaum. P. aliquis forsan me putet

Non putare hoc uerū: at mihi nūc sic esse hoc uerū lubet.

Ego uitam deorū propterea sempiternam esse arbitror,

Quod uoluptates eorum propriæ sunt. nam mihi immortalitas

Partū' st: si nulla ægritudo huic gaudio intercesserit.

Sed quem ego potissimum exoptem nunc mihi, cui hæc narrem, dari?

C. Quid illuc gaudi' st? P. Dauom uideo. nemo' st, quē mallem omnium.

Nā hunc scio mea solide solum gauisurum gaudia.

D. Pamphilus ubinam hic est? P. Daue. D. qs nam homo est? P. ego sum. D. o' Pamphile.

P. Nescis quid mihi obtigerit. D. certe, sed quid mihi obtigerit, scio.

P. Et qdē ego. D. more hoīum euenit, ut qđ sim nactus mali

Prius rescisceres tu, quàm ego, qđ tibi euenit boni.

P. Mea Glycerium suos parentes reperit. D. o' factum bene. C. hem.

P. Pater amicus summus nobis. D. quis? P. Chremes. D. narras probe.

P. Nec mora ulla est, quin eam uxorem ducam. C. num ille somniat

Ea, quæ uigilans uoluit? P. tum de puero Daue? D. ab desine.

Solus est, quē diligūt Di. C. saluus sum, si hæc uera sunt.

Conloquar. P. quis homo'st? Carine, in tempore ipso mi hi aduenis.

C. Bene factum. P hem, audistin? C. omnia, age, me in se cun dis respice.

Tuus est nunc Chremes. Facturū, quæ uoles, scio esse oīa.

P. Memini, atq; adeo longum'st, nos illum expectare, dum exeat.

Sequere hac me intus apud Glycerium'st nunc. tu Daue abi domum.

Propera, adcerse, hinc qui auferant eam. quid stas? qd cessas? D. eo.

Ne expectetis, dum exeant huc. intus despondebitur.

Intus transigetur, siquid est, quod restet. Plaudite.

Aldus Recensui.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

| | |
|---|---|
| *Phædria* | *adoleſcens.* |
| *Parmeno* | *ſeruus.* |
| *Thais* | *meretrix.* |
| *Gnatus* | *paraſitus.* |
| *Chærea* | *adoleſcens.* |
| *Thraſo* | *miles.* |
| *Pythias* | *ancilla.* |
| *Chremes* | *ſenex.* |
| *Antipho* | *adoleſcens.* |
| *Dorias* | *ancilla.* |
| *Dorus* | *eunuchus.* |
| *Sanga* | *ſeruus.* |
| *Sophrona* | *nutrix.* |
| *Laches* | *ſenex.* |

ACTA LVDIS MEGALENSIB. L. POSTVMIO. L. CORNELIO AEDILIB. CVRVLIB. EGIT L. AMBIVIVS TVRPIO, L. ATTILIVS PRAENESTINVS, TIBIIS DVABVS DEXTRIS, GRAECA MENANDRV. FACTA SECVNDA, MODOS FECIT FLACCVS, M. VALERIO. C. FANNIO COSS.

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

SOROREM *falsò dictitatam Thaidis,*
*Id ipsum ignorans miles abduxit Thraso.*
*Ipsiq; donat. erat hæc ciuis Attica.*
*Eidem eunuchum, quem emerat, tradi iubet*
*Thaidis amator Phædria, ac rus ipse abit,*
*Thrasoni oratus biduum concederet.*
*Ephebus frater Phædriæ puellulam*
*Cum deperiret, dono missam Thaidi,*
*Ornatu eunuchi induitur suadet Parmeno,*
*Introijt uitiat uirginem sed Atticus*
*Ciuis repertus frater eius, conlocat*
*Vitiatam Ephebo, Phædriam exorat Thraso.*

ADILON

ERETRIX *Adolescentem cuius mutuo*
m *amore*
*Tenebatur exclusit eiq; reuocato*
*Exclusionis caussas reddidit. eius frater*
*Minor natu, uirginem, quam miles*
*Meretrici dono miserat amare coepit*
*Deductusq; in domum meretricis, pro eunucho uitiat.*
*Re itaq; cognita, cum illusam se meretrix*
*Doleret, ab eodem adolescente, placatur*
*Interuentuq; fratris eius ciuem cognitam,*
*Athenienſem duxit uxorem miles quoq;*
*In partem meretricij amoris receptus illuditur.*

## PROLOGVS.

I *quisquã est, qui placere se studeat bonis*
s *Quamplurimus, & minime multos lædere*
*In his poeta hic nomen profitetur suum.*
*Tum siquis est qui dictum in se inclementius*
*Existimet esse, sic existimet, sciat*
*Responsum non dictum esse, quale sit. prius*
*Qui bene uertendo, & eas describendo male,*
*Ex Græcis bonis latinas fecit non bonas.*
*Idem Menandri Phasma nunc nuper dedit,*
*Atq; in Thensauro scripsit caussam dicere,*
*Prius unde petitur aurum, quare sit suum,*
*Quàm illi qui petit, unde esset thensaurus sibi,*

*Aut unde in patrium monimentum peruenerit.*
*Dehinc ne frustretur ipse se, aut sic cogitet.*
*Defunctus iam sum: nihil est quod dicat mihi.*
*Is ne erret moneo: et desinat lacessere.*
*Habeo alia multa: quae nunc condonabuntur:*
*Quae proferentur post, si perget laedere*
*Ita ut facere instituit. Nunc quam acturi sumus*
*Menandri* EVNVCHVM, *Postquam aediles emerunt.*
*Perfecit sibi ut inspiciundi esset copia.*
*Magistratus cum ibi adesset, occepta'st agi.*
*Exclamat furem, non poetam, fabulam*
*Dedisse, & nihil dedisse uerborum tamen.*
COLACEM *Esse Neui, & Plauti ueterem fabulam,*
*Parasiti personam inde ablatam, et militis.*
*Si id est peccatum, peccatum inprudentia'st*
*Poetae: non qui furtum facere studuerit.*
*Id ita esse uos iam iudicare poteritis.*
*Colax Menandri est in ea est parasitus colax,*
*Et Miles gloriosus: eas se non negat*
*Personas transtulisse in eunuchum suam*
*Ex Graeca: sed eas fabulas factas prius*
*Latinas scisse sese, id uero pernegat.*
*Quod si personis isdem uti alijs non licet:*
*Qui magis licet, currentes seruos scribere,*
*Bonas matronas facere meretrices malas,*
*Parasitum edacem, gloriosum militem,*
*Puerum supponi, falli per seruum senem,*
*Amare, odisse, suspicari? denique*
NVLLVM EST *Iam dictum, quod non dictum sit prius.*

Quare æquum est uos cognoscere atq; ignoscere,
Quæ ueteres factitarunt si faciunt noui.
Date operam, & cum silentio animaduortite,
Vt pernoscatis quid sibi eunuchus uelit.

## ACTVS PRIMI SCENA I.

### PHAEDRIA ADOLESCENS. PARMENO SERVVS.

Quid igitur faciam? non eam, ne nunc quidē
Cum accersor ultro? an potius ita me cōparē,
Non perpeti meretricum contumelias?
Exclusit, reuocat, redeam? non si me obsecret.
P. Siquidem hercle possis, nihil prius, neq; fortius,
Verum si incipies, neq; perficies nauiter
Atq; ubi pati non poteris, cum nemo expetet,
Infecta pace, ultro ad eam uenies, indicans
Te amare, et ferre non posse actum est, ilicet
Peristi, eludet ubi te uictum senserit.
Ph. Proin tu dum est tempus etiam, atq; etiam cogita.
P. Here, quæ res in se neq; consilium, neq; modum
Habet ullum, eam consilio regerē non potes.
In amore hæc omnia insunt uitia, iniuriæ,
Suspiciones, inimicitiæ, induciæ,
Bellum, pax rursum. incerta hæc si te postules
Ratione certa facere, nihilo plus agas
Quàm si des operam, ut cum ratione insanias.
Et quod nunc tute tecum iratus cogitas.
Ego'ne illam? quæ illum? quæ me? quæ non? sine modo,

Mori me malim. sentiet qui uir siem.
Hæc uerba una mehercle falsa lachrumula
Quam oculos terendo misere, uix ui expresserit,
Restinguet et te ultro accusabis & dabis ei
Vltro supplicium. Ph. o indignum facinus, nunc ego et
Illam scelestam esse, & me miserum sentio.
Et tædet, & amore ardeo & prudens, sciens,
Viuus, uidensq; pereo nec quid agam scio.
Pa. Quid agas? nisi ut te redimas captum quàm queas
Minimo si nequeas paululo, at quanti queas
Et ne te adflictes. Ph. ita'ne suades? Pa. si sapis,
Neq; præterquam quas ipse amor molestias
Habet addas & illas, quas habet, recte feras.
Sed ipsa egreditur nostri fundi calamitas
Nam quod nos capere oportet, hæc intercipit.

ACTVS PRIMI SCENA II.

THAIS MERETRIX. PHAEDRIA. ADOLESCENS. PARMENO SERVVS.

m Iseram me, uereor ne illud grauius Phædria
Tulerit ne'ue aliorsum, atq; ego feci, acceperit
Quod heri intromissus non est. Ph. totus Parmeno
Tremo, horreoq;, postquam aspexi hanc. Pa. bono animo es.
Accede ad ignem hunc, iam calesces plus satis.
Th. Quis hic loquitur? ehem tun' eras hic mi Phædria?
Quid hic stabas? cur non recta introibas? Pa. cæterum
De exclusione uerbum nullum. Th. quid taces?

Ph. Sanè quia uero hæ mihi patent semper fores·
Aut quia sum apud te primus. Th. missa istæc fice.
Ph. Quid missa? o Thais Thais, utinam esset mihi
Pars æqua amoris tecum, ac pariter fieret, ut
Aut hoc tibi doleret itidem, ut mihi dolet·
Aut ego istuc abs te factum nihilipenderem.
Th. Ne crucia te obsecro anime mi Phædria·
Non pol quo quenquam plus amem, aut plus diligam,
Eo feci· sed ita erat res· faciundum fuit.
Pa. Credo (ut fit) misera præ amore exclusit hunc foras.
Th. Sicine ais Parmeno? age, sed huc qua gratia
Te accersi iussi, ausculta. Ph. fiat. Th. dic mihi
Hoc primum, potin est hic tacere? Pa. ego'ne? optume.
Verum heus tu lege hac tibi meam astringo fidem.
Quæ uera audiui taceo, & contineo optume.
Sin falsum, aut uanũ, aut finctum'st, continuo palam'st.
Plenus rimarum sum· hac, atq; illac perfluo.
Proin taceri si uis, uera dicito.
Th. SAMIA Mihi mater fuit· ea habitabat Rhodi.
P. Potest taceri hoc. Th. ibi tum matri paruolam
Puellam dono quidam mercator dedit,
Ex Attica hinc abreptam. Ph. ciuem'ne? Th. arbitror.
Certum non scimus· matris nomen, & patris.
Dicebat ipsa· patriam, & signa cætera
Neq; sciebat, neq; per ætatem etiam potuerat.
Mercator hoc addebat, è prædonibus
Vnde emerat, se audisse abreptam è Sunio.
Mater ubi accepit, cœpit studiose omnia
Docere, educare, ita ut si esset filia.
Sororem pleriq; esse credebant meam.

Ego cum illo quo cum uno rem habebam tum hoſpite,
Abij huc: qui mihi reliquit haec quae habeo omnia.
P. Vtrunq; hoc falſum eſt, effluet. Th. qui iſtuc? Pa. quia
Neq; tu uno eras contenta, neq; ſolus dedit
Nam hic quoq; bonam, magnamq; partem ad te attulit.
Th. Ita'ſt. ſed ſine me peruenire quo uolo.
Interea miles qui me amare occeperat
In Cariam eſt profectus. te interea loci
Cognoui. tute ſcis poſt illa, quàm intumum
Habeam te. et mea conſilia ut tibi credam omnia.
Ph. Ne hoc quidem tacebit Parmeno. P. oh dubiū ne id eſt?
Th. Hoc agite amabo, mater mea illic mortua'ſt.
Nuper eius frater aliquantum ad rem eſt auidior.
Is ubi hanc forma uidet honeſta uirginem,
Et fidibus ſcire, pretium ſperans, ilico
Producit. uendit. forte fortuna adfuit
Hic meus amicus. emit eam, dono mihi
Imprudens harum rerum, ignarusq; omnium,
Is uenit. poſtquam ſenſit me tecum quoq;
Rem habere: fingit cauſſas, ne det ſedulo,
Ait ſi fidem habeat, ſe iri praepoſitum tibi
Apud me: ac non id metuat, ne ubi acceperim
Se ſe relinquam, uelle ſe illam mihi dare,
Verum id uereri. ſed ego quantum ſuſpicor,
Ad uirginem animum adiecit. Ph. etiam'ne amplius?
Th. Nihil. nam quaeſiui nunc ego eam mi Phaedria.
Multae ſunt cauſſae, quam ob rem cupio abducere.
Primum, quod ſoror eſt dicta, praeterea ut ſuis
Reſtituam, ac reddam. ſola ſum. habeo hic neminem,
Neq; amicum, neq; cognatum. quam ob rem Phaedria

Cupio aliquos parare amicos beneficio meo.
Id amâbo adiuta me, quo id fiat facilius.
Sine illum prioris partis per hosce aliquot dies
Apud me habere: nihil respondes? Ph. pessuma.
Egon quidq̃ cum istis factis tibi respondeam?
P. Heu noster, laudo, tandem perdoluit: uir es.
Ph. Aut ego nesciebam quorsum tu ires? paruola
Hinc est abrepta: eduxit mater pro sua.
Soror dicta'st: cupio abducere, ut reddam suis.
Nempe omnia hæc nunc uerba huc redeunt. denique
Ego excludor: ille recipitur: qua gratia?
Nisi illum plus amas quàm me: et istam nunc times
Quæ aduecta'st, ne illum talem præripiat tibi.
Th. Egon id timeo? Ph. quid te ergo aliud solicitat? cedò
Num solus ille dona dat? nunc ubi meam
Benignitatem sensisti in te claudier?
Non'ne ubi mihi dixti cupere te ex Aethiopia
Ancillulam, relictis rebus omnibus
Quæsiui: porrò eunuchum dixti uelle te,
Quia solæ utuntur his reginæ, repperi.
Heri minas uiginti pro ambobus dedi.
Tamen contemptus abs te, hæc habui in memoria,
Ob hæc facta abs te spernor. Th. quid istuc Phædria.
Quanquam illam cupio abducere, atque hac re arbitror
Id fieri posse maxume: ueruntamen
Potiusq̃ te inimicum habeam: faciam ut iusseris.
Ph. Vtinam istuc uerbum ex animo, ac uere diceres.
Potiusq̃ te inimicum habeam, si istuc crederem
Syncere dici, quid uis possem perpeti.
P. Labascit uictus uno uerbo quàm cito.

Th. Ego non ex animo misera dico? quam ioco
Rem uoluisti à me tandem, quin perfeceris?
Ego impetrare nequeo hoc abs te biduum
Saltem ut concedas solum. Ph. siquidem biduum,
Verum ne fiant isti uiginti dies.
Th. Profecto non plus biduum, aut. Ph. aut? nihil moror.
Th. Non fiet hoc modo sine te exorem. Ph. scilicet
Faciundum est quod uis. Th. merito te amo. Ph. bene
facis.
Rus ibo: ibi hoc me macerabo biduum.
Ita facere certum'st mos gerundus est Thaidi.
Tu Parmeno huc fac illi adducantur. Pa. maxume.
Ph. In hoc biduum Thais Vale. Th. mi Phædria
Et tu nunquid uis aliud? Ph. egon'e quid uelim?
Cum milite isto præsens, absens ut sies.
Dies, noctesq; me ames: me desyderes:
Me somnies: me expectes: de me cogites:
Me speres: me te oblectes: mecum tota sis:
Meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuus.
Th. Me miseram, forsitan hic mihi paruam habeat fidem:
Atq; ex aliarum ingenijs nunc me iudicet.
Ego pol quæ mihi sum conscia hoc certo scio,
Neq; me finxisse falsi quidquam: neq; meo
Cordi esse quenquam cariorem hoc Phædria.
Et quidquid huius feci, caussa uirginis
Feci: nam me eius spero fratrem propemodum
Iam repperisse adolescentem adeo nobilem,
Et is hodie uenturum ad me constituit domum.
Concedam hinc intro, atq; expectabo dum uenit.

## ACTVS SECVNDI SCENA I.

### PHAEDRIA ADOLESCENS PARMENO. SERVVS.

Ph. Ac ita ut iussi, deducantur isti. P. faciam. Ph. at diligenter.
P. Fiet. Ph. at mature. P. fiet. Ph. satine hoc mandatum'st tibi?
P. Ah rogitare quasi difficile sit. utinam
Tam aliquid inuenire facile possis Phædria
Quàm hoc peribit. Ph. ego quoq; unà pereo, quod mihi est carius.
P. Ne istuc tam iniquo patiare animo. Ph. minime. P. quin
Effectum dabo. sed nunquid aliud imperas?
Ph. Munus nostrum ornato uerbis quod poteris. &
Illum æmulum quod poteris, ab ea pellito.
P. Memini, tametsi nullus moneas. Ph. ego rus ibo, atque ibi manebo.
P. Censeo. Ph. sed heus tu. P. quid uis? Ph. censen posse me obfirmare, et
Perpeti ne redeam interea? P. te'ne? non hercle arbitror.
Nam aut iam reuertere, aut mox noctu te adigent horsum insomnia.
Ph. Opus faciam, ut defatiger usq; ingratus ut dormiam.
P. Vigilabis lassus hoc plus facies. Ph. abi sis, nihil dicis Parmeno.
Eiiciúda hercle hæc mollicies animi nimis mihi indulgeo.
Tádem ego non illa caream, si sit opus, uel totum triduum? P. hui

Vniuersum triduum?uide quid agas. Ph. stat sententia.

P. Di boni quid hoc morbi est?adeon homines immutarier
Ex amore,ut non cognoscas eundem esse?hoc nemo fuit
Minus ineptus,magis seuerus quisq̃,nec magis continens.
Sed quis hic est qui huc pergit?at at hic quidem est parasitus Gnato
Militis ducit secum una uirginem huic dono. papæ
Facie honesta,mirum ni ego me turpiter hodie hic dabo,
Cũ meo decrepito hoc eunucho. hæc supat ipsam Thaidẽ

## ACTVS SECVNDI SCENA II.

## GNATO PARASITVS. PARMENO SERVVS.

G. I ĩmortales homini homo quid præstat?stulto intelligens

d Quid interest?hoc adeo ex hac re uenit in mẽtem mihi
Conueni hodie aduenies quẽdã mei loci hinc atq; ordinis
Hominẽ,haud impurum, itidem patria qui abligurierat bona.
Video sentũ,squalidũ,ægrum,pannis,annisq; obsitum.
Quid istuc ornati'st inquam?quoniam miser quod habui perdidi hem
Quo redactus sum?omnes noti me atq; amici deserunt.
Hic ego illũ contempsi præ me qd homo inq̃ ignauissime?
Itan parasti te,ut spes nulla reliqua in te siet tibi?
Simul consilium cum re amisti . uiden me ex eodem ortum loco,

Qui color, nitor, uestitus, quæ habitudo est corporis?
Omnia habeo, neq; quidquam habeo nihil cum est, nihil
defit tamen.
At ego infelix, neq; ridiculus esse, neq; plagas pati
Possum. quid tu his rebus credis fieri? tota erras ui a.
Olim isti fuit generi quondã quæstus apud sæclũ prius
Hoc nouum est aucupium ego adeo hanc primus inueni uiam.
Est genus hominum qui esse primos se omniũ rerũ uolũt
Nec sunt hos consector hisce ego nõ paro me ut rideant
Sed his ultro adrideo, et eorum ingenia admiror simul
Quidquid dicunt laudo id rursum si negant, laudo id quoq;.
Negat quis, nego ait, aio. postremo imperaui ego met mihi
Omnia adsentari. is quæstus nũc est multo uberrimus.

P. Scitum hercle hominem, hic homines prorsus ex stultis insanos facit.

G. Dum hæc loquimur, interea loci ad macellũ ubi uenimus,
Concurrunt læti mi obuiã Cupedenarij, Cetari, Lani,
Coqui, Fartores, Piscatores, Aucupes,
Quibus & re salua & perdita profueram, & prosum sæpe
Salutant ad cœnam uocant aduentum gratulantur.
Ille ubi miser, famelicus uidet me esse in tantum honorẽ
Et tam facile uictum quærere, ibi homo cœpit me obsecrare,
Vt sibi liceret discere id de me. sectari iussi,
Tanquam philosophorum habent disciplinæ ex ipsis
Vocabula, parasiti ita ut gnatonici uocentur.

P. Viden' otium, & cibus qd faciat alienus? G. sed ego cesso

Ad Thaidē hāc deducere, et rogitare ad cœnā ut ueniat.
Sed Parmenonem ante ostium Thaidis tristem uideo
Riualis seruū: salua res est: nimirū hic homines frigent.
Nebulonem hunc certum'st ludere. P. ijce hoc munere arbitrantur
Suam Thaidem esse. G. plurima salute Parmenonem
Summum suum impertit Gnato: quid agitur? P. statur.
G. uideo.
P. Nunquid nam hic quod nolis uides? P. te. G. credo, at nū quid aliud?
P. Qui dum? G. quia tristis es. P. nihil equidem. G. ne sis, sed quid uidetur
Hoc tibi mancipium? P. non malum hercle. G. uro hominem. P. ut falsus.
G. Quàm hoc munus gratum Thaidi arbitrare esse? P. hoc nunc dicis
Eiectos hinc nos, OMNIVM RERVM HEVS uicissitudo est.
G. Sex ego te totos Parmeno hos menses quietum reddam.
Ne sursum, deorsum cursites, ne'ue usq; ad lucem uigiles.
Ecquid beo te? P. men'? papæ. G. sic soleo amicos. P. laudo.
G. Detineo te fortasse: tu profectus alio fueras.
P. Nusquam. G. tum tu igitur paulum da mihi operæ, fac ut admittar
Ad illam. P. age modo, nunc tibi patent fores hæ, quia istam ducis.
G. Num quem euocari hinc uis foras? P. sine biduum hoc prætereat,
Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis fortunatus.

Næ tu istas fixo calcibus sæpe insultabis frustra.
G. Etiam tu hic stas Parmeno? eho num nam tu hic relictus custos,
Neqs forte internuntius clàm à milite ad istam cursitet?
P. Facete dictum: mira uero militi quæ placeant.
Sed uideo herilem filium minorem huc aduenire.
Miror quid ex Peiræo abierit: nam ibi custos publicæ est nunc.
Non temere est, & properans uenit: nescio quid circunspectat.

ACTVS SECVNDI SCENA III.

CHAEREA ADOLESCENS.
PARMENO SERVVS.

CCIDI.
O Neq; uirgo est usquam: neq; ego qui illam è conspectu amisi meo.
Vbi quæram? ubi inuestigem? quem percunter? quam insistam uiam?
Incertus sum, una hæc spes est, ubi ubi est diu celari non potest.
O faciem pulchrã: deleo oẽs dehinc ex animo mulieres.
Tædet harum quotidianarum formarum. P. ecce autem alterum
Nescio quid de amore loquitur. o infortunatum senem.
Hic uero est, qui si occeperit amare, ludum, iocumq;
Dices fuisse illũ alterũ, præ ut huius rabies quæ dabit.
Ch. Vt illũ Di, Deæq; seniũ ꝑdant, q me hodie remoratus est.

Meq; adeo qui restiterim, tum autem qui illum non floc

fecerim.

Sed eccum Parmenonem salue. P. quid tu es tristis, qd'ue

es alacris?

Vnde is? Ch. ego nescio hercule. neq; unde eam, neq; quor

sum eam,

Ita prorsum oblitus sum mei.

P. Qui quæso? Ch. amo. P. hem. Ch. nunc te Parmeno ostē

des qui uir sies.

Scis te mihi sæpe pollicitū esse Chærea aliqd inueni mō

Quod ames in ea re utilitatem ego faciam ut cogno-

scas meam,

Cum in cellulam ad te patris penum omne congerebā

clanculum.

P. Age inepte. Ch. hercle hoc factum'st. fac sis nunc pro-

missa appareant.

P. Si adeo digna res est, ubi tu neruos extendas tuos.

Ch. Haud similis uirgo'st uirginum nostrarum quas ma-

tres student

Demissis humeris esse, uincto pectore, ut graciles fient.

Siqua est habitior paulo, puglē esse aiūt deducunt abū,

Tametsi bona'st natura reddunt curatura iunceas.

Itaq; ergo amantur. P. quid tua istæc? Ch. noua figura

oris. P. papæ.

C. Color uerus, corpus solidum & succiplenum. P. anni?

Ch. anni, sedecim.

P. Flos ipse. C. hāc tu mihi uel ui, uel clàm, uel precario

Fac tradas mea nihil refert dum potiar modo.

P. Quid uirgo, cuia'st? Ch. nescio hercle. P. unde'st? Ch.

tantundem. P. ubi habitat?

Ch. Ne id quidem. P. ubi uidisti? Ch. in uia. P. qua ratione
amisti? Ch. id equidem
Adueniens mecum stomachabar modo neq;
Quenquã esse ego hominem arbitror, cui magis bonæ
Felicitates omnes aduersæ sient.
P. Quid hoc est sceleris? Ch. perij. P. qd factũ st? Ch. rogas?
Patris cognatum, atq; æqualem Archidemidem
Nostin? P. quid ni. Ch. is, dum sequor hãc, fit mihi obuiã.
P. Incommode hercle. Ch. immo enimuero infeliciter.
Nam incommoda alia sunt dicenda Parmeno.
Illum liquet mihi deierare his mensibus
Sex, uel septem prorsum non uidisse proximis.
Nisi nunc cum minime uellem, minimeq; opus fuit.
Eho non'ne hoc monstri simile'st? quid ais? P. maxume.
Ch. Continuo adcurrit ad me quàm longe quidem,
Incuruus, tremulus, labijs demissis, gemens.
Heus heus dico tibi Chærea inquit resisti.
Scin quid ego te uolebam? dic. cras est mihi
Iudicium. quid tum? ut diligenter nunties
Patri, aduocatus mane mihi esse, ut meminerit.
Dum hæc dicit abijt hora. rogo nunquid uelit.
Recte inquit, abeo. cum huc respicio ad uirginem
Illa sese interea commodum huc aduorterat
In hanc nostram plateam. P. mirũ ni hanc dicit modo
Huic quæ data'st dono. Ch. huc cũ aduenio, nulla erat.
P. Comites secuti scilicet sunt uirginem?
Ch. Verum parasitus cum ancilla. P. ipsa'st scilicet.
Desine iam conclamatum'st. C. alias res agis.
P. Istuc ago quidem. Ch. nostin quæ sit dic mihi, aut
Vidistin? P. uidi. noui, scio quo abducta sit.

Ch. O' Parmeno mi noſtin? P. noui. Ch. & ſcis ubi ſiet?
P. Huc deducta'ſt ad Thaidem meretricem' ei dono data'ſt.
Ch. Quis is eſt tā potens cū tanto munere hoc? P. miles Thrā Phædriæ riualis. Ch. duras fratris partes prædicas. (ſo
P. Immo ſi ſcias quod donum huic dono contra comparet,
Tum magis id dicas. Ch. quod nam quæſo hercle? P. eunuchum. Ch. illum'ne obſecro
Inhoneſtum hominem, quem mercatus eſt here ſenem mulierem?
P. Iſtunc ipſum. Ch. homo quatietur certe cum dono foras.
Sed iſtam Thaidē non ſciui nobis uicinā. P. haud diu'ſt.
Ch. Perij, nunq̄ ne etiam me illā uidiſſe? ehodum dic mihi.
Eſt'ne, ut fertur, forma? P. ſane. C. at nihil ad noſtram hanc. P. alia res eſt.
C. Obſecro hercle Parmeno, fac ut potiar. P. faciam ſedulo, ac
Dabo operam. adiuuabo. numquid me aliud uis? C. quo nunc is? P. domum.
Vt mancipia hæc ita ut iuſſit frater, ducam ad Thaidē.
Ch. O' fortunatum iſtum Eunuchum, qui quidem in hanc detur domum.
P. Quid ita? Ch. rogitas? ſumma forma ſemp cōſeruā domi
Videbit' colloquetur' aderit una' in unis ædibus'
Cibum nonnunquam capiet cum ea' interdum propter dormiet.
P. Quid ſi nunc tu te fortunatus fias? Ch. quare Parmeno?
Reſponde. P. capias tu illius ueſtem. C. ueſtem? quid tum poſtea?
P. Pro illo te ducam. C. audio. P. te eſſe illum dicam. Ch. intellego.

P. Tu illis

P. Tu illis fruare commodis, quibus tu illũ dicebas modo.
Cibũ unà capias, adsis, tangas, ludas, propter dormias.
Quandoquidem illarum neq; quisquam te nouit, neq; scit qui sies.
Præterea forma, ætas ipsa'st facile ut pro eunucho probes.
Ch. Dixti pulchre: nunquam uidi melius consilium dari.
Age eamus intro: nũc iam orna me: abduc, duc, quantũ potes.
P. Quid agis? iocabar equidem. C. garris. P. perij, quid ego egi miser?
Quo trudis? perculeris iam tu me? tibi equidẽ dico mane.
Ch. Eamus. P. pergin? C. certum'st. P. uide ne nimium callidum hoc sit modo.
C. Non est profecto, sine. P. istæc in me cudetur faba, ah
Flagitium facimus. Ch. an id flagitium'st, si in domum meretriciam
Deducar, & illis crucibus, quæ nos, nostráq; adolescentiam
Habent despicatam, & quæ nos semper omnibus cruciant modis.
Nunc referam gratiam, atq; eas itidem fallam, ut ab illis fallimur.
An potius hæc pati? ah æquum est fieri ut à me ludatur dolis.
Quod qui rescierint, culpent? illud merito factum omnes putent.
P. Quid istic? si certum'st facere, faciã. Verũ ne post cõferas
Culpam in me. C. non faciã. P. iubes'ne? Ch. iubeo, cogo, atq; impero.

Mori me malim. sentiet qui uir siem.
Hæc uerba una mehercle falsa lachrumula
Quam oculos terendo misere, uix ui expresserit,
Restinguet: et te ultro accusabis: & dabis ei
Vltro supplicium. Ph. o' indignum facinus, nunc ego et
Illam scelestam esse, & me miserum sentio.
Et tædet, & amore ardeo: & prudens, sciens,
Viuus, uidensq; pereo: nec quid agam scio.
Pa. Quid agas? nisi ut te redimas captum quàm queas
Minimo: si nequeas paululo, at quanti queas:
Et ne te adflictes. Ph. ita' ne suades? Pa. si sapis,
Neq; præterquam quas ipse amor molestias
Habet addas: & illas, quas habet, recte feras.
Sed ipsa egreditur nostri fundi calamitas:
Nam quod nos capere oportet, hæc intercipit.

ACTVS PRIMI SCENA II.

THAIS MERETRIX. PHAEDRIA. ADOLESCENS. PARMENO SERVVS.

Miseram me, uereor ne illud grauius Phædria
Tulerit: ne' ue aliorsum, atq; ego feci, acceperit:
Quod heri intromissus non est. Ph. totus Parmeno
Tremo, horreoq;, postq̃ aspexi hanc. Pa. bono animo es.
Accede ad ignem hunc, iam calesces plus satis.
Th. Quis hic loquitur? ehem tun' eras hic mi Phædria?
Quid hic stabas? cur non recta introibas? Pa. cæterũ
De exclusione uerbum nullum. Th. quid taces?

Ph. Sanè quia uero hæ mihi patent semper fores.
Aut quia sum apud te primus. Th. missa istæc face.
Ph. Quid missa? o Thais Thais, utinam esset mihi
Pars æqua amoris tecum, ac pariter fieret, ut
Aut hoc tibi doleret itidem, ut mihi dolet.
Aut ego istuc abs te factum nihilipenderem.
Th. Ne crucia te obsecro anime mi Phædria.
Non pol quo quenquam plus amem, aut plus diligam,
Eo feci, sed ita erat res, faciundum fuit.
Pa. Credo (ut fit) misera præ amore exclusit hunc foras.
Th. Sicine ais Parmeno? age, sed huc qua gratia
Te accersi iussi, ausculta. Ph. fiat. Th. dic mihi
Hoc primum, potin est hic tacere? Pa. ego'ne? optume.
Verum heus tu lege hac tibi meam astringo fidem.
Quæ uera audiui taceo, & contineo optume.
Sin falsum, aut uanũ, aut finctum'st, continuo palam'st.
Plenus rimarum sum, hac, atq; illac perfluo.
Proin taceri si uis, uera dicito.
Th. SAMIA. Mihi mater fuit, ea habitabat Rhodi.
P. Potest taceri hoc. Th. ibi tum matri paruolam
Puellam dono quidam mercator dedit,
Ex Attica hinc abreptam. Ph. ciuem'ne? Th. arbitror.
Certum non scimus, matris nomen, & patris
Dicebat ipsa, patriam, & si qua cætera
Neq; sciebat, neq; per ætatem etiam potuerat.
Mercator hoc addebat, è prædonibus
Vnde emerat, se audisse abreptam è Sunio.
Mater ubi accepit, cœpit studiose omnia
Docere, educare, ita ut si esset filia.
Sororem pleriq; esse credebant meam.

Ego cum illo quo cum uno rem habebam tum hospite,
Abij huc: qui mihi reliquit hæc quæ habeo omnia.
P. Vtrunq; hoc falsum est, effluet. Th. qui istuc? Pa. quia
Neq; tu uno eras contenta, neq; solus dedit:
Nam hic quoq; bonam, magnamq; partem ad te attulit.
Th. Ita'st: sed sine me peruenire quo uolo.
Interea miles qui me amare occœperat:
In Cariam est profectus: te interealoci
Cognoui: tute scis post illa, quàm intumum
Habeam te: et mea consilia ut tibi credam omnia.
Ph. Ne hoc quidem tacebit Parmeno. P. oh dubiū ne id est?
Th. Hoc agite amabo, mater mea illic mortua'st.
Nuper eius frater aliquantum ad rem est auidior.
Is ubi hanc forma uidet honesta uirginem,
Et fidibus scire, pretium sperans, ilico
Producit: uendit: forte fortuna adfuit:
Hic meus amicus: emit eam, dono mihi
Imprudens harum rerum, ignarusq; omnium,
Is uenit. postquam sensit me tecum quoq;
Rem habere: fingit caussas, ne det sedulo,
Ait si fidem habeat, se iri præpositum tibi
Apud me: ac non id metuat, ne ubi acceperim
Se se relinquam, uelle se illam mihi dare,
Verum id uereri. sed ego quantum suspicor,
Ad uirginem animum adiecit. Ph. etiam'ne amplius?
Th. Nihil: nam quæsiui nunc ego eam mi Phædria.
Multæ sunt caussæ, quam ob rem cupio abducere.
Primum, quod soror est dicta, præterea ut suis
Restituam, ac reddam. sola sum: habeo hic neminem,
Neq; amicum, neq; cognatum: quam ob rem Phædria

Cupio aliquos parare amicos beneficio meo.
Id amabo adiuta me, quo id fiat facilius.
Sine illum prioris partis per hosce aliquot dies
Apud me habere. nihil respondes? Ph. pessuma.
Egon quidq̃ cum istis factis tibi respondeam?
P. Heu noster, laudo, tandem perdoluit. uir es.
Ph. Aut ego nesciebam quorsum tu ires? paruola
Hinc est abrepta. eduxit mater pro sua.
Soror dicta'st. cupio abducere, ut reddam suis.
Nempe omnia haec nunc uerba huc redeunt. denique
Ego excludor. ille recipitur. qua gratia?
Nisi illum plus amas quàm me. et istam nunc times
Quae aduecta'st, ne illum talem praeripiat tibi.
Th. Egon id timeo? Ph. quid te ergo aliud sollicitat? cedo
Num solus ille dona dat? nunc ubi meam
Benignitatem sensisti in te claudier?
Non'ne ubi mihi dixti cupere te ex Aethiopia
Ancillulam, relictis rebus omnibus
Quaesiui. porrò eunuchum dixti uelle te,
Quia solae utuntur his reginae, repperi.
Heri minas uiginti pro ambobus dedi.
Tamen contemptus abs te, haec habui in memoria,
Ob haec facta abs te spernor. Th. quid istic Phaedria.
Quanquam illam cupio abducere, atque hac re arbitror
Id fieri posse maxume. ueruntamen
Potiusq̃ te inimicum habeam. faciam ut iusseris.
Ph. Vtinam istuc uerbum ex animo, ac uere diceres.
Potiusq̃ te inimicum habeam, si istuc crederem
Syncere dici, quid uis possem perpeti.
P. Labascit uictus uno uerbo quàm cito.

Th. Ego non ex animo misera dico? quam ioco
Rem uoluisti à me tandem, quin perficeris?
Ego impetrare nequeo hoc. abs te biduum
Saltem ut concedas solum. Ph. siquidem biduum,
Verum ne fiant isti uiginti dies.
Th. Profecto non plus biduum, aut. Ph. aut? nihil moror.
Th. Non fiet hoc modo sine te exorem. Ph. scilicet
Faciundum est quod uis. Th. merito te amo. Ph. bene
facis.
Rus ibo: ibi hoc me macerabo biduum.
Ita facere certum'st mos gerundus est Thaidi.
Tu Parmeno huc fac illi adducantur. Pa. maxume.
Ph. In hoc biduum Thais Vale. Th. mi Phædria
Et tu nunquid uis aliud? Ph. ego'ne quid uelim?
Cum milite isto præsens, absens ut sies.
Dies, noctesq; me ames, me desyderes,
Me somnies, me expectes, de me cogites,
Me speres, me te oblectes, mecum tota sis,
Meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuus.
Th. Me miseram, forsitan hic mihi paruam habeat fidem.
Atq; ex aliarum ingenijs nunc me iudicet.
Ego pol quæ mihi sum conscia hoc certo scio,
Neq; me finxisse falsi quidquam, neq; meo
Cordi esse quenquam cariorem hoc Phædria.
Et quidquid huius feci, caussa uirginis
Feci. nam me eius spero fratrem propemodum
Iam repperisse adolescentem adeo nobilem,
Et is hodie uenturum ad me constituit domum.
Concedam hinc intro, atq; expectabo dum uenit.

ACTVS SECVNDI SCENA I.

PHAEDRIA ADOLESCENS PARMENO. SERVVS.

Ph. Ac ita ut iussi, deducantur isti. P. faciam. Ph. at diligenter.
P. Fiet. Ph. at mature. P. fiet. Ph. satine hoc mandatum'st tibi?
P. Ah rogitare quasi difficile sit. utinam
Tam aliquid inuenire facile possis Phædria
Quàm hoc peribit. Ph. ego quoq; unà pereo, quod mihi est carius.
P. Ne istuc tam iniquo patiare animo. Ph. minime. P. quin
Effectum dabo. sed nunquid aliud imperas?
Ph. Munus nostrum ornato uerbis quod poteris. &
Illum æmulum quod poteris, ab ea pellito.
P. Memini, tametsi nullus moneas. Ph. ego rus ibo, atque ibi manebo.
P. Censeo. Ph. sed heus tu. P. quid uis? Ph. censen posse me ob firmare, et
Perpeti ne redeam interea? P. te'ne? non hercle arbitror.
Nam aut iam reuertere, aut mox noctu te adigent horsum insomnia.
Ph. Opus faciam, ut defatiger usq; ingratus ut dormiam.
P. Vigilabis lassus hoc plus facies. Ph. abi sis nihil dicis Parmeno.
Eiciũda hercle hæc molliaes animi nimis mihi indulgeo.
Tãdem ego non illa caream, si sit opus, uel totum triduum? P. hui

Vniuersum triduum? uide quid agas. Ph. stat sententia.
P. Di boni quid hoc morbi est? adeon homines immutarier
Ex amore, ut non cognoscas eundem esse? hoc nemo fuit
Minus ineptus, magis seuerus quisq̃, nec magis continens.
Sed quis hic est qui huc pergit? at at hic quidem est parasitus Gnato
Militis: ducit secum una uirginem huic dono. papæ
Facie honesta, mirum ni ego me turpiter hodie hic dabo,
Cũ meo decrepito hoc eunucho. hæc supat ipsam Thaidẽ

ACTVS SECVNDI SCENA II.

GNATO PARASITVS. PARMENO SERVVS.

G. I imortales homini homo quid præstat? stulto intelligens
Quid interest? hoc adeo ex hac re uenit in mẽtem mihi:
Conueni hodie adueniẽs quẽdã mei loci hinc atq; ordinis
Hominẽ, haud impurum, itidem patria qui abligurierat bona.
Video sentũ, squalidũ, ægrum, pannis, annisq; obsitum.
Quid istuc ornati'st inquam? quoniam miser quod habui perdidi: hem
Quo redactus sum? omnes noti me atq; amici deserunt.
Hic ego illũ contempsi præ me: qd homo inq̃ ignauissime?
Itan parasti te, ut spes nulla reliqua in te siet tibi?
Simul consilium cum re amisti. uiden me ex eodem ortum loco,

Qui color, nitor, uestitus, quæ habitudo est corporis?
Omnia habeo, neque quidquam habeo: nihil cum est, nihil
defit tamen.
At ego infelix, neque ridiculus esse, neque plagas pati
Possum. quid tu his rebus credis fieri? tota erras uia.
Olim isti fuit generi quondam quæstus apud sæclum prius
Hoc nouum est aucupium: ego adeo hanc primus inueni uiam.
Est genus hominum qui esse primos se omnium rerum uolunt
Nec sunt: hos consector: hisce ego non paro me ut rideant.
Sed his ultro adrideo, et eorum ingenia admiror simul.
Quidquid dicunt laudo: id rursum si negant, laudo id quoque.
Negat quis, nego: ait, aio. postremo imperaui ego met mihi
Omnia adsentari. is quæstus nunc est multo uberrimus.

P. Scitum hercle hominem, hic homines prorsus ex stultis insanos facit.

G. Dum hæc loquimur, interealoci ad macellum ubi uenimus,
Concurrunt læti mi obuiam Cupedenarij, Cetari, Lani,
Coqui, Fartores, Piscatores, Aucupes,
Quibus & re salua & perdita profueram, & prosum sæpe:
Salutant: ad cœnam uocant: aduentum gratulantur.
Ille ubi miser, famelicus uidet me esse in tantum honorem
Et tam facile uictum quærere, ibi homo cœpit me obsecrare,
Vt sibi liceret discere id de me. sectari iussi,
Tanquam philosophorum habent disciplinæ ex ipsis
Vocabula, parasiti itæ ut gnatonici uocentur.

P. Viden' otium, & cibus quid faciat alienus? G. sed ego cesso

Ad Thaidē hāc deducere, et rogitare ad cœnā ut ueniat.
Sed Parmenonem ante ostium Thaidis tristem uideo
Riualis seruū: salua res est: nimirū hic homines frigent.
Nebulonem hunc certum'st ludere. P. ijce hoc munere arbitrantur
Suam Thaidem esse. G. plurima salute Parmenonem
Summum suum impertit Gnato: quid agitur? P. statur.
G. uideo.
P. Nunquid nam hic quod nolis uides? P. te. G. credo, at nū quid aliud?
P. Qui dum? G. quia tristis es. P. nihil equidem. G. ne sis, sed quid uidetur
Hoc tibi mancipium? P. non malum hercle. G. uro hominem. P. ut falsus.
G. Quàm hoc munus gratum Thaidi arbitrare esse? P. hoc nunc dicis
Eiectos hinc nos, OMNIVM RERVM HEVS uicissitudo est.
G. Sex ego te totos Parmeno hos menses quietum reddam
Ne sursum, deorsum cursites, ne'ue usq; ad lucem uigiles.
Ecquid beo te? P. men'? papæ. G. sic soleo amicos. P. laudo.
G. Detineo te fortasse tu profectus alio fueras.
P. Nusquam. G. tum tu igitur paulum da mihi operæ, fac ut admittar
Ad illam. P. age modo, nunc tibi patent fores hæ, quia istam ducis.
G. Num quem euocari hinc uis foras? P. sine biduum hoc prætereat,
Qui mihi nunc uno digitulo fores aperis fortunatus.

Næ tu istas fixo calcibus sæpe insultabis frustra.

G. Etiam tu hic stas Parmeno? eho num nam tu hic relictus custos,

Neqs forte internuntius clàm à milite ad istam cursitet?

P. Facete dictum: mira uero militi quæ placeant.

Sed uideo herilem filium minorem huc aduenire.

Miror quid ex Piræo abierit: nam ibi custos publice est nunc.

Non temere est, & properans uenit: nescio quid circunspectat.

## ACTVS SECVNDI SCENA III.

### CHAEREA ADOLESCENS. PARMENO SERVVS.

OCCIDI.

Neq; uirgo est usquam: neq; ego qui illam è conspectu amisi meo.

Vbi quæram? ubi inuestigem? quem percunter? quam insistam uiam?

Incertus sum, una hæc spes est, ubi ubi est diu celari non potest.

O faciem pulchrã: deleo oẽs dehinc ex animo mulieres.

Tædet harum quotidianarum formarum. P. ecce autem alterum

Nescio quid de amore loquitur. o infortunatum senem.

Hic uero est, qui si occeperit amare, ludum, iocumq;

Dices fuisse illũ alterũ, præ ut huius rabies quæ dabit.

Ch. Vt illũ Di, Deæq; seniũ ꝑdant, q̃ me hodie remoratus est:

Meq; adeo qui restiterim· tum autem qui illum non floc
facerim.

Sed eccum Parmenonem salue. P. quid tu es tristis, qd'ue
es alacris?

Vnde is? Ch. ego nescio hercule. neq; unde eam, neq; quor
sum eam,

Ita prorsum oblitus sum mei.

P. Qui quæso? Ch. amo. P. hem. Ch. nunc te Parmeno ostē
des qui uir sies.

Scis te mihi sæpe pollicitū esse Chærea aliqd inueni mō
Quod ames· in ea re utilitatem ego faciam ut cogno-
scas meam,

Cum in cellulam ad te patris penum omne congerebā
clanculum.

P. Age inepte. Ch. hercle hoc factum'st. fac sis nunc pro-
missa appareant.

P. Si adeo digna res est, ubi tu neruos extendas tuos.

Ch. Haud similis uirgo'st uirginum nostrarum· quas ma-
tres student

Demissis humeris esse, uincto pectore, ut graciles sient.
Siqua est habitior paulo, pugilē esse aiūt· deducunt cibū,
Tametsi bona'st natura reddunt curatura uinceas.
Itaq; ergo amantur. P. quid tua istæc? Ch. noua figura
oris. P. papæ.

C. Color uerus, corpus solidum & succiplenum. P. anni?
Ch. anni, sedecim.

P. Flos ipse. C. hāc tu mihi uel ui, uel clàm, uel precario:
Fac tradas· mea nihil refert dum potiar modo.

P. Quid uirgo, cuia'st? Ch. nescio hercle. P. unde'st? Ch.
tantundem. P. ubi habitat?

Ch. Ne id quidem. P. ubi uidisti? Ch. in uia. P. qua ratione
amisti? Ch. id equidem
Adueniens mecum stomachabar modo: neq;
Quenquã esse ego hominem arbitror, cui magis bonæ
Felicitates omnes aduersæ sient.
P. Quid hoc est sceleris? Ch. perij. P. qd factũ st? Ch. rogas?
Patris cognatum, atq; æqualem Archidemidem
Nostin? P. quid ni. Ch. is, dum sequor hãc, fit mihi obuiã.
P. Incommode hercle. Ch. immo enimuero infeliciter.
Nam incommoda alia sunt dicenda Parmeno.
Illum liquet mihi deierare his mensibus
Sex, uel septem prorsum non uidisse proximis:
Nisi nunc cum minime uellem, minimeq; opus fuit.
Eho non'ne hoc monstri simile'st? quid ais? P. maxume.
Ch. Continuo adcurrit ad me quàm longe quidem,
Incuruus, tremulus, labijs demissis, gemens.
Heus heus dico tibi Chærea inquit: restiti.
Scin quid ego te uolebam? dic. cras est mihi
Iudicium: quid tum? ut diligenter nunties
Patri, aduocatus mane mihi esse, ut meminerit.
Dum hæc dicit abijt hora: rogo nunquid uelit.
Recte inquit, abeo. cum huc respicio ad uirginem
Illa sese interea commodum huc aduorterat
In hanc nostram plateam. P. mirũ ni hanc dicit: modo
Huic quæ data'st dono. Ch. huc cũ aduenio, nulla erat.
P. Comites secuti scilicet sunt uirginem?
Ch. Verum parasitus cum ancilla. P. ipsa'st scilicet.
Desine iam conclamatum'st. C. alias res agis.
P. Istuc ago quidem. Ch. nostin quæ sit dic mihi, aut
Vidistin? P. uidi. noui, scio quo' abducta sit.

Ch. O' Parmeno mi noſtin? P. noui. Ch. & ſcis ubi ſiet?
P. Huc deducta'ſt ad Thaidem meretricem' ei dono, data'ſt.
Ch. Quis is eſt tá potens cũ tanto munere hoc? P. miles Thra
Phædriæ riualis. Ch. duras fratris partes prædicas. (ſo
P. Immo ſi ſcias quod donum huic dono contra comparet,
Tum magis id dicas. Ch. quod nam quæſo hercle? P.
eunuchum. Ch. illum'ne obſecro
Inhoneſtum hominem, quem mercatus eſt here ſenem mu
lierem?
P. Iſtunc ipſum. Ch. homo quatietur certe cum dono foras.
Sed iſtam Thaidẽ non ſciui nobis uiciná. P. haud diu'ſt.
Ch. Perij, nunq̃ ne etiam me illá uidiſſe? ehodum dic mihi.
Eſt'ne, ut fertur, forma? P. ſané. C. at nihil ad noſtram
hanc. P. alia res eſt.
C. Obſecro hercle Parmeno, fac ut potiar. P. faciam ſedu-
lo, ac
Dabo operam. adiuuabo. nunquid me aliud uis? C. quo
nunc is? P. domum.
Vt mácipia hæc ita ut iuſſit frater, deducam ad Thaidẽ.
Ch. O' fortunatum iſtum Eunuchum, qui quidem in hanc
detur domum.
P. Quid ita? Ch. rogitas? ſumma forma ſemp cõſeruá domi
Videbit' colloquetur' aderit una' in unis ædibus'
Cibum nonnunquam capiet cum ea' interdum propter
dormiet.
P. Quid ſi nunc tu te fortunatus fias? Ch. quare Parmeno?
Reſponde. P. capias tu illius ueſtem. C. ueſtem? quid tum
poſtea?
P. Pro illo te ducam. C. audio. P. te eſſe illum dicam. Ch. in-
tellego.

P. Tu illis

P. Tu illis fruare commodis, quibus tu illũ dicebas modo.
Cibũ una capias, adsis, tangas, ludas, propter dormias.
Quandoquidem illarum neq; quisquam te nouit, neq; scit qui sies.
Præterea forma, ætas ipsa'st facile ut pro eunucho probes.
Ch. Dixti pulchre nunquam uidi melius consilium dari.
Age eamus intro nũc iam orna me abduc, duc, quantũ potes.
P. Quid agis? iocabar equidem. C. garris. P. perij, quid ego egi miser?
Quo trudis? perculeris iam tu me? tibi equidẽ dico mane.
Ch. Eamus. P. pergin? C. certum'st. P. uide ne nimium callidum hoc sit modo.
C. Non est profecto, sine. P. istæc in me cudetur faba, ah
Flagitium facimus. Ch. an id flagitium'st, si in domum meretriciam
Deducar, & illis crucibus, quæ nos, nostrãq; adolescentiam
Habent despicatam, & quæ nos semper omnibus cruciant modis.
Nunc referam gratiam, atq; eas itidem fallam, ut ab illis fallimur.
An potius hæc pati? ah æquum est fieri ut à me ludatur dolis.
Quod qui rescierint, culpent? illud merito factum omnes putent.
P. Quid istic? si certum'st facere, faciã. Verũ ne post cõferas
Culpam in me. C. non faciã. P. iubes'ne? Ch. iubeo, cogo, atq; impero.

P. Nunquam defugiam authoritatem' sequere. Ch. Diuortant bene.

## ACTVS TERTII SCENA I.

### THRASO MILES. GNATO. PARMENO.

T. Agnas uero agere gratias Thais mihi.
Gn. Ingenteis. T. ain' tu lætá'st. G. non tā ipso qdē
Dono, q̄ abs te datum esse' id uero serio
Triumphat. P. huc prouiso ut ubi tempus fiet
Deducam' sed eccum militem. T. est istuc datum
Profecto, ut grata mihi sint quæ facio omnia.
G. Aduorti hercle animum. T. uel rex semper maximas
Mihi agebat quidquid feceram' alijs non item.
G. Labore alieno magno partam gloriam,
Verbis sæpe in se transmouet, qui habet salem,
Qui in te est. T. habes. G. rex te ergo ī oculis. T. scilicet.
G. Gestire. T. uerum credere omnem exercitum,
Consilia. G. mirum. T. tum sicubi eum satietas
Hominum, aut negoti, siquando odium cœperat,
Requiescere ubi uolebat, quasi nostin. G. scio.
Quasi ubi illam expueret miseriam ex animo. T. tenes.
Tum me conuiuam solum abducebat sibi. G. hui
Regem elegantem narras. T. immo sic homo'st
Perpaucorum hominum. G. immo nullorum arbitror,
Si tecum uiuit. T. inuidere omnes mihi'
Mordere clanculum' ego non flocipendere.
Illi inuidere misere' uerum unus tamen

*Impensæ elephantis, quem indicis præfecerat.*
*Is ubi molestus magis est, quæso inquam Strato*
*Eo'ne es ferox, quia habes imperium in belluas?*
G. *Pulchre me hercle dictum & sapienter. papæ*
*Iugularas hominem. quid ille?* T. *mutus ilico.*
G. *Quid ni esset?* P. *di uestram fidem hominem perditum,*
*Miserumq́;, & illum sacrilegum.* T. *quid illud Gnato.*
*Quo pacto Rhodium tetigerim in conuiuio.*
*Nunquid tibi dixi?* G. *nunq̃, sed narra obsecro.*
*Plus millies iam audiui.* T. *una in conuiuio*
*Erat hic, quem dico Rhodius adolescentulus,*
*Forte habui scortum, cœpit ad id adludere.*
*Et me irridere, quid ais inquam homo impudens?*
*Lepus tute es, & pulpamentum quæris.* G. *ha, hæ, hæ.*
T. *Quid est?* G. *facete, lepide, laute, nihil supra.*
*Tuum obsecro ne hoc dictum erat? uetus credidi.*
T. *Audieras?* G. *sæpe, & fertur in primis.* T. *meum'st.*
*Dolet dictum imprudenti adolescenti & libero.*
P. *At te dij perdant.* G. *quid ille quæso?* T. *perditus.*
*Risu omnes qui aderant emoriri, deniq;*
*Metuebant omnes iam me.* G. *non iniuria.*
T. *Sed heus tu purgon' ego me de istac Thaidi,*
*Quod eam me amare suspicatur?* G. *nihil minus*
*Immo magis auge suspicionem.* T. *cur?* G. *rogas?*
*San siquando illa mentionem Phædriæ*
*Facit, aut si laudat, te ut male urat?* T. *sentio.*
G. *Id ut ne fiat hæc res sola'st remedio,*
*Vbi nominabit Phædriam, tu Pamphilam*
*Continuo. siquando illa dicat Phædriam*
*Intromittamus comissatum, tu Pamphilam*

*Cantatum prouocemus, si laudabit hæc*
*Illius formam, tu huius contra· deniq;*
*Par pari referto, quod eam mordeat·*
T· *Siquidem me amaret, tum istuc prodesset* Gnato·
P· *Quando illud quod tu das, expectat atq; amat·*
*Iam dudum amat te· iam dudum illi facile fit*
*Quod doleat, metuet semper quem ipsa nunc capit*
*Fructum, ne quando iratus tu aliò conferas.*
T· *Bene dixti· ac mihi istuc non in mentem uenerat·*
G· *Ridiculum, non enim cogitaras· cæterum*
*Idem hoc tute melius quanto inuenisses* Thraso·

## ACTVS TERTII SCENA II·

THAIS· THRASO· PARMENO· GNATO·
PYTHIAS ANCILLA·

Th. *Vdire uocem uisa sum modo militis,*
*Atq; eccum· salue mi* Thraso· T· o' Thais *mea,*
*Meum sauium quid agitur? ecquid nos amas*
*De fidicina istac?* P· *quàm uenuste quod dedit*
*Principium aduenienss·* Th· *plurimum merito tuo·*
G· *Eamus ergo ad cœnam· quid stas?* P· *hem alterum*
*Ex homine hunc natum dicas·* Th· *ubi uis, non moror·*
P· *Adibo atq; adsimulabo quasi nunc exeam·*
*Ituran'* Thais *quopiam es?* Th· *hem* Parmeno,
*Bene fecisti· hodie itura·* P· *quo'?* Th· *quid, hunc uides?*
P· *Video, & me tædet· ubi uis dona adsunt tibi*
*A'* Phædria· Th· *quid stamus? cur non imus hinc?*
P· *Quæso hercle ut liceat pace quod fiat tua,*

Dare huic quæ uolumus, conuenire & colloqui.
Thr. Perpulchra credo dona, haud nostris similia.
P. Res indicabit. heus iubete istos foras
Exire, quos iussi ocyus procede tu huc,
Ex Aethiopia est usq; hæc. T. hic sunt tres minæ.
G. Vix. P. ubi tu es Dore? accede huc hem Eunuchum tibi
Quam liberali facie, q̃ ætate integra.
Th. Ita me Di ament honestus est. P. quid tu ais Gnato?
Nunquid habes quod contemnas? quid tu autẽ Thraso?
Tacent satis laudant. fac periclum in litteris,
Fac in palæstra, in musicis. quæ liberum
Scire æquum est adolescentem, solertem dabo.
T. Ego illum eunuchum si sit opus uel sobrius.
P. Atq; hæc qui misit, non sibi soli postulat
Te uiuere, & sua causa excludi cæteros
Neq; pugnas narrat, neq; cicatrices suas
Ostentat neq; tibi obstat, quod quidam facit.
Verum ubi molestum non erit, ubi tu uoles.
Vbi tempus tibi erit, sat habet si tum recipitur.
T. Apparet seruum hunc esse domini pauperis,
Miseriq;. G. nam hercle nemo posset, sat scio
Qui haberet, qui pararet alium hunc perpeti.
P. Tace tu, quem ego esse puto infra omnes infimos
Homines nam qui huic animũ assentari induxeris
E flamma te petere cibum posse arbitror.
T. Iam'ne imus? Th. hos prius introducam, & quæ uolo
Simul imperabo, postea continuo exeo.
T. Ego hinc abeo, tu istanc opperire. P. haud conuenit
Vna ire amicam cum imperatorem in uiam.
T. Quid tibi ego multa dicam? domini similis es.

G. Ha, ha, hæ. T. quid rides? G. istuc quod dixti modo.
Et illud de Rhodio dictum in mentem uenit.
Sed Thais exit. T. abi, præcurre ut sint domi
Parata omnia. G. fiat. Th. diligenter Pythias
Fac cures, si Chremes huc forte aduenerit,
Vt ores, primum ut maneat: si id non commodum'st
Vt redeat: si id non poterit, ad me adducito.
Py. Ita faciam. Th. quidquid aliud uolui dicere,
Hem curate istam diligenter uirginem.
Domi adsitis facite. T. eamus. Th. uos me sequimini.

## ACTVS TERTII SCENA III.

## CHREMES. PYTHIAS ANCILLA.

Ch. Profecto quanto magis magisq; cogito,
Nimirum dabit hæc Thais mihi magnū malū:
Ita me uideo ab ea astute labefactarier.
Iam tum cum primum iussit me ad se accersier.
Roget quis, quid tibi cum illa? ne noram quidem.
Vbi ueni, causam ut ibi manerem repperit.
Ait rem diuinam fecisse, & rem seriam
Velle agere mecum. iam tum erat suspicio
Dolo malo, hæc fieri omnia. ipsa accumbere
Mecum: mihi sese dare: sermonem quærere.
Vbi friget, huc euasit, quàm pridem pater
Mihi & mater mortui essent, dico iam diu.
Rus Sunij & quod habeam, & q̄ longe à mari.
Credo ei placere hoc, sperat se à me auellere,
Postremo. & qua inde parua perisset soror.

Et quis cum ea unà, quid habuisset, cum perit.
Et quis eam posset noscere: hæc cur quæritet.
Nisi illa forte, quæ olim perijt paruula
Soror: hanc se intendit esse, ut est audacia.
Verum ea si uiuit, annos nata'st sedecim
Non maior, Thais ego q̄ sum maiuscula'st.
Misit porro orare ut uenirem serio.
Aut dicat quod uolt, aut molesta ne siet.
Non hercle ueniam tertio, heus heus. Py. hic quis est?
Ch. Ego sum Chremes. Py. o' capitulum lepidissimum.
Ch. Dico ego mihi insidias fieri. Py. Thais maximo
Te orabat opere ut cras redires. Ch. rus eo.
Py. Fac amabo. Ch. non possum inquam. Py. at apud nos hic mane
Dum redeat ipsa. Ch. nihil minus. Py. cur mi Chremes?
Ch. Malam rem hinc ibis. Py. si istuc ita certum'st tibi,
Amabo, ut illuc transeas, ubi illa'st. Ch. eo.
Py. Abi Dorias cito hunc deduce ad militem.

## ACTVS TERTII SCENA IIII.

### ANTIPHO ADOLESCENS.

A. Eri aliquot adolescentuli coimus in Peiræo,
In hūc diē ut de symbolis essemus, Chæreā ei rei
Præfecimus: dati ānuli, locus, tēpus cōstitutum'st.
Præterijt tempus, quo in loco dictum'st, parati nihil est.
Homo ipse nusquam'st, neq; scio qd dicā, aut qd cōiectē.
Nunc mihi hoc negoti cæteri dedere, illum ut quæram.
Idq; adeo uisam si domi'st: quis nā hinc à Thaide exit?

*Is est, an non est? ipsus est, quid hoc hominis? qui hic or natus est?*
*Quid illud mali est? nequeo satis mirari, neq; coniicere.*
*Nisi quidqd est, procul hinc libet prius qd sit sciscitari.*

## ACTVS TERTII SCENA V.

### CHAEREA·ANTIPHO ADOLESCENTES·II·

Ch. *Vnquis hic est? nemo est· nunquis hinc me sequitur? nemo homo'st.*
*Iam'ne erumpere hoc licet mihi gaudium, pro' Iuppiter*
*Nunc est profecto interfici, cum perpeti me possum,*
*Ne hoc gaudium contaminet uita ægritudine aliqua.*
*Sed neminem curiosum interuenire nunc mihi*
*Qui me sequatur, quo quo eā rogitando obtundat, enicet.*
*Quid gestiam· aut quid lætus sim· quo' pergam· unde emergam· ubi siem*
*Vestitum hunc nactus· quid mihi quæram· sanus sim, an'ne insaniam.*

A. *Adibo, atq; ab eo gratiam hanc, quam uideo uelle, inibo.*
*Chærea, quid est quod sic gestis? quid'ue sibi hic uestitus quærit?*
*Quid est quod lætus sis? quid tibi uis? satin sanus? qd me*
*Aspectas? quid taces?* Ch. *o' festus dies hominis, amice*
*Salue· nemo est, quem ego magis nunc cuperem uidere quàm te.*

A. *Narra istuc quæso quid siet.* Ch. *immo ego te obsecro hercle ut audias.*

Nostin hanc, quam amat frater? A. noui, nempe opinor Thaidem.

Ch. Istam ipsam. A. sic commemineram. Ch. quaedam hodie est ei dono data

Virgo: quid ego eius tibi nunc faciem praedicem, aut laudem Antipho:

Cum ipsum me noris quam elegans formarum spectator siem?

In hac commotus sum. A. ain tu? Ch. primam dices scio, si uideris.

Quid multa uerba? amare coepi: forte fortuna domi

Erat quidam eunuchus, quem mercatus fuerat frater Thaidi:

Neque is deductus etiam tum ad eam: summonuit me Parmeno

Ibi seruus, quod ego arripui. A. quid id est? C. tacitus, citius audies,

Vt uestem cum eo mutem: et pro illo iubeam me ducier.

A. Pro eunuchon'? C. sic est. A. quid ex ea re tandem ut caperes commodi?

Ch. Rogas? uiderem, audirem, essem una quacum cupiebam Antipho.

Num parua caussa, aut parua ratio est? traditus sum mulieri.

Illa ilico ubi me accepit, laeta ad se adducit domum.

Commendat uirginem. A. cui? tibi'ne? Ch. mihi. A. satis tuto tamen.

C. Edicit, ne uir quisquam ad eam adeat: & mihi ne abscedam imperat.

In interiore parte ut maneam solus cum sola: adnuo,

Terram intuens modeste. A. miser. C. ego inquit ad coe

*nam hinc eo,*

Abducat secum ancillas, paucæ, quæ circum illá essent,

*manent*

Nouitiæ puellæ continuo hæ adornant ut lauet.

Adhortor properent dum apparatur, uirgo in conclaui sedet.

Suspectans tabulam quandam pictam, ubi inerat pictura hæc, Iouem

Quo pacto Danaë misisse aiunt quondam in gremium imbrem aureum.

Egomet quoq; id spectare cœpi et qa consimilem luserat

Iam olim ille ludum, impendio magis animus gaudebat mihi,

Deū sese in hominē conuertisse, atq; per alienas tegulas

Venisse clanclum per impluuiū fucum factum mulieri,

At quem deum? qui templa cœli summa sonitu concutit.

Ego homuncio hoc non facerem? ego illud uero ita feci ac lubens.

Dū hæc mecum reputo, accersitur lauatum interea uirgo

It, lauit, redit deinde illam in lecto illæ collocant.

Sto expectans, si quid mihi imperent uenit una, heus tu inquit Dore

Cape hoc flabellum, & uentulum huic sic facito dum lauamus.

Vbi nos lauerimus, si uoles lauato accipio tristis.

A. Tum equidem istuc os tuū impudens uidere nimiū uellē,

Quis esset status flabellum tenere te asinum tantum.

C. Vix elocuta'st hoc, foras simul omnes proruunt se

Abeunt lauatū, pstrepunt, ita ut fit, domini ubi absunt.

Interea somnus uirginem opprimit ego limis aspecto.

Sic per flabellum clanculum, et simul alia circunspecto
Satine explorata sint. uideo esse pessulum ostio obdo.
A. Quid tum? Ch. quid tum fatue? A. fateor. Ch. an ego occasionem
Mihi ostentatam tam breuẽ, tam optatam, tã insperatã
Amitterem? tum pol ego is essem uere qui assimulabar.
A. Sanè hercle ut dicis. sed interim de symbolis quid actum'st?
C. Paratum'st. A. frugi es, ubi? domin? C. immo apud libertum Discum.
A. Perlonge'st, sed tanto ocyus properemus. muta uestem.
C. Vbi mutem? perij, nam domo exulo. nunc metuo fratrẽ
Ne intus sit. porrò autem pater ne rure redierit iam.
A. Eamus ad me, ibi proxumũ'st ubi mutes. Ch. rectè dicis.
Eamus & de istac simul quo pactò porrò possim
Potiri, consilium uolo capere unà tecum. A. fiat.

ACTVS QVARTI SCENA I.

DORIAS.

Ta me dij bene ament quantum ego illum uidi, non nihil timeo misera,
Nequam ille hodie insanus turbam faciat, aut uim Thaidi.
Nam postquam iste aduenit Chremes adolescens frater uirginis,
Militem rogat, ut illũ admitti iubeat. ille continuo irasci,
Neq; negare audere. Thais porrò instare, ut hominem inuitet.

Id faciebat retinendi illius caussa, qa illa quæ cupiebat,
De sorore eius indicare, ad eam rem tempus non erat.
Inuitat tristis mansit ibi illa cum illo sermonem ilico,
Miles uero sibi putare adductum ante oculos æmulũ,
Voluit facere contra huic ægre heus inquit puer Pam
philam
Adcerse, ut delectet hic nos illa exclamat minime gẽtiũ,
In conuiuium illam? miles tendere inde ad iurgium.
Interea aurum sibi clàm mulier demit dat mihi ut au-
feram,
Hoc est signi, ubi primum poterit, se illinc subducet scio.

## ACTVS QVARTI SCENA II.

### PHAEDRIA.

Vm rus eo, cœpi egomet mecum inter uias,
Ita ut fit ubi quid in animo est molestiæ,
Aliam rem ex alia cogitare & ea omnia in
Peiorem partem quid opu'st uerbis? dum hæc reputo,
Præterij imprudens uillam longe iam abieram.
Cum sensi, redeo rursum male uero me habens,
Vbi ad ipsum ueni diuerticulum, constiti.
Occepi mecum cogitare, hem biduum hic
Manendum'st soli sine illa? quid tum postea?
Nihil est quid nihil si non tangendi copia'st?
Eho ne uidendi quidem erit? si illud non licet,
Saltem hoc licebit certe extrema linea
Amare, haud nihil est uillam prætereo sciens,
Sed quid hoc est, quod timida subito egreditur Pythias?

## ACTVS QVARTI SCENA III.

PYTHIAS. DORIS ANCILLAE. PHAEDRIA.

Bi ego illum scelerosum misera atq; impium
inueniam? aut ubi quæram?
Hocine tam audax facinus facere esse ausum?
Ph. perij, hoc quid sit uereor.
Py. Quinetiam insuper, scelus, postquam ludificatu'st uirginem·
Vestem omnem miseræ discidit· tum ipsam capillo conscidit.
Ph. Hem. Py. qui nunc si detur mihi·
Vt ego unguibus facile illi in oculos inuolem uenefico?
Ph. Nescio quid profecto absente nobis turbatum'st domi.
Adibo, quid istuc? quid festinas? aut quē quæris Pythias?
Py. Hem Phædria, egon quem quæram? abi hinc quo' dignus es cum donis
Tuis tam lepidis. Ph. quid istuc est rei?
Py. Rogas me? eunuchū quē dedisti nobis quas turbas dedit?
Virginem quam heræ dederat dono miles· uitiauit. Ph. quid ais?
Py. Perij. Ph. temulenta es. Py. utinam sic sint, qui mihi male uolunt.
D. Hau obsecro mea Pythias, quod istuc nam monstrū fuit?
Ph. Insanis, qui istuc facere eunuchus potuit? Py. ego illum nescio
Qui fuerit. hoc quod fecit res ipsa indicat.
Virgo ipsa lachrumat· neq; cū rogites qd sit, audet dicere.

*Ille autem bonus uir nusquam apparet, etiam hoc misera suspicor,*
*Aliquid domo abeuntem abstulisse.* Ph. *nequeo mirari satis*
*Quo ille abire ignauos possit longius, nisi si domum*
*Forte ad nos redierit.* Py. *uise amabo num ibi sit.* Ph. *iam faxo scies.*
D. *Peri obsecro tam infandum facinus mea tu ne audiui quidem.*
Py. *At pol ego amatores audierã esse mulierũ eos maximos,*
*Sed nihil posse: uerum miseræ non in mentem uenerat.*
*Nam illum aliquo conclussem: neque illi commisissem uirginem.*

## ACTVS QVARTI SCENA IIII.

### PHAEDRIA. DORVS. PYTHIAS. DORIS

Ph. *Exi foras sceleste, at etiam restitas?*
*Fugitiue prodi, male conciliate.* Do. *obsecro.* Ph. *oh,*
*Illud uide os ut sibi distorsit carnufex.*
*Quid huc reditio'st? quid uestis mutatio'st?*
*Quid narras? paululum si cessassem Pythias,*
*Domi non offendissem, ita iam ornabat fugam.*
Py. *Habes'ne hominem amabo?* Ph. *quid ni habeam.* Py. *o factum bene.*
Do. *Istuc pol uero bene.* Py. *ubi est?* Ph. *rogitas? non uides?*
Py. *Videã obsecro quẽ?* Ph. *hũc scilicet.* Py. *qs hic est homo?*

Ph. Qui ad nos deductus hodie'st. Py. hunc oculis suis
Nostrarum nunquam quisquam uidit Phædria.
Ph. Non uidit? Py. an tu hunc credidisti esse obsecro
Ad nos deductum? Ph. nanq; alium habui neminem.
Py. hau
Ne comparandus hic quidem ad illum'st. ille erat
Honesta facie, & liberali. Ph. ita uisus est
Dudum, quia uaria ueste exornatus fuit,
Nunc eò tibi uidetur fœdus, quia illam non habet.
Py. Tace obsecro, quasi uero paulum intersiet,
Ad nos deductus hodie est adolescentulus.
Quem tu uero uidere uelles Phædria.
Hic est uetus, uietus, ueternosus, senex,
Colore mustellino. Ph. hem quæ hæc est fabula?
Eò redigis me, ut quid egerim egomet nesciam.
Eho tu num ego te? Do. emisti. Py. iube mihi denuo
Respondeat. Ph. roga. Py. uenistin hodie ad nos? negat.
At ille alter uenit annos natus sedecim.
Quem secum adduxit Parmeno. Ph. age dum hoc mihi expedi
Primum, istam, quam habes, unde habes uestem? taces?
Monstrum hominis, non dicturus? Do. uenit Chærea.
Ph. frater'ne? Do. ita. Ph. quando? Do. hodie. Ph. quàm dudum? Do. modo
Ph. Qui cū? Do. cum Parmenone. Ph. noras'ne eum prius?
Do. Non. Ph. unde igitur fratrem meum esse sciebas? Do. Parmeno
Dicebat eum esse. is dedit hanc mihi uestem. Ph. occidi.
Do. Meam ipse induit. post unà ambo abierunt foras.
Py. Iam satis credis me sobriam esse, & nihil mentitam?

Iam satis certum'st uirginem uitiatam esse? Ph. age nunc
bellua.
Credis huic quod dicat? Py. quid isti credam? res ipsa
indicat.
Ph. Concede istuc paululum: audin etiam nunc paululum?
sat est,
Dic dũ hoc rursum, Chæren' tuam uestem detraxit tibi?
Do. Factum. P. & eã'st indutus? D. factum. P. & pro te
huc deductu'st? Do. ita.
P. Iuppiter magne, o' scelestum, atq; audacem hominem.
Py. uæ mihi,
Etiam nunc non credis indignis nos esse irrisas modis?
Ph. Mirum ni tu credas quod iste dicat: quid agam nescio.
Heus tu negato rursum, possum'ne hodie ex te exculpere
Verum? uidistin fratrem Chæream? Do. non. Ph. non
potest sine
Malo fateri uideo: sequere hac, modo ait, modo negat.
Ora me. Do. obsecro te uero Phædria. Ph. i intro. Do.
hoi, hei,
Ph. Alio pacto honeste quo modo hinc abeam nescio,
Actum'st siquidem: tu me hic etiã nebulo ludificabere?
Py. Parmenonis tam scio esse hanc technam, q̃ me uiuere.
Do. Sic est: inueniam hodie parem ubi pol referam gratiã.
Sed nunc qd faciendũ censes Dorias? Dori. de istac rogas
Virgine? Py. ita, utrum taceam'ne an prædicem? Do. tu
pol si sapis:
Quod scis nescis, neq; de eunucho, neq; de uitio uirginis.
Hac re & omni te turba euolues, & illi gratũ feceris.
Id modo dic abisse Dorum. Py. ita faciam. Do. sed ui-
deon Chremen?

Thais iam

*Thais iam aderit. Py. quid ita? Do. quia cum inde abeo,*
*iam tum inceperat*
*Turba inter eos. Py. aufer aurum hoc, ego scibo ex hoc*
*quid siet.*

## ACTVS QVARTI SCENA V.

### CHREMES. PYTHIAS.

*At data hercle uerba mihi sunt: uicit ui-*
*num quod bibi.*
*Ac dum accubabam, q̃ uidebar mihi esse pul-*
*chre sobrius?*
*Postquam surrexi, neq; pes, neq; mens satis suum offici-*
*um facit.*
*Py. Chreme. Ch. quis est? ehem Pythias, uah quanto nunc*
*formosior*
*Videre mihi quam dudum. Py. certe tu quidem pol mul*
*to hilarior.*
*Ch. Verbum hercle hoc uerum est. sine cerere & libero fri*
*get uenus.*
*Sed Thais multo ante uenit. Py. an abijt iam a milite?*
*Ch. Iã dudũ ætatem, lites sunt inter eos factæ maxumæ.*
*Py. Nihil dixit, tum ut sequerere sese. Ch. nihil, nisi abiens*
*mihi innuit.*
*Py. Eho non'ne id sat erat? Ch. at nesciebam id dicere illam,*
*nisi quia*
*Correxit miles, quod intellexi minus, nam me extru-*
*sit foras.*
*Sed eccam ipsam miror ubi ego huic anteuerterim.*

## ACTVS QVARTI SCENA VI.

### THAIS. CHREMES. PYTHIAS.

Th. Credo equidem illum iam affuturum esse, ut illam à me eripiat. sine
Vt ueniat: quis si illam digito attigerit uno, oculi ilico effodientur.
Vsqueadeo ego illius ferre possum ineptias, & magnifica uerba,
Verba dum sint: uerum enim si ad rem conferentur, uapulabit.
Ch. Thais ego iam dudum hic adsum. Th. o' mi Chreme te ipsum expectabam.
Scin tu turbam hanc propter te esse factam? & adeo ad te attinere hanc
Omnem rem? Ch. ad me? qui quasi istuc? Th. quia dum tibi sororem studeo
Reddere, & restituere, hæc atque huiusmodi sum multa passa.
Ch. Vbi ea'st. Th. domi apud me. Ch. hem. Th. quid est?
Educta ita uti, teq; illaq; dignum'st. Ch. quid ais? Th. id quod res est.
Hanc tibi dono, do, neq; repeto pro illa abs te q̄dq̄ pretij.
Ch. Et habetur, & refertur à me Thais tibi, ita uti merita es, gratia.
T. At enim caue ne prius, quàm hanc à me accipias amittas Chreme.
Nam hæc ea est, quam miles à me ui nunc ereptum uenit.

Abi. tu cistellam Pythias domo effer cum monumentis.
Ch. Viden' tu illum Thais? Py. ubi sita est? T. in Risco, odio
 sa cessas?
Ch. Militem secum ad te quantas copias adducere.
T. At at, num formidolosus obsecro es mi homo? Ch.
 apagésis,
Ego formidolosus? nemo est hominum qui uiuat minus.
T. Atq; ita opus est. C. hau metuo, quem tu me esse hominem
 existumes?
T. Immo hoc cogitato, qui cum res tibi est, peregrinus est,
Minus potẽs quàm tu, minus notus, amicorum hic habens
 minus.
Ch. Scio istuc. sed tu quod cauere possis, stultum admittere est.
Malo ego nos prospicere q̃ hunc ulcisci accepta iniuria.
Tu abi, atq; ostium obsera intus ego dum hinc transcur
 ro ad forum,
Volo ego adesse hic aduocatos nobis in turba hac. T.
 mane.
Ch. Melius est. Th. mane. Ch. omitte, iam istic adero. Th. ni
 hil opus est Chreme
Hoc dic modo, sororem illam tuam esse, & te paruam
 uirginem
Amisisse nunc cognosse, signa ostende. Py. adsunt.
 T. cape,
Si uim faciet, in ius ducito hominem, intellextin'? Ch.
 probe.
T. Fac animo hæc præsenti dicas. Ch. faciam. Th. attolle
 pallium.
Perij, huic ipsi est opus patrono, quem defensorem
 paro.

## ACTVS QVARTI SCENA VII.

### THRASO. GNATO. SANGA. CHREMES. THAIS.

h Ancine ego,ut contumeliã tam insignem in me accipiam Gnato?
Mori me satius est,Simalio,Donax, Syrisce,sequimini.
Primum ædeis expugnabo.Gn.recte.T.uirginem eripiam.G.probe.
T. Male mulctabo ipsam.G.pulchre. T. in mediũ huc agmen cumuecti Donax
Tu Simalio in sinistrum cornu,tu Syrisce in dexterum.
Cedo' alios,ubi Centurio'st Sanga,& manipulus furũ?
S.eccum adest.
T. Quid ignaue, peniculon' pugnare qui istuc huc portes cogitas?
Sa.Ego'ne?imperatoris uirtutem noueram,et uim militum.
Sine sanguine hoc fieri nõ posse,qn abstergerẽ uulnera?
T.Vbi alij?Sa.qui malũ alij,solus Samnio seruat domũ.
T.Tu hosce instrue.hic ego ero post principia.inde omnibus signum dabo.
G.Illuc est sapere,ut hosce instruxit,ipse sibi cauit loco.
T. Idem hoc Pyrrhus factitauit.Ch.uiden' tu Thais quã hic rem agit?
Nimirũ consiliũ illud rectum est,de occludẽdis ædibus.
T. Sanè quod tibi nunc uir uideatur esse , hic nebulo magnus est,
Th.Ne metuas.C.quid uidetur?G.fundam tibi nunc nimis

*uellem dari,*

*Vt tu illos procul ex occulto hinc cæderes facerent fugá.*

T. *Sed eccam Thaidem ipsam uideo.* G. *quàm mox irruimus.* T. *mane.*

*Omnia prius experiri quàm armis sapientem decet.*

*Qui scis an quæ iubeam sine ui faciat?* G. *di uestrā fidē*

*Quanti est sapere nunquam accedo, quin abs te abeam doctior.*

T. *Thais primū hoc mihi respōde, cum tibi do istā uirginē,*

*Dixtin mihi hos dies soli dare te?* Th. *quid tum postea?*

T. *rogitas?*

*Quæ mihi ante oculos amatorem coràm adduxisti tuū?*

Th. *Quid cum illo agas?* T. *et cū eo clàm subduxti te mihi.*

Th. *Libuit.* T. *Pamphilam ergo huc redde, nisi ui mauis eripi.*

Ch. *Tibi illam reddat? aut tu illam tangas? omnium.* G. *ah quid ais? tace.*

Ch. *Quid tu tibi uis?* T. *ego non tangam meam?* C. *tuam autem furcifer?*

G. *Caue sis, nescis cui male dicas nunc uiro.* Ch. *non tu hinc abis?*

*Scin tu ut tibi res sese habeat? si quidquam hodie hic turbæ cœperis,*

*Faciam ut huius loci, dieiq;, meiq; semper memineris.*

G. *Miseret tui me, qui hunc tantum hominē facias inimicum tibi.*

Ch. *Diminuam ego tibi caput hodie nisi abis.* G. *ain' uero canis?*

*Sicine agis?* T. *quis tu homo es? quid tibi uis? quid cum illa rei tibi est?*

C. *Sabis, principio eam esse dico liberam.* T. *hem?* C. *ciuem Atticam.* T. *hui.*

C. *Meam sororẽ.* T. *os durũ.* C. *miles nunc adeo edico tibi,*
*Ne uim facias ullam in illam.* T. *ego eo ad Sophronam*
*Nutricem, ut eam adducam, & signa ostendam hæc.*
Thr. *tun' me prohibeas*
*Meam ne tangam?* C. *prohibeo inquam.* G. *audin' tu? hic furti se alligat.*

C. *Satis hoc tibi est.* T. *idem hoc tu ais?* Th. *quære qui respondeat.*

T. *Quid nunc agimus?* G. *quin redeamus, iã hæc tibi aderit supplicans*
*Vltro.* T. *credin'?* G. *immo certe, noui ingeniũ mulierũ.*
*Nolunt ubi uelis, ubi nolis cupiunt ultro.* T. *bene putas.*

G. *Iam dimitto exercitum.* T. *ubi uis.* G. *Sanga uti fortes decet*
*Milites, domuq; focoq; fac uicissim ut memineris.*

S. *Iam dudum'st animus in patinis.* G. *frugi es.* T. *uos me hac sequimini.*

## ACTVS QVINTI SCENA I.

### THAIS. PYTHIAS.

Th. *Ergin' scelesta mecum perplexe loqui?*
P *Scio, nescio: abijt: audiui: ego non adfui.*
*Non tu istuc mihi dictura aperte es qdqd est?*
*Virgo conscissa ueste lachrymans obticet.*
*Eunuchus abijt: quam ob rem quid factum est taces?*
Py. *Quid tibi ego dicam misera? illum eunuchũ negant*

*Fuisse. Th. quis fuit igitur? Py. iste Chærea.*
*Th. Qui Chærea? Py. iste ephebus frater Phædriæ.*
*Th. Quid ais uenefica? Py. atqui certo comperi.*
*Th. Quid is obsecro ad nos quamobrem adductu'st? Py. nescio,*
*Nisi amasse credo Pamphilam. Th. hem misera occidi*
*Infelix, siquidem tu istæc uera prædicas,*
*Num id lachrumat uirgo? Py. id opinor. T. quid ais sacrilega?*
*Istucine interminata sum hinc abiens tibi?*
*Py. Quid facerem? ita ut iussisti soli credita est.*
*T. Scelesta, ouem lupo commisisti: dispudet,*
*Sic mihi data esse uerba. quid hominis illic est?*
*Py. Hera mea tace obsecro, saluæ sumus.*
*Habemus hominem ipsum. Th. ubi is est? Py. hem ad sinistram, uides?*
*Ne? Th. uideo. Py. comprehendi iube, quantum potest.*
*Th. Quid illi faciemus stulta? Py. quid faciam rogas?*
*Vide amabo, si non cum aspicias os, impudens*
*Videtur, non est: tum quæ eius confidentia'st.*

ACTVS QVINTI SCENA II.

CHAEREA. THAIS. PYTHIAS.

Ch. *Pud Antiphonem uterq; mater, & pater,*
a *Quasi dedita opera domi erat, ut nullo modo*
*Introire possem, quin uiderent me interim*
*Dum ante ostium sto, notus mihi quidam obuiam*
*Venit: ubi uidi, egomet in pedes quantum queo,*

In angiportum quoddam desertum, inde item
In aliud, inde in aliud, ita misserrimus
Fui fugitando, nequis me cognosceret.
Sed est'ne hæc Thais, quam uideo? ipsa'st, hæreo
Ah. quid faciam, quid mea autem? quid faciet mihi?
Th. Adeamus, bone uir Dore salue dic mihi
Aufugistin? Ch. hera factum. Th. satin id tibi placet?
Ch. Non. Th. credin' te impune abiturum? Ch. unam hanc noxiam
Mitte si aliam unquam ullam admisero, occidito.
Th. Num meam sæuitiā ueritus es? Ch. non. Th. qd igitur?
Ch. Hanc metui ne me criminaretur tibi.
Th. Quid feceras? Ch. paululum quiddam. Th. eho paululum impudens?
An paulum hoc esse tibi uidetur, uirginem
Vitiare ciuem? Ch. conseruam esse credidi.
Py. Conseruam? uix me contineo quin inuolem in
Capillum monstrum, etiam ultro derisum aduenit.
Th. Abi hinc insana. Py. quid ita uero abeam?
Credo isti quidquam furasero.
Præsertim cum se seruum fiteatur tuum?
Th. Missa hæc faciamus: non te dignum Chærea
Fecisti: nam si ego digna hac contumelia
Sum maxime, at tu indignus qui faceres tamen.
Neq; edepol quid nunc consilij capiam scio
De uirgine istac, ita conturbasti mihi
Rationes omnes, ut eam non possim suis,
Ita ut æquum fuerat, atq; ut studui, tradere.
Vt solidum parerem hoc mihi beneficium Chærea.
Ch. At nunc dehinc spero æternam inter nos gratiam

Fore Thais sæpe ex huiusmodi re quapiam, &
Ex malo principio, magna familiaritas
Conflata st: & quid si hoc quispiam uoluit deus?
Th. Equidem pol in eam partem accipioq; & uolo.
Ch. Immo ita quæso. unum hoc scito, contumeliæ
Non me fecisse caussa, sed amoris. Th. scio.
Et pol propterea magis nunc ignosco tibi.
Non adeo inhumano ingenio sum Chærea,
Neq; tam imperita, ut quid amor ualeat nesciam.
Ch. Te quoq; iam Thais, ita me Di bene ament, amo.
Py. Tum pol tibi ab isto hera cauendum intellego.
Ch. Non ausim. Py. nihil tibi quidquam credo. Th. desinas.
Ch. Ego me tuæ commendo, & committo fidei.
Nunc ego te in hac re mihi oro ut adiutrix sies.
Te mihi patronam cupio Thais: te obsecro.
Emoriar si non hanc uxorem duxero.
Th. Tamen si pater. Ch. quid? ah uolet certo scio.
Ciuis modo hæc sit. Th. paululum opperirier.
Si uis iam frater ipse hic aderit uirginis.
Nutricem accersitum ijt, quæ illam aluit paruolam.
In cognoscendo tu te ipse aderis Chærea.
Ch. Ego uero maneo. Th. uis'ne interea, dum is uenit,
Domi opperiamur, potius quam hic ante ostium?
Ch. Immo percupio. Py. quam tu rem actura obsecro es?
Th. Nam quid ita? Py. rogitas? hunc tu in ædeis cogitas
Recipere posthac? Th. cur non? Py. crede hoc meæ fidei,
Dabit hic aliquã pugnã denuo. Th. ahu, tace obsecro.
Py. Parum perspexisse eius uidere audaciam.
Ch. Non faciam Pythias. Py. non pol credo Chærea
Nisi si commissum non erit. Ch. quin Pythias

Tu me seruato. Py. neq; pol seruandum tibi
Quidquam dare ausim, neq; te seruare apage te.
Th. Adest optime ipse frater. Ch. perij hercle, obsecro
Abeamus intro Thais: nolo me in uia
Cũ hac ueste uideat. Th. quamobrẽ tandẽ? an qa pudet?
C. Id ipsum. Py. idipsum uirgo uero? Th. i prae, sequor.
Tu istic mane ut Chremem introducas Pythias.

ACTVS QVINTI SCENA III.

PYTHIAS. CHREMES. SOPHRONA.

Py. Quidquid uenire in mentem nunc possit mihi,
Quid nam? qui referam illi sacrilego gratiã,
Qui hunc supposuit nobis? Ch. moue uero ocyus
Te mea nutrix. So. moueo. Ch. uideo, sed nihil promoues.
Py. Iam'ne ostendisti signa nutrici? Ch. omnia.
Py. Amãbo quid ait? cognoscit'ne? Ch. ac memoriter.
Py. Bene aedepol narras nam illi faueo uirgini.
Ite intro iam dudum hera uos expectat domi.
Virum bonum eccum Parmenonem incedere
Video. uide ut otiosus sit. si dis placet,
Spero me habere, q̃ hunc meo excruciem modo.
Ibo intro, de cognitione ut certum sciam.
Post exibo, atq; hunc perterrebo sacrilegum.

ACTVS QVINTI SCENA IIII.

PARMENO. PYTHIAS.

P. Eviso quidnam Chærea hic rerum gerat.
Quod si astu rem tractuit, Di uostram fidem
Quantam, & quã uerã laudẽ capiet Parmeno.
Nam ut ommittam quod ei amorẽ difficillimum &
Carissimum ab meretrice auara uirginem
Quam amabat eam confeci sine molestia,
Sine sumptu, sine dispendio. tum hoc alterum
Id uero'st quod mihi puto palmarium,
Me repperisse, quo modo adolescentulus
Meretricum ingenia, & mores posset noscere
Mature, ut cum cognorit, perpetuo oderit.
Quæ dum foris sunt, nihil uidetur mundius,
Nec magis compositum quidquam, nec magis elegans.
Quæ cum amatore suo cum cœnant, liguriunt.
Harum uidere ingluuiem, sordes, inopiam,
Quàm inhoneste solæ sint domi, atq; auidæ cibi,
Quo pacto ex iure hesterno panem atrum uorent,
Nosse omnia hæc, salus est adolescentulis.
Py. Ego pol te pro istis dictis & factis, scelus,
Vlascar ut ne impune in nos illuseris.

ACTVS QVINTI SCENA V.

PYTHIAS. PARMENO.

Py. Roh fidem deûm facinus fœdum, o' infelicem
adolescentulum

O' scelestum Parmenonem, qui istum huc adduxit. Pa. quid est?

Py. Miseret me, itaq; ut ne uiderem misera huc effugi foras.
Quae futura esse exempla dicunt in eum indigna? Pa. o' Iupiter
Quae illaec turba'st? num nam ego perij? adibo. quid istuc Pythias?
Quid ais? in quẽ exẽpla fient? Py. rogitas audacissime?
Perdidisti istum, quẽ adduxti pro eunucho adolescẽtulũ,
Dum studes dare uerba nobis. Pa. quid ita? aut quid factum'st? cedo'.

Py. Dicam, uirginem istam Thaidi hodie quae dono data'st,
Scis eam hinc ciuẽ esse, & fratrem eius adprime nobilẽ?

Pa. Nescio. Py. atqui sic inuenta'st: eam iste uitiauit miser.
Ille ubi resciuit factum frater uiolentissimus.

Pa. Quid nam fecit? Py. colligauit primum eum miseris modis.

Pa. Hem colligauit? Py. atq; equidem orante ut ne id faceret Thaide.

Pa. Quid ais? Py. nunc minatur facturum se id, quod moechis solet.
Quod ego nunquã uidi fieri, neq; uelí. Pa. quae audacia
Tantum facinus audet. Py. quid ita tantum? Pa. an non hoc maximum'st?
Quis homo pro moecho unquã uidit in domo meretricia
Deprehendi quenquam? Py. nescio. Pa. ac ne hoc nesciatis Pythias
Dico. edico uobis, nostrum esse illũ herilem filium. Py. hẽ
Obsecro an is est? Pa. nequã in illũ Thais uim fieri sinat.
Atq; adeo autem cur non ego met introeo? Py. uide Par-

meno

Quid agas, ne illi prosis, & tu pereas: nam hoc putant,
Quidquid factum'st, ex te esse ortum. Pa. quid igitur faciam miser?
Quid'ue incipiam? ecce autem uideo rure redeūtem senē.
Dicam huic an non? dicam hercle, etsi mihi magnum malum
Scio paratum: sed necesse est huic ut subueniat. Py. sapis.
Ego abeo intro: tu isti narrato omnem rem ordine ut factum siet.

## ACTVS QVINTI SCENA VI.

### LACHES. PARMENO.

L. Ex meo propinquo rure hoc capio commodi.
Neq; agri, neq; urbis odium me unquam percipit.
Vbi satias cœpit fieri, commuto locum.
Sed est'ne ille noster Parmeno? & certe ipsus est.
Quem præstolare Parmeno hic ante ostium?
Pa. Quis homo'st? ehem saluon te aduenire here gaudeo.
L. Quem præstolare? Pa. perij: lingua hæret metu.
La. hem
Quid est quod trepidas? satis'ne saluæ? dic mihi.
Pa. Here primum te arbitrari quod res est uelim,
Quidquid huius factum'st culpa non factum'st mea.
La. Quid? Pa. recte sane interrogasti: oportuit
Rem prænarrasse me. Emit quendam Phædria
Eunuchum, quē dono huic daret. La. cui? Pa. Thaidi.

La. Emit? peri hercle, quanti? P. uiginti minis.
La. Actum'st. Pa. tum quãdam fidicinã amat hic Chærea.
La. Hem, quid? amat? an scit iam ille quid meretrix siet?
An in astu uenit, aliud ex alio malum?
Pa. Here ne me spectes, me impulsore hæc non facit.
La. Omitte de te dicere, ego te furcifer
Si uiuo: sed istuc quidquid est primum expedi.
Pa. Is pro illo Eunucho ad Thaidem hanc deductus est.
La. Pro eunuchon? Pa. sic est. hunc pro mœcho postea
Comprehendêre intus, & constrinxêre. La. occidi.
Pa. Audaciam meretricum specta. La. nunquid est
Aliud mali, damni'ue, quod non dixeris
Reliquom? Pa. tantum est. La. cesso huc intro irrumpere?
Pa. Non dubium'st qn mihi magnum ex hac re sit malũ.
Nisi quia necesse fuit hoc facere, id gaudeo
Propter me hisce aliquid esse euenturum mali.
Nam iam diu aliquam causam quærebat senex,
Quam ob rem insigne aliquid faceret: is nunc repperit.

## ACTVS QVARTI SCENA VII.

### PYTHIAS. PARMENO

Py. Vnquam ædepol quidquam iam diu quod magis uellem euenire
Mihi euenit, quàm quod modo senex intro ad nos uenit errans.
Mihi solæ ridiculo fuit. quæ quid timeret sciebam.
Pa. Quid hoc autem'st? Py. nunc id prodeo ut conueniam

Parmenonem

Sed ubi obsecro'st. Pa. men' quærit hæc? Py. atq; eccum uideo adibo.

Pa. Quid est inepta? qd tibi uis? qd rides? pergin'? Py. perij Defessa iam sum misera de te ridendo. Pa. quid ita? Py. rogas?

Nunquã ædepol hominem stultiorẽ uidi, nec uidebo. Ah Non possum satis narrare quos ludos præbueris intus. At etiam primo callidum et disertum credidi hominẽ.

Pa. Quid? Py. ilico'ne credere ea quæ dixi, oportuit te? An pœnitebat flagitij te authore quod fecisset Adolescens, ni miserum insuper etiam patri indicares? Nam quid illi credis animi tum fuisse, ubi uestem uidit Illam esse eum indutum pater? quid est? iã scis te perijsse?

Pa. Hem quid dixti pessuma? an mentita es? etiam rides? Itan lepidũ tibi uisum est scelus nos irridere? Py. nimiũ.

Pa. Siquidem istuc impune habueris. Py. uerũ. Pa. reddã hercle. Py. credo.

Sed in diem istuc Parmeno, est fortasse quod minitare. Tu iam pendebis, qui stultum adolescentulum nobilitas Flagitijs, & eundem indicas: uterq; in te exempla edẽt.

Pa. Nullus sum. Py. hic pro illo munere tibi honos est habitus, abeo.

Pa. Ego met meo indicio miser, quasi sorex hodie perij.

ACTVS QVINTI SCENA VIII.

GNATO. THRASO.

Vid nunc? qua spe, aut quo consilio huc? imus? quid cœptas Thraso?

T. Ego'ne? ut Thaidi me dedã, et faciam quod iubeat? G. quid est?

T. Qui minus quàm Hercules seruiuit Omphale. Gn. exẽplum placet.

Vtinam tibi commitigari uideam Sandalio caput.

Sed fores crepuere ab ea. perij. Th. qd hoc autẽ est mali?

Hunc ego nũquam uideram, & iam hic quid nam properans prosilijt?

## ACTVS QVINTI SCENA IX.

### CHAEREA. PARMENO. PHAEDRIA. GNATO. THRASO

Ch. O Populares ecquis me hodie uiuit fortunatior? Nemo hercle quisquam, nam in me plane Di potestatem suam

Omnem ostendere. cui tam subito tot congruerint commoda.

Pa. Quid hic lætus est? Ch. o Parmeno mi, o mearum uoluptatum omnium

Inuentor, inceptor, perfector, scin me in quibus sim gaudijs?

Scis Pamphilam meã inuentam ciuem? Pa. audiui. Ch. scis sponsam mihi?

Pa. Bene, ita me Di ament, factum. Gn. audin' tu illum, qd ait? Ch. tum autem Phædriæ

Meo fratri gaudeo amorem esse omnem in tranquillo, una st domus,

Thais patri se commendauit in clientulam, & fidem

Nobis

Nobis dedit se. Pa. fratris igitur Thais tota'st. Ch. scilicet.
P. Iam hoc aliud est, quod gaudeamus: miles pellitur foras.
Ch. Frater ubi ubi est? fac quamprimum hæc audiat. Pa. uisam domum.
T. Nunquid Gnato dubitas quin ego perpetuo perierim? Gn. sine
Dubio opinor. Ch. quid commemorem primum, aut quẽ laudem maxume?
Illum, qui mihi dedit consilium ut facerẽ, an me, qui ausus sim
Incipere? an fortunam collaudem, quæ gubernatrix fuit.
Quæ tot res, tantas, tam opportune in unũ conclusit diẽ.
An mei patris festiuitatem & felicitatem? o Iupiter
Serua obsecro hæc nobis bona. Ph. Di uestram fidem, incredibilia
Parmeno modo quæ narrauit. sed ubi est frater? Ch. præsto adest.
P. Gaudeo. Ch. satis credo, nihil est Thaide tua dignius
Quod ametur, ita nostræ est omni fautrix familiæ. Ph. mihi
Illam laudas? Th. perij, quanto minus spei est, tanto magis amo.
Obsecro Gnato in te spes est. Gn. quid uis faciam? Th. perfice hoc
Precibus, precio, ut hæream in parte aliqua tandem apud Thaidem.
Gn. Difficile est. Th. si quid collibuit, noui te. hoc si effeceris
Quod uis donũ, et præmiũ à me optato, id optatũ feres.
Gn. Ita'ne? Th. sic erit. Gn. si hoc efficio, postulo ut mihi tua domus

Te præsente, absente, pateat, inuocato ut sit locus
Semper. Th. do fidem ita futurum. Gn. accingar. Ph. quē hic ego audio?
O' Thraso. T. saluete. Ph. tu fortasse quæ facta hic sint nescis?
T. Scio. Ph. cur ergo in his ego te conspicor regionibus?
T. Vobis fretus. Ph. scis quàm fretus? miles edico tibi
Si in platea hac te offendero post unquam, nihil quod dicas mihi
Alium quærebam, iter hac habui, periisti. Gn. eia haud sic decet.
P. Dictum est. Gn. non cognosco uestrum tam superbum. Ph. sic erit.
G. Prius audite paucis, quod cum dixero, si placuerit,
Facitote. Ph. audiamus. Gn. tu concede paululum istuc Thraso.
Principio ego uos credere ambos hoc mihi uehementer uelim.
Me huius quidquid facio, id facere maxime causa mea.
Verum idem si uobis prodest, uos non facere inscitia'st.
Ph. Quid id est? Gn. militem riualem ego recipiendum censeo. Ph. hem
Recipiendum? Gn. cogita modo, tu hercle cum illa Phædria
Et libenter uiuis, etenim bene libenter uictitas,
Et quod des paululum, & necesse est multum accipere Thaidem
Vt tuo amori suppeditare possit, sine sumptu tuo.
Ad omnia hæc, magis opportunus, nec magis ex usu tuo
Nemo est. principio & habet quod det, & dat nemo

largus.

Fatuus est, insulsus, tardus, stertit noctesq;, & dies,
Neq; istum metuas ne amet mulier facile pellas ubi uelis.

Ph. Quid agimus? Gn. præterea hoc etiam quod ego uel primum puto,
Accipit hominem nemo melius prorsus, neq; prolixius.

Ph. Mirum ni illoc homine quoquo pacto opu'st. Ch. idem arbitror.

Gn. Recte facitis unum etiam hoc uos oro, ut me in uestrum gregem
Recipiatis satis diu hoc iam saxum uorso. Ph. recipimus.

Ch. Ac libenter. G. at ego pro isto Phædria, & tu Chærea
Hunc comedendum, et deridendum uobis propino. Ch. placet.

Ph. Dignus est. G. Thraso ubi uis, accede. T. obsecro te quid agimus?

G. Quid? isti te ignorabant, postquã eis mores ostendi tuos,
Et collaudaui secundum facta & uirtutes tuas,
Impetraui. T. bene fecisti. gratiam habeo maximam.
Nunquam etiam fui usquam quin me omnes amarent plurimum.

Gn. Dixin' ego in hoc esse uobis atticam eloquentiam?

Ph. Nihil prætermissum. ite hac omnes uos, Valete, et plaudite.

GRAECA EST MENANDRV. ACTA LVDIS MEGALENSIB. L. CORNELIO LENTVLO, L. VALERIO. FLACCO AEDILIB. CVRVLIB. EGIT AMBIVIVS TVRPIO, MODOS FECIT FLACCVS CLAVDI. ACTA PRIMVM TIBIIS IMPARIBVS, DEINDE DVABVS DEXTRIS, ACTA ETIAM TERTIA. C. CORNELIO. M. IVVENIO COSS.

## C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

*In militiam proficisci gnatum Cliniā*
*Amantem Antiphilam compulit durus pater.*
*Animúq; sese angebat facti pœnitens.*
*Mox ut reuersus est, clàm patre diuortitur*
*Ad Clitiphonem. is amabat scortum Bacchidem.*
*Cum adcerseret cupitam Antiphilam.*
*Vt eius Bacchis uenit amica, ac seruolæ*
*Habitum gerens Antiphila, factum id quo patrem*
*Suum celaret Clitipho. hic technis Syri,*
*Decem minas meretriculæ aufert à sene.*
*Antiphila Clitiphonis reperitur soror,*
*Hanc Cliniam, aliam Clitipho uxorem accipit.*

E cui sit uestrum mirum, cur parteis seni
Poeta dederit, quæ sunt adolescentium.
Id primū dicam: deinde quod ueni eloquar.
Ex integra græca, integram comœdiam
Hodie sum acturus Heautontimorumenon.
Duplex quæ ex argumento facta est simplici.
Nouam esse ostendi, & quæ esset: nunc qui scripserit,
Et cuia græca sit, ni partem maximam
Existimarem scire uestrum, id dicerem.
Nunc quam ob rem has parteis didicerim paucis dabo.
Oratorem uoluit esse me, non Prologum:
Vestrum iudicium fecit: me actorem dedit.
Sed hic actor tantum poterit à facundia,
Quantum ille potuit cogitare commode,
Qui orationem hanc scripsit, quam dicturus sum.
Nam quod rumores distulerunt maleuoli,
Multas contaminasse græcas, dum facit
Paucas latinas: factum hic esse id non negat,
Neq; se id pigere: & deinde facturum autumat.
Habet bonorum exemplum: quo exemplo sibi
Licere id facere, quod illi fecerunt, putat.
Tum quod maleuolus uetus poeta dictitat,
Repente ad studium, hunc se applicasse musicum
Amicûm, ingenio fretum haud natura sua.
Arbitrium uestrum, uestra existimatio
Valebit: quàm ob rem omnes uos oratos uolo,
Ne plus iniquûm possit quàm æquôm oratio.
Facite æqui sitis: date crescendi copiam

*Nouarum, qui spectandi faciunt copiam*
*Sine uitijs, ne ille pro se dictum existumet,*
*Qui nuper fecit seruo currenti in uia*
*Decesse populum: cur insano seruiat?*
*De illius peccatis plura dicet, cum dabit*
*Alias nouas, nisi finem maledictis facit.*
*Adeste æquo animo. date potestatem mihi*
*Statariam, agere ut liceat per silentium,*
*Ne semper seruos currens, iratus senex,*
*Edax, parasitus, sycophanta autem impudens*
*Auarus leno, adsidue agendi sint mihi,*
*Clamore summo, cum labore maximo,*
*Mea caussa caussam hanc iustam esse animum inducite.*
*Vt aliqua pars laboris minuatur mihi,*
*Nam nunc nouas qui scribunt nihil parcunt seni,*
*Siqua laboriosa est, ad me curritur:*
*Sin lenis est ad alium defertur gregem.*
*In hac est pura oratio, experimini*
*In utranq; partem ingenium quid possit meum:*
*Si nunquam auare pretium statui arti meæ:*
*Et eum esse quæstum in animum induxi maximum,*
*Quammaxume seruire uestris commodis.*
*Exemplum statuite in me, ut adolescentuli*
*Vobis placere studeant potius, q̃ sibi.*

## ACTVS PRIMI SCENA I.

### CHREMES MENEDEMVS SENES.

*Vanquam hæc inter nos nuper notitia admodum est,*

Inde adeo quod agrum in proximo hic mercatus es,
Nec rei ferè ſanè amplius quidquam fuit·
Tamen uel uirtus tua me,uel uicinitas
(Quod ego in propinqua parte amicitiæ puto)
Facit,ut te audacter moneam,& familiariter·
Quod mihi uidere præter ætatem tuam
Facere,et præter q̃ res te adhortatur tua·
Nam prò deûm, atq; hominum fidem quid uis tibi?
Aut quid quæris?annos ſexaginta natus es,
Aut plus eo ut coniicio,Agrum in his regionibus
Meliorem,neq; preti maioris nemo habet·
Seruos complureis·proinde quaſi nemo ſiet·
Ita attente tu te illorum officia fungere·
Nunquam tam mane egredior,neq; tam ueſperi
Domum reuertor,quin te in fundo conſpicer,
Fodere,aut arare,aut aliquid ferre·deniq;
Nullum remittis tempus·neq; te reſpicis·
Hæc non uoluptati eſſe ſatis certo ſcio.
At enim dices,me quantum hic operis fiat, pœnitet·
Quod in opere faciundo operæ conſumis tuæ·
Si ſumas in illis exercendis plus agas·
Me·Chreme tantum'ne eſt ab re tua otij tibi,
Aliena ut cures,eaq; nihil,quæ ad te attinent?
Ch·Homo ſum·humani à me nihil alienum puto·
Vel me monere hoc,uel percontari puta·
Rectum eſt ego ut faciam,non ut deterream·
Me·Mihi ſic eſt uſus,tibi ut opus eſt facto face·
Ch·An cuiquam eſt uſus homini ſe ut cruciet?Me·mihi eſt·
Ch· Siquid laboris eſt,nollem· ſed quid iſtuc mali eſt?
Quæſo quid de te tantum meruiſti? Me eheu

Ch. Ne lachruma, atq; istuc quidquid est, fac me ut sciam.
Ne retice ne uerere crede inquam mihi
Aut consolando, aut consilio, aut re iuuero.
M. Scire hoc uis? Ch. hac equidem caussa, qua dixi tibi.
Me. Dicetur. Ch. istos rastros interea tamen
Depone ne labora. M. minime. Ch. quam rem agis?
Me. Sine me uacuum tempus nequod dem mihi
Laboris. Ch. non sinam inquam Me. ah, non æquum facis.
Ch. Hui, tam grauis hos quæso? Me. sic meritum'st meum.
Ch. Nunc loquere. Me. Filium unicum adolescentulum
Habeo. at quid dixi habere me? immo habui Chreme.
Nunc habeam, nec'ne incertum'st. Ch. quid ita istuc?
Me. scies.
Est è Corintho hic aduena anus paupercula.
Eius filiam ille amare cœpit perdite,
Propè iam ut pro uxore haberet hæc clàm me omnia.
Vbi rem resciui, cœpi non humanitus,
Neq; ut animum decuit ægrotum adolescentuli
Tractare sed ui & uia peruolgata patrum,
Quotidie accusabam hem tibi'ne hæc diutius
Ejicere speras facere me uiuo patre?
Amicam ut habeas propè iam uxoris in loco?
Erras si id credis, & me ignoras Clinia.
Ego te meum esse dici tantisper uolo,
Dum quod te dignum'st facies sed si id non facias,
Ego quod me in te sit facere dignum inuenero.
Nulla adeo ex re istuc fit, nisi ex nimio otio.
Ego istuc ætatis non amori operam dabam,
Sed in Asiam hinc abij propter pauperiem atq; ibi

Simul rem, & gloriam armis belli repperi.
Postremo adeo res rediit adolescentulus
Sæpe eadem, & grauiter audiendo uictus est.
Putauit me ætate, & beneuolentia
Plus scire & prouidere, quàm seipsum sibi,
In Asiam ad regem militatum abiit Chreme.
Ch. Quid ais? Me. clàm me profectus, menses treis abest.
Ch. Ambo accusandi, etsi illud inceptum, tamen
Animi est pudentis signum, & non instrenui.
Me. Vbi comperi ex his, qui ei fuere conscij,
Domum reuertor mœstus, atq; animo ferè
Perturbato, atq; incerto præ ægritudine,
Assido: accurrunt serui: soccos detrahunt:
Video alios festinare, lectos sternere,
Cœnam apparare, pro se quisq; sedulo
Faciebat, quo illam mihi lenirent miseriam.
Vbi uideo hæc, cœpi cogitare, hem, tot mea
Solius solliciti sunt caussa, ut me unum expleant?
Ancillæ tot me uestiant? sumptus domi
Tantos ego solus faciam? sed gnatum unicum
Quem pariter uti his decuit, aut etiam amplius,
Quod illa ætas magis ad hæc utenda idonea est:
Eum ego eieci hinc miserum iniustitia mea.
Malo quidem me dignum quouis deputem,
Si id faciam: nam usq; dum ille uitam illam incolit
Inopem, carens patria ob meas iniurias.
Interea usq; illi de me supplicium dabo.
Laborans, quærens, parcens, illi seruiens.
Ita facio prorsus: nihil relinquo in ædibus,
Nec uas, nec uestimentum: conrasi omnia,

*Ancillas, seruos, nisi eos, qui opere rustico*
*Faciundo, facile sumptum exercerent suum.*
*Omnes produxi ac uendidi: inscripsi ilico*
*Aedes mercede, quasi talenta ad quindecim*
*Coegi: agrum hunc mercatus sum: hic me exerceo.*
*Decreui tantisper me minus iniuriæ*
*Chreme, meo gnato facere, dum fiam miser,*
*Nec fas esse ulla me uoluptate hic frui,*
*Nisi ubi ille huc saluos redierit meus particeps.*
Ch. *Ingenio te esse in liberos leni puto,*
*Et illum obsequentem, siquis recte aut commode*
*Tractaret. uerum neq; tu illum satis noueras,*
*Nec te ille. hoc ibi fit, ubi non uere uiuitur.*
*Tu illum nunquam ostendisti quanti penderes,*
*Nec tibi ille'st credere ausus quæ est æquum patri.*
*Quod si esset factum: hæc nunquam euenissent tibi.*
Me. *Ita res est, fateor: peccatum a me maximum'st.*
Ch. *Menedeme, at porro recte spero illum tibi*
*Saluom affuturum esse: hic confido propediem.*
Me. *Vtinam di ita faxint.* Ch. *facient: nunc si cõmodum'st*
*Dionysia hic sunt: hodie apud me sis uolo.*
Me. *Non possum.* Ch. *cur non? quæso tandem, aliquantulum*
*Tibi parce: idem absens facere te hoc uult filius.*
Me. *Non conuenit qui illum ad laborem impulerim,*
*Nunc me ipsum fugere.* Ch. *sicine est sententia?*
Me. *Sic.* Ch. *bñ uale.* Me. *et tu.* Ch. *lachrumas excussit mihi,*
*Miseretq; me eius: sed ut diei tempus est,*
*Monere oportet me hunc uicinum Phaniam*
*Ad cœnam ut ueniat: ibo ut uisam si domi est.*
*Nihil opus fuit monitore: iam dudum domi*

Præsto apud me esse aiunt. egomet conuiuas moror.
Ibo adeo hinc intro: sed quid crepuerunt fores?
Hinc a me quisnam egreditur? huc concessero.

## ACTVS PRIMI SCENA II.

## CLITIPHO ADOLESCENS. CHREMES.

Nihil adhuc est, quod uereare Clinia, haudquaquam etiam cessant,
Et illam simul cum nuntio tibi hic ego affuturam hodie scio.
Proin tu sollicitudinem istam falsam, quæ te excruciat, omittas.
Ch. Qui cum loquitur filius?
Cli. Pater adest, quē uolui: adibo: pater opportune aduenis.
Ch. Quid est? Cli. hunc Menedemum nostin' nostrū uicinū?
Ch. Probe. Cli. huic filium scis esse? Ch. audiui in Asia. Cli. non est pater,
Apud nos est. Ch. quid ais? Cli. aduenientē e naui egredientem ilico
Adduxi ad cœnam: nam mihi magna cum eo iam inde usque a pueritia
Sēper fuit familiaritas. Ch. uoluptatem magnā nūtias.
Quàm uellem Menedemum inuitatū, ut nobiscum esset hodie amplius,
Vt hanc lætitiam nec opinanti primus ei obijcerē domi.
Atque etiam nunc tempus est. Cl. caue faxis, non est opus pater.

*Ch. Quapropter. Cli. quia enim incertum'st etiam quid se faciat, modo uenit,*
*Timet omnia, patris iram, & animum amicæ se erga ut sit suæ.*
*Eam misere amat: propter eam hæc turba, atque abitio euenit. Ch. scio.*
*Cli. Nunc seruolum ad eam in urbem misit, & ego nostrum unà Syrum.*
*Ch. Quid narrat? Cli. quid ille? se miserum esse. Ch. miserum? quem minus credere'st,*
*Quid reliqui est, quin habeat quæ quidem in homine dicuntur bona?*
*Parentis, patriam incolumem, amicos, genus, cognatos, diuitias,*
*Atq; hæc perinde sunt, ut illius animus qui ea possidet.*
*Qui uti scit, ei bona, illi qui non utitur recte, mala.*
*Cl. Immo ille fuit senex importunus semper, & nunc nihil magis*
*Vereor, q̃ nequid in illum iratus plus satis faxit pater.*
*Ch. Ille'ne? sed reprimam me: nam in metu esse hunc illi est utile.*
*Cl. Quid tu tecum? Ch. dicam, ut ut erat, mansum tamen oportuit.*
*Fortasse aliquanto iniquior erat, præter eius lubidinem*
*Pateretur: nam quem ferret, si parẽtem non ferret suũ?*
*Hunccine erat æquum ex illius more, an illum ex huius uiuere? et*
*Quod illum insimulat durum, id non est: nam parentum iniuriæ*
*Vniusmodi sunt ferme', paulo qui est homo tolerabilis,*

*Scortari crebro nolunt: nolunt crebro conuiuarier.*
*Præbet exigue sumptum, & ea sunt tamen ad uirtutem omnia.*
*Verum ubi animus semel se cupiditate deuinxit mala:*
*Necesse est Clitipho consilia consequi consimilia. hoc*
*Scitum'st periclum ex alijs facere, tibi quod ex usu siet.*
CL. *Ita credo.* CH. *ego ibo hinc intro, ut uideam nobis qd cœnæ siet:*
*Tu ut tempus est diei, uideas ne quo hinc abeas longius.*

## ACTVS SECVNDI SCENA I.

### CLITIPHO ADOLESCENS.

CL. *Quam iniqui sunt patres in omneis adolescentis iudices.*
*Qui æquum esse censent, nos iam à pueris ilico nasci senes.*
*Neq; illarum affines esse rerum, quas fert adolescentia.*
*Ex sua libidine moderantur, quæ nunc est, non quæ olim fuit.*
*Mihi si unquam filius erit, næ ille facillime utetur patre.*
*Nam et cognoscendi, et ignoscendi dabitur peccati locus.*
*Non ut meus, qui mihi per alium ostendit suã sententiã.*
*Perij, is mihi ubi adbibit plus paulo, sua quæ narrat facinora.*
*Nunc ait, periclum ex alijs facito tibi, quod ex usu siet.*
*Astutus, næ ille haud scit, quàm mihi nunc surdo narret fabulam.*
*Magis nunc me amicæ dicta stimulant: da mihi, atque*

affer mihi.

Cui quid respondeam nihil habeo, neq; me quisquam est miserior.

Nam hic Clinia, etsi is suarum rerum satagit attamen

Habet bene ac pudice eductam, ignaram artis meretriciæ.

Mea'st potens, procax, magnifica, sumptuosa, nobilis.

Tum quod dem ei recte'st, nam nihil esse mihi religio est dicere.

Hoc ego mali non pridem inueni neq; etiã dũ scit pater.

## ACTVS SECVNDI SCENA. III.

### CLINIA. CLITIPHO.

I mihi secundæ res de amore meo essent, iam dudum scio

Venissent. sed uereor ne me absente mulier corrupta sit.

Concurrunt multæ opiniones, quæ mihi animum exaugeant.

Locus, occasio, ætas, mater sub imperio cuius est mala.

Cui nihil iam præter pretiũ dulce'st. Clit. Clinia. Clin. hei misero mihi.

Clit. Etiam caues ne uideat forte hinc te à patre aliquis exiens.

Cl. Faciã. sed nescio qd profecto mihi animus præsagit mali.

Clit. Pergin' istuc prius diiudicare, q̃ scis quid ueri siet?

Clin. Si nihil mali esset, iam hic adesset. Clit. iam aderũt.

Cli. quando istuc erit?

Clit. Non cogitas hinc longius abesse? & nosti mores mulierum.

Dũ moliuntur, dũ conantur annus est. Clin. o' Clitipho. Timeo. Clit. respira eccum Dromonem cum Syro una adsunt tibi.

ACTVS SECVNDI SCENA IIII.

SYRVS. DROMO. S. CLINIA. CLITIPHO. A.

In' tu. Dr. sic est. Sy. uerum interea dum sermones cædimus

Illæ sunt relictæ. Clit. mulier tibi adest, audin' Clinia?

Clin. Ego uero audio nunc demum & uideo, & ualeo Clitipho.

Clit. Minime mirũ, adeo impeditæ sunt, ancillarũ gregẽ Ducunt secum. Clin. perij, unde illi sunt ancillæ? Clit. men' rogas?

Sy. Non oportuit relictas. portant quid rerũ. Clin. hei mihi.

Sy. Aurum, uestem, & uesperascit, & non nouerunt uiã. Factum à nobis stulte est. abi dum tu Dromo illis obuiã Propere quid stas? Clin. uæ misero mihi, quanta de spe decidi. Clit.

Quid istuc? quæ res te sollicitat aũt? Clin. rogitas qd siet? Viden' tu ancillas? aurũ, uestem, quã ego cũ una ãcillula Hic reliqui unde eam esse censes? Clit. uah, nunc demum intellego.

Sy. Di boni quid turbæ'st? ædes nostræ uix capient scio.

*Quid comedent? quid ebibent? quid seni erit nostro miserius?*

*Sed uideo, eccos quos uolebam. Clin. o' Iupiter ubi nā est fides?*

*Dum ego propter te errans patria careo demens, tu interealoci*

*Collocupletasti te Antiphila, et me in his deseruisti malis.*

*Propter quam in summa infamia sum, et meo patri minus sum obsequens.*

*Cuius nunc pudet me, & miseret qui harum mores cantabat mihi,*

*Monuisse frustra neque potuisse unquam ab hac me expellere*

*Quod tamen nunc faciam, tum cum gratum mihi esse potuit, nolui.*

*Nemo est miserior me. Sy. hic de nostris uerbis errat uidelicet,*

*Quæ hic sumus locuti. Clinia aliter tuum amorem atq; est accipis.*

*Nam & uita'st eadem, & animus te erga idem ac fuit,*

*Quantum ex ipsa re coniecturam fecimus.*

*Cl. Quid est obsecro? nam mihi nunc nihil rerū omnium'st*

*Quod malim quàm me hoc falsò suspicarier.*

*Sy. Hoc primum ut nequid huius rerum ignores, anus*

*Quæ est dicta mater esse ei antehac non fuit.*

*Ea obijt mortem hoc ipsa in itinere alteræ*

*Dum narrat, forte audiui. Clit. quæ nam est altera?*

*Sy. Mane hoc quod cœpi primum enarrem o' Clitipho.*

*Post istuc ueniam. Clit. propera. Sy. iam primum omnium*

*Vbi uentum*

Vbi uentum ad ædeis est, Dromo pultat fores.
Anus quædam prodit: hæc ubi aperuit ostium
Continuo hic se conieat intro: ego consequor.
Anus foribus obdit pessulum: ad lanam redit.
Hinc sciri potuit (aut nusquam alibi) Clinia
Quo studio uitam suam te absente exegerit:
Vbi deimprouiso est interuentum mulieri,
Nam ea res dedit tum existimandi copiam,
Quotidianæ uitæ consuetudinem:
Quæ cuiusq; ingenium ut sit declarat maxume,
Texentem telam studiose ipsam offendimus,
Mediocriter uestitam ueste lugubri,
Eius anuis caussa opinor, quæ erat mortua,
Sine auro tum ornatam, uti quæ ornantur sibi,
Nulla mala re expolitam muliebri.
Capillus passus, prolixus, circum caput
Reiectus neglegenter, pax. Clin. Syre mi obsecro
Ne me in lætitiam frustra conijcias. Sy. anus
Subtegmen nebat: præterea una ancilla erat.
Ea texebat una pannis obsita,
Neglecta, immunda illuuie. Clit. si hæc sunt Clinia
Vera, ita uti credo, quis te est fortunatior?
Scin' hanc, quam dicit sordidatam & sordidam,
Magnum hoc quoq; signum'st dominã esse extra noxiã,
Cum eius tam negleguntur internuntij:
Nam disciplina est eisdem munerarier
Ancillas primum ad dominas qui affectant uiam.
Cli. Perge obsecro te, & caue ne falsam gratiam
Studeas inire. quid ait, ubi me nominas?
Sy. Vbi dicimus redisse te, & rogare uti

Veniret ad te mulier, telam deserit
Continuo & lachrymis opplet os totum sibi,
Vt facile scires desyderio id fieri tuo.
Cl. Prae gaudio (ita me Di ament) ubi sim nescio.
Ita timui. Clit. at ego nihil esse sciebam Clinia.
Agedum uicissim Syre, dic quae illa'st altera.
Sy. Adducimus tuam Bacchidem. Clit. hem quid Bacchidē?
Eho, scelestae quo illam adducas? Sy. quo ego illam? ad nos scilicet.
Clit. Ad patrem'ne? Sy. ad eum ipsum. Clit. o hominis impudentem audaciam.
Sy. heus non fit sine periclo facinus magnum & memorabile.
Clit. Hoc uide, in mea uita tu tibi laudem is quaesitum scelus.
Vbi si paululum modo quid te fugerit, ego perierim.
Quid illo facias? Sy. at enim. Clit. quid enim? Sy. si sinas, dicam. Cli. sine.
Clit. Sino. Sy. ita res est, haec nunc quasi cum. Clit. quas malum ambages mihi
Narrare occipit? Cli. Syre, uerū hic dicit, mitte ad rē re.
Sy. Enimuero reticere nequeo multis modis iniurius (di.
Clitipho est neq; ferri potis est. Cli. audiendum hercle est, tace.
Sy. Vis amare uis potiri uis quod des illi effici
Tuum esse in potiundo periclum non uis. haud stulte sapis.
Siqdem id sapere est, uelle te id, qđ non potest contingere.
Aut haec cū illis sunt hńda, aut illa cū his amittēda sunt.
Harum duarum conditionum nunc utram malis uide,
Etsi consilium, quod cepi, rectum esse & tutum scio.

Nã apud patrẽ tua amica, tecum sine metu ut sit, copia'st.
Tũ qđ illi argentum es pollicitus, eadẽ hac inueniã uia.
Quod ut efficerẽ orando surdas iam aures reddideras mihi.
Quid aliud tibi uis? Clit. siquidem hoc fit. Sy. siquidem experiundo scies.

Clit. Age age, cedo istuc tuum consilium quid id est? Sy. assimulabimus
Tuam amicam, huius esse amicam. Cl. pulchre, cedo qđ hic faciet sua?
An ea quoq; dicetur huius? si una hæc dedecori est parũ?
Sy. Immo ad tuam matrem deducetur. Cl. quid eo? Sy. longum est Clitipho,
Si tibi narrem, quam ob rem id faciam: uera causa est. Clit. fabulæ,
Nihil satis firmi uideo, quamobrem accipere hunc mihi expediat metum.
Sy. Mane, habeo aliud si istuc metuis, qđ ambo confiteamini
Sine periclo eẽ. Clit. hmõi obsecro aliqd repi. Sy. maxĩe
Ibo obuiã hinc: dicam ut reuortantur domũ. Clit. hem,
Quid dixti? Sy. ademptum tibi iam faxo oẽm metum,
In aurem utram uis otiose ut dormias.
Clit. Quid ago nũc? Cli. tu'ne qđ boni'st. Clit. Syre dic mõ
Verum. Sy. age modo, hodie sero ac ne quidquã uoles.
Cli. Datur modo fruare dum licet, an nescias
Eius sit potestas posthac an nunquam tibi.
Clit. Syre inquã. Sy. perge porro tamen istuc ago.
Clit. Verũ hercle istuc est, Syre, Syre inq̃, heus heus Syre.
Sy. Cõcaluit: quid uis? Clit. redi redi. Sy. adsum, dic qd est?
Iam hoc quoq; negabis tibi placere. Clit. immo Syre,

Et me, & meum amorem, & famam permitto tibi.
Tu es iudex, nequid accusandus sis uide.
Sy. Ridiculum est istuc me admonere Clitipho,
Quasi istic minor mea res agatur, quàm tua.
Hic siquid nobis forte aduersi euenerit,
Tibi erunt parata uerba: huic homini uerbera.
Quapropter neutiquam hæc res neglectu'st mihi,
Sed istum exora, ut suam esse adsimulet. Cli. scilicet
Facturum me esse, in eum iam res redijt locum,
Vt sit necesse. Clit. merito te amo Clinia.
Clin. Verum illa nequid titubet. Sy. perdocta'st probe.
Clin. At hoc demiror qui tam facile potueris.
Persuadere illi, quæ solet quos spernere.
Sy. In tempore ad eam ueni, quod rerum omnium'st
Primum: nam misere quendam offendi militem,
Eius noctem orantem: hæc arte tractabat uirum,
Vt illius animum cupidum inopia incenderet:
Eademq; ut esset apud te ob hoc quam gratissima.
Sed heus tu uidesis, nequid imprudens ruas.
Patrem nouisti ad has res quàm sit perspicax.
Ego te autem noui quàm esse soleas impotens,
Inuersa uerba, euersas ceruices tuas,
Gemitus, screatus, tussis, risus abstine.
Cli. Laudabis. Sy. uidesis. Cli. tu te met mirabere.
Sy. Sed quàm cito sunt consecutæ mulieres?
Cli. Vbi sunt? cur retines? Sy. iam nunc hæc non est tua.
Cli. Scio apud patrem, at nunc interim? Sy. nihilo magis.
Cli. Sine. Sy. non sinã inquã. Cli. quæso paulisper. Sy. ueto.
Cli. Saltem salutare. Sy. abeas si sapis. Cli. eo
Quid istic? Sy. manebit. Cli. o hoîem felicẽ. Sy. ambula.

ACTVS SECVNDI SCENA V.

BACCHIS. ANTIPHILA. CLINIA. SYRVS.

B. Depol te mea Antiphila laudo, & fortunatam iudico.
Id cum studuisti isti formæ mores ut consimiles forent.
Minimeq; (ita me Di ament) miror, si te sibi quisq; expetit.
Nam mihi quale ingenium haberes, fuit indicio oratio.
Et cum egomet nunc mecum in animo uitam tuam consydero,
Omniumq; adeo uostrarū uolgus quæ ab se segregant,
Et uos esse istiusmodi, et nos non esse haud mirabile'st.
Nam expedit bonas esse uobis: nos quibus cum res non sinunt.
Quippe forma impulsi nostra, nos amatores colunt.
Hæc ubi immutata est, illi suum animum alio conferūt.
Nisi prospectum interea aliquid nobis est, deserte uiuimus.
Vobis cum uno simul ubi ætatem agere decretum'st uiro,
Cuius mos maxime est consimilis uostrum, hi se ad uos applicant.
Hoc beneficio utriq; ab utrisq; uero deuincimini
Vt nunquā ulla amori uestro incidere possit calamitas.
An. Nescio alias, me scio quidem semper fecisse sedulo, ut
Ex illius commodo, meum compararem commodum.
Clin. uah,
Ergo mea Antiphila tu nunc sola reducem me in pa-

*triam facis.*

*Nā dum abs te absum, omnes mihi labores fuere quos cœpi, leues,*

*Præterquam tui carendum quod erat.* Sy. *credo.* Clin. *Syre, uix suffero.*

Sy. *Hocine mē miserum non licere meo modo ingenio frui? Immo ut patrem tuum uidi esse habitum diu, etiam duras dabit.*

Ba. *Quis nam hic adolescens est, qui intuetur nos?* A. *ah, retine me obsecro.*

Ba. *Amābo, q̄d tibi ē?* An. *disperij.* B. *perij misera, q̄d stupes Antiphila?* An. *uideon' Cliniam, an non?* Ba. *quē uides?*

Cli. *Salue anime mi.* An. *o' mi Clinia, salue.* Clin. *ut uales?*

An. *Saluum uenisse gaudeo.* Clin. *teneo'ne te Antiphila, maxime animo exoptata meo?*

Sy. *Ite intro nam uos iam dudum expectat senex.*

## ACTVS TERTII SCENA I.

### CHREMES. MENEDEMVS.

Ch. *Lucescit hoc iam cesso pultare ostium*
*Vicini? primum ex me ut sciat sibi filium*
*Redisse, etsi adolescentem hoc nolle intellego.*
*Verum cum uideam miserum hunc tam excruciarier*
*Eius abitu celem tam insperatum gaudium,*
*Cum illi nihil pericli ex indicio fiet?*
*Haud faciam nam q̄ potero adiutabo senem,*
*Ita ut filium meum amico, atq; æquali suo*

Video inseruire, & socium esse in negotijs.
Nos quoq; senes est æquom senibus obsequi.
Me. Aut ego profecto ingenio egregie ad miseriam
Natus sum: aut illud falsum'st, quod uolgo audio
Dici, diem adimere ægritudinem hominibus.
Nam mihi quidem quottidiæ augescit magis
De filio ægritudo: & quanto diutius
Abest, magis cupio, tanto & magis desydero.
Ch. Sed ipsum foras egressum uideo: adibo, alloquar.
Menedeme salue: nuntium apporto tibi,
Cuius maxime te fieri participem cupis.
Me. Numquid nam de gnato meo audisti Chreme?
Ch. Valet, atq; uiuit. Me. ubi nam est quæso? Ch. apud me domi.
Me. Meus gnatus? Ch. sic est. Me. uenit? Ch. certe. Me. Clinia
Meus uenit? Ch. dixi. Me. eamus, duc me ad eum obsecro.
Ch. Non uolt te scire se redisse, etiam & tuum
Conspectum fugitat, propter peccatum: tum hoc timet
Ne tua duritia illa antiqua, etiam adaucta sit.
Me. Non tu ei dixisti ut essem? Ch. non. Me. quam ob rem Chreme?
Ch. Quia pessume istuc in te, atq; in illum consulis,
Si te tam leni, & uicto esse animo ostenderis.
Me. Non possum: satis iam, satis pater durus fui. Ch. ah,
Vehemens in utranq; partem Menedeme es nimis,
Aut largitate nimia, aut parsimonia.
In eandem fraudem ex hac re, atq; ex illa incides.
Primum olim potius, quam paterere filium

Commeare ad mulierculam, quæ paululo
Tum erat contenta, cuiq; erant grata omnia.
Proterruisti hinc. ea coacta ingratis
Post illa cœpit uictum uolgo quærere.
Nunc cum sine magno detrimento non potest
Haberi, quid uis dare cupis, nam ut tu scias,
Quàm ea nunc instructa pulchre ad perniciem siet.
Primum, iam ancillas secum adduxit plus decem,
Oneratas ueste, atq; auro, satrapes si siet
Amator, nunquam sufferre eius sumptus queat,
Nedum tu possis. Me. est'ne ea intus? Ch. sit rogas?
Sensi, nam ei unam cœnam, atq; eius comitibus
Dedi, quod si iterum mihi sit danda, actum siet.
Nam ut alia omittam, pitissando modo mihi
Quid uini absumpsit? sic hoc dicens, asperum
Pater hoc est, aliud lenius, sodes uide,
Releui dolia omnia, omnes serias.
Omnes solicitos habui, atq; hæc una nox.
Quid te futurum censes, quem assidue exedent?
Ita me di amabunt, ut tuarum miseritum'st
Menedeme fortunarum. Me. Faciat quod libet.
Sumat, consumat, perdat, decretum'st pati,
Dum illum modo habeam mecum. Ch. si certum est tibi
Sic facere, id permagni referre arbitror,
Vt nescientem sentiat te id sibi dare.
Me. Quid faciam? Ch. quid uis, potius, quàm quod cogitas,
Per alium quem uis ut des, falli te sinas
Technis per seruulum, etsi subsensi id quoq;
Illos ibi esse, & id agere inter se clanculum.
Syrus cum illo uestro consusurrat, conferunt

Consilia adolescentes, & tibi perdere
Talentum hoc pacto satius est, quàm illo minam.
Non nunc pecunia agitur, sed illud quo modo
Minimo periclo id demus adolescentulo.
Nam si semel tuum animum intellexerit,
Prius proditurum te tuam uitam, & prius
Pecuniam omnem, quàm abs te amittas filium, hui,
Quantam fenestram ad nequitiam patefeceris?
Tibi autem porrò ut non sit suaue uiuere.
Nam deteriores omnes sumus licentia.
Quodcunq; inciderit in mentem uolet, neq; id
Putabit prauum, an rectum siet quod petet.
Tu rem perire, & ipsum non poteris pati.
Dare denegabis, ibit ad illum ilico,
Quo maxime apud te se ualere sentiet,
Abiturum se abs te esse ilico minabitur.
Me. Videre uerum, atq; ita uti res est, dicere.
Ch. Somnum hercle ego hac nocte oculis non uidi meis,
Dum id quæro, tibi qui filium restituerem.
Me. Cedò dexteram, porrò te idem oro ut facias Chreme.
Ch. Paratus sum. Me. scin quid nunc te facere uolo?
Ch. Dic. Me. quod sensisti illos me incipere fallere,
Id ut maturent facere, cupio illi dare
Quod uolt, cupio ipsum iam uidere. Ch. operam dabo,
Syrus est prehendendus atq; adhortandus mihi.
A me nescio quis exit, concede hinc domum,
Ne nos inter nos congruere sentiant.
Paululum negoti mihi obstat, Symus, & Crito
Vicini nostri hic ambigunt de finibus.
Me cepere arbitrum, ibo ac dicam, ut dixeram,

Operam daturum me hodie non posse his dare,
Continuo hic adero. Me. ita quæso, Di uostram fidem
Itan comparatum esse hominum naturam omnium,
Aliena melius ut uideant, & iudicent
Quàm sua? an eo fit, quia in re nostra, aut gaudio
Sumus præpediti nimio, aut ægritudine?
Hic mihi quanto nunc plus sapit, quàm egomet mihi?
Ch. Dissolui me ocyus operam ut tibi darem.

## ACTVS TERTII. SCENA II.

### SYRVS. CHREMES

Sy. Ac illac circumcursa, inueniendum est tamen
h Argentum: intendenda in senem fallacia.
Ch. Num me fefellit hosce id struere? uidelicet,
Est ille Cliniæ seruus tardiusculus,
Idirco huic nostro tradita est prouincia.
Sy. Quis hic loquitur? perij, num nam hæc audiuit? Ch.
Syre. Sy. hem.
Ch. Quid tu istic? Sy. recte, equidem te demiror Chreme
Tam mane, qui here tantum biberis. Ch. nihil nimis.
Sy. Nihil narras: uisa uero est quod dici solet,
Aquilæ senectus. Ch. eia. Sy. mulier commoda et
Faceta hæc est meretrix. Ch. sane idem uisa est mihi.
Sy. Equidem hercle forma luculenta. Ch. sic satis.
Sy. Ita non ut olim, sed uti nunc sane bona.
Minimeq; miror Clinia hanc si deperit.
Sed habet patrem quendam auidum, miserum, atque aridum.

Vicinum hunc nostrũ? atqui si is non diuitijs
Abundet, gnatus eius profugit inopia.
San' esse factum, ut dico? Ch. quid ego nesciam?
Hominem pistrino dignum. Sy. quem? Ch. istum seruulũ
Dico adolescentis. Sy. Syre tibi timui male.
Ch. Qui passus est id fieri? Sy. quid faceret? Ch. rogas?
Aliquid reperiret: fingeret fallacias:
Vnde esset adolescenti amicæ quod daret:
Atq; hunc difficilem inuitum seruaret senem.
Sy. Garris. Ch. hæc facta ab illo oportebant Syre.
Sy. Eho' quæso laudas qui heros fallunt. Ch. in loco,
Ego uero laudo. Sy. recte sane'. Ch. quippe quia
Magnarum sæpe id remedium ægritudinum est:
Iam huic mansisset unicus gnatus domi.
Sy. Iocon' an serio illæc dicat nescio,
Nisi mihi quidem addit animum quo libeat magis.
Ch. At nunc quid expectat Syre an dum hinc denuo
Abeat: cum tolerare huius sumptus non queat?
Non'ne ad senem aliquã fabricam fingit? Sy. stolidus est.
Ch. At te adiutare oportet adolescentuli
Causa. Sy. facile equidem facere possum si iubes.
Etenim quo pacto id fieri soleat calleo.
Ch. Tanto hercle melior. Sy. non est mentiri meum.
Ch. Fac ergo. Sy. at heus tu facito dum eadẽ hæc memineris,
Siquid huius simile forte aliquando euenerit,
Vt sunt humana, tuus ut faciat filius.
Ch. Nõ usus ueniet spero. Sy. spero hercle ego quoq;
Neq; eo nunc dico quod quidquam illum senserim:
Sed siquid nequid, quæ sit eius ætas uides.
Et ne ego te (si usus ueniat) magnifice Chreme

Tractare possim. Ch. de istoc (cum usus uenerit)
Videbimus quid opus sit, nunc istuc age.
Sy. Nunquam commodius, unquam herum audiui loqui,
Nec cum malefacerem, crederem mihi impunius
Licere. quis nam à nobis egreditur foras?

## ACTVS TERTII SCENA III.

### CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

Ch. Vid istuc quæso, qui istic mos est Clitipho? ita' ne fieri oportet?
Cl. Quid ego feci? Ch. uidin' ego te modo manum in sinum huic meretrici
Inserere? S. acta hæc res est, perij. Cl. me'ne? Ch. hisce oculis, ne nega.
Facis adeo indigne iniuriã illi, qui non abstineas manũ.
Nam istæc quidem contumelia est
Hoĩem amicũ recipere ad te, atq; eius amicã subagitare.
Vel heri in conuiuio' q̃ immodestus fuisti? Sy. factum.
Ch. Quàm molestus, ut equidem (ita me Di ament) metui quid futurum deniq; esset.
Noui ego amantiũ aĩos: aduertũt grauiter quæ nõ censeas
Cl. At mihi fides apud hunc est: nihil me istius facturum pater.
Ch. Esto, at certe concedas aliquo' ab eorũ ore aliquantisper.
Multa fert libido: ea prohibet facere tua præsentia. ego de me
Facio coniecturã. nemo est meorũ amicorũ hodie, apud

*Quem expromere omnia mea occulta Clitipho audeam.*
*Apud alium prohibet dignitas apud alium ipsius fa-*
*cti piget.*
*Ne ineptus, ne proteruos uidear, quod illũ facere credito.*
*Sed nostrum est intellegere, utcunq;, atque ubicunq; opus*
*sit obsequi.*
*Sy. Quid istic narrat? Clit. perij. Sy. Clitipho, hæc ego præ*
*cipio tibi,*
*Hominis frugi & temperantis functus officium. Clit.*
*tace sodes.*
*Sy. Recte sane. Ch. Syre pudet me. Sy. credo neque id in-*
*iuria.*
*Quin mihi molestum'st. Clit. pergin' hercle. S. uerum*
*dico quod uidetur.*
*Cli. Non'ne accedam ad illos? Ch. eho quæso una accedun-*
*di uia est.*
*Sy. Actum'st, hic prius se indicarit, quàm ego argentum ef*
*fero, Chreme,*
*Vin' tu homini stulto mihi ausculture? Ch. quid faciam?*
*Sy. iube hunc*
*Abire hinc aliquo. Cli. quo ego hinc abeam? Sy. quo*
*lubet, da illis locum.*
*Abi deambulatum. Cl. deãbulatum, quo? Sy. uah, qua*
*si desit locus.*
*Abi sane istac, istorsum, quo uis. Ch. recte dicit, censeo.*
*Clit. Di te eradicent Syre, qui me istinc extrudis. Sy. at tu*
*pol tibi istas*
*Posthac comprimitto manus.*
*Censen' uero? quid illũ porro credis facturum Chreme?*
*Nisi eum quantum Di dant tibi opis seruas, castigas,*

mones.

Ch. Ego istuc curabo. Sy. atqui nunc here hic tibi adseruandus est.

Ch. Fiet. Sy. si sapias, nam mihi iam minus minusq; obtemperat.

Ch. Quid tu? ecqd de illo, qđ dudú te cum egregisti Syre? aut
Repperisti tibi quod placeat, an non dum etiam? Sy. de fallacia
Dicis? hem inueni nuper quandam. Ch. frugi es, cedo quid id est?

Sy. Dicam, uerum ut aliud ex alio incidit. Ch. quid nam Syre? Sy. pessima hæc
Est meretrix. Ch. ita uidetur. Sy. immo si scias,
Vah, uideo quod inceptet facinus. Fuit quædam anus Corinthia
Hic huic drachmarum hæc argenti mille dederat mutuum.

Ch. Quid tum? Sy. ea mortua'st reliquit filiam adolescentulam.
Ea relicta huic arraboni est pro illo argento. Ch. intellego.

Sy. Hanc secum huc adduxit, ea quæ est núc ad uxorẽ tuã.

Ch. Quid tú? Sy. Clinia orat sibi uti nunc det illã illi tamẽ
Post daturum mille nummũm poscit. Ch. & poscit quidem? Sy. hui
Dubium'ne id est? Ch. ego sic putaui, quid nunc facere cogitas?

Sy. Ego'ne? ad Menedemum ibo dicam hanc esse captam è Caria,
Ditẽ, & nobilẽ si redimat magnũ inesse in ea lucrum.

Ch. Erras. Sy. quid ita? Ch. pro Menedemo nunc tibi ego respondeo,

Non emo. quid ais? Sy. optata loquere. Ch. atqui non opus est.

Sy. Non opus est? Ch. non hercle uero. Sy. quid istuc, miror. Ch. iam scies,

Mane mane, qd est, qđ tã à nobis grauiter crepuere fores?

## ACTVS QVARTI SCENA I.

### SOSTRATA. CHREMES. NVTRIX. SYRVS.

So. Si me animus fallit, hic profecto est annulus, quem ego suspicor.

Is qui cum exposita est gnata. Ch. quid uolt sibi Syre hæc oratio?

So. Quid est? is'ne tibi uidetur? Nu. dixi equidem ubi mihi ostendisti ilico

Eum esse. So. at ut satis contemplata modo sis mea nutrix. Nu. satis.

So. Abi iam nunc intro atq; illa si iam lauerit mihi nuntia.

Hic ego uirũ ĩterea opperibor. Sy. te uolt, uideas qd uelit.

Nescio quid tristis est non temere'st metuo quid siet. Ch. quid siet?

Ne ista hercle magno iã conatu magnas nugas dixerit.

So. Ehem mi uir. C. ehem mea uxor. So. te ipsum quæro. C. loquere quid uelis.

So. Primum hoc te oro, nequid credas me aduersus edictum tuum

*Facere esse ausam.* Ch. *uin' me istuc tibi (etsi incredibile est) credere.*
*Credo.* Sy. *nescio quid peccati portet hæc purgatio.*
So. *Meministin' me esse grauidam, & mihi te magnopere interminatum,*
*Si puellam parerem nolle tolli?* Ch. *scio quid feceris.*
*Sustulisti.* Sy. *sic est factum domina? ergo herus damno auctus est.*
So. *Minime, sed hic erat anus Corinthia haud ípura, ei dedi*
*Exponendã.* Ch. *o' Iupiter tantam inesse animo inscitiã?*
So. *Peri, quid ego feci?* Ch. *rogitas?* So. *si peccaui mi Chreme,*
*Insciens feci.* Ch. *id equidem ego, etiam si tu neges, certo scio.*
*Te inscientem, atq; imprudẽtem dicere, ac facere omnia.*
*Tot peccata in hac re ostendis. nam iam primũ si meũ*
*Imperium exequi uoluisses, interemptam oportuit.*
*Non simulare mortem uerbis, re ipsa spem uitæ dare.*
*Ad id omitto, misericordia, animus maternus, sino.*
*Quàm bene uero abs te perspectum est, quid uoluisti? cogita.*
*Nempe anui illi prodita, abs te filia est planissime,*
*Per te uel uti quæstum faceret, uel uti ueniret palàm.*
*Credo id cogitasti, quid uis? satis est dum uiuat modo.*
*Quid cum illis agas, qui neq; ius, neque bonum, atque æquum sciunt.*
*Melius, peius, prosit, obsit, nihil uident, nisi quod lubet?*
So. *Mi Chreme peccaui fateor. uincor nunc te obsecro,*
*Quanto tuus est animus natu grauior, ignoscentior,*
*Vt meæ stultitiæ iustitia tua sit aliquid præsidi.*
Ch. *Saliceт equidem istuc factum ignoscam uerũ Sostratæ*

*Male docet*

Male docet te mea facilitas multa: sed istuc quidquid est?
Qua hoc occeptum'st causa? loquere. So. ut stultæ et miseræ omnes sumus
Religiosæ: cum exponendam do illi, de digito annulum
Detraho: & eum dico ut una cum puella exponeret
Si moreretur, ne expers partis esset de nostris bonis.
Ch. Istuc recte conservasti te, atq; illam. So. hic est annulus.
Ch. Vnde habes? So. quã Bacchis secum adduxit adolescentulam. Sy. hem.
Ch. Quid ea narrat? So. ea lavatum dum it, servandum mihi dedit
Annulum: nõ advorti primo: sed postquam aspexi, ilico
Cognovi: ad te exilui. Ch. quid nunc suspicare, aut invenis
De illa? So. nescio, nisi ut ex ipsa quæras unde hunc habuerit
Si potis'st reperiri. Sy. interij, plus spei video q̃ volo:
Nostra est, si ita est. Ch. vivit'ne illa, cui tu dederas? So. nescio.
Ch. Quid renuntiavit olim fecisse? So. id quod iusseram.
Ch. Nomen mulieris cedo quod sit, ut quæratur. So. Philtere.
Sy. Ipsa est: mirum ni illa salva est, et ego perij. Ch. Sostrata
Sequere me intro hac. So. ut præter spem evenit, quàm timui male,
Ne nũc animo ita esses duro, ut olim in tollenda Chreme.
Ch. Non licet hominem esse sæpe ita ut vult, si res non sinit:
Nunc ita tempus est mihi, ut cupiam filiam, olim nihil minus.

## ACTVS QVARTI SCENA II.

### SYRVS.

Sy. *Isi me animus fallit, haud multum à me aberit*
n *infortunium.*
*Ita hâc re in angustum oppido nunc meæ coguntur copiæ,*
*Nisi aliquid uideo ne esse amicam hanc gnati rescisat senex.*
*Ná quod sperem de argento, aut posse postulē me fallere,*
*Nihil est triumpho, si licet me latere tecto, abscedere.*
*Crucior bolū tantum mihi ereptum tam subito è faucibus.*
*Quid agam? aut quid comminiscar? ratio de integro ineunda' st mihi.*
*Nihil tam difficile, quin quærendo inuestigari possiet.*
*Quid si hoc sic incipiam nunc? nihil est. quid si sic? tantundem egero.*
*At sic opinor. non potest. immo optime. euge optumam habeo.*
*Retraham hercle opinor ad me, illud idem fugitiuum*
*Argentum tamen–*

## ACTVS QVARTI SCENA III.

### CLINIA. SYRVS.

Cl. *–Vlla mihi res posthac potest iā interuenire tāta*
n *Quæ mihi ægritudinem afferat. tanta hæc lætitia oborta est.*

Dedo patri me nunc, iam ut frugalior sim q̄ uolt.

Sy. Nihil me fefellit: cognita est, quantum audio huius uerba.

Istuc tibi ex sententia tua obtigisse lætor.

Clin. O' mi Syre audistin' obsecro? Sy. quid ni? qui usque una' affuerim?

Clin. Cui æque audisti commodius quidquam euenisse? Sy. nulli.

Clin. Atque ita me Di ament, ut ego nunc non tam meapte causa

Lætor, qua'm illius: quam ego scio esse honore quouis dignam.

Sy. Ita credo: sed nunc Clinia age, da te mihi uicissim,

Nam amicæ quoq; res est uidenda, in tuto' ut collocetur,

Nequid de amica nunc senex. Clin. o' Iupiter. Sy. quiesce.

Clin. Antiphila mea nubet mihi. Sy. sicine mihi interloquere?

Clin. Quid faciam Syre mi? gaudeo, ferme'. Sy. fero hercle uero.

Clin. Deorum uitam adepti sumus. Sy. frustra operam hác opinor sumo.

C. Loquere, audio. Sy. at iam hoc non ages. Clin. agam. Sy. uidendum est inquam,

Amicæ quoq; res Clinia tui in tuto ut collocetur.

Nam si nunc a' nobis abis, et Bacchidem hic relinquis,

Noster rescisçet ilico esse amicam hanc Clitiphonis.

Si abduxeris celabitur itidem, ut celata adhuc est.

Cli. At enim istoc nihil est magis Syre meis nuptijs aduorsum.

Nam quo ore appellabo patrem? tenes quid dicam? Sy. quid ni?

Clin. Quid dicam? quam causam afferam? Sy. quin nolo mentiare,

Aperte ita ut res sese habet, narrato. Clin. quid ais? Sy. iubeo

Illam te amare, & uelle uxorem hanc esse Clitiphonis.

Clin. Bonam atq; iustam rem oppido imperas, & factu facilem.

Et scilicet iam me hoc uoles patrem exorare, ut celet

Senem uostrum. Sy. immo ut recta uia rem narret ordine. Cli. hem,

Satin' sanus es, & sobrius? tu quidem illum plane prodis.

Nam qui ille poterit esse in tuto, dic mihi?

Sy. Huic equidem consilio palmam do: hic me magnifice ecfero,

Qui uim tantam in me, & potestatem habeam tantæ astutiæ

Vera dicendo, ut eos ambos fallam: ut cum narret senex

Vester nostro, istam esse amicam Gnati, non credat tamen.

Cli. At enim spem istoc pacto rursum nuptiarum omnem eripis.

Nam dum amicam hanc meam esse credet, non committet filiam.

Tu fortasse qd me fiat paruipendis, dum illi consulas.

Sy. Quid? malum me tandem censes uelle id adsimularier?

Vnus est dies, dum argentum eripio, pax, nihil amplius.

Clin. Tátum sat habes? qd tum quæso si hoc pater resciuerit?

Sy. Quid si redeo ad illos q aiunt quid si nūc cœlū ruat.
Clin. Metuo qd agam. Sy. metuis? quasi nō eā potestas sit tua
Quo uelis in tempore ut te exoluas rem facias palám.
Clin. Age, age, traducatur Bacchis. Sy. optume ipsa exit foras.

ACTVS QVARTI SCENA IIII.

BACCHIS. CLINIA. SYRVS. DROMO. PHRYGIA.

Ba. Satis pol proterue me Syri promissa huc induxerunt.
Decem minas, quas mihi dare pollicitus est. quod si is nunc
Me deceperit, sæpe obsecrās me, ut ueniā, frustra ut ueniet
Aut cum uenturam dixero, & constituero, cum is certe
Renuntiarit, Clitipho cum spe pendebit animi
Decipiam, ac non ueniā. Syrus mihi tergo pœnas pendet.
Clin. Satis scite promittit tibi. Sy. atqui tu hanc iocari credis?
Faciet nisi caueo. Ba. dormiunt ego pol istos commouebo.
Mea Phrygia audistin' homo iste modo, quam uillam demonstrauit
Charini. Ph. audiui. Ba. proximam esse huic fundo ad dextram. Ph. memini.
B. Curriculo percurre apud eum miles, Dionysia agitat.
Sy. Quid inceptat? Ba. dic me hic oppido esse inuitam, atq; seruari,
Verum aliquo pacto uerba his me daturam esse, & uenturam.

Sy. Perij hercle, Bacchis mane mane, quò mittis istác quæso?
Iube maneat. B. abi. Sy. quin est paratum argentum. B. quin ego maneo.

S. Atqui iam dabitur. Ba. ut lubet, num ego insto? Sy. at scin' quid sodes?

B. Quid? Sy. transeundum est nunc tibi ad Menedemum, & tua pompa
Eò traducenda est. Ba. quam rem agis? scælus. Sy. egon'? argentum cudo,
Quod tibi dem. Ba. dignam me putas, quam illudas? S. non est temere.

B. Etiam'ne tecum hic res mihi est? Sy. minime: tuum tibi reddo.

B. Eatur. Sy. sequere hac, heus Dromo. Dr. quis me uolt? S. Syrus. Dr. quid est rei?

Sy. Ancillas omneis Bacchidis traduce huc ad uos propere.

Dr. Quamobrem? Sy. ne quæras: & ferant quæ secum huc attulerunt.
Sperabit sumptum sibi senex leuatum esse harum abitu:
Næ ille haud scit hoc paulum lucri, quantum ei
Dáni apportet: tu nescis quod scis Dromo, si sapies. Dr. mutum dices.

## ACTVS QVARTI SCENA V.

### CHREMES. SYRVS.

Ch. ITa me di amabunt, ut nunc Menedemi uicem
Miseret me, tantum deuenisse ad eum mali

Illancine mulierem alere cum illa familia?
Etsi scio hosce aliquot dies non sentiet,
(Ita magno desyderio fuit ei filius)
Verum ubi uidebit tantos sibi sumptus domi,
Quotidianos fieri, nec fieri modum,
Optabit rursum ut abeat ab se filius. Syrum optime
Eccum. Sy. cesso hunc adoriri? Ch. Syre. Sy. hem. Ch. quid est?
Sy. Te mihi ipsum iam dudum exoptabam dari.
Ch. Videre egisse iam nescio quid cum sene.
Sy. De illo quod dudum? dictum ac factum reddidi.
Ch. Bonan' fide? Sy. bona hercle. Ch. non possum pati
Quin tibi caput demulceam: accede huc Syre.
Faciam boni tibi aliquid pro ista re, ac lubens.
Sy. At si scias quàm scite in mentem uenerit.
Ch. Vah, gloriare euenisse ex sententia?
Sy. Non hercle, uerò uerum dico. Ch. dic quid est,
Sy. Tui Clitiphonis esse amicam hanc Bacchidem
Menedemo dixit Clinia, & ea gratia
Secum adduxisse, ne tu id persentisceres.
Ch. Probe. Sy. dic sodes. Ch. nimiũ inquã. Sy. imo sic satis.
Sed porrò ausculta quod superest fallaciæ.
Sese ipse dicet tuam uidisse filiam.
Eius sibi complacitam formam, postquam aspexerit,
Hanc se cupere uxorẽ. Ch. modo quæ inuenta est? Sy. eã
Et quidem iubebit posci. Ch. quamobrem istuc Syre?
Nam prorsus nihil intellego. Sy. uah, tardus es.
Ch. Fortasse. Sy. argentum dabitur ei ad nuptias,
Aurum, atq; uestem, qui, tenes'ne? Ch. comparet?
Sy. Id ipsum. Ch. at illi ego neq; do, nec spondeo.

Sy. Non, quamobrem? Ch. quamobrem? me rogas? homini? Sy. ut lubet.
Non ego in perpetuum dicebam, ut illam illi dares,
Verum ut simulares. Ch. non mea'st simulatio.
Ita tu istæc tua misceto, ne me admisceas.
Egon' cui daturus non sim ut ei despondeam?
Sy. Credebam. Ch. minime. Sy. scite poterat fieri.
Et ego hoc, quia dudum tu tantopere iusseras
Eo cœpi. Ch. credo. Sy. cæterum equidem istuc Chreme
Aequi, boniq; facio. Ch. atqui tum maxime
Volo te dare operam ut fiat, uerum alia uia.
Sy. Fiat quæratur aliud. sed illud quod tibi
Dixi de argento, quod ista debet Bacchidi,
Id nunc reddendum est illi, neq; tu scilicet
Eo nunc confugies. Ch. quid mea? num mihi datum'st?
Num iussi? num illa oppignerare filiam
Meam me inuito potuit? Sy. uerum illud Chreme
Dicunt ius summum, sæpe summa malitia est.
Ch. Haud faciam. Sy. immo alijs si licet, tibi non licet.
Omnes te in lauta, & bene acta parte putant.
Ch. Quin ego met iam ad eam deferam. Sy. immo, filium
Iube potius. Ch. quamobrem? Sy. quia enim in eum suspicio'st
Translata amoris. Ch. quid tum? Sy. quia uidebitur
Magis uerisimile id esse, cum hic illi dabit.
Et simul conficiam facilius ego quod uolo.
Ipse adeo adest, abi, effer argentum. Ch. effero.

ACTVS QVARTI SCENA VI.

CLITIPHO. SYRVS.

Cl. Vlla est tam facilis res, quin difficilis siet,
Quã inuitus facias. uel me hæc deambulatio,
Quàm non laboriosa ad langorem dedit.
Nec quidquam magis nunc metuo, q̃ ne denuo
Miser aliquò extrudar hinc, ne accedam ad Bacchidẽ.
Vt te omnes equidem Di, Deæq; quantum est Syre
Cum istoc inuento, cum'q; incepto perdiunt.
Huiusmodi mihi res semper comminiscere,
Vbi me excarnufices. Sy. i tu hinc quò dignus es,
Quàm penè tua me perdidit proteruitas.
Clit. Vellem hercle factum, ita meritus. Sy. meritus? quo modo?
Næ me istuc ex te prius audisse gaudeo,
Quàm argentum haberes, quod daturus iam fui.
Clit. Quid igitur dicam tibi uis? abijsti, mihi
Amicam adduxti, quam non liceat tangere.
Sy. Iam non sum iratus. sed scin ubi nunc sit tibi
Tua Bacchis? Clit. apud nos. Sy. nõ. Clit. ubi igitur? Sy. apud Cliniam.
Clit. Perij. Sy. bono animo es. iam argentum ad eã deferes,
Quod ei pollicitus. Clit. garris. unde id? Sy. à tuo patre.
Clit. Ludis fortasse me. Sy. ipsa re experibere.
Clit. Næ ego fortunatus homo sum. deamo te Syre.
Sy. Qua causa id fiat obsecundato in loco,
Sed pater egreditur. caue quidquam admiratus sies.
Quod imperabit facito. loquitor paucula.

## ACTVS QVARTI SCENA VII.

### CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

Ch. Bi Clitipho nunc est? Clit. eccum me inque.
C. eccum hic tibi.
Cl. Quid rei esset, dixti huic? Sy. dixi pleraq; omnia.
Ch. Cape hoc argentum, ac defer. Sy. hei, quid stas lapis?
Quin accipis? Clit. cedo sane. Sy. sequere hac me ocyus,
Tu hic nos dum eximus interea opperibere.
Nam nihil est illic quod moremur diutius.
Ch. Minas quidem iam decem habet à me filia.
Quas pro alimentis esse nunc duco datas.
Hasce ornamentis consequentur alteræ.
Porro hæc talenta dotis apposcent duo.
Quàm multa iniusta, ac praua fiunt moribus?
Mihi nunc relictis omnibus, inueniendus est
Aliquis, labore inuenta mea cui dem bona.

## ACTVS QVARTI SCENA VIII.

### MENEDEMVS. CRHEMES.

Me. Vlto omnium nunc me fortunatissimum
Factum puto esse gnate, cum te intellego
Resipisse. C. ut errat. Me. te ipsum quærebam Chreme,
Serua, quod in te est, filium, & me, & familiam.
Ch. Cedo, quid uis faciam? Me. inuenisti hodie filiam?

Ch. Quid tum? Me. hanc sibi uxorem dari uolt Clinia.
Ch. Quæso quid tu hominis es? Me. quid? Ch. iam'ne oblitus es
Inter nos quid sit dictum de fallacia,
Vt ea uia abs te argentum auferretur? Me. scio.
Ch. Ea res nunc agitur ipsa. Me. quid dixti Chreme?
Ch. Erraui: sic res acta est. Me. quanta spe decidi?
Ch. Immo hæc, quæ apud te est, Clitiphonis est
Amica. Me. ita aiunt. Ch. & tu credis? Me. omnia.
Ch. Et illum aiunt uelle uxorem, ut cum desponderim,
Des qui aurum, ac uestem, atque alia, quæ opus sunt, comparet.
M. Id est profecto: id amicæ dabitur. C. scilicet
Daturum. Me. uah, frustra igitur gauisus miser.
Quid uis tamen iam malo, quàm hunc amittere?
Quid nunc renuntiem abs te responsum Chreme?
Ne sentiat me sensisse, atq; ægre ferat?
Ch. Aegre? nimium illi Menedeme indulges. Me. sine.
Inceptum'st: perfice hoc mihi perpetuo Chreme.
Ch. Dic conuenisse, egisse te de nuptiis.
Me. Dicam, quid deinde? Ch. me facturum esse omnia,
Generum placere, postremo etiam si uoles,
Desponsam quoq; esse dicito. Me. hem istuc uolueram.
Ch. Tanto ocyus te ut poscat, & tu id quod cupis,
Quam ocyssime ut des. Me. cupio. Ch. næ, tu propediem
(Vt istam rem uideo) istius obsaturabere.
Sed hæc ita ut sunt, cautim, & paulatim dabis,
Si sapies. Me. faciam. Ch. abi intro, uide quid postulent.
Ego domi ero si quid me uoles. Me. sane uolo.
Nam te sciente faciam quidquid egero.

## ACTVS QVINTI SCENA I.

### MENEDEMVS. CHREMES.

Me. E Go me nō tam astutum, neq; ita perspicacē esse id scio,
Sed hic adiutor meus, & monitor, et præmonstrator Chremes,
Hoc mihi præstat: in me quid uis harum rerū conuenit,
Quæ sunt dicta in stultum, caudex, stipes, asinus, plumbeus,
In illum nil potest: nam exuperat eius stultitia hæc omnia.

Ch. Ohe, iam desine deos uxor gratulando obtundere,
Tuam esse inuentam gnatam, nisi illos ex tuo ingenio iudicas,
Vt nihil credas intelligere, nisi idem dictum est centies.
Sed quid interim illic iandudum gnatus cessat cum Syro?

Me. Quos ais homines Chremes cessare? Ch. ehem, Menedeme aduenis?
Dic mihi, Cliniæ quæ dixi nuntiastin'? Me. omnia.

Ch. Quid ait? Me. gaudere adeo cœpit, quasi qui cupiunt nuptias.

Ch. Aha, ha, hæ. Me. qd risisti? Ch. serui uenere ī mentē Syri
Calliditates. Me. ita'ne? Ch. Voltus quoq; hominū fingit scelus.

Me. Gnatus quod se assimulat, lætum id dicis? C. id. Me. idē istuc mihi
Venit in mētem. Ch. ueterator. Me. magis si magis noris, putes

Ita rem esse. Ch. ain tu? Me. qn tu ausculta. Ch. mane, hoc prius scire expeto,

Quid perdideris: nam ubi desponsam nuntiasti filio,

Continuo iniecisse uerba tibi Dromonem, scilicet

Sponsæ uestem, aurum, ancillas, opus esse argentum ut dares.

M. Non. Ch. quid non? Me. non inquam. Ch. neq; ipse natus? Me. nihil prorsus Chreme.

Magis unum etiã instare, ut hodie conficerẽtur nuptiæ.

Ch. Mira narras: quid Syrus meus? ne is quidem quidquã? Me. nihil.

Ch. Quamobrem. Me. nescio equidem, miror, qui alia tam plane scias.

Sed ille tuus quoq; Syrus idem mire finxit filium,

Vt ne paululum qdem subolat esse amicã hanc Cliniæ.

Ch. Quid ais? Me. mitto iam osculari, atq; amplexari, id nihil puto.

Ch. Quid est, qđ amplius simuletur? Me. uah. C. qd est? M. audi modo,

Est mihi ultimis conclaue in ædibus quoddam retro.

Huc est intro latus lectus, uestimentis stratus est.

Ch. Quid postquam hoc est factum? Me. dictum factum, huc abijt Clitipho.

Ch. Solus? Me. solus. Ch. timeo. Me. Bacchis cõsecuta'st ilico.

Ch. Sola. Me. sola. Ch. perij. Me. ubi abiere intro, operuere ostium. Ch. hem,

Clinia hæc fieri uidebat? Me. quid ni, mecum una simul.

Ch. Filij est amica Bacchis Menedeme. occidi.

Me. Quamobrem? Ch. decem dierum uix mihi est familia.

Me. Quid istuc times? quod ille operam amico dat suo?

Ch. Immo amicæ. Me. si dat. Ch. an dubium id tibi est?
Quenquam animo tam communi esse aut leni putas,
Qui se uidente amicam patiatur suam? Me. ah, ah, hæ.
Quidni, quo uerba facilius dentur mihi?
Ch. Derides? merito mihi nunc ego succenseo.
Quot res dedere, ubi possem persentiscere,
Nisi essem lapis, quæ uidi? uæ misero mihi
An ne illud haud inultum (si uiuo) ferent,
Nam iam. Me. non tu te cohibes? non te respicis?
Non tibi exempli satis sum? Ch. præ iracundia
Menedeme, non sum apud me. Me. te'ne istuc loqui?
Non'ne id flagitium'st te alijs consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse auxiliarier?
Ch. Quid faciam? Me. id quod me fecisse aiebas parum,
Fac te esse patrem sentiat: fac ut audeat,
Tibi credere omnia, abs te petere, & poscere,
Nequam aliam quærat copiam, ac deserat.
Ch. Immo abeat potius multo quo uis gentium,
Quàm hic per flagitium, ad inopiam redigat patrem.
Nam si illi pergam suppeditare sumptibus
Menedeme, mihi illæc uere ad rastros res redit.
Me. Quot incommoditates in hac re accipies nisi caues?
Difficilem ostendis te esse, & ignosces tamen
Post, & id ingratum. Ch. ah nescis quàm doleam. Me. ut lubet.
Quid hoc, quod rogo, ut illa nubat nostro, nisi quid est
Quod mauis? Ch. immo & gener, & affines placent.
Me. Quid dotis dicam te dixisse filio?
Quid obticuisti? Ch. dotis? Me. ita dico. Ch. ah. Me. Chreme,

Nequid uereare, si minus nihil dos nos mouet.

Ch. Duo talenta pro re nostra ego esse decreui satis.

Sed ita dictu opus est, si me uis saluum esse, & rem, & filium

Me mea omnia bona doti dixisse illi. Me. quam rem agis?

Ch. Id mirari te simulato, & illum rogitato simul,

Quamobrem id faciam. Me. quin ego uero quamobrē id facias nescio.

C. Ego'ne? ut eius animum, qui nunc luxuria, & lasciuia

Diffluit, retundam, redigam, ut quo' se uortat nesciat.

Me. Quid agis? C. mitte, ac sine me in hac re gerere mihi morem. Me. sino,

Ita'ne uis? Ch. ita. Me. fiat. Ch. age iam ut uxorem accersat, paret.

Hic ita ut liberos est æquom dictis confutabitur.

Sed Syrum. Me. quid eum. Ch. ego'ne? si uiuo, adeo exornatum dabo,

Adeo depexum, ut dum uiuat, meminerit semper mei.

Qui sibi me pro ridiculo, ac delectamento putat.

Non (ita me di ament) auderet hæc facere uiduæ mulieri,

Quæ in me fecit-

## ACTVS QVINTI SCENA. II.

### CLITIPHO MENEDEMVS. CHREMES. SYRVS.

Sy. -Ta'ne tandem quæso Menedeme, ut pater

i Tam in breui spatio omnem de me eiecerit animum patris?

Quod nam ob facinus? quid ego tantum sceleris admisi
miser?
Volgo id faciunt. Me. scio tibi esse hoc grauius multo, ac
durius
Cui fit: uerũ ego haud minus ægre patior id, qui nescio:
Nec rationem capio, nisi quod tibi bene ex animo uolo.
Clit. Hic patrem astare aiebas? Me. eccum. Ch. quid me incu
sas Clitipho?
Quidquid ego huius feci, tibi prospexi, & stultitiæ tuæ.
Vbi te uidi animo esse omisso, & suauia in præsentia,
Quæ essent prima habere, neq; consulere in longitu-
dinem.
Cepi rationem, ut neq; egeres, neq; ut hæc posses perdere.
Vbi cui decuit primo tibi non licuit per te mihi dare:
Abij ad proximos, tibi qui erant, eis commisi, et credidi.
Ibi tuæ stultitiæ semper erit præsidium Clitipho.
Victus, uestitus, quo in tectum te recaptes. Clit. hei mihi.
Ch. Satius est, q̃ te ipso hærede hæc possidere Bacchidem.
Sy. Disperij, scelestus, quantas turbas conciui insciens?
Clit. Emori cupio. Ch. prius quæso disce quid sit uiuere:
Vbi scies, si displicebit uita: tum istoc utitor.
Sy. Here licet'ne? Ch. loquere. Sy. at tuto'. Ch. loquere. Sy.
quæ ista'st prauitas,
Quæ'ue amentia, quod peccaui ego id obesse huic? Ch.
ilicet
Ne te admisce: nemo accusat Syre te, nec tu aram tibi
Neq; precatorem pararis. Sy. quid agis? Ch. nihil succ-
censeo.
Nec tibi, nec tibi: nec uos est æquom quod facio, mihi.
Sy. Abijt, ac rogasse uellem. Clit. quid? Sy. unde mihi pete-
rem cibum,

*rem cibum,*

*Ita nos abalienauit, tibi iam esse ad sororem intellego.*

*Clit. Adeon' rem rediisse, ut periculum etiam fame mihi sit Syre?*

*Sy. Modo liceat uiuere, est spes. Clit. quæ? Sy. nos esurituros satis.*

*Cl. Irrides in re tanta, neq; me quidquam consilio adiuuas?*

*Sy. Immo, & ibi nunc sum, & usq; dudum id egi, dum lo quitur pater*

*Et quantum ego intellegere possum. Cl. qd? S. non aberit longius.*

*Cli. Quid id ergo? Sy. sic est, non esse horum te arbitror. Cl. quid istuc Syre?*

*Satin' sanus es? Sy. ego dicam quod mihi in mentem: tu diiudica.*

*Dum istis fuisti solus, dum nulla alia delectatio,*

*Quæ propior esset te, indulgebant tibi dabant: nunc filia*

*Postquam est inuenta uera, inuenta est causa, qua te expellerent.*

*Cli. Est uerisimile. Sy. an tu ob peccatum hoc esse illum iratum putas?*

*Cli. Non arbitror. Sy. nunc aliud specta, matres omnes filiis*

*In peccato adiutrices, auxilio in paterna iniuria*

*Solent esse, id non fit. Cl. uerū dicis: quid ergo nunc faciam Syre?*

*Sy. Suspicionem istam ex illis quære: rem profer palam.*

*Si non est uerum, ad misericordiam ambos adduces cito aut*

*Scibis cuius sis. Clit. recte suades faciam. Sy. sat recte hoc mihi.*

*In mentem uenit. nanq; adoleſcens quàm maxime in*
*Spe ſitus erit tam facillime*
*Boni patris pacem in leges conficiet ſuas.*
*Etiam haud ſcio an'ne uxorē ducat, ac Syro nil gratiæ.*
*Quid autem hoc? ſenex exit foras ego fugio, adhuc q̄d factum'ſt.*
*Miror non iuſſiſſe me arripi ad Menedemū hinc pergā.*
*Eum precatorem mihi paro. ſeni noſtro fidei nihil habeo.*

ACTVS QVINTI SCENA III.

SOSTRATA CHREMES.

So. *Rofecto niſi caues tu homo, aliquid gnato conficies mali.*
*Idq; adeo miror, quo modo tam ineptum quid quam potuerit tibi*
*Venire in mentem mi uir. Ch. oh pergin' mulier eſſe? ullam'ne ego*
*Rem unquam uolui, quin tu in ea re mihi aduerſatrix fueris Soſtrata?*
*At ſi rogitem iam quid eſt quod peccem, aut quamobrem hoc faciam, neſcias.*
*In qua re nūc tam confidēter reſtas ſtulta? So. ego neſcio.*
Ch. *Immo ſcis potius, quàm quidem redeat ad integrū hæc eadem oratio.*
So. *Oh, iniquos es, qui me tacere de re tanta poſtules.*
Ch. *Nō poſtulo iā loquere nihilo minus ego hoc faciā tamē.*
So. *Facies?* Ch. *uerum.* So. *non uides quantum mali ex ea re excites?*

Subditum se suspicatur. Ch. subditum ain' tu? So. certe inquam mi uir.

Ch. Cõfitere tuũ non esse. So. ah, obsecro te, istuc inimicis siet.
Egon' confitear meum non esse filium, qui sit meus?

Ch. Quid metuis? non'ne cum uelis conuincas illum esse tuum?

So. Quod filia est inuenta: Ch. non, sed quod magis credundum siet,
Id quod est consimilis moribus,
Conuinces facile ex te natum: nam tui similis est probe.
Nam illi nihil uitij est relictum, quin id itidem sit tibi.
Tum prætereà talem nisi tu nulla pareret filium.
Sed ipse egreditur, quàm seuerus, rẽ cum uideas, censeas,

## ACTVS QVINTI SCENA IIII.

CLITIPHO. SOSTRATA. CHREMES.

Clit. Si unquam ullum fuit tempus mater, cum ego uoluptati tibi
Fuerim, dictus filius tuus tua uolũtate, obsecro
Eius ut memineris, atq; inopis nunc te miserescat mei.
Quod peto, & uolo parentes meos ut commonstres mihi.

So. Obsecro mi gnate, ne istuc in animum inducas tuum,
Alienum esse te. Clit. sum. So. miseram me, hocine quæsisti obsecro?
Ita mihi, atq; huic sis superstes, ut ex me, atq; hoc natus es.
Et caue posthac (si me amas) unquam istuc uerbum ex te audiam.

Ch. At ego(si me metuis)mores caue in te esse istos sentiam.
Clit. Quos? Ch. si scire uis, ego dicam, gerro, iners, fraus, heluo,
Ganeo, damnosus, crede, & nostrum te esse credito.
Clit. Non sunt hæc iam parentis dicta. Ch. non si ex capite sis meo
Natus, item ut aiunt Mineruam esse ex Ioue ea causa magis
Patiar Clitipho flagitijs tuis me infamem fieri.
So. Di istæc prohibeant. Ch. deos nescio ego quod potero enitar sedulo.
Quæris id, quod habes, parentes, quod abest, non quæris, patri
Quo modo obsequare, & ut serues quod labore inuenerit.
Non mihi per fallacias abducere ante oculos? pudet
Dicere hac præsente uerbũ turpe at te illud nullo modo
Facere piguit. Clit. eheu quàm ego nunc totus displiceo mihi,
Quàm pudet neq; quod principium incipiam ad placandum scio.

ACTVS QVINTI SCENA V.

MENEDEMVS. CHREMES. CLITIPHO. SOSTRATA.

Me. Nĩm uero Chremes nimis grauiter cruciat adolescentulum,
Nimisq; inhumane. exeo ergo, ut pacem conci

*liem optume*

*Ipsos uideo. Ch. ehem, Menedeme cur non accersi*
*iubes*
*Filiā, et quod dixi dotis firmas? So. mi uir te obsecro*
*Ne facias. Clit. pater obsecro mihi ignoscas. Me. da ue-*
*niam Chreme*
*Sine te exorem. Ch. egon' mea bona ut dem Bacchidi*
*dono? sciens*
*Non faciam. Me. at id nos non sinemus. Clit. si me uiuū*
*uis pater,*
*Ignosce. So. age, Chremes. Me. age quæso, ne tam offir-*
*ma te Chremes.*
*Ch. Quid istic? uideo non licere ut cœperā hoc pertendere.*
*Me. Facis ut te decet. Ch. ea lege hoc adeo faciam, si faciat*
*Quod ego hunc æquom censeo. Cl. pater, omnia faciam*
*impera.*
*Ch. Vxorem ut ducas. Cl. pater. Ch. nihil audio. Me. ad me*
*recipio,*
*Faciet. Ch. nihil etiam audio ipsum. Cl. perij. So. an du*
*bitas Clitipho?*
*Ch. Immo utrum uult. Me. faciet omnia. So. hæc dum in-*
*cipias grauia sunt,*
*Dumq; ignores ubi cognoris, facilia. Cli. faciam pater.*
*So. Nate mi, ego pol tibi dabo puellam lepidam, quam tu fa*
*cile ames,*
*Filiā Phanocratæ nostri. Clit. rufam'ne? illā uirginem.*
*Cæsiam, sparso ore, adunco naso? non possum pater.*
*Ch. Eia ut elegans est credas animum ibi esse. So. aliā dabo.*
*Clit. Quid istic? quandoquidem ducenda est, egomet habeo*
*propemodum.*

Quam uolo. So. nunc laudo gnate. Clit. Archonidis
filiam.
So. Perplacet. Cl. pater hoc nunc restat. Ch. quid? Cl. Syro
ignoscas uolo,
Quae mea causa fecit. Ch. fiat. uos Valete, & plaudite.

FABVLAE INTERLOCVTORES.

| | |
|---|---|
| Mitio | senex. |
| Demea | senex. |
| Sannio | leno. |
| Aeschinus | adolescens. |
| Syrus | seruus. |
| Cthesipho | adolescens. |
| Sostrata | matrona. |
| Canthara | nutrix. |
| Geta | seruus. |
| Hegio | senex. |
| Dromo | seruus. |

ACTA LVDIS FVNERALIB. Q. FAB. MAX. P. CORNELIO AFRICANO. AED. CVR. EGERE L. ATTILIVS PRAENESTINVS. MINVTIVS PROTIMVS. MODOS FECIT FLACCVS CLAVDI. TIBIIS SARRANIS. FACTA GRAECA MENANDRV L. ANICIO. M. CORNELIO COSS.

## C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

*Vos cum haberet Demea adolescentulos,*
*Dat Mitioni fratri adoptandū Aeschinū,*
*Sed Ctesiphonē retinet. huc citharistriæ*
*Lepore captum, sub duro ac tristi patre*
*Frater celabat Aeschinus famam rei,*
*Amorem in se transferebat denique*
*Fidicinam lenoni eripuit. uitiauerat*
*Idem Aeschinus ciuem Atticam pauperculam,*
*Fidemque dederat, hanc sibi uxorem fore.*
*Demea iurgare, & grauiter ferre. mox tamen*
*Vt ueritas patefacta est, ducit Aeschinus*
*Vitiatam, potitur Ctesipho Citharistriam.*

## PROLOGVS.

*Postquam Poeta sensit scripturam suam*
*Ab iniquis obseruari, & aduersarios*

*Rapere in peiorem partem, quam acturi sumus.*
*Indicio de se ipse erit: uos eritis iudices.*
*Laudin' an uitio duci factum oporteat.*
*Synapothniscontes Diphili comœdia'st.*
*Eam commorientes Plautus fecit fabulam.*
*In græca adolescens est, qui lenoni eripuit*
*Meretricem: in prima fabula, eum Plautus locum*
*Reliquit integrum: eum hic locum sumpsit sibi:*
*In Adelphos, uerbum de uerbo expressum extulit.*
*Eam nos acturi sumus nouam: pernoscite,*
*Furtum'ne factum existimetis, an locum*
*Reprehensum, qui præteritus neglegentia'st.*
*Nam quod isti dicunt maleuoli homines, nobiles*
*Eum adiutare, assidueq; una scribere,*
*Quod illi maledictum uehemens existimant,*
*Eam laudem hic ducit maximam, cum illis placet.*
*Qui uobis uniuersis, & populo placent,*
*Quorum opera in bello, in otio, in negotio,*
*Suo quisq; tempore usus est sine superbia.*
*Dehinc ne expectetis argumentum fabulæ,*
*Senes qui primi uenient, hi partem aperient.*
*In agendo partem ostendent: facite æquanimitas*
*Poetæ ad scribendum augeat industriam.*

## ACTVS PRIMI SCENA I.

### MITIO.

M. *Torax nō rediit hac nocte à cœna Aeschinus?*
*Neq; seruulorū quisquā qui aduersū ierant?*

*Profecto hoc uere dicunt; si absis uspiam, aut*
*Vbi si cesses, euenire ea satius est,*
*Quae in te uxor dicit, & quae in animo cogitat*
*Irata, quàm illa, quae parentes propitij.*
*Vxor si cesses, aut amare cogitat,*
*Aut te amari, aut potare, aut animo obsequi.*
*Tibi bene esse soli, cum sibi sit male.*
*Ego, quia non redijt filius, quae cogito?*
*Quibus nunc soliciter rebus? ne aut ille alserit,*
*Aut uspiam ceciderit, aut perfregerit aliquid.*
*Vah, quenquam'ne hominem in animo instituere,*
*Aut parare quod sit carius, quàm ipse est sibi?*
*Atqui ex me hic non natus est, sed ex fratre. is adeo*
*Dissimili studio est, iam inde ab adolescentia.*
*Ego hanc clementem uitam urbanam, atq; otium*
*Secutus sum: &, quod fortunatum isti putant,*
*Vxorem nunquam habui. ille contra haec omnia,*
*Ruri agere uitam, semper parce, ac duriter*
*Se habere: uxorem duxit: nati filij*
*Duo sunt: inde ego hunc maiorem adoptaui mihi.*
*Eduxi à paruulo: habui: amaui pro meo.*
*In eo me oblecto: solum id est carum mihi.*
*Ille ut idem contra me habeat facio sedulo.*
*Do, permitto, non necesse habeo omnia*
*Pro meo iure agere: postremo alij clanculum*
*Patre quae faciunt, quae fert adolescentia,*
*Ea ne me celet, consuefeci filium.*
*Nam qui mentiri, aut fallere insueuerit patrem, aut*
*Audebit: tanto magis audebit caeteros.*
*Pudore, & liberalitate liberos:*

Retinere satius esse credo, quàm metu.
Hæc fratri mecum non conueniunt, neq; placent.
Venit sæpe ad me clamitans, quid agis Mitio?
Cur perdis adolescentem nobis? cur amat?
Cur potat? cur tu his rebus sumptus suggeris?
Vestitu nimio indulges: nimium ineptus es.
Nimium ipse durus est, præter æquum, & bonum.
Et errat longe mea quidem sententia.
Qui imperium credat grauius esse, aut stabilius
Vi quod fit, quàm illud, quod amicitia adiungitur.
Mea est sic ratio, & sic animum induco meum.
Malo coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cauet.
Si sperat fore clàm rursum ad ingenium redit.
Ille quem beneficio adiungas, ex animo facit,
Studet par referre, præsens, absensq; idem erit.
Hoc patrium est. potius consuefacere filium,
Sua sponte recte facere, quàm alieno metu.
Hoc pater, ac dominus interest. hoc qui nequit,
Fateatur se nescire imperare liberis.
Sed est'ne hic ipsus, de quo agebam? & certe is est.
Nescio quid tristem uideo. credo iam (ut solet)
Iurgabit. saluum te aduenire Demea,
Gaudemus-

## ACTVS PRIMI SCENA II.

### DEMEA. MITIO.

De. -Em opportune te ipsum quærito.
Mi. Quid tristis es? De. rogitas me? ubi nobis æschinus

Sic et? quid tristis ego sum? Mi. dixin' hoc fore?
Quid is fecit? De. quid ille fecerit? quem neq; pudet
Quidquam, neq; metuit quenquam, neq; legem putat
Tenere se ullam, nam illa, quae antehac facta sunt
Omitto, modo quid designauit? Mi. quidnam id est?
De. Fores effregit, atq; in aedeis irruit
Alienas, ipsum dominum, atq; omnem familiam
Multauit usq; ad mortem, eripuit mulierem
Quam amabat, clamant omnes indignissume
Factum esse hoc. aduenienti quot mihi Mitio
Dixere? in ore'st omni populo. deniq;
Si conferendum exemplum est, non fratrem uidet
Rei dare operam, ruri esse parcum ac sobrium?
Nullum huius simile factum, haec cum illi Mitio
Dico, tibi dico, tu illum corrumpi sinis.
Mi. Homine imperito nunquam quidquam iniustius,
Qui nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat.
De. Quorsum istuc? Mi. quia tu Demea haec male iudicas.
Non est flagitium (mihi crede) adolescentulum
Scortari, neq; potare non est, neq; fores
Effringere, haec si neq; ego, neq; tu fecimus,
Non siuit egestas facere nos. tu nunc tibi
Id laudi ducis, quod tum fecisti inopia.
Iniurium'st, nam si esset unde id fieret,
Faceremus, & tu illum tuum (si esses homo)
Sineres nunc facere, dum per aetatem licet.
Potius quàm ubi te expectatum eiecisset foras,
Alieniori aetate, post faceret tamen.
De. Pro' Iupiter tu homo adiges me ad insaniam.
Non est flagitium facere haec adolescentulum? Mi. ah,

Ausculta, ne me obtundas de hac re saepius.
Tuum filium dedisti adoptandum mihi.
Is meus est factus: si quid peccat Demea,
Mihi peccat: ego illi maxumam partem feram.
Obsonat, potat, olet unguenta de meo.
Amat? dabitur à me argentum, dum erit commodum:
Ubi non erit, fortasse excludetur foras.
Fores effregit? restituentur: discidit
Vestem? resarcietur: est Dis gratia
Et unde haec fiant, & adhuc non molesta sunt.
Postremo aut desine, aut cedò quemuis arbitrum.
Te plura in hac re peccare ostendam. De. hei mihi
Pater esse disce ab ijs, qui uere sciunt.
Mi. Natura tu illi pater es, consilijs ego.
De. Tun' consulis quidquam? Mi. ah, si pergis abiero.
De. Sicine agis? Mi. an ego toties de eadem re audiam?
De. Curae est mihi. Mi. & mihi curae est: uerum Demea
Curemus aequam uterq; partem, tu alterum,
Ego item alterum. nam ambos curare, propemodum
Reposcere illum est, quem dedisti. De. ah, ah Mitio.
Mi. Mihi sic uidetur. De. quid istuc? tibi si istuc placet,
Profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet.
Iam si uerbum unum posthac. Mi. Rursum Demea
Irascere? De. an non credis? repeton' quem dedi?
Aegre'st, alienus non sum: si obsto, hem desino.
Unum uis curem, curo: & est Dis gratia,
Cum ita ut uolo est: iste tuus ipse sentiet.
Posterius, nolo in illum grauius dicere.
Mi. Nec nihil, neq; omnia haec sunt quae dicit: tamen
Non nihil molesta haec sunt mihi: sed ostendere

Me ægre pati illi nolui: nam ita'st homo:
Cum placo, aduersor sedulo, & deterreo.
Tamen uix humane patitur: uerum si augeam,
Aut etiam adiutor sim eius iracundiæ,
Insaniam profecto cum illo: etsi Aeschinus
Non nullam in hac re nobis facit iniuriam.
Quam hic non amauit meretricem? aut cui non dedit
Aliquid? Postremo nuper, credo iam omnium
Tædebat: dixit uelle uxorem ducere.
Sperabam iam deferuisse adolescentiam.
Gaudebam: ecce autem de integro, nisi quidquid est,
Volo scire atq; hominem conuenire, si apud forum'st.

## ACTVS SECVNDI SCENA I.

SANNIO LENO. AESCHINVS.

S. O Bsecro populares ferte misero, atq; innocenti auxilium:
Subuenite inopi. Ae. otiose, nunc iam ilico hic consiste.
Quid respectas? nihil pericli'st: nunquam, dum ego adero, hic te tanget.
Sa. Ego istam inuitis omnibus:
Ae. Quanquam est scelestus, non committet hodie unquam iterum ut uapulet.
Sa. Aeschine audi, ne te ignarum fuisse dicas meorum morum,
Leno ego sum. Ae. scio. Sa. at ita, ut usquam fuit fide quisquam optuma.

*Tu quod te posterius purges, hanc iniuriam mihi nolle*
*Factam esse, huius non faciam. crede hoc, ego meum ius persequar.*
*Neq; tu uerbis solues unquã, quod mihi re maleficeris.*
*Noui ego uestra hæc, nollem factum, iusiurandum dabitur, te esse*
*Indignum iniuria hac, indignis cum egomet sim acceptus modis.*
Ae. *Abi præstrenue, ac fores aperi.* Sa. *cæterum hoc nihil facias.*
Ae. *I intro nunc iam.* Sa. *at enim non sinam.* Ae. *accede illuc Parmeno,*
*Nimium istoc abisti: hic propter hunc assiste.* Sa. *hem, sic uolo.*
Ae. *Caue nũc iã oculos à meis oculis quoquã demoueas tuos.*
*Ne mora sit si innuerim, quin pugnus cõtinuo in mala hæreat.*
Sa. *Istuc uolo ergo ipsum experiri.* Ae. *hem serua: omitte mulierem.*
Sa. *O facinus indignum.* Ae. *geminabit nisi caues.* Sa. *hei misero mihi.*
Ae. *Non innueram: uerum in istam partem potius peccato tamen,*
*I nunc iã.* Sa. *qd hoc rei est? regnum'ne Aeschine hic tu possides?*
Ae. *Si possiderem, ornatus esses ex tuis uirtutibus.*
Sa. *Quid tibi rei mecum est?* Ae. *nihil.* S. *quid? nostin' qui sim?* Ae. *non desydero.*
Sa. *Tetigin' tui quidquam?* Ae. *si attigisses, ferres infortuniũ.*
Sa. *Qui tibi magis licet meam habere, pro qua ego argen-*

tum dedi?

Responde. Ae. ante ædeis non fecisse erit melius hic conuitium.

Nam si molestus pergis esse, iam intro arripiere, atq; ibi
Vsque ad necem opperiere loris. Sa. loris liber? Ae. sic erit.

Sa. O' hominem impurum, hicine libertatem aiunt æquam esse omnibus?

Ae. Si satis iam debacchatus es leno, audi si uis nunc iam.

Sa. Egon' debacchatus sum in te, an tu in me? Ae. omitte ista, atq; ad rem redi.

S. Quam rem? quo' redeam? Ae. iam'ne me uis dicere, q̃d ad te attinet?

Sa. Cupio' modo æqui aliquid. Ae. uah, leno iniqua me nõ uolt loqui.

Sa. Leno sum, fateor, pernities communis adolescentium.
Periurus, pestis, tamen tibi a' me nulla est orta iniuria.

Ae. Nam hercle etiam id restat. Sa. illuc quæso redi quo' cœpisti Aeschine.

Ae. Minis uiginti tu illam emisti, quæ res tibi uertat male,
Argenti tantum tibi dabitur. Sa. quid, si ego tibi illã nolo uendere?

Coges me? Ae. minime. Sa. nanq; id metui. Ae. neq; uendundam censeo.

Quæ libera'st. nam'ego illã liberali assero causa manu.
Nunc uide utrum uis argentum accipere, an causam meditari tuam.

Delibera hoc, dũ ego redeo leno. Sa. prô supreme Iupiter.
Minime miror, qui insanire occipiunt ex iniuria.
Domo me eripuit' uerberauit' me inuito abduxit meam.

Ob malefacta haec tantidē emptam postulat sibi tradier.
Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi.
Verum enim quando bene promeruit fiat suum ius postulat.
Age iā cupio, si mō argentum reddat sed ego hoc ariolor.
Vbi me dixero dare tanti, testeis faciet ilico
Vendidisse me. de argento somnium, mox cras redi.
Id quoq; possum ferre si modo reddat, quanquam iniurium'st.
Verum cogito id, quod res est, quando eum quaestum occeperis
Accipiunda, & mussitanda iniuria adolescentium'st.
Sed nemo dabit frustra egomet mecū has rationes deputo.

## ACTVS SECVNDI SCENA II.

### SYRVS. SANNIO.

Sy. Ac, ego met conueniam ipsum cupide accipiat
faxo, atq; etiam
Bene dicat secum esse actum. quid istuc Sannio'st quod te audio?
Nescio quid concertasse cum hero? Sa. nunquam uidi iniquius
Certationē comparatā, q̄ quae haec hodie inter nos fuit.
Ego uapulando, ille uerberādo, usq; ambo defessi sumus.
Sy. Tua culpa. Sa. quid agerem? Sy. adolescenti morem gestum oportuit.
Sa. Quid potui melius, qui hodie usq; os praebui? Sy. age, scis quid loquar?

pecuniam

Pecuniam in loco neglegere maximum interdum'st lucrum. Sa. hui.

Sy. Metuisti, si nunc de tuo iure concessisses paululum: atq;
Adolescenti esses morigeratus, hominū homo stultissime,
Ne non tibi istuc fœneraret. Sa. Ego spem pretio non emo.

Sy. Nunquam rem facies: abi, nescis inescare homines Sanio.

Sa. Credo istuc melius esse: uerum ego nunquam adeo astutus fui,
Quin quidquid possem, mallem auferre potius in præsentia.

Sy. Age, noui tuum animum, quasi iam usquam tibi sint uiginti minæ,
Dum huic obsequare. præterea autem te aiunt proficisci Cyprum. Sa. hem.

Sy. Coemisse hinc quæ illuc ueheres multa: nauem conductam, hoc scio.
Animus tibi pendet, ubi illinc spero redieris, tamen hoc ages.

Sa. Nusquam pedem, perij hercle, hac illi spe hoc inceperunt. Sy. timet,
Inieci scrupulum homini. Sa. o' scelera, illuc uide
Vt in ipso articulo oppressit: emptæ mulieres
Complures, & item hinc alia, quæ porto Cyprum:
Nisi eo ad mercatum ueniam, damnum maximum'st.
Nunc si hoc omittam, actum agam: ubi illinc rediero
Nihil est: refrixerit res, nunc demum uenis?
Cur passus? ubi eras? ut sit satius perdere,
Quàm aut hic nunc manere tam diu, aut tum persequi.

Sy. Iam'ne enumerasti, quod ad te rediturum putes?

Sa. Hocine illo dignum'st? hocine incipere Aeschinum?

Per oppreſſionem ut hanc mihi eripere poſtulet?
Sy. Labaſcit unum hoc habeo, uide ſi ſatis placet,
Potius, quàm uenias in periculum Sannio,
Serues'ne, an perdas totum, diuiduum face.
Minas decem corradet alicunde. Sa. hei mihi,
Etiam de ſorte nunc uenio in dubium miſer.
Pudet nihil omnes dentes labefecit mihi.
Præterea colaphis tuber eſt totum caput.
Etiam, inſuper defrudat? nuſquam abeo. Sy. ut lubet,
Nunquid uis quin abeam? Sa. immo hercle hoc quæſo Syre,
Vt ut hæc ſunt facta, potius, quàm lites ſequar
Meum mihi reddatur, ſaltem quanti empta'ſt Syre.
Scio non te uſum antehac amicitia mea.
Memorem me dices eſſe, & gratum. Sy. ſedulo
Faciam ſed Cteſiphonem uideo. lætus eſt
De amica. Sa. qd quod te oro? Sy. pauliſper mane.

## ACTVS SECVNDI SCENA III.

### CTESIPHO. SYRUS.

Es quiuis homine (cum eſt opus) beneficiũ accipere gaudeas
Verum enim uero id demum iuuat. ſi quem æquom'ſt benefacere, is facit.
O' frater frater quid ego nunc te laudem? ſatis certe ſcio.
Nunquam ita magnifice quidquã dicam, id uirtus quin ſuperet tua.
Itaq; unam hanc rem me habere præter alios præcipuã

*arbitror,*

*Fratrem homini neminem esse primarum artium magis principem.*

Sy. O Cthesipho. Ct. o Syre, Aeschinus ubi est? Sy. ellum, te *expectat domi.* Ct. hem.

Sy. Quid est? Ct. quid sit? illius opera Syre nunc uiuo, festiuum caput,

*Qui omnia sibi post putarit esse prae meo commodo,*

*Maledicta, famam, meum amorem, & peccatum in se transtulit.*

Nihil pote supra. sed qs nã foris crepuit? Sy. mane, ipse exit foras.

ACTVS SECVNDI SCENA IIII.

AESCHINVS. SANNIO. CTHESIPHO. SYRVS.

Ae. Bi est ille sacrilegus? Sa. men' quaerit? num qd nam effert? occidi.

u

Nihil uideo. Ae. ehem opportune te ipsum quaerito, quid fit Cthesipho?

In tuto est omnis res omitte uero tristitiam tuam.

Ct. Ego illam facile uero omitto, qui qdem te habeam fratrẽ.

O mi Aeschine, o mi germane, ah uereor corã in os te laudare amplius

Ne id assentandi magis q̃ quod habeam gratum facere existimes.

Ae. Age ĩepte, quasi nũc nõ norimus nos ĩter nos Cthesipho.

Sed hoc mihi dolet, nos penè sero scisse, et penè in eũ locũ

Rediſſe, ut ſi omnes cuperent, nihil tibi poſſent auxiliarier.

Ct. Pudebat. Ae. ah, ſtultitia'ſt iſtæc nõ pudor, tam ob paruolam

Rem penè ex patria, turpe dictu, deos quæſo ut iſtæc prohibeant.

Ct. Peccaui. Ae. quid ait tandem nobis Sannio? Sy. iam mitis eſt.

Ae. Ego ad forum ibo, ut hunc abſoluam tu intro ad illã Cteſipho.

Sa. Syre iſta. Sy. eamus, nãq; hic properat in Cyprum. Sa. ne tam quidem,

Quãuis etiam maneo otioſus hic. Sy. reddetur, ne time.

Sa. At ut omne reddat. Sy. omne reddet, tace modo, ac ſequere hac. Sa. ſequor.

Ct. Heus heus Syre. Sy. hem quid eſt? Ct. obſecro hercle hominem iſtum impuriſſimum

Quamprimum abſoluitote, ne ſi magis irritatus ſiet,

Aliqua ad patrem hoc permanet, atq; ego tunc perpetuo perierim.

Sy. Non fiet, bono animo eſto, tu cum illa te intus oblecta interim,

Et lectulos iube ſterni nobis, & parari cætera.

Ego iam tranſacta re conuortam me domum cum obſonio.

Ct. Ita quæſo, quando hoc bene ſucceſſit, hilarem hunc ſumamus diem.

ACTVS TERTII SCENA I.

SOSTRATA CANTHARA.

So. Obsecro mea nutrix, quid nunc fiet? Ca. quid fiet rogas? recte

Aedepol spero. S. modo dolores meatum ocipiunt primulum.

C. Iam nunc times quasi nunquam adfueris, nunquam tute pepereris?

So. Miseram me, neminem habeo, solae sumus, Geta autem hic non adest.

Nec quem ad obstetricem mittam, nec qui accersat Aeschinum.

Ca. Pol is quidem iam hic aderit, nam nunquam unum intermittit diem,

Quin semper ueniat. So. solus mearum miseriarum est remedium.

Ca. E re nata melius fieri haud potuit, q̄ factum est hera.

Quando uitium oblatum est, quod ad illum attinet potissimum,

Talem tali genere, atq; animo natum ex tanta familia.

So. Ita pol est, ut dicis, saluos nobis deos quaeso ut siet.

ACTVS TERTII SCENA II.

GETA. SOSTRATA. CANTHARA.

G. Nunc illud est, quod si omnes omnia sua consilia conferant,

*Atq; huic malo salutem quærant: auxilij nihil afferāt.*
*Quod mihiq; heræq; filiæq; herili est, uæ misero mihi,*
*Tot res repente circumuallant, unde emergi non potest,*
*Vis, egestas, iniustitia, solitudo, infamia.*
*Hocine sæculum, o' scelera, o' genera sacrilega, o' hominem impium.*

So. *Me miseram quid nam est, quod sic uideo timidum & properantem Getam?*

G. *Quem neq; fides, neq; iusiurandum, neq; illum misericordia*
*Repressit, neq; reflexit: neq; quod partus instabat prope.*
*Cui miseræ indigne per uim uitium obtulerat.* So. *non intellego.*
*Satis quæ loquatur.* Ca. *propius obsecro accedamus Sostrata.* G. *ah,*
*Me miserū, uix sum compos animi, ita ardeo iracundia.*
*Nihil est, quod malim, q̄ illam totam familiam dari mihi obuiam.*
*Vt iram hanc in eos euomam omnem, dum ægritudo hæc est recens.*
*Satis mihi id habeam supplicij, dum illos ulciscar modo.*
*Seni animam primum extinguerem ipsi, qui illud produxit scelus.*
*Tum autem Syrum impulsorem, uah, quibus illum lacerarem modis?*
*Sublimem medium arriperem, & capite primum in terram statuerem,*
*Vt cerebro dispergat uiam.*
*Adolescenti ipsi eripere oculos, posthac præcipitem darē.*
*Cæteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, & pro-*

*sternerem.*

*Sed cesso heram hoc malo impertiri propere.* So. *reuocemus Getam.*

G. *Hem, quisquis es sine me.* So. *ego sum Sostrata.* G. *ubi ea'st? te ipsam quærito,*

*Te expecto, oppido opportune te obtulisti mihi obuiam Hera.* So. *quid est? quid trepidas?* Ge. *hei mihi.* So. *quid festinas mi Geta?*

*Animum recape.* Ge. *prorsus.* So. *quid istuc prorsus ergo'st?* Ge. *perimus.*

*Actum'st.* So. *eloquere obsecro quid sit.* G. *iam.* So. *quid iam Geta?*

Ge. *Aeschinus.* So. *quid ergo is?* Ge. *alienus est à nostra familia.* So. *hem*

*Perij, quare?* G. *amare cœpit aliã.* So. *uæ miseræ mihi.*

Ge. *Neque id occulte fert, à lenone ipsus eripuit palàm.*

So. *Satin' hoc certe?* G. *certe, hisce oculis egomet uidi Sostrata.* So. *ah,*

*Me miseram, quid credas iam? aut cui credas? nostrum Aeschinum,*

*Nostram uitam omnium, in quo nostræ spes, omnesque opes sitæ.*

*Erant qui sine hac iurabat se unum nunquam uicturum diem,*

*Qui se in sui gremio positurum puerũ dicebat, patrem Ita obsecraturum, ut liceret sibi hanc uxorem ducere.*

Ge. *Hera, lachrumas mitte, ac potius quod ad hanc rẽ opus est porro consule.*

*Patiamur'ne, an narremus cuipiam?* S. *hau, hau mi homo sanus'ne es?*

An hoc proferendum tibi usquam esse uidetur? Ge. mihi quidem non placet.
Iam primum illum alieno animo à nobis esse res ipsa indicat.
Nunc si hoc palàm proferemus, ille inficias ibit sat scio.
Tua fama, et gnatæ uita in dubiũ ueniet: tum si maxime
Fateatur, cum amet aliam, non est utile hanc illi dari.
Quapropter quoquo pacto celato est opus. So. ah minime gentium.
Non faciam. Ge. quid agis? S. proferam. G. hem, mea Sostrata uide quam rem agas.
So. Peiore res loco non potest esse, q̃ in quo nunc sita est.
Primum indotata est: tum præterea quæ secunda ei dos erat
Perijt: pro uirgine dari nuptũ nõ põt: hoc reliquom'st,
Si inficias ibit, testis mecum est annulus, quẽ amiserat.
Postremo quando ego conscia mihi sum, à me culpam esse hanc procul,
Neq; pretium, neq; rem ullam intercessisse, illam aut me indignam Geta experiar.
Ge. Quid istuc? accedo ut melius dicas. S. tu quantum potes
Abi, atque Hegioni cognato huius rem omnem narrato ordine.
Nam is nostro Simulo fuit summus, & nos coluit maxime.
Ge. Nã hercle alius nemo respiat nos. So. propera tu mea Canthara,
Curre: obstetricem accesse, ut cum opus sit, ne in mora nobis siet.

## ACTVS TERTII SCENA III.

### DEMEA.

D. Isperij Cthesiphonem audiui filium
d Vna affuisse in raptione cum Aeschino.
Id misero restat mihi mali, si illum potest
Qui alicui rei est etiã eum ad nequitiam adducere.
Vbi ego illum quæram? credo abductum in ganeum
Aliquo persuasit ille impurus, sat scio.
Sed eccum Syrum, ire uideo hinc scibo iam ubi siet.
Atq; hercle hic de grege illo est, si me senserit
Eum quæritare, nunquam dicet carnufex.
Non ostendam me id uelle.

## ACTVS TERTII SCENA IIII.

### SYRVS. DEMEA.

Sy. -Mnem rem modo seni
o Quo pacto se haberet enarramus ordine.
Nihil quidquam uidi lætius. De. pro Iuppiter
Hominis stultitiam. Sy. collaudauit filium
Mihi, qui dedissem consilium egit gratias.
De. Disrumpor. Sy. argentum adnumerauit ilico
Dedit præterea in sumptum dimidium minæ.
Id distributum sane est ex sententia. De. hem,
Huic mandes, si quid recte curatum uelis.
Sy. Ehem Demea, haud aspexeram te quid agitur?
De. Quid agitur? uostram nequeo mirari satis

Rationem. Sy. est hercle inepta, ne dicam dolo, atq;
Absurda, pisces cæteros purga Dromo.
Congrum istum maximum in aqua sinito ludere
Paulisper ubi ego uenero, exossabitur
Prius nolo. De. hæcine flagitia? Sy. mihi qdē non placet.
Et clamo sæpe, salsamenta hæc Stephanio
Fac macerentur pulchre. De. Di uostram fidem
Vtrum studio'ne id sibi habet, an laudi putat
Fore, si perdiderit gnatum. uæ misero mihi,
Videre uideor iam diem illum, cum hinc egens
Profugiet aliquo militatum. Sy. o' Demea
Istuc est sapere, non quod ante pedes modo'st
Videre, sed etiam illa, quæ futura sunt,
Prospicere. De. quid? istæc iam penes uos psaltria est?
Sy. Est iam intus. De. eho', an domi est habiturus? Sy. credo, ut est
Dementia. De. hæcine fieri flagitia? Sy. inepta lenitas
Patris & facilitas praua. De. fratris me quidem
Pudet, pigetq;. Sy. nimiū inter uos Demea,
Ac non quia ades præsens dico hoc, pernimiū interest.
Tu quantus quantus, nihil nisi sapientia es.
Ille futilis, somnium. sineres uero illum tuum
Facere hæc? De. sinerem illum? an non sex totis mensibus
Prius olfecissem, q̄ ille quidquam cœperit?
Sy. Vigilantiam tuam tu mihi narras? De. sic siet
Modo, ut nūc est quæso. Sy. ut qsquā suū uolt esse, ita'st.
De. Quid eum uidistin' hodie? Sy. tuum'ne filium?
Abigā hunc rus, iā dudū aliquid ruri agere arbitror.
De. Satin' scis ibi eum esse? Sy. oh, qui ego met produxi? De. optume est.

Metui ne hæret hic. Sy. atq; iratum admodum.
De. Quid autem? Sy. adortus iurgio fratrem apud forum
De psaltria istac. De. ain' uero? Sy. uah, nihil reticuit.
Nam ut numerabatur forte argentum, interuenit
Homo de improuiso cœpit clamare, Aeschine
Hæcne flagitia facere te? hæc te admittere
Indigna genere nostro? De. oh, lachrumo gaudia.
Sy. Non tu hoc argentum perdis, sed uitam tuam.
De. Saluos sit spero est similis maiorum suûm. Sy. hui.
De. Syre præceptorum plenus istorum ille.
Sy. Phy, domi habuit, unde disceret. De. fit sedulo,
Nihil prætermitto, consuefacio deniq;
Inspicere, tanquam in speculum, uitas omnium
Iubeo. atq; ex aliis sumere exemplum sibi.
Hoc facito. Sy. recte sane. De. hoc fugito. Sy. callide.
De. Hoc laudi est. Sy. istæc res est. De. hoc uitio datur.
Sy. Probissime. De. porro autem. Sy. non hercle otium est
Nunc mihi auscultandi pisceis ex sententia
Nactus sum, hi mihi ne corrumpantur cautio'st.
Nam id nobis tam flagitium'st, quàm illa Demea
Fecere uobis, quæ modo dixti & quod queo
Conseruis ad eundem illis præcipio modum.
Hoc salsum'st, hoc adustum'st, hoc lautum'st parum,
Illud recte, iterum sic memento sedulo
Moneo, quæ possum pro mea sapientia.
Postremo tanquam in speculum, in patinas Demea
Inspicere iubeo & moneo quid facto usus fiet.
Inepta hæc esse nos quæ facimus sentio.
Verum quid facias? ut homo'st ita morem geras.
Nunquid uis? De. mentem uobis meliorem dari.

Sy. Tu rus hinc abis? De. recte. Sy. nam quid tu hic agas,
Vbi siquid bene præcipias, nemo obtemperat?
De. Ego uero hinc abeo, quando is, quãobrẽ huc ueneram,
Rus abijt. illum curo unum: ille ad me attinet.
Quando ita uolt frater, de istoc ipse uiderit.
Sed quis illic est, quem procul uideo? est'ne hic Hegio
Tribulis noster? si satis cerno, is hercle'st, uah, homo
Amicus nobis iam inde à puero. Dij boni,
Næ illiusmodi iam nobis magna ciuium
Penuria'st, homo antiqua uirtute, ac fide.
Haud mali quid ortum ex hoc sit publicæ.
Quàm gaudeo, ubi etiam huius generis relliquias
Restare uideo: uah, uiuere etiam nunc libet.
Opperiar hominem hic, ut salutem, & colloquar.

## ACTVS TERTII SCENA V.

### HEGIO. GETA. DEMEA.

He. Ro' Di immortales, facinus indignum, Geta
p Quid narras? Ge. sic est factum. He. ex illan' familia
Tam inliberale facinus esse ortum? o' Aeschine
Pol haud paternum istuc dedisti. De. uidelicet
De psaltria hac audiuit: id illi nunc dolet
Alieno, pater is nihili pendit: hei mihi
Vtinam hic propè adesset alicubi, atq; audiret hæc.
He. Ni faciant quæ illos æquom'st, haud sic auferent.
Ge. In te spes omnis Hegio nobis sita est.
Te solum habemus: tu es patronus: tu pater.

*Ille tibi moriens nos commendauit senex.*
*Si deseris tu, perimus.* He. *caue dixeris.*
*Neq; faciam, neq; me satis pie posse arbitror.*
De. *Adibo, saluere Hegionem plurimum*
*Iubeo.* He. *te quærebam ipsum, salue Demea.*
De. *Quid autem?* He. *maior filius tuus Aeschinus,*
*Quem fratri adoptandum dedisti, neq; boni*
*Neq; liberalis functus est officium uiri.*
De. *Quid istuc?* He. *nostrum amicum noras Simulum,*
*Atq; æqualem?* De. *quid ni?* He. *filiam eius uirginem*
*Vitiauit.* De. *hem.* He. *mane, non dum audisti Demea*
*Quod est grauissimum.* De. *an quidquam est etiam amplius?*
He. *Vero amplius, nam hoc quidẽ ferundũ aliquo modo'st.*
*Persuasit nox, amor, uinum, adolescentia,*
*Humanum'st: ubi sic factum, ad matrem uirginis*
*Venit ipsus ultro, lachrumans, orans, obsecrans,*
*Fidem dans, iurans se illam ducturum domum.*
*Ignotum'st, tacitum'st, creditum'st: uirgo ex eo*
*Compressu grauida facta est: mensis hic decimus est.*
*Ille bonus uir nobis psaltriam (si Dis placet)*
*Parauit, qui cum uiuat, illam deserat.*
De. *Pro certon' tu istæc dicis?* He. *mater uirginis*
*In medio est, ipsa uirgo, res ipsa, hic Geta*
*Præterea, ut captus est seruulorum, non malus,*
*Neq; iners, alit illas: solus omnem familiam*
*Substentat: hunc abduce: uince: quære rem.*
G. *Immo hercle extorque, nisi ita factum'st Demea.*
*Postremo non negabit: coram ipso cedo.*
De. *Pudet: nec quid agam, neq; quid huic respondeam*

Sca. Intus. miseram me, differor doloribus.
Iuno Lucina fer opem, serua me obsecro. He. hem.
Num nam illa quæso parturit? Ge. certe Hegio. He. hem,
Illæc fidem nunc uestram implorat Demea.
Quod uos ius cogit, id uoluntate impetret.
Hæc primum ut fiant deos quæso, ut uobis decet.
Sin aliter animus uester est, ego Demea
Summa ui hanc defendam, atq; illum mortuum.
Cognatus mihi erat, unà à pueris paruoli
Sumus educati, unà semper militiæ, & domi
Fuimus pauperatem unà pertulimus grauem.
Quapropter nitar, faciam, experiar, deniq;
Animam relinquam potius, quàm illas deseram.
Quid mihi respondes? De. fratrem conueniam Hegio,
Is quod mihi de hac re dederit consilium, id exequar.
He. Sed Demea hoc tu facito tecum animo cogites,
Quàm uos facillime agitis, quàm estis maxumi,
Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tam maxume uos æquo animo æqua noscere
Oportet, si uos uoltis perhiberi probos.
De. Redito, fient, quæ fieri æquom st omnia.
He. Decet te facere, Geta duc me ad Sostratam.
De. Non me indicente hæc fient, utinam hoc sit modo
Defunctum: uerum nimia illæc licentia,
Profecto euadet in aliquod magnum malum.
Ibo, ac requiram fratrẽ, ut in eum hæc euomam.
He. Bono animo fac sis Sostrata, & istam, quod potes
Consolere: ego Mitionem si apud forum st
Conueniam, atq; ut res gesta st narrabo ordine.
Si est facturus, ut sit officium suum

Faciat: sin aliter de hac re est eius sententia,
Respondeat mihi, ut quid agam quã primum sciam.

## ACTVS QVARTI SCENA I.

### CTESIPHO. SYRVS.

Ct. In patrem hic abisse rus? S. iam dudũ. Ct. dic sodes S. apud uillam'st.
Nunc eum maxume operis aliquid facere credo. Ct. utinam quidem.
Quod cum salute eius fiat, ita se defatigarit uelim,
Vt triduo hoc perpetuo prorsus e lecto nequeat surgere.
Sy. Ita fiat, & istoc siquid potis est rectius. Ct. ita, nam hunc diem
Misere nimis cupio, ut cœpi, perpetuũ in lætitia degere.
Et illud rus nulla alia causa tam male odi, nisi quia
Prope'st, quod si abesset longius,
Prius nox oppressisset illic, q̃ huc reuerti posset iterum.
Nunc ubi me illic non uidebit, iam huc recurret sat scio.
Rogabit me, ubi fuerim. quem ego hodie toto nõ uidi die.
Quid dicam? Sy. nihil'ne in mente'st? Ct. nunquam qd quam. Sy. tanto nequior
Cliens, amicus, hospes, nemo est uobis? Ct. sunt, quid postea?
Sy. Hisce opera ut data sit. Ct. quæ non data sit? non potest fieri. S. potest.
Ct. Interdiu, sed si hic pernocto, causæ quid dicam Syre?
Sy. Vah, q̃ uellem etiã noctu amicis operam mos esset dari.
Quin tu otiosus es: ego illius sensum pulchre calleo.

Cum feruit maxume, tam placidum, quàm ouem reddo. Ct. quo modo?

Sy. Laudarier te audit libenter: facio te apud illum deum:
Virtutes narro. Ct. meas? Sy. tuas, homini ilico lachrumæ cadunt,
Quasi puero gaudio, hem tibi autem. Ct. quid nam est?
Sy. Lupus in fabula.
Ct. Pater est? Sy. ipsu'st. Ct. Syre quid agimus? Sy. fuge modo intro, ego uidero.
Ct. Siquid rogabit? nusquam tu me, audistin'? Sy. potin' ut desinas?

## ACTVS QVARTI SCENA II.

DEMEA. CTHESIPHO. SYRVS.

D. Ne ego homo sum infelix? primum fratrem nusquam inuenio gentium.
Præterea autem dum illum quæro, à uilla mercenarium
Vidi. is filium negat esse ruri, nec quid agam scio.
Ct. Syre. Sy. quid ais? Ct. men' quærit?
Sy. Verum. Ct. perij. Sy. quin tu animo bono es.
De. Quid hoc malum infelicitatis? nequeo satis decernere,
Nisi me credo huic esse natum rei, ferundis miserijs.
Primus sentio mala nostra: primus rescisco omnia:
Primus porro obnuntio: ægre solus siquid fit, fero.
Sy. Rideo hunc, primum ait se scire, is solus nescit omnia.
De. Nunc redeo, si forte frater redierit uiso. Ct. Syre
Obsecro, uide ne ille huc prorsus se irruat. Sy. etiã taces?
Ego cauebo.

Ego cauebo. Ct. nunquam hercle hodie ego istuc commissum tibi.

Nam me in cellam aliquam cum illa concludam, id tutissimum'st.

Sy. Age, tamen ego nunc amouebo. De. sed eccum sceleratum Syrum.

Sy. Non hercle hic quidem durare quisquam si sic fit, potest.

Scire equidem uolo quot mihi sint domini: quæ hæc est miseria?

De. Quid ille gannit? quid uolt? quid ais bone uir? est frater domi?

Sy. Quid malum, bone uir mihi narras? equidem perij. De. quid tibi est?

Sy. Rogitas? Cthesipho me pugnis miserum, et istam psaltriã

Vsq; occidit. De. hem, quid narras? Sy. hem, uide ut discidit labrum.

D. Quamobrem? Sy. me impulsore hanc emptam esse ait. De. non tu eum

Rus hinc modo produxe aiebas? De. factum, uerum uenit post insaniens.

Nihil pepercit, nõ puduisse uerberare hominem senem,

Quem ego modo puerum tantillum in manibus gestaui meis.

D. Laudo Cthesipho: patrissas: abi, uirum te iudico.

Sy. Laudas'ne? ille continebit posthac, si sapiet, manus.

De. Fortiter. Sy. perquam, quia miseram mulierem & me seruolum,

Qui referire non audebam, uicit, hui, perfortiter.

De. Non potuit melius. idem sensit quod ego, te esse huic rei caput.

*Sed est'ne frater intus?* Sy. *non est.* De. *ubi illum quæram cogito.*

Sy. *Scio ubi sit, uerum hodie nunquam monstrabo.* De. *hem quid ais?*

Sy. *Ita.* De. *diminuetur tibi quidem iam cerebrum.* Sy. *at nomen nescio*

*Illius hominis, sed locum noui ubi sit.* De. *dic ergo locum.*

Sy. *Nostin' porticum apud macellum hanc deorsum?* De. *q̃d ni nouerim?*

S. *Præterito hac recta plateá sursum, ubi eo ueneris,*

*Clinos deorsum uorsum est, hac te præcipitato, postea*

*Est ad hanc manum sacellum, ibi angiportum propter est.*

De. *Quo nam?* Sy. *illic ubi etiam caprificus magna est, nostin'?* De. *noui.* Sy. *hac pergito.*

De. *Id quidẽ angiportum non est peruium.* Sy. *uerum hercle, uah,*

*Censen' hominẽ me esse? erraui, in porticum rursum redi.*

*Sane hac multo propius ibis, & minor est erratio.*

*Scin Cratini huius ditis ædes?* De. *scio.* Sy. *ubi eas præterieris,*

*Ad sinistram hac recta platea ubi ad Dianæ ueneris,*

*Ito ad dextram, prius, quàm ad portam uenias, apud ipsum lacum*

*Est pistrilla, & exaduersum est fabrica, ibi est.* De. *quid ibi facit?*

Sy. *Lectulos in sole iligneis pedibus faciundos dedit,*

*Vbi potetis uos.* De. *sane bene: sed cesso ad eum pergere.*

Sy. *I sane, ego te exercebo hodie ut dignus es silicernium,*

Aeschinus odiose cessat· prandium corrumpitur·
Cthesipho autem in amore est totus· ego iam prospiciam mihi·
Nam iam adibo, atq; unum quidquid, quod quidem erit bellissimum,
Carpam, & cyathos sorbillans paulatim hunc producam diem·

ACTVS QVARTI SCENA III.

MITIO. HEGIO.

Mi· Ego in hac re nihil reperio, quamobrem lauder tantopere Hegio·
Meum officium facio· quod peccatum à nobis ortum'st corrigo·
Nisi me in illo credidisti esse hominum numero, quia ita putant
Sibi fieri iniuriam, ultro siquam fecere ipsi, expostulant,
Et ultro accusant· id quia non est à me factum, agis gratias·
He· Ah, minime, nunquam te aliter, atq; es in animum induxi meum·
Sed quæso, ut una mecum ad matrem uirginis eas Mitio·
Atq; istæc eadem, quæ mihi dixti, tu te dicas mulieri·
Suspicionem hanc propter fratrem eius esse, et illam psaltriam·

Mi. Si ita æquum censes, aut si ita opus est facto, eamus. He. bene facis,
Nam & illi animum iam releuabis, quæ dolore, ac miseria
Tabescit, & tuo officio fueris functus. sed si aliter putas,
Ego met narrabo quæ mihi dixti. Mi. immo ego ibo. He. bene facis,
Omnes quibus res sunt minus secundæ, magis sunt nescio quo modo
Suspiciosi ad contumeliam. omnia accipiunt magis
Propter suam impotentiam, se semper credunt neglegi.
Quapropter te ipsum purgare ipsis coràm placabilius est.
Mi. Et recte, et uerũ dicis. He. sequere me ergo hac intro. Mi. maxume.

## ACTVS QVARTI SCENA IIII.

### AESCHINVS.

Ae. d Discrucior animi, hoccine de improuiso mali mihi obici
Tantum, ut neq; quid me faciam, neq; quid agã certum siet?
Membra metu debilia sunt: animus timore obstipuit:
Pectore consistere nihil consilij quit. uah,
Quo modo me ex hac expediam turba
Tanta? nunc suspicio de me incidit, neq; ea immerito.
Sostrata credit mihi me psaltriam hanc emisse: id anus
Mihi indicium fecit.

Nam ut hinc forte ea ad obstetricem erat missa, ubi eã
uidi, ilico
Accedo, rogito, Pamphila quid agat? iam partus adsiet?
Eo'ne obstetricem accersat? illa exclamat, abi, abi, iam
Aeschine
Satis diu uerba dedisti nobis? satis adhuc tua frustra-
ta'st fides.
Hem quid istuc obsecro inquam? sis ualeas, habeas illam
quæ placet.
Sensi ilico id illas suspicari, sed me reprehendi tamen,
Nequid de fratre garrulæ illi dicerem, ac fieret palám.
Nunc quid faciam? dicam fratris esse hanc, quod minime'st opus
Vsquam efferri, age, mitto, fieri potis est, ut ne qua exeat.
Ipsum id metuo ut credant? tot concurrunt uerisimilia,
Ego met rapui? ipse ego met solui argentum? ad me abducta est domum?
Hæc adeo mea culpa fateor fieri, non me hanc rem patri
Vt erat gesta indicasse? exorassem ut eam ducerem.
Cessatum usq; adhuc est. nunc iam porro Aeschine expergiscere.
Nunc hoc primum est, ad illas ibo ut purgem me, accedam ad fores,
Peri, horresco semper, ubi pultare hasce occipio fores.
Heus, heus, Aeschinus ego sum, aperite aliquis actutum
ostium.
Prodit nescio quis, concedam huc.

## ACTVS QVARTI SCENA V.

### MITIO. AESCHINVS.

-Ta ut dixi Sostrata
Facito ego Aeschinum conueniam, ut quo modo
acta hæc sint sciat.
Sed quis ostiũ hoc pultauit? Ae. pater hercle
est perij. Mi. Aeschine.
Ae. Quid huic hic negoti'st. Mi. tu ne has pepulisti fores?
Tacet cur non ludo hunc aliquantisper? melius est
Quandoquidem hoc nunquam mihi ipse uoluit credere.
Nihil mihi respondes? Ae. non equidem istas, quod sciã.
Mi. Itan'? nam mirabar quid hic negoti esset tibi.
Erubuit salua res est. Ae. dic sodes pater,
Tibi uero quid istic est rei? Mi. nihil mihi quidem.
Amicus quidam me à foro abduxit modo
Huc aduocatum sibi. Ae. quid? Mi. ego dicam tibi.
Habitant hic quædam mulieres pauperculæ,
Vt opinor has non nosse te, & certo scio,
Neq; enim diu huc commigrarunt. Ae. quid tum postea?
Mi. Virgo est cum matre. Ae perge. Mi. hæc uirgo orba'st patre.
Hic meus amicus illi genere est proximus:
Huic leges cogunt nubere hanc. Ae. perij. Mi. quid est?
Ae. Nihil recte, perge. Mi. is uenit, ut secum aduehat,
Nam habitat Mileti. Ae. hem uirginem ut secum aduehat?
Mi. Sic est. Ae. Miletum usque obsecro? Mi. ita. Ae. animo-

male'st.
Quid ipse?quid aiunt?Mi.quid istas censes?nihil enim
Commenta mater est,esse ex alio uiro
Nescio quo puerum natum,neq; eum nominat.
Priorem esse illum,non oportere huic dari.Ae.
Eho non'ne hæc iusta tibi uidentur postea?
Mi.Non.Ae.obsecro non?an illam hinc abducet pater?
Mi.Quid ni illam abducat?Ae.factum à uobis duriter,
Immisericorditer'q;,atq; etiam,si est pater
Dicendum magis aperte,illiberaliter.
Mi.Quamobrem?Ae.rogas me?quid illi tandem creditis
Fore animi misero,qui cum illa consueuit prius,
Qui infelix(haud scio an illam nunc misere amat)
Cum hanc sibi uidebit præsens præsenti eripi,
Abduci ab oculis?facinus indignum pater.
Mi.Qua ratione istuc?quis despondit?quis dedit?
Cui quando nupsit?author is rebus qui est?
Cur duxit alienam?Ae.an sedere oportuit
Domi uirginem tam grandem,dum cognatus huc
Illinc ueniret expectantem?hæc mi pater
Te dicere æquom fuit,& id defendere.
Mi.Ridiculum,aduorsum'ne illum causam dicerem,
Cui ueneram aduocatus?sed quid ista Aeschine
Nostra?aut quid nobis cum illis?abeamus.quid est?
Quid lachrumas?Ae.pater obsecro,ausculta. Mi.Aeschine audiui omnia,
Et scio,nam te amo,quo magis quæ agis curæ sunt mihi.
Ae.Ita uelim me promerentem ames,dum uiuas mi pater,
Vt me hoc delictum admisisse in me id mihi uehementer dolet

*Et me tui pudet. Mi. credo hercle, nam ingenium noui tuum*

*Liberale: sed uereor ne indiligens nimium sies.*

*In qua ciuitate tandem te arbitrare uiuere?*

*Virginem uitiasti, quam te ius non erat tangere.*

*Iam id peccatum primũ magnum, at humanum tamẽ.*

*Fecere alij sæpe, item boni: at postquam id euenit, cedo'.*

*Nunqd circunspexti? aut nunquid tute prospexti tibi*

*Quid fieret? qua fieret? si te ipsum mihi puduit dicere,*

*Qua resciscerem, hæc dum dubitas, menses abierunt decem.*

*Prodidisti & te, & illam miseram, & gnatum quod quidem in te fuit.*

*Quid credebas? dormient hæc tibi confecturos deos?*

*Et illam sine tua opera in cubiculum iri deductum domum?*

*Nolim cæterarum rerum te socordem eodem modo.*

*Bono animo es, duces uxorem hanc. Ae. hem. Mi. bono animo es,*

*Inquam. Ae. pater*

*Obsecro num ludis tu nunc me? Mi. ego te? quamobrem? Ae. nescio.*

*Nisi qa tam misere hoc esse cupio uerũ, eo uereor magis.*

*Mi. Abi domum, ac deos comprecare, ut uxorem accersas: abi.*

*Ae. Quid? iam'ne uxorem? Mi. iam. Ae. iam? Mi. iam quantum potes. Ae. Di me pater*

*Omnes oderint, ni magis te, quàm oculos nũc amo meos.*

*Mi. Quid? quàm illam? Ae. æque. Mi. perbenigne. Ae. qd? ille ubi est Milesius?*

Mi. Abijt, perijt, nauẽ aſcendit, ſed cur ceſſas? Ae. abi pater.
Tu potius deos comprecare, nam tibi eos certe ſcio,
Quo uir melior multo es q̃ ego, obtemperaturos magis.
Mi. Ego eo intro, ut quæ opus ſunt parentur, tu fac, ut dixi,
ſi ſapis.
Ae. Quid hoc eſt negoti? hoc eſt patrem eſſe, aut hoc eſt filium eſſe?
Si frater, aut ſodalis eſſet, qui magis morem gereret?
Hic non amandus, hicine non geſtandus in ſinu'ſt? hem,
Itaq; adeo magnam mihi inijcit ſua commoditate curã,
Ne forte imprudens faciam, quod nolit, ſciens cauebo,
Sed ceſſo ire intro, ne mora meis nuptijs egomet ſiem.

ACTVS QVARTI SCENA VI.

DEMEA.

D. Defeſſus ſum ambulando, ut Syre te cum tua
Monſtratione magnus perdat Iuppiter.
Perreptaui uſq; oẽ oppidũ ad portam, ad lacũ.
Quo nõ, neq; illic fabrica ulla erat, et neq; fratrẽ homo
Vidiſſe ſe aiebat quiſquam. nunc uero domi
Certum obſidere eſt uſq; donec redierit.

ACTVS QVARTI SCENA VII.

MITIO. DEMEA.

Mi. Ibo, illis dicam nullam eſſe in nobis moram.

De. Sed eccum ipsum, te iam dudum quæro Mitio.
Mi. Quidnam? De. fero alia flagitia ad te ingentia
Boni illius adolescentis. Mi. ecce autem. De. noua,
Capitalia. Mi. ohe, iam. De. nescis qui uir sit. Mi. scio.
De. Ah, stulte tu de psaltria me somnias agere.
Hoc peccatum est in uirginem ciuem. Mi. scio.
De. Eho, scis, & patere? Mi. quid ni patiar? De. dic mihi,
Non clamas? non insanis? Mi. non, malim quidem.
De. Puer natus est. Mi. Di bene uortant. De. uirgo nihil habet.
Mi. Audiui. De. & ducenda indotata'st? Mi. scilicet.
De. Quid nunc futurum'st? Mi. id enim quod res ipsa fert
Illinc huc transferetur uirgo. De. o Iuppiter,
Istocine pacto oportet? Mi. quid faciam amplius?
De. Quid facias rogitas? si non re ipsa tibi istuc dolet,
Simulare certe est hominis. Mi. quin iam uirginem
Despondi: res composita est: fiunt nuptiæ:
Dempsi metum omnem: hæc magis sunt hominis. De. cæterum
Placet tibi factum Mitio? Mi. non, si queam
Mutare. nunc, cum non queo, æquo animo fero.
Ita uita'st hominum, quasi cum ludas tesseris.
Si illud, quod est maxume opus, iactu non cadit:
Illud, quod cecidit forte, id arte ut corrigas.
De. Corrector, nempe tua arte uiginti minæ
Pro psaltria periere, quæ quantum potest
Aliquo abijciunda est, si non pretio, at gratis.
Mi. Neq; est, neq; illam sane studeo uendere.
De. Quid igitur facies? Mi. domi erit. De. pro diuûm fidē,
Meretrix, & mater familias erit unà in domo?

Mi. Cur non? De. sanum'ne te credis esse? Mi. equidem arbitror.
De. Ita me Di ament, ut uideo ego tuam ineptiam,
Facturum credo, ut habeas quicum cantites.
Mi. Cur non? De. et noua nupta eadē hæc discet? Mi. scilicet.
De. Tu inter eas restim ductans saltabis. Mi. probe.
Et tu nobiscum unà si opus sit. De. hei mihi,
Non te hæc pudent? Mi. iam uero omitte Demea
Tuam istanc iracundiam, atq; ita uti decet
Hilarem, ac lubentem fac te in nati nuptiis.
Ego hos conueniam, post huc redeo. De. o Iuppiter,
Hancine uitam? hoscine mores? hanc dementiam?
Vxor sine dote ueniet intus psaltria est.
Domus sumptuosa adolescens luxu perditus.
Senex delirans ipsa si cupiat Salus,
Seruare prorsus non potest hanc familiam.

## ACTVS QVINTI SCENA I.

### SYRVS. DEMEA.

Sy. Depol Syrisce te curasti molliter,
æ Lauteq; munus administrasti tuum.
Abi sed postquā intus sum omniū rerū satur,
Prodeambulare huc libitum est. De. illud sis uide
Exemplum disciplinæ. Sy. ecce autem hic adest senex
Noster, quid fit? quid tu es tristis? De. ohe scelus.
Sy. Eho iam tu uerba fundis hic sapientia.
De. Tun' si meus esses. Sy. Dis quidem esses Demea,
Ac tuam rem constabilisses. De. exemplum omnibus.

Curarem, ut esses. Sy. quamobrem? quid feci? De. rogas?
In ipsa turba, atq; in peccato maxumo,
Quod uix sedatum satis est, potasti scelus, quasi
Re bene gesta. Sy. sane nollem hunc exitum.

## ACTVS QVINTI SCENA II.

### DROMO. SYRVS. DEMEA.

Dr. Eus heus Syre, rogat te Ctesipho ut redeas.
h Sy. abi.
De. Quid Ctesiphonem hic narrat? Sy. nihil.
De. eho carnufex
Est Ctesipho intus? Sy. non est. De. cur hic nominat?
Sy. Est alius quidam parasitaster paruolus,
Nostin'? De. iã scibo. Sy. qd agis? quo abis? De. mitte me.
Sy. Noli inquam. De. non manum abstines mastigia?
An tibi mauis cerebrum dispergi hic? Sy. abijt.
Aedepol commissatorem haud sane commodum,
Præsertim Ctesiphoni, quid ego nunc agam?
Nisi dum hæ silescunt turbæ, interea in angulum
Aliquo abeam? atq; edormiscam hoc uilli sic agam.

## ACTVS QVINTI SCENA III.

### MITIO. DEMEA.

Mi. Arata a nobis sunt, ita ut dixi, Sostrata
p Vbi uis, quis nam a me pepulit tam grauiter
fores?

De. Hei mihi quid faciam? quid clamem? aut querar?
O' cœlum, o' terra, o' maria Neptuni. Mi. hem tibi.
Resciuit omnem rem: id nunc clamat scilicet:
Paratæ lites: succurrendum'st. De. ecca m adest
Communis corruptela nostrûm liberûm.
Mi. Tandem reprime iracundiam, atq; ad te redi.
De. Repressi, redi, mitto maledicta omnia,
Rem ipsam putemus: dictum inter nos hoc fuit,
Ex te adeo est ortum, ne tu curares meum,
Ne'ue ego tuum, responde. Mi. factum est, non nego.
De. Cur nunc apud te potat? cur recipis meum?
Cur emis amicam Mitio? num qui minus
Mihi idem ius æquum'st esse, quid mecum'st tibi?
Quando ego tuum non curo, ne cura meum.
Mi. Non æquom dicis. De. non? Mi. nam uetus uerbum hoc quidem'st
Communia esse amicorum inter se omnia.
De. Facete, nunc demum istæc nata oratio'st.
Mi. Ausculta paucis, nisi molestum'st Demea.
Principio si id te mordet sumptum filij
Quem faciunt, quæso facito, hæc tecum cogites,
Tu illos duos olim pro re tollebas tua.
Quod satis putabas tua bona ambobus fore,
Et me tum uxorem credidisti scilicet
Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine.
Conserua, quære, parce, fac q̃plurimum
Illis relinquas, gloriam tu istam obtine.
Mea, quæ præter spem euenere, utantur sine.
De summa nihil decedet, quod hinc accesserit:
Id de lucro putato esse: omnia hæc si uoles

In animo uere cogitare Demea,
Et mihi,& tibi,& illis dempseris molestiam.
De.Mitto rem,consuetudinem ipsorum.Mi.mane.
Scio,istuc ibam,multa in homine Demea
Signa insunt,ex quibus coniectura facile fit,
Duo cum idem faciunt,saepe ut possis dicere,
Hoc licet impune facere huic,illi non licet.
Non quod dissimilis res sit,sed quod is,qui facit,
Quae ego esse in illis uideo ut confidam fore,ita
Vt uolumus,uideo,sapere,intellegere,eos in loco
Vereri,inter se amare,scire,est liberum
Ingenium,atq; animum,quo uis illos tu die
Reducas.at enim metuas,ne ab re sint tamen
Omissiores paulo.o noster Demea
Ad omnia alia aetate sapimus rectius.
Solum unum hoc uitium affert senectus hominibus,
Attentiores sumus ad rem omnes,quàm sat est,
Quod illos sat aetas acuet.De.ne nimium modo
Bonae tuae istae nos rationes Mitio,
Et tuus iste animus aequos subuortant.Mi.tace,
Non fiet.mitte iam istaec.da te hodie mihi.
Exporge frontem.De.scilicet,ita tempus fert,
Faciundum'st.caeterum rus cum filio
Cum prima luce ibo hinc.Mi.immo de nocte censeo.
Hodie modo hilarum fac te.De.& istam psaltriam
Vnà illuc mecum hinc abstraham.Mi.pugnaueris.
Eo pacto prorsum illic alligaris filium.
Modo facito,ut illam serues.De.ego istuc uidero.
Atq; illi fauillae plena fumi,ac pollinis
Coquendo sit faxo,& molendo.praeter haec

Meridie ipso faciam, ut stipulam colligat.
Tam excoctam reddam, atq; atram, quàm carbo'st. Mi. placet.
Nunc mihi uidere sapere. atq; equidem filium,
Tum etiam si nolit cogas, ut cum illa unà cubet.
De. Derides? fortunatus qui istoc animo sies.
Ego sentio. Mi. ah pergis'ne? De. iam iam desino.
Mi. I ergo intro, & cui opus est rei, ei rei hilarem hunc sumamus diem.

## ACTVS QVINTI SCENA IIII.

### DEMEA.

De. Vnquam ita quisquam bene subducta ratione ad uitam fuit,
Quin res, ætas, usus semper aliquid adportet noui,
Aliquid moneat, ut illa, quæ te scire credas, nescias.
Et quæ tibi putaris prima in experiundo repudies.
Quod mihi nunc euenit. nam ego uitam duram, quam uixi usq; adhuc,
Prope iam excurso spatio, mitto. id quamobrem re ipsa repperi
Facilitate, nihil homini esse melius, neq; clementia.
Id esse uerum ex me, atq; ex fratre, cuiuis facile'st noscere.
Ille suam semper egit uitam in otio, in conuiuijs.
Clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus.
Sibi uixit: sibi sumptum fecit: omnes benedicunt, amant.

*Ego ille agrestis, sæuus, tristis, parcus, truculentus, tenax,*
*Duxi uxorem, quam ibi miseriam uidi? nati filij*
*Alia cura: porrò autem dum studeo illis, ut quamplurimum*
*Facerem, contriui in quærundo uitam, atq; ætatem meã.*
*Nunc exacta ætate, hoc fructi pro labore ab his fero*
*Odium. ille alter sine labore patria potitur commoda.*
*Illum amant: me fugitant: illi credunt consilia omnia:*
*Illum diligunt: apud illũ sunt ambo: ego desertus sum.*
*Illum ut uiuat optant: meam autem mortem expectant, scilicet*
*Ita eos meo labore eductos maximo, hic fecit suos*
*Paulo sumptu, miseriam omnem ego capio, hic potitur gaudia.*
*Age age, nunc experiamur contra hæc quid ego possiem*
*Blande dicere, aut begnigne facere, quando eò prouocat.*
*Ego quoq; à meis me amari, & magnipendi postulo.*
*Si id fit dando, atq; obsequendo, non posterioris feram.*
*Deerit, id mea minime refert, qui sum natu maximus.*

## ACTVS QVINTI SCENA V.

### SYRVS. DEMEA.

Sy. *Heus Demea, rogat frater ne abeas longius.*
De. *Quis homo? o Syre noster, salue, quid fit? q̃d agitur?*
S. *Recte. De. optime'st, iam nunc hæc tria primũ addidi*
*Præter naturam: o noster, quid fit? quid agitur?*

*Seruom*

Seruom haud illiberalem præbes te,& tibi
Lubens bene faxim. Sy. gratiam habeo. De. atqui Syre
Hoc uerum'st,& ipsa re experiere prope'diem.

## ACTVS QVINTI SCENA VI.

### GETA. DEMEA.

Ge. Era ego hinc ad hos prouisam quàm mox uirginem
Accersant: sed eccum Demeam: saluos sies.
De. Oh, qui uocare? Ge. Geta. De. Geta maxumi
Pretij esse te hominem iudicaui animo meo hodie.
Nam is mihi est profecto seruus spectatus satis,
Cui dominus curæ'st, ita ut tibi sensi Geta.
Et tibi ob eam rem, siquid usus uenerit
Lubens bene faxim: meditor esse affabilis,
Et bene procedit. Ge. bonus es, cum hæc existimas.
De. Paulatim plebem primulum facio meam.

## ACTVS QVINTI SCENA VII.

### AESCHINVS. DEMEA. SYRVS. GETA.

Ae. Occidunt me quidem dum nimis sanctas nuptias
Student facere: in apparando consumunt die.
De. Quid agitur Aeschine? Ae. hem pater mi tu hic eras?
De. Tuus hercle uero, et animo, & natura pater,

Qui te amat plus q̃ hosce oculos: sed cur non domum
Vxorem accersis? Ae. cupio, uerum hoc mihi mora est
Tibicina, & hymenæum qui cantent. De. cho
Vin' tu huic seni auscultare? Ae. quid? De. missa hæc face.
Hymenæum, turbam, lampadas, tibicinas,
Atq; hanc in horto maceriam iube dirui
Quantum potest, hac transfer, unam fac domum.
Traduc & matrem, & familiam omnem ad nos. Ae. placet
Pater lepidissime. De. euge, iam lepidus uocor.
Fratris ædes fient peruiæ: turbam domum adducet,
Et sumptum admittet, multa, quid mea?
Ego lepidus ineo gratiam: iube nunc iam
Dinumeret Babylo ille uiginti minas.
Syre cessas ire, ac facere? Sy. quid ago? De. dirue.
Tu illas abi et traduce. Ge. Di tibi Demea
Beneficiant, cum te uideo nostræ familiæ
Tam ex animo factum uelle. De. dignos arbitror.
Quid tu ais? Ae. sic opinor. De. multo rectius est
Quàm illam puerperam nunc duci huc per uiam
Aegrotam. Ae. nihil enim uidi melius mi pater.
De. Sic soleo: sed eccum Mitio egreditur foras.

## ACTVS QVINTI SCENA VIII.

MITIO. DEMEA.
AESCHINVS.

Mi. Vbi est frater? ubi is est? tu'ne iubes hoc Demea?
De. Ego uero iubeo, & in hac re, & alijs omnibus

Quam maxume unam facere nos hanc familiam,
Colere, adiuuare, adiungere. Ae. ita quæso pater.
Haud aliter censeo. De. immo hercle ita nobis decet.
Primum huius uxoris est mater. Mi. est, quid postea?
De. Proba, et modesta. Mi. ita aiunt. De. natu grandior.
Mi. Scio. De. parere iam diu per annos hæc non potest.
Nec qui ea respiciat quisquam est: sola est. Mi. quam hic rem agit?
De. Hanc te æquum est ducere, & te operam ut fiat, dare.
Mi. Me ducere autem? De. te. Mi. me? De. te inquam. Mi. ineptis. De. si
Tu sis homo, hic faciet. Ae. mi pater. Mi. quid tu
Huic asine auscultas? De. nihil agis: fieri aliter
Non potest. Mi. deliras. Ae. sine te exorem mi pater.
Mi. Insanis? aufer te. De. age, da ueniam filio. Mi. satin' sanus es? ego
Nouus maritus anno demum quinto & sexagesimo
Fiam, atq; anum decrepitam ducam? id'ne estis authores mihi?
Ae. Fac: promisi ego illis. Mi. promisti autem? de te largitor puer.
Ae. Age. quid si quid te maius oret? Mi. quasi hoc non sit maximum.
De. Age, da ueniam. Ae. ne grauare. De. fac, promitte. Mi. non omittis?
Ae. Non nisi exorem. Mi. uis est hæc quidem. De. age, prolixe Mitio.
Mi. Et si hoc mihi prauum, ineptum, absurdum, atq; alienū a uita mea
Videatur: si uos tantopere istuc uultis, fiat. Ae. bene facis.

Merito te amo. De. uerum quid ego dicam, hoc confit
quod uolo?
Quid nunc quod restat? Hegio his est cognatus proximus.
Affinis nobis, pauper bene nos aliquid facere illi decet.
Mi. Quid facere? De. Agelli hic sub urbe est paululum qđ
locatas foris.
Huic demus qui fruatur. Mi. paululum id autem? De. si
multum sit
Faciundum est, pro patre huic est, bonus est, noster est, recte datur.
Postremo non meum illud uerbum facio, quod tu Mitio.
Bene, & sapienter dixti dudum, uitium commune omnium est,
Quod nimium ad rem in senecta attenti sumus hanc maculam nos decet
Effugere dictum est uere, & re ipsa fieri oportet.
Mi. Quid istuc? dabitur quidem quando hic uolt.
Ae. Mi pater. De. nunc tu mihi es germanus pariter
Corpore, & animo. Mi. gaudeo. De. suo sibi hunc
Gladio iugulo.

## ACTVS QVINTI SCENA. IX.

SYRVS. DEMEA. MITIO.
AESCHINVS.

Sy. Actum est, quod iussi Demea.
De. Frugi homo es aedepol hodie mea quidem sententia.

*Iudico Syrum fieri esse æquum liberum. Mi. istunc liberum?*
*Quod nam ob factum? De. multa. Sy. o' noster Demea, ædepol uir bonus es.*
*Ego istos uobis usq; à pueris curaui ambos sedulo*
*Docui, monui, bene præcepi semper quæ potui omnia.*
*De. Res apparet, & quidem porrò hæc obsonare, cum fide*
*Scortum adducere, apparare de die conuiuium.*
*Non mediocris hominis hæc sunt officia. Sy. o' lepidum caput.*
*De. Postremo hodie in psaltria ista emunda, hic adiutor fuit.*
*Hic curauit prodesse æquum est. alij meliores erunt.*
*Denique hic uult fieri. Mi. uin' tu hoc fieri? Ae. cupio. Mi. siquidem*
*Tu uis Syre eho' accede huc ad me, liber esto. Sy. beneficis.*
*Omnibus gratiam habeo, & seorsum tibi præterea Demea.*
*De. Gaudeo. Ae. & ego. Sy. credo, utinam hoc perpetuum fiat gaudium,*
*Phrygiam ut uxorem meam, unà mecum uideam liberam.*
*De. Optumam quidem mulierem. Sy. equidem tuo nepoti huius filio*
*Hodie primam mammam dedit hæc. De. hercle uero serio*
*Siquidem prima dedit, haud dubium quin emitti æquum siet.*
*Mi. Ob eam rem? De. ob eam, postremo à me argentum quanti est sumito.*

*Sy.* Di tibi Demea oro omnes semper omnia optata offerant.
*Mi.* Syre processisti hodie pulchre. *De.* siquidem porro Mitio
Tu tuum officium facies, atq; huic aliquid paululum prae manu
Dederis, unde utatur reddet tibi cito. *Mi.* istoc uilius.
*Ae.* Frugi homo est. *Sy.* reddam hercle, da modo. *Ae.* age pater. *Mi.* post consulam.
*De.* faciet. *Sy.* o uir optime. *Ae.* o mi pater festiuissime.
*Mi.* Quid istuc? quae res tam repente mores mutauit tuos?
Quod proluuium? quae istaec subita est largitas? *De.* dicam tibi.
Vt id ostenderem, quod te isti facilem, et festiuum putant,
Id non fieri ex uera uita, neq; adeo ex aequo & bono,
Sed ex assentando, indulgendo, & largiendo Mitio.
Nunc adeo si ob eam rem uobis mea uita inuisa est Aeschine,
Quia non iusta prorsus iniusta omnia omnino obsequor.
Missa facio, effundite, emittite, facite quod uobis lubet.
Sed si id uultis potius, quae uos propter adolescentiam
Minus uidetis, magis impense cupitis, consulitis parum,
Haec reprehendere & corrigere me, & obsecundare in loco,
Ecce me qui id faciam uobis. *Ae.* tibi pater permittimus.
Plus scis quid facto opus est: sed de fratre quid fiet? *De.* sino
Habeat, in istac finem faciat. *Ae.* Istuc Recte.

PLAVDITE.

**FABVLAE INTERLOCVTORES.**

| | |
|---|---|
| *Philotis* | *meretrix.* |
| *Syra* | *anus.* |
| *Parmeno* | *seruus.* |
| *Laches* | *senex.* |
| *Sostrata* | *mulier.* |
| *Phidippus* | *senex.* |
| *Pamphilus* | *adolescens.* |
| *Myrrhina* | *mulier.* |
| *Sosia* | *seruus.* |
| *Bacchis* | *meretrix.* |

ACTA LVDIS MEGALENSIB. SEX. IVLIO. CN. CORNELIO DOLABELLA. AEDIL. CVRVLIB. MODOS FLACCVS CLAVDI TIBIIS PARIB. TOTA GRAECA MENANDRV FACTA EST. ACTA PRIMO SINE PROLOGO. DATA SECVNDO CN. OCTAVIO. T. MANLIO COSS. RELATA EST LVCIO AEMILIO PAVLO LVDIS FVNERALIB. NON EST PLACITA. TERTIO RELATA Q. FVLVIO. L. MARCO AEDILIB. CVRVLIB. EGIT. L. AMBIVIVS L. SERGIVS TVRPIO, PLACVIT.

## C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

*Xorem duxit Pamphilus Philumenam,*
*Cui quondã ignorans uirgini uitiũ obtulit.*
*u* *Eiusq; per uim quem detraxit annulum*
*Dederat amicæ Bacchidi meretriculæ.*
*Dein profectus in Imbrum est. nuptam haud attigit.*
*Hanc mater utero grauidam comperit.*
*Vt ægram ad se transfert, reuenit Pamphilus.*
*Deprehendit partum celat. uxorem tamen*
*Recipere non uolt. pater incusat Bacchidis*
*Amorem. dum se purgat Bacchis, annulum*
*Mater uitiatæ forte agnoscit Myrrhina.*
*Vxorem recipit Pamphilus cum filio.*

Hecyra est huic nomen fabulæ: hæc cũ data est
b Noua, nouum interuenit uitium, et calamitas,
Vt neq; spectari, neq; cognosci potuerit.
Ita populus studio stupidus, in funambulo
Animum occuparat: nunc hæc planè est pro noua.
Et is qui scripsit hanc, ob eam rem noluit
Iterum referre, ut iterum possit uendere.
Alias cognoscitis eius, quæso hanc noscite.
Orator ad uos uenio ornatu prologi.
Sinite exorator sim, eodem ut iure uti senem
Liceat, quo iure sim usus adolescentior.
Nouas qui exactas feci ut inueterascerent,
Ne cum poeta scriptura euanesceret,
In his quas primum Cæcili didici nouas.
Partim sum earum exactus, partim uix steti,
Quia sciebam dubiam fortunam esse scenicam,
Spe incerta, certum mihi laborem sustuli.
Easdem agere cœpi, ut ab eodem alias discerem
Nouas studiose, ne illum ab studio abducerem.
Perfeci ut spectarentur: ubi sunt cognitæ,
Placitæ sunt, ita poetam restitui in locum
Propè iam remotum iniuria aduersarium
Ab studio, atq; ab labore, atq; ab arte musica.
Quod si scripturam spreuissem in præsentia,
Et in deterrendo uoluissem operam sumere,
Vt in otio esset, potius quàm in negotio:
Deterruissem facile, ne alias scriberet.
Nunc quid petam mea caussa, æquo animo attendite.

Hecyram ad uos refero, quam mihi per silentium.
Nunquam agere licitum est, ita eam oppressit calamitas.
Eam calamitatem uestra intelligentia
Sedabit, si erit adiutrix nostræ industriæ.
Cum primum eam agere cœpi, pugilum gloria,
Funambuli eodem accessit expectatio,
Comitum conuentus, strepitus, clamor mulierum
Fecere, ut ante tempus exirem foras.
Vetere in noua cœpi uti consuetudine,
In experiundo ut essem: refero denuo.
Primo actu placeo: cum interea rumor uenit
Datum iri gladiatores, populus conuolat.
Tumultuant, clamant, pugnant de loco.
Ego interea meum non potui tutari locum.
Nunc turba nulla est, otium, & silentium est.
Agendi tempus mihi datum est: uobis datur
Potestas condecorandi ludos scenicos.
Nolite sinere per uos artem musicam
Recadere ad paucos: facite ut uestra authoritas
Meæ authoritati fautrix, adiutrixq; sit.
Si nunquam auare statui pretium arti meæ
Et eum esse quæstum, in animum induxi meum,
Quammaxime seruire uostris commodis.
Sinite impetrare me, qui in tutelam meam
Studium suum, & se in uestram commisit fidem.
Ne eum circumuentum inique iniqui irrideant.
Mea caussa caussam hanc accipite, & date silentium,
Vt libeat scribere alijs, mihiq; ut discere
Nouas expediat, posthac pretio emptas meo.

## ACTVS PRIMI SCENA I.

### PHILOTIS MERETRIX. SYRA ANVS.

Ph. Er pol quampaucos reperias meretricibus
p Fideleis euenire amatores Syra.
Vel hic Pamphilus iurabat quoties Bacchidi
Quàm sancte, ut quiuis facile posset credere,
Nunquam illa uiua ducturum uxorem domum.
Hem duxit. Sy. ergo propterea te sedulo
Et moneo, & hortor, ne cuiusquam te misereat,
Quin spolies, mutiles, laceres quenquem nacta sis.
Ph. Vt in eximium neminem habeam? Sy. neminem.
Nam nemo illorum quisquam scito ad te uenit,
Quin ita paret sese abs te ut blanditijs suis,
Quam minimo pretio suam uoluptatem expleat.
Hiscine tu amabo non contra insidiabere?
Ph. Tamen eandem pol esse omnibus iniurium est.
Sy. Iniurium est autem ulcisci aduersarios?
Aut qua uia captent te illi, eadem ipsos capi?
Eheu me miseram, cur non aut istæc mihi
Aetas & forma est, aut tibi hæc sententia?

## ACTVS PRIMI SCENA II.

### PARMENO. PHILOTIS. SYRA.

Par. Senex si quæret me modo, isse dicito
s Ad portum percontatum aduentum Pamphili.

Audin' quid dicam Scirte? si quæret me uti
Tum dicas? si non quæret, nullus dixeris.
Alias ut uti possim caussa hac integra.
Sed uideon' ego Philotim? unde hæc aduenit?
Philotis salue multum. Ph. o' salue Parmeno.
Sy. Salue mecastor Parmeno. Pa. & tu ædepol Syra.
Dic mihi Philotis ubi te oblectasti tam diu?
Ph. Minime equidem me oblectaui, quæ cum milite
Corinthum hinc sum profecta inhumanissimo.
Biennium ibi perpetuum misera illum pertuli.
Pa. Aedepol te desyderium Athenarum arbitror
Philotim cepisse sæpe, et te tuum
Consilium contempsisse. Ph. non dici potest
Quàm cupida eram huc redeundi, et abeundi à milite,
Vosq; hic uidendi, antiqua ut consuetudine
Agitarem inter uos libere conuiuium.
Nam illic haud licebat nisi præfinito loqui
Quæ illi placerent. Pa. haud opinor commode
Finem statuisse orationi militem.
Ph. Sed quid hoc negoti est modo quæ hæc narrauit mihi
Hic intus Bacchis? quod ego nunquam credidi
Fore, ut hac ille uiua posset animum inducere
Vxorem habere. Pa. habere autem? Ph. eho tu an non
habet?
Pa. Habet, sed firmæ hæ uereor ut sint nuptiæ.
Ph. Ita Di deæq; faxint, si in rem est Bacchidis.
Sed qui istuc credam ita esse? dic mihi Parmeno.
Pa. Non est opus prolato. hoc perconctarier
Desiste. Ph. nempe ea caussa ut ne id fiat palàm
Ita me Di bene ament, haud propterea te rogo

*Vt hoc proferam, sed ut tacita mecum gaudeam.*
Pa. *Nunquam dices tam commode, ut tergum meum*
*Tuam in fidem committam.* Ph. *ah noli Parmeno,*
*Quasi tu non multo malis narrare hoc mihi,*
*Quàm ego quæ percontor scire.* Pa. *uera hæc prædicat.*
*Et illud mihi maximum uitium'st, si mihi fidem*
*Das, te tacituram dicam.* Ph. *ad ingenium redis.*
*Fidem do, loquere.* Pa. *ausculta.* Ph. *istic sum.* Pa. *hanc Bacchidem*
*Amabat ut cum maxime tum Pamphilus,*
*Cum pater uxorem ut ducat orare occipit,*
*Et hæc communia omnium quæ sunt patrum*
*Se senem esse dicere, illum autem esse unicum*
*Præsidium uelle se senectuti suæ.*
*Ille primo se negare: sed postquam acrius*
*Pater instat, fecit animi ut incertus foret,*
*Pudori an'ne amori obsequeretur magis.*
*Tundendo, atq; odio deniq; effecit senex.*
*Despondit ei gnatam huius uicini proxumi.*
*Vsq; illud uisum est Pamphilo neutiquam graue,*
*Donec iam in ipsis nuptijs, postquam uidet*
*Paratas, nec moram ullam quin ducat dari.*
*Ibi demum ita ægre tulit, ut ipsam Bacchidem*
*Si adesset, credo eius commiseresceret.*
*Vbicunq; datum erat spatium solitudinis,*
*Vt colloqui mecum una posset, Parmeno*
*Perij, quid ego egi? in quod me conieci malum?*
*Non potero hoc ferre Parmeno, perij miser.*
Ph. *At te Di Deæq; perduint cum istoc odio Laches.*
Pa. *Vt ad pauca redeam, uxorem deducit domum.*

Nocte illa prima uirginem non attigit.
Quæ consecuta'st nox, eam nihilo magis.
Ph. Quid ais? cum uirgine una adolescens cubuerit,
Plus potis se illa abstinere ut potuerit?
Non uerisimile dicis, nec uerum arbitror.
Par. Credo ita uideri tibi. nam nemo ad te uenit,
Nisi cupiens tui: ille inuitus illam duxerat.
Ph. Quid deinde fit? Par. diebus sanè pauculis
Post Pamphilus me solum seducit foras,
Narratq;, ut uirgo à se integra etiam tum siet.
Seq; ante quàm eam uxorem duxisset domum,
Sperasse eas tolerare posse nuptias.
Sed quam decrerim me non posse diutius
Habere, eam ludibrio haberi Parmeno.
Quin integram itidem reddam, ut accepi à suis.
Neq; honestum mihi, neq; utile ipsi uirgini est.
Ph. Pium, ac pudicum ingenium narras Pamphili.
Par. Hoc ego proferre incommodum esse mihi arbitror,
Reddi patri autem, cui tu nihil dicas uiti,
Superbum est: sed illam spero, ubi hoc cognouerit,
Non posse se mecum esse, abituram deniq;.
Ph. Quid interea? ibat'ne ad Bacchidem? Par. quottide
Sed ut fit, postquam hunc alienum ab se se uidet,
Maligna multo, & magis procax facta ilicò est.
Ph. Non ædepol mirum. Par. atqui ea res multo maxime
Disiunxit illum ab illa: postquam, & ipse sese
Et illam, & hanc, quæ domi erat, cognouit satis,
Ad exemplum ambarum mores earum existimans,
Hæc ita uti liberali esse ingenio decet,
Pudens, modesta, incommoda, atq; iniurias

*Viri omneis ferre, & tegere contumelias.*
*Hic animus partim uxoris misericordia*
*Deuinctus, partim uictus huiusce iniurijs,*
*Paulatim elapsus Bacchidi, atq; huic transtulit*
*Amorem postquam par ingenium nactus est.*
*Interea in Imbro moritur cognatus senex*
*Horum ad hos redibat lege hæreditas.*
*Eo amantem inuitum Pamphilum extrudit pater.*
*Reliquit cum matre hic uxorem nam senex*
*Rus abdidit sese huc raro in urbem commeat.*
*Ph. Quid adhuc habent infirmitatis nuptiæ?*
*Par. Nunc audies, primum dies complusculos*
*Bene conueniebat sane inter eas interim*
*Miris modis odisse cœpit Sostratam,*
*Neq; lites ullæ inter eas, postulatio*
*Nunq̃. Ph. qd igitur? Par. siquando ad eam accesserat*
*Confabulatum, fugere è conspectu ilico*
*Videre nolle deniq; ubi non quit pati,*
*Simulat se a matre accersi ad rem diuinam, abijt.*
*Vbi illic dies est complureis accersi iubet.*
*Dixere caussam tunc nescio quam, iterum iubet.*
*Nemo remisit postquam accersiuit sæpius*
*Aegram esse simulant mulierem nostra ilico*
*It uisere ad eam admisit nemo. hoc ubi senex*
*Resciuit heri ea caussa rure huc aduenit.*
*Patrem continuo conuenit Philumenæ.*
*Quid egerint inter se non dum etiam scio,*
*Nisi sane curæ est quorsum euenturum hoc siet,*
*Habes omnem rem, pergam quo cœpi hoc iter.*
*Phi. Et quidem ego, nam constitui cum quodam hospite*

Me esse illum conuenturam. Pa. Dij uortant bene
Quod agas. Phi. Vale. Par. & tu bene uale Philotis.

ACTVS SECVNDI SCENA I.

LACHES SOSTRATA.

La. PRo deûm atq; hominum fidem quod hoc genus est, quæ hæc coniuratio,
Vt omnes mulieres eadem æque studeant, nolintq; omnia.
Neq; declinatam quidquam ab aliarum ingenio ullam reperias.
Itaq; adeo uno animo omnes socrus oderunt nurus.
Viris esse aduorsas æque studiū est similis pertinacia est.
In eodem omnes mihi uidentur ludo doctæ ad malitiā.
Et ei ludo si ullus est, magistram hāc esse satis certo scio.
So. Me miseram, quæ nunc quamobrem accuser nescio. La. hem
Tu nescis? So. Non, ita me Di bene ament mi Laches.
Itaq; una inter nos agere ætatem liceat. La. Di. mala prohibeant.
So. Meq; abs te immerito esse accusatam postmodum rescisces. La. scio.
Te immerito? an quidquam pro istis factis dignum te dici potest,
Quæ me, & te, & familiam dedecoras. filio luctum paras?
Tum autem ex amicis, inimici ut sint nobis affines facis.
Qui illū decrerunt dignū, suos cui liberos committerēt.

Tu sola

*Tu sola exhorrere, quæ perturbas hæc tua impudentia.*
So. ego'ne?
L. *Tu inquam mulier, quæ me omnino lapidem haud hominem putas.*
*An quia ruri esse crebro soleo, nescire arbitramini*
*Quo quisq; pacto hic uitam uestrorum exigat?*
*Multo melius hic quæ fiunt, q̃ illic ubi sum assidue scio.*
*Ideo q̃a ut uos mihi domi eritis, proīde ego ero fama foris.*
*Iam pridem equidẽ audiui cœpisse odiũ tui Philumenã.*
*Minimeq; adeo mirũ & ni id fecisset, magis mirũ foret.*
*Sed non credidi adeo, ut etiam totam hãc odisset domũ.*
*Quod si scissem, illa hic maneret potius, tu hĩc isses foras.*
*At uide quàm immerito ægritudo hæc oritur mihi abs te Sostrata.*
*Rus habitatum abij, concedens uobis, & rei seruiens,*
*Sumptus uestros, otiumq;, ut nostra res posset pati,*
*Meo labori haud parcens præter æquum, atque ætatem meam.*
*Non te pro his curasse rebus nequid ægre esset mihi?*
So. *Nõ mea opera, neq; pol culpa euenit.* La. *immo maxime.*
*Sola hic fuisti in te omnis hæret culpa sola Sostrata*
*Quæ hic erant curares cum ego uos solui curis cæteris.*
*Cum puella anum suscepisse inimicitias non pudet?*
*Illius dices culpa factum.* So. *haud equidem dico mi Laches.*
La. *Gaudeo (ita me Di ament) gnati caussa; nam de te quidẽ*
*Satis scio, peccando detrimenti nihil fieri potest.*
So. *Qui scis an ea caussa mi uir me odisse assimularit,*
*Vt cum matre una plus esset?* La. *q̃d ais? nõ signi sat est,*
*Quod heri nemo uoluit uisentem te ad eã intromittere?*

So. Enim lapsam oppido tum aiebant: eo ad eam non admissa sum.

La. Tuos esse illi mores morbum magis, quàm ullam aliam rem arbitror,

Et merito adeo: nam uestrarum nulla est, quin gnatum uelit

Ducere uxorem, et quæ uobis placita conditio est, datur.

Vbi duxere impulsu uestro, uestro impulsu easdem exigunt.

## ACTVS SECVNDI SCENA II.

### PHIDIPPVS. LACHES. SOSTRATA.

Ph. Et si scio Philumena meum ius esse, ut te cogam

Quæ ego imperem facere, ego tamen patrio animo uictus, faciam

Vt tibi concedam: neq; tuæ libidini aduersabor.

L. Atq; eccum Phidippum optume uideo: ex hoc iam scibo quid siet.

Phidippe, et si ego meis omnibus scio me esse apprime obsequentem,

Sed non adeo, ut facilitas mea illorũ corrumpat animos.

Quod si tu idem faceres, magis in rem et nostram et uostram id esset.

Nunc uideo in illarum potestate esse te. Ph. eia uero.

La. Adij te heri de filia: ut ueni, itidem incertum amisisti.

Haud ita decet, si perpetuam uis esse affinitatem hanc

Celare te iras: siquid est peccatum à nobis, profer.

Aut ea refellendo, aut purgando uobis corrigemus,
Te iudice ipso. sin ea'st caussa retinendi apud uos
Quia ægra est, te mihi iniuriã facere arbitror Phidippe.
Si metuis, satis'ne ut meæ domi curetur diligenter.
At (ita me Di ament) haud tibi hoc concedo, etsi illi pater es,
Vt tu illam saluam magis uelis, quàm ego, id adeo gnati caussa,
Quem ego intellexi illam haud minus quàm seipsum magnificare.
Neq; adeo me clã est, quàm esse eum grauiter laturum credam,
Hoc si resciuerit, eo domum, studeo hæc prius quàm ille huc redeat.
Ph. Laches, & diligentiam uestram, & benignitatem
Noui, & quæ dicis omnia esse, ut dicis, animum induco.
Et te hoc mihi cupio credere, illam ad uos redire studeo,
Si facere possim ullo modo. La. quæ res te facere id prohibet?
Eho nunquid nam accusat uirum? Ph. minime, nam postquam attendi
Magis, & ui cœpi cogere ut rediret, sanctè adiurat
Non posse apud uos Pamphilo absente perdurare.
Aliud fortasse alijs uitii est, ego sum animo leni natus.
Non possum aduorsari meis. La. hem Sostrata. So. heu me miseram.
La. Certum'ne est istuc? Ph. nunc quidem ut uidetur, sed nũc quid uis?
Nam est quod me forum transire iam oportet. La. eo tecum una.

## ACTVS SECVNDI SCENA III.

### SOSTRATA

So-a Edepol ne nos mulieres sumus æque omnes inuisæ uiris

Propter paucas: quæ omnes faciūt, dignæ ut ui deamur malo.

Nam (ita me Di ament) quod me accusat nunc uir, sum extra noxiam.

Sed non facile est expurgatu, ita animum induxerunt, socrus

Omnes esse iniquas: haud pol me quidem, nam nūquam secus

Habui illā, ac si ex me esset nata: nec qui hoc mihi eueniat scio,

Nisi pol filium multis modis iam expecto ut redeat domum.

## ACTVS TERTII SCENA I.

### PAMPHILVS. PARMENO. MYRRHINA.

Pam-n Emini ego plura acerba esse credo ex amore homini unquam oblata

Quàm mihi: heu me infelicem, hancine ego uitam parsi perdere?

Hacine caussa ego eram tantopere cupidus redeundi domum?

Cui quanto fuerat præstabilius, ubi uis gentium agere ætatem,

Quàm huc redire? atq; hæc ita esse miserum me resciscere?

Nã nos omnes, quibus est alicunde aliquis obiectus labos,

Omne quod est interea tempus, prius quàm id rescitum'st lucro'st.

PA. At sit, citius qui te expedias his ærumnis reperias.

Si non redisses, hæ iræ factæ essent multo ampliores.

Sed nunc aduentum tuum ambas Pamphile scio reueri-turas.

Rem cognosces, iram expedies, rursum in gratiam restitues.

Leuia sunt hæc, quæ tu pergrauia esse in animum induxti tuum.

PA. Quid consolare me? an quisquam usquam gentium est æque miser?

Prius quàm hanc uxorem duxi, habebam alibi animum amori deditum.

Iam in hac re ut taceam, cuiuis facile scitu quàm fuerim miser.

Tamen nunquam ausus sum recusare eã quam mihi obtrudit pater.

Vix me illinc abstraxi, atq; impeditum in ea expediui animum meum,

Vix'q; huc contuleram, hem noua res orta'st, porro ab hac quæ me abstrahat.

Tũ matrem ex ea rẽ aut me uxorem in culpa inuenturum arbitror.

Quod cum ita esse inuenero, quid restat porro, nisi ut

*Nam matris ferre iniurias me Parmeno pietas iubet.*
*Tum uxori obnoxius sum, ita olim suo me ingenio pertulit.*
*Tot meas iniurias, quæ nunquam ullo patefecit loco.*
*Sed magnum nescio quid necesse est euenisse Parmeno.*
*Vnde ira inter eas intercessit, quæ tam permansit diu.*
Pa. *Haud quidem hercle paruum'st, si uis uero ueram rationem exequi,*
*Non maxumas, quæ maxumæ sunt interdum iræ, iniurias*
*Faciunt: nam sæpe est in quibus rebus alius ne iratus quidem est,*
*Cum de eadem caussa est iracundus factus inimicissimus.*
*Pueri inter sese quàm pro leuibus noxis iras gerunt?*
*Quapropter? quia enim qui eos gubernat animus, infirmum gerunt.*
*Itidem illæ mulieres sunt fermè, ut pueri, leui sententia.*
*Fortasse unum aliquod uerbum inter eas iram hanc conciuerit.*
Pam. *Abi Parmeno intro, ac me uenisse nuntia.* Par. *Hem quid hoc est?* Pam. *tace,*
*Trepidari sentio, cursari sursum prorsum, agedum ad fores*
*Accede propius.* Par. *hem sensistin'?* Pam. *noli fabularier.*
*Pro' Iupiter clamorem audio.* Par. *tute loqueris, me uetas?*

*My.* Tace obsecro mea gnata. *Pam.* matris uox uisa'st Philumenæ.

Nullus sum. *Par.* qui dum? *Pam.* quia perij. *Par.* quam obrem.

*Pam.* Nescio quod magnum malum

Profecto Parmeno me celas. *Par.* uxorem Philumenam

Pauitare, nescio quid dixerunt · id si forte est nescio.

*Pam.* Interij, cur mihi id non dixti? *Par.* quia non poteram unà omnia.

*Pam.* Quid morbi est? *Par.* nescio. *Pam.* quid? nemon' medicum adduxit? *Par.* nescio.

*Pam.* Cesso hinc ire intro, ut hoc quamprimum quidquid est certum sciam.

Quo nam modo Philumena mea nunc te offendam affectam?

Nam si periculum ullum in te est, perijsse me unà haud dubium est.

*Pa.* Non usus facto est mihi nunc hunc intro sequi.

Nam inuisos omnes nos esse illis sentio.

Heri nemo uoluit Sostratam intro admittere.

Si forte morbus amplior factus siet,

Quod sanè nolim, maxime heri caussa mei,

Seruon' ilico introisse dicent Sostratæ.

Aliquid tulisse comminiscentur mali,

Capiti atque ætati illorum morbus qui auctus siet.

Hera in crimen ueniet, ego uero in magnum malum.

## ACTVS TERTII SCENA II

### SOSTRATA. PARMENO. PAMPHILVS.

So. Nescio quid iandudum hic audio tumultuari misera.
Male metuo ne Philumenæ magis morbus aggrauescat.
Quod te Aesculapi, & te salus nequid sit huius oro.
Nunc ad eam uisam. Par. heus Sostrata. So. hem. Par. iterum istinc excludere.
So. Ehem Parmeno tun' hic eras? perij, quid faciam misera.
Non uisam uxorem Pamphili, cum in proximo hic sit ægra?
Par. Non uisas, nec mittas quidem uisendi caussa quenquã.
Nam qui amat cui odio ipsus est, bis facere stulte dico.
Laborem inanem ipsus capit, & illi molestiam affert.
Tum autem filius introijt uidere ut uenit quid agat.
So. Quid ais? an uenit Pamphilus? Pa. uenit. So. Dis habeo gratias.
Hem istoc uerbo animus mihi redijt, & cura ex corde excessit.
Pa. Iam ea te caussa maxime huc nunc introire nolo.
Nam si remittent quidpiam Philumenam dolores,
Omnem rem narrabit scio continuo sola soli,
Quæ inter uos interuenit, unde ortum'st initium iræ,
Atq; eccum uideo ipsum egredi, quàm tristis est. So. o mi gnate?
Pá. Mea mater salue. So. gaudeo uenisse saluum, saluan'

Philumena est? Pá. meliuscula est. So. utinam istuc ita
Di faxint.
Quid tu igitur lachrumas? quid es nũc tam tristis? Pá. recte mater.
So. Quid fuit tumulti? dic mihi, an dolor repente inuasit?
Pá. Ita factum'st. So. quid morbi est? Pam. febris. So. quotti diana? Pa. ita aiunt.
I sodes intro, consequar iam te mea mater. So. fiat.
Pá. Tu pueris curre Parmeno obuiã, atq; his onera adiuta.
Pa. Quid? non sciunt ipsi uiam, domum qua redeant?
Pam. cessas?

## ACTVS TERTII SCENA III.

### PAMPHILVS.

Pá. Equeo mearum rerum initium ullum inueni re idoneum,
Vnde exordiar narrare, quæ nec opinanti accidunt,
Partim quæ perspexi his oculis, partim quæ accepi auribus,
Qua me propter exanimatum citius eduxi foras.
Nam modo me intro ut corripui timidus, alio suspicans
Morbo me uisurum affectam, ac sensi esse uxorem, hei mihi
Postq̃ me aspexere ancillæ aduenisse, ilico omnes simul
Lætæ exclamant, uenit, id quod me derepente aspexerant.

Sed continuo uoltum earum sensi immutari omnium,
Quia tam incommode illis fors obtulerat aduentum meum.
Vna illarum forte interea propere præcucurrit nuntiãs
Me uenisse· ego eius uidendi cupidus, rectã consequor.
Postquam introij, extemplo eius morbũ cognoui miser.
Nam neq; ut celari posset, tempus spatium ullũ dabat.
Neq; uoce alia, ac res monebat, ipsa poterat conqueri.
Postquam aspexi, o' facinus indignum inquam, & corripui ilico,
Me inde lachrumans, incredibili re, atq; atroci percitus.
Mater consequitur, iam ut limen exirem ad genua accidit
Lachrumans misera· miseritum'st· profecto hoc sic est, ut puto.
Omnibus nobis, ut res dant sese, ita magni, atq; humiles sumus.
Hanc habere orationem mecum à principio instit.
O' mi Pamphile abs te quamobrem hæc abierit, caussam uides.
Nã uitiũ est oblatũ uirgini olim ab nescio quo improbo.
Nunc huc confugit, te, atq; alios partum ut celaret suũ.
Sed cum orata eius reminiscor, nequeo quin lachrumem miser.
Quæq; fors fortuna inquit, nobis quæ te hodie obtulit.
Per eam te obsecramus ambæ, si ius, si fas est uti,
Aduorsa eius per te tecta, tacitaq; apud omnes sient,
Si unquam erga te animo esse amico sensisti, eã mi Pamphile
Sine labore hanc gratiam te uti sibi des pro illa nunc rogat.

Cæterum de reducenda id facias, quod in rem sit tuam.
Parturire eam, neq; grauidam esse ex te solus conscius.
Nam aiunt tecum post duobus concubisse eam mensibus.
Tũ postquã ad te uenit, mensis iam hic agitur septimus,
Quod te scire ipsa indicat res. nunc si potis est Pamphile,
Maxime uolo, doq; operam, ut clàm partus eueniat patrem,
Atq; adeo omnes. sed si nõ potest id fieri quin sentiant,
Dicam abortum esse. scio nemini aliter suspectum fore,
Quin quod uerisimile est, ex te recte eum natum putẽt.
Cõtinuo exponetur. hic tibi nihil est quidquam incommodi.
Et illi miseræ indigne factam iniuriam contexeris.
Pollicitus sum, et seruare in eo certum'st quod dixi fidẽ.
Nã de reducenda id uero neutiquã honestũ esse arbitror.
Nec faciã. etsi me amor grauiter, consuetudoq; tenet.
Lachrumo quæ posthac futura sit uita, cum in mentem uenit
Solitudoq;. O' fortuna ut nunquam perpetuo es bona.
Sed iam prior amor ad hanc rẽ excitatum me reddidit.
Quem ego tum consilio missum feci, idem nunc huic operam dabo.
Adest Parmeno cum pueris, hunc minime'st opus
In hac re adesse. nam olim soli credidi
Ea me abstinuisse in principio cum data est.
Vereor si clamorem eius hic crebro exaudiat,
Ne parturire eam intellegat. aliquo' mihi est
Hinc ablegandus, dum parit Philumena.

## ACTVS TERTII SCENA IIII.

### PARMENO. SOSIA. PAMPHILVS.

Par. In' tu tibi hoc incommodum euenisse iter?
So. Non hercle Parmeno uerbis dici potest
Tantum, q̃ re ipsa nauigare incommodum'st.
Par. Ita'ne est? So. o' fortunate, nescis quid mali
Praeterieris, qui nunquam es ingressus mare.
Nam alias ut omittam miserias, unam hanc uide.
Dies triginta, aut plus eo in naui fui·
Cum interea semper mortem expectabam miser.
Ita usq; aduorsa tempestate usi sumus.
Par. Odiosum. So. haud clã me est, deniq; hercle aufugerim
Potius q̃ redeam, si eo' mihi redeundum sciam.
Par. Olim te quidem caussae impellebant leues,
Quod nunc minitare facere, ut faceres Sosia.
Sed Pamphilum ipsum uideo stare ante ostium·
Ite intro· ego hunc adibo siquid me uelit.
Here etiam tu nunc hic stas? Pam. & quidem te expecto.
Pa. quid est?
Pam. In arcem trãscurso opus est. Par. cui homini? Pã. tibi.
Par. In arcem? quid eo? Pam. Callidemidem hospitem
Myconium, qui mecum una' aduectus est, conueni.
Par. Perij, uouisse hunc dicam, si saluos domum
Redisset unquam, ut me ambulando rumperet.
Pam. Quid cessas? Par. qd uis dicam? an conueniam modo?
Pam. Immo quod constitui me hodie conuenturum eum
Non posse, ne me frustra illic expectet, uola.

Par. At non noui hominis faciem. Pam. at faciã ut noueris.
Magnus, rubicundus, crispus, crassus, cæsius.
Par. Cadauerosa facies, Dij illum perduint.
Quid si non ueniet, maneam'ne usq; ad uesperum?
Pam. Maneto, curre. Par. non queo, ita defessus sum.
Pam. Ille abijt: quid agam infelix? prorsus nescio
Quo pacto hoc celem, quod me orauit Myrrhina
Suæ gnatæ partum: nam me miseret mulieris.
Quod potero faciam, tamen ut pietatem colam.
Nam me parenti potius, q̃ amori obsequi
Oportet: at at eccum Phidippum, & patrem
Video: horsum pergunt: quid dicam hisce incertus sum.

## ACTVS TERTII SCENA V.

LACHES. PHIDIPPVS. PAMPHILVS.

La. Dixtin' dudũ dixisse illam se expectare filiũ?
Ph. Factum. La. uenisse aiunt, redeat. Pam. quã caussam dicam patri,
Quamobrem non reducam nescio. La. quem ego hic audiui loqui?
Pam. Certum obfirmare est uiã me, quam decreui ꝑsequi.
La. Ipsus est, de quo hoc agebã tecum. Pam. salue mi pater.
La. Gnate mi salue. Ph. bene factum te aduenisse Pãphile
Atq; adeo quod maximum'st, saluom atque ualidum.
Pam. creditur.
La. Aduenis modo? Pam. admodum. La. cedo quid reliquit Phania

Consobrinus noster? Pam. sane hercle homo uoluptati obsequens

Fuit dum uixit: & qui sic sunt, haud multum hæredē adiuuant.

Sibi uero hanc laudem reliquit: uixit, dum uixit, bene.

La. Tum tu igitur nihil attulisti huc plus una sententia?

Pam. Quidquid est id, quod reliquit, profuit. La. immo obfuit.

Nam illum uiuom, & saluom uellem. Ph. impune optare istuc licet.

Ille reuiuiscet iam nunquam, & tamen utrū malis scio.

La. Heri Philumenā ad se accersi hic iussit: dic iussisse te.

Ph. Noli fodere, iussi. La. sed iam remittet eā. Ph. scilicet.

Pam. Omnem rem scio, ut sit gesta, adueniens audiui omnia.

La. At istos inuidos Dij perdant, qui hæc libenter nūtiant.

Pam. Ego scio me cauisse, ne ulla merito contumelia

Fieri à uobis posset: idq; si nunc memorare hic uelim,

Quàm fideli animo, & benigno in illam, & clementi fui,

Vere possim, ni te ex ipsa id magis uelim rescíscere.

Nanq; eo pacto maxume apud te meo erit ingenio fides,

Cū illa, quæ nunc in me iniqua est, æqua de me dixerit.

Neq; culpa hoc euenisse dissidium mea, id testor deos.

Sed quando sese indignam deputat matri meæ,

Cui concedat, cuiusq; mores toleret sua modestia,

Neq; alio pacto componi potest inter eas gratia:

Segreganda aut mater est à me Phidippe, aut Philumena.

Nunc me pietas matris potius commodū suadet sequi.

La. Pāphile ad aures haud inuito sermo mihi accessit tuus,
Cum post putasse omnes res te præ parente intellego.
Verum uide ne impulsus ira praue insistas Pamphile.
Pam. Quibus iris impulsus nunc in illam iniquus sim?
Quæ nunquam quidquam erga me commerita'st pater,
Quod nollem, & sæpe quod uellem meritam scio.
Amóq;, & laudo, & uehementer desydero.
Nam fuisse erga me miro ingenio expertus sum.
Illiq; exopto ut reliqua uitam exigat
Cum eo uiro, me qui sit fortunatior,
Quandoquidem illam à me distrahit necessitas.
Ph. Tibi id in manu est ne fiat. La. si sanus es,
Iube illam redire. Pam. non est consilium pater.
Matris seruibo commodis. La. quò abis? mane
Mane inquam, quò abis? Ph. quæ hæc est pertinacia?
La. Dixin' Phidippe hanc rem ægre laturum esse eum?
Quamobrem te orabam ut filiam remitteres.
Ph. Non credidi ædepol adeo inhumanum fore.
Ita nunc is sibi me supplicaturum putat.
Si est ut uelit, reducere uxorem licet.
Sin alio est animo, renumeret dotem, huc eat.
La. Ecce autem tu quoq; proterue iracundus es.
Ph. Percontumax rediisti huc nobis Pamphile.
La. Decedet iam ira hæc, etsi merito iratus est.
Ph. Quia paululum uobis accessit pecuniæ.
Sublati animi adsunt. La. etiam mecum litigas?
Ph. Deliberet, renuntietq; hodie mihi,
Velit'ne an non, ut alij, si huic non sit, siet.
La. Phidippe ades, audi paucis, abijt, quid mea?
Postremo inter se transigant ipsi ut lubet,

*Quando nec gnatus, neq; hic mihi quidq̃ obtemperant.*
*Quæ dico paruipendunt: porto hoc iurgium*
*Ad uxorem, cuius fiunt hæc consilio omnia,*
*Atq; in eam hoc omne quod mihi ægre'st euomam.*

## ACTVS QVARTI SCENA I.

### MYRRHINA. PHIDIPPVS.

Mi. *Eri, quid agam? quo me uortam? quid meo uiro respondebo*
P *Misera? nam audisse uocem pueri uisus est uagientis,*
*Ita corripuit derepente tacitus sese ad filiam:*
*Quod si resciuerit peperisse eam, id qua caussa clàm me habuisse*
*Dicam, non ædepol scio.*
*Sed ostiũ cócrepuit: credo ipsum ad me exire: nulla sum.*
Ph. *Vxor ubi me ad filiam ire sensit, seduxit foras, atq; eccam*
*Video, quid agis Myrrhina? heus tibi dico.* My. *mihi'ne mi uir?*
Ph. *Vir ego tuus sum? tu uirum me aut hominem deputas adeo esse.*
*Nam si utrum uis horũ mulier unquã tibi uisus forem,*
*Non sic ludibrio tuis factis habitus essem.* My. *qbus?* Ph. *at rogitas?*
*Peperit filia? hem taces?*
*Ex quo?* My. *istuc patrem rogare est æquum? perij, ex quo censes,*

Nisi ex

*Nisi ex illo, cui data est nuptum obsecro?*
Ph. *Credo, neq; adeo arbitrari patris est aliter. sed demiror*
*Quid sit, quamobrem tantopere hunc omnes nos celare uolueris*
*Partum, præsertim cum & recte, et tempore suo peperit.*
*Adeon' peruicaci esse animo, ut puerũ præoptares perire,*
*Ex quo firmiorem inter nos fore amicitiã posthac scires,*
*Potius q̃ aduersus animi tui libidinẽ esset cum illo nupta?*
*Ego etiam illorum esse hanc culpam credidi, quæ te'st penes.*
My. *Misera sum.* Ph. *utinam sciam ita esse istuc. sed nunc mihi in mentem uenit,*
*Ex hac re quod locuta es olim, cum illũ generũ cepimus.*
*Nam negabas nuptam filiam tuam posse te pati*
*Cum eo, qui meretricem amaret et qui pernoctaret foris.*
My. *Quamuis caussam hũc suspicari, q̃ ipsam ueram uolo.*
Ph. *Multo prius sciui, q̃ tu illum amicam habere Myrrhina.*
*Verum id uitium nunquã decreui esse ego adolescentiæ.*
*Nam id omnibus innatum'st. at pol iam aderit se quoq; cum oderit.*
*Sed ut olim te ostendisti eadem esse nihil cessauisti usque adhuc,*
*Vt filiam ab eo abduceres, neu quod ego egissem esset ratum.*
*Id nunc res indicium hæc facit quo pacto factum uolueris.*
My. *Adeon' me esse peruicacem censes, cui mater siem,*
*Vt eo essem animo, si ex usu esset nostro hoc matrimonium?*

Ph. Tun' prospicere, aut iudicare nostrã in rẽ quod sit potes?
Audistin' ex aliquo fortasse, qui uidisse eum diceret
Exeuntem, aut introeuntem ad amicam? qd tum postea,
Si modeste ac raro hoc fecit? non'ne ea dissimulare nos
Magis humanum est, quàm dare operam id scire qui nos oderit?
Nam si is posset ab ea sese repente auellere,
Qua cum tot consuesset annos, non eum hominem ducerem.
Nec uirum satis firmum gnatæ. My. mitte adolescentem obsecro,
Et quæ me peccasse ais' abi, solum solus conueni.
Roga uelit'ne an non uxorem' si est, ut dicat, uelle se,
Redde' sin est autem ut nolit, recte consului meæ.
Ph. Siqdẽ ille ipse nõ uolt, et tu sensisti esse in eo Myrrhina
Peccatum, aderam cuius consilio ea par fuerat prospici.
Quamobrem incendor ira, te esse caussam facere hæc in iussu meo.
Interdico ne extulisse extra ædeis puerũ usquam uelis'
Sed ego stultior, meis dictis parere hanc qui postulme,
Ibo intro, atq; edicam seruis, ne quoquam ecferri sinãt.
My. Nullam pol credo mulierem me miseriorem uiuere.
Nam ut hic laturus hoc sit, si ipsam rem ut siet, resciuerit,
Non ædepol clàm me est, cum hoc qđ leuius sit, tam animo iracundo tulit.
Nec qua uia sententia eius mutari possit scio.
Hoc mihi unum ex plurimis miserijs reliquum fuerat malum,
Si puerũ ut tollam cogit, cuius nos qui sit nescimus pater.
Nam cùm compressa est gnata, forma in tenebris nosci

non quita est,

Neq; detractum ei tum quidquam est, qui post possit no scier qui siet.

Ipse eripuit ui in digito, quem habuit uirgini abiens annulum,

Simul uereor Pamphilū ne orata nostra nequeat diutius

Celare, cum sciet alienum puerum tolli pro suo.

## ACTVS QVARTI SCENA II.

### SOSTRATA. PAMPHILVS.

So. Non clàm me est mi gnate tibi me esse suspectam, uxorem tuam

Propter meos mores hinc abisse, etsi ea dissimulas sedulò.

Verum ita me Di ament, itáq; obtingant ex te quæ opto mihi,

Vt nunq̄ sciens commerui merito, ut caperet odiū illa mei.

Téq;, ante q̄ me ualde amare rebar, ei firmasti fidem.

Nam mihi intus tuus pater narrauit modo, quo pacto me habueris

Præpositā amori tuo: nunc tibi me certū est contra gratiā

Referre: et apud me præmium esse positum pietatis scias.

Mi Pamphile hoc uobis, et meæ commodum famæ esse arbitror.

Ego rus abiturā hinc, cū tuo me esse certe decreui patre,

Ne mea præsentia obstet, neu caussa ulla restet reliqua:

Quin tua Philumena ad te redeat. Pam. quæso quid istuc consilij est?

*Illius stultitia uicta ex urbe, tu rus habitatum migres?*
*Haud facies: neq; sinam, ut qui nobis mater maledictum uelit,*
*Mea pertinacia dicat esse factum haud tua modestia.*
*Tum tuas amicas te, et cognatas deserere, & festos dies*
*Mea caussa nolo. So. nihil iam mihi istaec res uoluptatis ferunt:*
*Dum aetatis tempus tulit, perfuncta satis sum: satias iam tenet*
*Studiorum istorum: haec mihi nunc cura est maxima,*
*ut ne cui mea*
*Longinquitas aetatis obstet, mortem'ue exoptet meam.*
*Hic uideo me esse inuisam immerito: tempus est concedere.*
*Sic optime, ut ego opinor, omneis caussas praecidā oībus:*
*Et me hac suspicione exoluam: et illis morem gessero.*
*Sine me obsecro hoc effugere, uolgus quod male audit mulierum.*
Pam. *Quàm fortunatus caeteris sum rebus absq; una haec foret,*
*Hanc matrem habens talem, illam autem uxorem.* So. *obsecro mi Pamphile.*
*Non tute rem incommodam ut quaeq; est, in animum in ducas pati.*
*Si caetera sunt ita ut tu uis, itaq; ut esse ego illā existimo:*
*Mi gnate da ueniā hanc mihi: reduc illam.* Pam. *ue misero mihi.*
So. *Et mihi quidem, nam haec res non minus me male habet quàm te gnate mi.*

## ACTVS QVARTI SCENA III.

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILVS

La. Qvem cum istoc sermonem habueris procul hinc stans accepi uxor,
Istuc est sapere, qui ubicunq; opus sit animum possis flectere.
Quod faciundũ fortasse sit post, idem hoc nunc si feceris.
So. Fors fuat pol. La. abi rus ergo hinc, ibi ego te, & tu me feres.
So. Spero ecastor. La. i ergo intro, & compone quæ simul tecum
Ferantur, dixi. So. ita ut iubes, faciam. Pam. pater.
La. Quid uis Pamphile? Pam. hinc abire matrem? minime. L. quid ita istuc uis?
Pá. Quia de uxore incertus sum etiam quid sim facturus. La. quid est?
Quid uis facere, nisi reducere? Pam. equidem cupio, & uix contineo.
Sed non minuam meum consilium. ex usu quod est id persequar.
Credo ea gratia concordes magis, si non reducam fore.
La. Nescias, uerum id tua refert nihil utrum illæ fecerint,
Quando hæc abierit. odiosa hæc est ætas adolescentulis.
E medio æquum est excedere. postremo iam nos fabulæ sumus
Pamphile senex, atque anus. sed uideo Phidippum per

*tempus egredi*

*Accedamus.*

## ACTVS QVARTI SCENA IIII.

### PHIDIPPVS. LACHES. PAMPHILVS.

Ph. Ibi quoque ædepol sum iratus Philumena

Grauiter quidem: nam hercle abs te factum'st turpiter.

Etsi tibi caussa est de hac re mater quæ te impulit.

Huic uero nulla est. La. opportune te mihi

Phidippe in ipso tempore ostendis. Ph. quid est?

Pam. Quid respondebo his? aut quo pacto hoc aperiam?

La. Dic filiæ rus concessuram hinc Sostratam.

Ne reuereatur minus iam quo redeat domum. Ph. ah.

Nullam de his rebus culpam commeruit tua.

A Myrrhina hæc sunt mea uxore exorta omnia.

Mutatio fit, ea nos perturbat Laches.

Pam. Dum ne reducam, turbent porro quam uelint.

Ph. Ego Pamphile esse inter nos, si fieri potest,

Affinitatem hanc sane perpetuam uolo.

Sin est ut aliter tua siet sententia,

Accipias puerum. Pam. sensit peperisse, occidi.

La. puerum? quem puerum? Phi. natus est nobis nepos.

Nam abducta a uobis prægnans fuerat filia,

Neq; fuisse prægnantem unquam ante hanc sciui diem.

La. Bene (ita me Di ament) nuntias, & gaudeo
Natum illum, & illam saluam: sed quid mulieris
Vxorem habes? aut quibus moratam moribus?
Nos'ne hoc celatos tam diu? nequeo satis,
Quàm hoc mihi uidetur factum praue, proloqui.
Ph. Non tibi illud factum minus placet q̃ mihi Laches.
Pam. Et si iandudum fuerat ambiguum hoc mihi,
Nunc non est, cum eam iam consequitur alienus puer.
La. Nulla tibi Pamphile hic iam consultatio'st.
Pam. Perij. La. hunc uidere saepe optabamus diem,
Cum ex te esset aliquis, qui te appellaret patrem.
Euenit: habeo gratiam Dis. Pam. nullus sum.
La. Reduc uxorem, ac noli aduersari mihi.
Pam. Pater si ex illa me liberos uellet sibi
Aut se esse mecum nuptam, satis certo scio,
Non me clàm haberet, quae celasse intellego.
Nunc, cum eius alienum esse à me animum sentiam,
Nec conuenturum inter nos posthac esse arbitror:
Quamobrem reducam? La. mater quod suasit sua.
Adolescens mulier fecit, mirandum'ne id est?
Censen' te posse reperire ullam mulierem,
Quae careat culpa? an quia non delinquunt uiri?
Ph. Vosmet uidete iam Laches, & tu Pamphile,
Remissam opus sit uobis, an reductam domum.
Vxor quid faciat in manu non est mea.
Neutra in re uobis difficultas à me erit.
Sed quid faciemus puero? La. ridicule rogas.
Quidquid futurum'st, huic reddas suum scilicet,
Vt alamus nostrum. Pam. quem ipse neglexerit pater
Ego alam? La. quid dixti, eho an non alemus Pamphile?

*Prodeamus quæso potius? quæ hæc amentia est?*
*Enimuero prorsus iam tacere nequeo.*
*Nam cogis ea, quæ nolo, ut præsente hoc loquar.*
*Ignarum censes tuarum lachrumarum esse me?*
*Aut quid sit id, quod sollicitare ad hunc modum?*
*Primum ubi hanc dixti caussam te propter tuam*
*Matrem non posse habere hanc uxorem domi,*
*Pollicita est ea se concessuram ex ædibus.*
*Nunc, postquam adeptam quoq; hãc tibi caussam uides*
*Puer quia clàm natus est, nactus alteram es.*
*Erras, tui animi si me esse ignarum putas.*
*Aliquando tandem huc animum ut adiungas tuum.*
*Quàm longum spatium amandi amicam tibi dedi?*
*Sumptus, quos fecisti in eam, quàm animo æquo tuli?*
*Egi, atq; oraui te uxorem ut duceres.*
*Tempus dixi esse impulsu duxisti meo.*
*Quæ tum obsecutus mihi fecisti ut decuerat.*
*Nunc animum rursum ad meretricem induxti tuum.*
*Cui tu obsecutus facis huic adeo iniuriam.*
*Nam in eandem uitam te reuolutum denuo*
*Video esse. Pam. me'ne? La. te ipsum & facis iniuriã,*
*Cum fingis falsas caussas ad discordiam,*
*Vt cum illa uiuas testem hanc cum abs te amoueris.*
*Sensitq; adeo uxor nam ei alia caussa quæ fuit,*
*Quamobrem abs te abiret? Ph. planè hic diuinat, nã id est.*
Pam. *Dabo iusiurandum nihil esse istorum tibi.* La. *ah,*
*Reduc uxorem, aut quamobrem non opus sit cedo.*
Pam. *Non est nunc tempus.* La. *puerum accipias, nam is quidem*

*In culpa non est: post de matre uidero.*

Pam. *Omnibus modis miser sum, nec quid agam scio.*
*Tot nunc me rebus miserum concludit pater.*
*Abibo hinc præsens, quando promoueo parum.*
*Nam puerum credo iniussu non tollent meo,*
*Præsertim in ea re cum sit mihi adiutrix socrus.*

La. *Fugis, hem? nec quidquam certi respondes mihi?*
*Num tibi uidetur esse apud sese? sine*
*Puerum Phidippe, mihi cedo, ego alam.* Ph. *maxime,*
*Non mirum fecit uxor mea, si hoc ægre tulit.*
*Amaræ mulieres sunt, non facile hæc ferunt.*
*Propterea hæc ira est: nam ipsa narrauit mihi,*
*Id ego præsente hoc nolebam dicere.*
*Neq; illi credebam primo: nunc uero palam'st.*
*Nam omnino abhorrere animum huic uideo nuptijs.*

La. *Quid ergo agam Phidippe? quid das consili?*

Ph. *Quid agas? meretricem hanc primum adeundam censeo.*
*Oremus: accusemus grauius: deniq; minitemur, si cum illo habuerit rem postea.*

L. *Faciam ut mones, eho puer curre ad Bacchidem hanc*
*Vicinam nostram: huc euoca uerbis meis.*
*Et te oro porro in hac re adiutor sis mihi.* Ph. *ah*
*Iam dudum dixi, idemq; nunc dico Lache,*
*Manere affinitatem hanc inter nos uolo,*
*Si ullo modo est ut possit quod spero fore.*
*Sed uis me adesse una dum istam conuenis?*

La. *Immo uero abi: aliquam puero nutricem para.*

## ACTVS QVINTI SCENA I.

### BACCHIS. LACHES.

Ba. N
On hoc de nihilo'st, quod Laches nunc me conuentam esse expedit,
Nec pol me multum fallit, quin quod suspicor sit quod uelit.
L. Videndum est, ne minus propter iram hanc impetrem quàm possiem.
Aut nequid faciam plus, quod post me fecisse satius sit.
Aggrediar, Bacchis salue. Ba. salue Laches. La. credo ædepol te
Non nihil mirari Bacchis, quid sit, quapropter te huc foras
Puerum euocare iussi.
Ba. Ego pol quoq; etiam timida sum, cum uenit mihi in mentem quæ sim,
Ne nomen quæstus mihi obstet, nam mores facile tutor.
La. Si uera dicis, nihil tibi pericli est à me mulier nam
Iam ea ætate sum ut non sit peccato mihi ignosci æquũ,
Quo magis omnes res cautius ne temere faciã accuro.
Nam si id nunc facis, factura'ue es, bonas quod par est facere inscitum
Offerre iniuriam tibi me immerenti iniquum est.
Ba. Est magna ecastor gratia de hac re quam tibi habeam.
Nam qui post factam iniuriam se expurget, parum mihi prosit.
Sed quid istuc est? La. meum recepias filium ad te Pamphilum. B. ah.

La. Sine dicam uxorem hâc prius quàm duxit, uostrum amorem pertuli.
Mane, non dum etiam dixi id, quod uolui: hic nunc uxorem habet.
Quære alium tibi amicum firmiorem, dum tempus consulendi est.
Nam neque ille hoc animo erit: neq; pol tu eadem istac ætate.
Ba. Quis id ait? La. socrus. Ba. me'ne? La. te ipsam, et filiá abduxit suam.
Puerumq; ob eam rem clàm uoluit, qui natus est, extinguere.
Ba. Aliud si scirem, qui firmare meam apud uos possim fidem
Sanctius q̃ iusiurandum, id pollicerer tibi Laches
Me segregatum habuisse uxorem ut duxit, à me Pamphilum.
L. Lepida es: sed scin quid uolo potius sodes facias? B. quid uis cedo.
L. Eas ad mulieres huc intro, atq; istuc iusiurandum idem
Pollicear e illis: exple animum his: teq; hoc crimine expedi.
Ba. Faciam, quod pol si esset alia ex hoc quæstu haud faceret scio,
Vt de tali caussa nuptæ mulieri se ostenderet.
Sed esse falsa fama nolo gnatum suspectum tuum,
Nec leuiorem uobis, quibus est minime æquom uiderier
Immerito, nam meritus de me est, quod queam illi ut commodem.
La. Facilem, beneuolumq; lingua tua iam tibi me reddidit.

Nam non sunt solæ arbitratæ hæ, ego quoq; hoc etiam credidi.

Nunc autem cum ego te esse præter nostram opinionem comperi,

Fac eadem ut sis porrò nostra utere amicitia ut uoles.

Aliter si facias, sed reprimam me, ne ægre quidquam ex me audias.

Verum te hoc moneo unum, qualis sim amicus, aut quid possiem,

Potius quàm inimicus, periculum facias. Ba. faciam sedulo.

## ACTVS QVINTI SCENA II.

### PHIDIPPVS. LACHES. BACCHIS.

Ph. Nihil apud me tibi desieri patiar, quin quod opus sit

Benigne præbeatur.

Sed cum tu satura, atq; ebria eris, puer ut satur sit facito.

La. Noster socer uideo uenit puero nutricem adduxit.

Phidippe Bacchus deierat persancte. Ph. hæcine ea'st? L. hæc est.

Ph. Nec pol istæ metuu't Deos neq; has respicere deos opinor.

Ba. Ancillas dedo, quolibet cruciatu per me exquire,

Licet hæc res hic agitur, Pamphilo me facere ut redeat uxor

Oportet quod si perficio, non pœnitet me famæ.

Solam fecisse id, quod aliæ meretrices facere fugitant.

La. Phidippe nostras mulieres suspectas fuisse falsò,
Nobis in re ipsa inuenimus: porrò hanc nunc experiamur.
Nam si comperit crimini, tua se falsò uxor credidisse,
Missam iram faciet: sin autem est ob eam rem iratus gnatus:
Quod peperit uxor clàm, id leue'st: citò ab eo hæc ira abscedet.
Profectò in hac re nihil mali est, quod sit dissidio dignū.
Ph. Velim quidem hercle. L. exquire, adest, quod satis sit faciet. B. faciam.
Ph. Quid istæc mihi narras? an quia non tute ipse audisti dudum
De hac re animus meus ut sit, Laches: illis modo exple animum.
La. Quæso ædepol Bacchis, quod mihi es pollicita, tute ut serues.
Ba. Ob eā rem uis ut ego introeam? La. i, atq; exple animū his, ut credant.
Ba. Eo, etsi scio pol his fore meū conspectū inuisum hodie,
Nā nupta meretrici hostis est, à uiro ubi segregata est.
La. At hæ amicæ erunt, ubi quamobrem adueneris, resciscent.
Ph. At easdē amicas fore tibi promitto, rē ubi cognouerint.
Nā illas errore, et te simul suspicione exolues.
Ba. Perij, pudet Philumenæ: sequimini me intro huc ambæ.
La. Quid est, quod mihi malim, quàm quod huic intellego euenire?
Vt gratiā ineat sine suo dispendio, & mihi unà prosit?
Nā si est, ut hæc nunc Pamphilū uere ab se segregarit:

*Sat sibi nobilitatem ex eo, & rem natam, et gloriã esse,*
*Referetq; gratiam ei, unaq; nos sibi opera amicos iũget.*

## ACTVS QVINTI SCENA III.

### PARMENO. BACCHIS.

Par. *Edepol næ meam herus esse operam deputat parui pretij,*
*Qui ob rem nullam misit frustra, ubi totum desedi diem,*
*Myconium hospitem dum expecto in arce Callidemidẽ.*
*Itaq; ineptus hodie dum illic sedeo, ut quisq; uenerat*
*Accedebam, adolescens dic dum quæso, es tu Myconius?*
*Non sum, at Callidemides? non, hospitem ecquem Pamphilum*
*Hic habes? omnes negabant. neq; enim quenquam esse arbitror.*
*Deniq; hercle iam pudebat. abij. sed quid Bacchidem*
*Ab nostro affine exeuntem uideo? quid huic hic est rei?*
Ba. *Parmeno opportune te offers, propere curre ad Pãphilũ.*
Par. *Quid eo?* Ba. *dic me orare ut ueniat.* Par. *ad te?* B. *immo ad Philumenam.*
Par. *Quid rei est?* B. *tua q̃ nihil refert, percontari desinas.*
P. *Nihil aliud dicam?* Ba. *etiam cognosse annulum illum Myrrhinam*
*Gnatæ suæ fuisse, quẽ ipsus mihi olim dederat.* Par. *scio.*
*Tantum'ne est?* Ba. *tantum. aderit continuo, hæc ubi ex te audierit.*
*Sed cessas?* Par. *minime equidem, nam hodie mihi pote-*

stas haud data'st.

Ita cursando, atq; ambulando totum hunc contriui dič.

BA. Quantam obtuli aduentu meo lætitiam Pamphilo
Hodie? quot commodas res attuli? quot autē ademi curas?
Gnatum ei restituo, qui pene harū ipsiusq; opera periјt.
Vxorē quā nunquā est ratus posthac se habiturū, reddo.
Qua re suspectus suo patri, & Phidippo fuit, exsolui.
Hic adeo his rebus annulus fuit initiū inueniundis.
Nā memini ab hinc menses decē fere ad me nocte prima
Confugere anhelantem domum, sine comite, uini plenū,
Cū hoc annulo: extimui ilico, mi Pāphile inquā amābo,
Quid exanimatus es obsecro? aut unde annulum istum
nactus? Dic mihi ille alias res agere se simulare postquā uideo
Nescio quid suspicarier, magis cœpi instare ut dicat.
Homo se fatetur ui in uia uirginem nescio quam compressisse.
Dicitq; se illi annulum dum luctat, detraxisse.
Eum hæc cognouit Myrrhina in digito modo me habētē.
Rogat unde sit narro omnia hæc, inde'st cognitio facta
Philumenam esse compressam ab eo, & filium inde
hunc natum.
Hæc tot propter me gaudia illi contigisse lætor.
Etsi hoc meretrices aliæ nolunt neque enim est in rem
nostram,
Vt quisquā amator nuptijs lætetur uerum ecastor
Nunquā animū quæsti gratia ad malas adducā partes.
Ego dū illo licitum'st usa sum benigno, et lepido, et com-
Incommode mihi nuptijs euenit factum, fateor.
At pol me fecisse arbitror ne merito mihi eueniret.

*Multa ex quo fuerint commoda eius, incommoda aequum'st ferre.*

## ACTVS QVINTI SCENA IIII.

### PAMPHILVS. PARMENO. BACCHIS.

*Pam.* Id e mi Parmeno etiam sodes, ut mihi haec certa, et clara attuleris,
Ne me in breue hoc conicias tempus, gaudio hoc falso frui.

*Par.* Visum est. *Pam.* certen'? *P.* certe. *Pam.* deus sum, si hoc ita'st. *P.* uerum reperies.

*Pam.* Mane dum sodes, timeo ne aliud credam, atque aliud nunties.

*P.* Maneo. *Pam.* sic te dixisse opinor, inuenisse Myrrhinã Bacchidem annulum suum habere. *Par.* factum. *Pá.* eum, quem olim ei dedi,
Eaque hoc te mihi nuntiare iussit, ita'ne est factum? *Par.* ita inquam.

*Pá.* Quis me'st fortunatior? uenustatisque adeo plenior? ego'ne te
Pro hoc nuntio quid donem quidquid nescio? *Par.* at ego scio.

*Pam.* Quid? *Par.* nihil enim, nam neque in nuntio, nec in me ipso boni quid sit scio.

*Pam.* Egon' qui ab Orco mortuum me reducem in lucem feceris,
Sinam sine munere abire? ah nimiũ me ignauom putas.

Sed Bacchidem

Sed Bacchidem etiam uideo stare ante ostium.
Me expectat credo, adibo. Ba. salue Pamphile.
Pam. O' Bacchis, o' mea Bacchis, seruatrix mea.
Ba. Benefactum, & uolupe'st. Pam. factis ut credam facis,
Antiquamq; adeo tuam uenustatem obtines,
Vt uoluptati obitus, sermo, aduentus tuus quocunq; aduene neris,
Semper siet. Ba. at tu ecastor morem antiquum, atq; ingenium obtines.
Vt unus hominū homo te uiuat nunq̄ quisquā blādior.
Pam. Ah ah, he, tun' mihi istuc? Ba. recte amasti Pamphile uxorem tuam,
Nam nunquam ante hunc diem meis oculis eam quod nossem, uideram.
Perliberalis uisa'st. Pam. dic uerum. Ba. ita me Di ament Pamphile.
Pam. Dic mihi harum rerum nunquid dixti iam patri? B. nihil. Pam. neq; opus est,
Adeo mutito. Ba. placet nō fieri hoc itidē, ut in comœdijs,
Omnia oēs ubi resciscunt, hi quos par fuerat resciscere
Sciunt. quos non autem scire æquum'st, neq; resciscunt, neq; scient.
Immo etiā hoc qui occultari posse facilius credas dabo.
Myrrhina ita Phidippo dixit iureiurando meo
Se fidem habuisse, & propterea te sibi purgatum. Pam. optume'st,
Speroq; hanc rem euenturam nobis ex sententia.
Par. Here licet'ne me scire ex te hodie quid sit qđ fecā bonī?
Aut quid istuc est, quod uos agitis? Pam. non licet. Par. tamen suspicor,

Egon' hunc ab Orco mortuum? quo pacto? Pam. nescio Parmeno,

Quantum hodie profueris mihi, et ex quanta ærumna me extraxeris.

Par. Immo uero scio, neq; hoc imprudens feci. Pă. ego istuc satis scio.

Par. An temere quidquam Parmenonem prætereat, quod facto usus sit?

Pam. Sequere me intro Parmeno. Par. sequor. equidem plus hodie boni

Feci imprudens, quàm sciens ante hunc diem unquam.

PLAVDITE.

## FABVLAE INTERLOCVTORES.

| | |
|---|---|
| Phormio | parasitus. |
| Chremes | |
| Demipho | senes. |
| Phædria | |
| Antipho | adolescentes. |
| Dauus | |
| Geta | serui. |
| Sophrona | nutrix. |
| Dorio | leno. |
| Hegio | |
| Cratinus | |
| Crito | aduocati. |

ACTA LVDIS ROMANIS. L. POSTHVMIO ALBINO. L. CORNELIO MERVLA. AEDIL. CVR. EGERE. L. AMBIVIVS TVRPIO. L. ATTILIVS PRAENESTINVS. MODOS FECIT FLACCVS CLAVDI. TIBIIS IMPARIB. TOTA GRAECA APOLLODORV. EPIDICAZOMENOS FACTA QVARTO. CN. FANNIO. M. VALERIO COSS.

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

*Hremetis frater aberat peregre Demipho*
*Relicto Athenis Antiphone filio.*
*Chremes clàm habebat Lemni uxorem, et filiam,*
*Athenis aliam coniugem, & amantem unice*
*Gnatum fidicinam. mater è Lemno aduenit*
*Athenas: moritur: uirgo sola: aberat Chremes.*
*Funus procurat. ibi eam uisam Antipho*
*Cum amaret, opera parasiti uxorem accipit.*
*Pater, & Chremes reuersi fremere: dein minas*
*Triginta dant parasito, ut illam coniugem*
*Haberet ipse. argento hoc emitur fidicina.*
*Vxorem retinet Antipho à patruo agnitam.*

Ostquam poeta uetus poetam non potest
P Retrahere a studio, et tradere hoiem in otiū,
Maledictis deterrere ne scribat parat.
Qui ita dictitat, quas antea fecit fabulas
Tenui esse oratione, & scriptura leui.
Quia nusquam scripsit insanum adolescentulum,
Ceruam uidere, fugere, & sectari canes,
Et eam plorare, orare ut subueniat sibi.
Quod si intellegeret, cum stetit olim noua
Actoris opera magis stetisse q̄ sua,
Minus multo audacter, q̄ nunc lædit læderet.
Et magis placerent quas fecisset fabulas.
Nunc siquis est, qui hoc dicat, aut sic cogitet,
Vetus si poeta non lacessisset prior,
Nullum inuenire prologum potuisset nouus
Quem diceret, nisi haberet cui malediceret.
Is sibi responsum hoc habeat, in medio omnibus
Palmam esse positam, qui artem tractant musicam.
Ille ad famem hunc ab studio studuit reijcere.
Hic respondere uoluit non lacessere.
Benedictis si certasset, audisset bene.
Quod ab ipso allatum'st, sibi esse id relatum putet.
De illo iam finem faciam dicundi mihi,
Peccandi cum ipse de se finem non facit.
Nunc quid uelim animum attendite. apporto nouam
Epidicazomenon, quam uocant comœdiam
Græci, Latini Phormionem nominant.
Quia primas partes qui aget, is erit Phormio.

Parasitus, per quem res agetur maxime.
Voluntas uestra si ad poetam accesserit,
Date operam: adeste æquo animo per silentium.
Ne simili utamur fortuna, atq; usi sumus,
Cum per tumultum noster grex motus loco est:
Quem actoris uirtus nobis restituit locum,
Bonitasq; uestra adiutans, atq; æquanimitas.

## ACTVS PRIMI SCENA I.

### DAVVS.

DA. AMicus summus meus, & popularis Geta
Heri ad me uenit: erat ei de ratiuncula
Iam pridem apud me reliquum pausillulum
Numorum: id ut conficerem, confeci, affero.
Nam herilem filium eius duxisse audio
Vxorem: ei credo munus hoc corraditur.
Quàm inique comparatum'st, hi qui minus habent,
Vt semper aliquid addant ditioribus?
Quod ille unciatim uix demenso suo
Suum defrudans genium comparsit miser,
Id illa uniuersum abripiet, haud existimans
Quanto labore partum. porro autem Geta
Ferietur alio munere ubi hera pepererit.
Porro alio autem ubi erit puero natalis dies:
Vbi initiabunt: omne hoc mater auferet.
Puer caussa erit mittundi: sed uideon' Getam?

## ACTVS PRIMI SCENA II.

### GETA. DAVVS.

Ge. I quis me quæret rufus. Da. presto'st, desine.
Ge. oh
At ego obuiam conabar tibi Daue. Da. accipe, hem
Lectum'st, conueniet numerus quantum debui.
Ge. Amo te, et non neglexisse habeo gratiam.
Da. Præsertim ut nunc sunt mores, adeo res redit.
Siquis quid reddit magna habenda'st gratia.
Sed quid tu es tristis? Ge. ego'ne? nescis quo in metu, et
Quanto in periculo sim? Da. quid istuc est? Ge. scies.
Modo ut tacere possis. Da. abi sis insciens.
Cuius tu fidem in pecunia perspexeris:
Verere uerba ei credere, ubi quid mihi lucri est
Te fallere? Ge. ergo ausculta. Da. hanc operam tibi dico.
Ge. Senis nostri Daue fratrem maiorem Chremem
Nostin? Da. quid ni? Ge. quid? eius gnatum Phædriam?
Da. Tanquam te. Ge. euenit senibus ambobus simul
Iter, illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam
Ad hospitem antiquom: is senem per epistolas
Pellexit, modo non monteis auri pollicens.
Da. Cui tanta erat res, et supererat? Ge. desinas.
Sic est ingenium. Da. oh regem me esse oportuit.
Ge. Abeuntes ambo hinc tum senes, me filij
Relinquunt quasi magistrum. Da. o Geta prouinciam
Cepisti duram. Ge. mihi usu uenit hoc scio.

*Memini relinqui me deo irato meo.*
*Cœpi aduersari primo, quid uerbis opu'st?*
*Seni fidelis dum sum, scapulas perdidi.*
DA. *Venêre in mentem istæc mihi: nam quæ inscitia'st*
*Aduorsum stimulum calces?* GE. *cœpi his omnia*
*Facere, obsequi quæ uellent.* DA. *scisti uti foro.*
GE. *Noster mali nihil quidquam primo. hic Phædria*
*Continuo quandam nactus est puellulam*
*Citharistriam: hanc amare cœpit perdite.*
*Ea seruiebat lenoni impurissimo,*
*Neq; quod daretur quidquam, id curarant patres.*
*Restabat aliud nihil, nisi oculos pascere,*
*Sectari, in ludum ducere, & reducere.*
*Nos otiosi operam dabamus Phædriæ.*
*In quo hæc discebat ludo, exaduorsum ei loco*
*Tonstrina erat quædam: hic solebamus ferè*
*Plerunq; eam opperiri dum inde iret domum.*
*Interea dum sedemus illic, interuenit*
*Adolescens quidam lachrumans: nos mirarier.*
*Rogamus, quid sit, nunquam æque inquit ac modo*
*Paupertas mihi onus uisum'st, et miserum, et graue.*
*Modo quandam uidi uirginem huic uiciniæ*
*Miseram, suam matrem lamentari mortuam.*
*Ea sita erat exaduorso, neq; illi beneuolens,*
*Neq; notus, neq; cognatus, extra unam aniculam,*
*Quisquam aderat, qui adiutaret funus: miseritum'st.*
*Virgo ipsa facie egregia: quid uerbis opu'st?*
*Commorat omnes nos. ibi continuo Antipho,*
*Voltis'ne eamus uisere? alius censeo,*
*Eamus: duc nos sodes: imus, uenimus,*

Videmus, uirgo pulchra, & quo magis diceres,
Nihil aderat adiumenti ad pulchritudinem.
Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida.
Lachrumæ, uestitus turpis, ut ni uis boni
In ipsa inesset forma, hæc formam extinguerent.
Ille, qui illam amabat fidicinam, tantum modo
Satis, inquit scita'st, noster uero? Da. iam scio
Amare cœpit. Ge. scin' q̃? quo euadat uide,
Postridie ad anum recta pergit obsecrat,
Vt sibi eius faciat copiam illa enim se negat.
Neq; cũ æquom ait facere, illam ciuem esse atticam
Bonam bonis prognatam si uxorem uelit
Lege id licere facere sin aliter, negat.
Noster quid ageret nescire, & illam ducere
Cupiebat & metuebat absentem patrem.
Da. Non si redisset pater ei ueniam daret?
Ge. Ille'ne indotatam uirginem, atq; ignobilem
Daret illi? nunquam faceret. Da. quid fit deniq;?
Ge. Quid fiat? est parasitus quidam Phormio.
Homo confidens, qui illum Di omnes perduint.
Da. Quid is fecit? Ge. hoc consilium, quod dicam, dedit.
Lex est, ut orbe qui sint genere proximi
His nubant: et illos ducere eadem hæc lex iubet.
Ego te cognatam dicam, et tibi scribam dicam.
Paternum amicum me assimulabo uirginis.
Ad iudices ueniemus, qui fuerit pater,
Quæ mater, qui cognata tibi sit. omnia hæc
Confingam: quod erit mihi bonum, atq; commodum.
Cum tu horum nihil refelles, uincam scilicet.
Pater aderit mihi paratæ lites quid mea?

Illa quidem nostra erit. Da. iocularem audaciam.

Ge. Persuasit homini, factum'st, uentum'st, uincimur.

Duxit. Da. quid narras? Ge. hoc, quod audis. Da. o' Geta

Quid te futurum'st? Ge. nescio hercle, unum hoc scio.

Quod fors feret, feremus æquo animo. Da. placet.

Hem istuc uiri est officium. Ge. in me omnis spes est mihi.

Da. Laudo. Ge. ad precatorem abeam, credo qui mihi

Sic oret: nunc omitte quæso hunc: cæterum

Posthac si quidquam nihil precor, tantummodo

Non adit: ubi ego hinc abiero, uel occidito.

Da. Quid ille pædagogus, qui citharistriam,

Quid rei gerit? Ge. sic tenuiter. Da. non multum habet

Quod det fortasse? Ge. immo nihil nisi spem meram.

Pater eius redit an non? Ge. non dum. Da. quid? senem

Quoad expectatis uestrum? Ge. non certum scio.

Sed epistolam ab eo allatam esse audiui modo,

Et ad portitores esse delatam, hanc petam.

Da. Nunquid Geta aliud me uis? Ge. ut bene sit tibi.

Puer heus, nemon' huc prodit? cape, da hoc Dorcio.

## ACTVS PRIMI SCENA III.

### ANTIPHO. PHAEDRIA.

An. Deon rem redisse, ut qui mihi consultum optime uelit esse

Phædria, patrem ut extimescam, ubi in mentem eius aduenti uenit?

Quod ni fuissem incogitans, ita eum expectarem, ut par fuit.

Ph. Quid istuc est? An. rogitas? qui tam audacis facinoris mihi conscius sis?
Quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset,
Neu me cupidum eò compulisset, quod mihi principium'st mali.
Non potitus essem, fuisset tum illos mihi ægre aliquot dies
At non quottidiana cura hæc angeret animū. Ph. audio.
An. Dū expecto quàm mox ueniat, q adimat hanc mihi consuetudinem.
Ph. Alijs quia defit, quod amant, ægre'st: tibi quia superest, dolet.
Amore abundas Antipho.
Nam tua quidem hercle certo uita hæc expetenda optandáq; est.
Ita me Di bene ament, ut mihi liceat tam diu quod amo frui.
Iam depacisci mortem cupio, tu conijcito cætera.
Quid ego ex hâc inopia nunc capiam, & quid tu ex istac copia.
Vt ne addam, quod sine sumptu ingenuam, liberalem nactus es,
Quod habes ita ut uoluisti, uxorē sine mala fama, palā
Beatus, ni unū hoc desit, animus qui modeste istæc ferat.
Quod si tibi res sit cum eo lenone, quocum mihi est, tum sentias.
Ita pleriq; ingenio sumus omnes. nostri nosmet pœnitet.
An. At tu mihi contra nunc uidere fortunatus Phædria.
Cui de integro est potestas etiam consulendi quid uelis.
Retinere, amare, admittere: ego in eū incidi infelix locū,

Vt neq; mihi eius sit amittendi, nec retinendi copia.
Sed quid hoc est? uiden' ego Getam currentem aduenire huc?
Is est ipsus hei timeo miser, quàm hic mihi nunc rem nuntiet.

## ACTVS PRIMI SCENA IIII.

### GETA. ANTIPHO. PHAEDRIA

Ge. Nullus es Geta, nisi aliquod iam tibi consilium celere repereris.
Ita nunc imparatum subito tanta te impendent mala,
Quæ neq; uti deuitem scio, neq; quo modo me inde extraham.
(Nam non potest celari nostra diutius iam audacia)
Quæ si non astu prouidentur, me aut herũ pessundabũt.
An. Quidnam ille commotus uenit? Ge. tum temporis punctum mihi
Ad hanc rem, est herus adest. An. quid istud mali'st?
Ge. Quod cum audierit, quod eius remedium inueniam iracundiæ?
Loquar'ne? incendam, taceam, instigem, purgem me? laterem lauem.
Eheu me miserum cum mihi paueo, tum Antipho me excruciat animi.
Eius me miseret: ei nunc timeo: is nunc me retinet: nam absq; eo esset,

Recte ego mihi uidissem, & senis essem ultus iracundiā.
Aliquid conuasissem, atq; hinc me conijcerem protinam in pedes.

An. Quam hic fugam, aut furtum parat?
Ge. Sed ubi Antiphonem reperiam? aut qua quærere insistam uia?

Ph. Te nominat. An. nescio quod magnum hoc nuntio expecto malum.

Ph. Ah sanus'ne es? Ge. domum ire pergã, ibi plurimum'st.
Ph. reuocemus
Hominem. An. sta ilico. Ge. hem.
Satis pro imperio quisquis es. An. Geta. G. ipse est, quē uolui obuiam.

An. Cedo quid portas obsecro? atque id (si potes) uerbo expedi.

Ge. Faciam. An. eloquere. Ge. modo apud portum. An. meum'ne?

Ge. Intellextin'. An. occidi. Ge. hem.

An. Quid agam? Ph. quid ais? G. huius patrem uidisse me patruum tuum.

An. Nam quod ego huic nunc subito exitio remedium inueniam miser?
Quod si eo meæ fortunæ redeunt Phanium abs te ut distrahar,
Nulla'st mihi uita expetenda. Ge. ergo istæc cum ita sint Antipho.
Tanto magis te aduigilare æquom'st, forteis fortuna adiuuat.

An. Non sum apud me. Ge. atqui opus est nunc cum maxime ut sis Antipho.

Nam si te senserit timidum, pater esse arbitrabitur
Commeruisse culpam. Ph. hoc uerum'st. An. non possum
immutarier.
G. Quid faceres, si aliquid grauius tibi nunc faciundum
foret?
An. Cum hoc non possum, illud minus possem. G. hoc nihil
est Phædria: ilicet.
Quid conterimus operam frustra? quin habeam? Ph. et
quidem ego. An. obsecro.
Quid si assimulabo, satin' est? G. garris. An. uoltum con-
templamini, hem
Satin' sic est? Ge. non. An. quid si sic? Ge. propemodum.
An. quid si sic est? G. sat est?
Hem istuc serua: et uerbum uerbo par pari ut respõdeas
Ne te iratus suis dictis protelet. An. scio.
Ge. Vi coactum te esse inuitum, lege, iudicio, tenes?
Sed quis hic est senex, quem uideo in ultima platea? An.
ipsus est.
Nõ possum adesse. Ge. ah qd ais? quo abis Antipho? mane.
Mane inquam. An. egomet me noui, et peccatum meum.
Vobis commendo Phanium, & uitam meam.
Ph. Geta quid nunc fiet? Ge. tu iam lites audies.
Ego plectar pendens, nisi quid me fefellerit.
Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus.
Id nos metipsos facere oportet Phædria.
Ph. Aufer, mihi oportet, quin tu quod faciam impera.
Ge. Meministin' olim ut fuerit uestra oratio,
In re incipiunda ad defendendam noxiam
Iustam illam caussam, facilem, uincibilem, optumam.
Ph. Memini. Ge. hem nunc ipsa'st opus, aut si quid potest

Meliore, & callidiore. Ph. fiet sedulo.
Ge. Nunc prior adito tu, ego in insidijs hic ero
Succenturiatus, siquid deficies. Ge. age.

## ACTVS SECVNDI SCENA I.

### DEMIPHO. GETA. PHAEDRIA.

De. Tan'ne tandem uxorem duxit Antipho iniussu meo?
Nec meum imperium (age mitto imperium) non simultatem meam
Revereri? saltem non pudere? o' facinus audax, o' Geta Monitor. Ge. uix tandem. De. quid mihi dicent? aut quã caussam reperient?
Demiror. Ge. atqui repperi iam aliud cura. De. an'ne hoc dicent mihi:
Inuitus feci. lex coegit, audio, & fateor. Ge. places.
De. Verum scientem, tacitum, caussam tradere aduersarijs,
Etiam'ne id lex coegit? Ph. illud durum. Ge. ego expediam, sine.
De. Incertum'st quid agam, quia præter spem, atq; incredibile hoc mihi obtigit.
Ita sum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandum instituere.
Quamobrem omnes, cum secundæ res sunt, maxime
Meditari secum oportet, quo pacto aduorsam ærumnam ferant.
Pericla, damna, exilia, peregre rediens semper cogitet,
Aut filij peccatum, aut uxoris mortem, aut morbũ filiæ.

Communia esse hæc, fieri posse, ut neq́d animo sit nouũ.
Quidquid præter spem eueniat, omne id deputare esse in lucro.

G. O Phædria incredibile'st, quanto herum anteeo sapientia.
Meditata mihi sunt omnia mea incommoda, herus si redierit,
Vsq; molendum esse pistrino, uapulandum, habendæ compedes.
Opus ruri faciundum: horum nihil quidquam accidet animo nouum,
Quidquid præter spem eueniet, omne id deputabo in lucro.
Sed quid cessas hominem adire, & blande in principio alloqui?

De. Phædriam mei fratris uideo filium mihi ire obuiam.
Ph. Mi patrue salue. De. salue, sed ubi est Antipho?
Ph. Saluum te uenire. De. credo, hoc responde mihi.
Ph. Valet hic est: sed satin' omnia ex sententia?
De. Vellem quidem. Ph. quid istuc? De. rogitas Phædria?
Bonas me absente hic confecistis nuptias.
Ph. Eho an id succenses nunc illi? Ge. o artificem probum.
De. Ego'ne illi non succenseam? ipsum gestio dari
Mihi in conspectum, nunc sua culpa ut sciat
Lenem patrem illum factum me esse acerrimum.
Ph. Atqui nihil fecit patrue, quod succenseas.
De. Ecce autem similia omnia: omnes congruunt.
Vnum cognoris, omnes noris. Ph. haud ita'st.
De. Hic in noxia est: ille ad defendendam caussam adest.
Cum ille abest, hic præsto est: tradunt operas mutuas.

Ge. Probe eorum facta imprudens depinxit senex.
De. Nam ni haec ita essent cum illo haud stares Phaedria.
Ph. Si est patrue, culpam ut Antipho in se admiserit
Ex qua re minus rei foret, aut famae temperans
Non caussam dico, quin quod meritus est ferat.
Sed siquis forte malitia fretus sua
Insidias nostrae fecit adolescentiae,
Ac uicit, nostran' ea culpa est, an iudicium?
Qui saepe propter inuidiam adimunt diuiti
Aut propter misericordiam addunt pauperi.
Ge. Ni nossem caussam, crederem hunc uera loqui.
De. An quisquam iudex est, qui possit noscere
Tua iusta, ubi tute uerbum non respondeas,
Ita ut ille fecit? Ph. functus adolescentuli est
Officium liberalis, postquam ad iudices
Ventum'st, non potuit cogitata proloqui.
Ita eum tum timidum obstupefecit pudor.
Ge. Laudo hunc. sed cesso adire quamprimum senem?
Here salue, saluum te aduenisse gaudeo. De. oh
Bone custos salue, columen uero familiae,
Cui commendaui filium hinc abiens meum.
Ge. Iam dudum te omnes nos accusare audio
Immerito, & me omnium horum immeritissimo.
Nam quid me in hac re facere uoluisti tibi?
Seruum hominem caussam orare leges non sinunt.
Neq; testimonij dictio est. De. mitto omnia. adde
Istuc imprudens, timuit adolescens, sino.
Tu seruus, uerum si cognata est maxime,
Non fuit necesse habere. sed, id quod lex iubet,
Dotem daretis. quaereret alium uirum.

*Qua ratione inopem potius ducebat domum?*
Ge. *Non ratio, uerum argentum deerat.* De. *sumeret*
*Aliunde.* Ge. *aliunde? nihil est dictu facilius.*
De. *Postremo, si nullo alio pacto, uel fœnore.*
Ge. *Hui dixti pulchre, siquidem quisquam crederet*
*Te uiuo.* De. *non? non sic futurum 'st, non potest.*
*Ego'ne illam cum illo ut patiar nuptam unum diem?*
*Nihil suaue meritum 'st. hominem commonstrarier*
*Mihi istum uolo, aut ubi habitet demonstrarier.*
Ge. *Nempe Phormionem.* De. *istum patronum mulieris?*
Ge. *Iam faxo hic aderit.* De. *Antipho ubi nūc est?* Ph. *foris.*
De. *Abi Phædria, eum require, atq; adduce huc.* Ph. *eo*
*Recta uia equidem illuc.* Ge. *nempe ad Pamphilam.*
De. *At ego Deos penates hinc salutatum domum*
*Deuortar. inde ibo ad forum, atq; aliquot mihi*
*Amicos aduocabo ad hanc rem qui adsient,*
*Vt ne imparatus sim, cum adueniat Phormio.*

## ACTVS SECVNDI SCENA II.

### PHORMIO. GETA.

Ph. *Ta'ne patris ais conspectum ueritum hinc abisse?* G. *admodum.*
Ph. *Phanium relictam solam?* Ge. *sic.* Ph. *& iratum senem?*
Ge. *Oppido.* Ph. *ad te summa solum Phormio rerum redit.*
*Tu te hoc intristi. tibi omne est exedendum. accingere.*
Ge. *Obsecro te.* Ph. *si rogabit?* Ge. *in te spes est.* Ph. *ecce re.*
*Quid si reddet?* Ge. *tu impulisti.* Ph. *sic opinor.* Ge. *sub-*

ueni.

Ph. Cedò senem, iam instructa sunt mihi corde consilia oia.

Ge. Quid ages? Ph. quid uis nisi ut maneat Phanium, atq; ex crimine hoc,

Antiphonem eripiam, atq; in me omnem iram deriuem senis?

Ge. O uir fortis, atq; amicus, uerum hoc sæpe Phormio

Vereor, ne istæc fortitudo in neruũ erũpat deniq; Ph. ah

Non ita est, factum'st periculum, iam pedum uisa'st uia.

Quot me censes homines iam deuerberasse usq; ad necẽ

Hospites, tum ciues? quo magis noui, tanto sæpius.

Cedò dum en unq̃ iniuriarũ audisti mihi scriptam dicã?

Ge. Quid istuc? Ph. qa nõ recte accipitri tenditur, neq; miluo

Qui male faciũt nobis, illis q nihil mali faciũt tenditur.

Quia enim in illis fructus est, in his opera luditur.

Alijs aliunde est periculum, unde aliquid abradi potest.

Mihi sciunt nihil esse. dices ducent damnatum domum.

Alere nolunt hominẽ edacem, & sapiunt mea quidem sententia.

Pro maleficio si beneficium summum nolunt reddere.

Ge. Non potest satis pro merito ab illo tibi referri gratia.

Ph. Immo enim nemo satis pro merito gratiam regi refert.

Te'ne asymbolũ uenire unctum, atq; lautum è balneis,

Otiosum ab animo, cũ ille et cura, et sumptu absumitur?

Dum tibi, sit quod placeat, ille ringitur, tu rideas.

Prior bibas, prior decumbas, cœna dubia apponitur.

Ge. quid istuc uerbi est? Ph. ubi tu dubites quid sumas potissimum.

Hæc cum ratione ineas, q̃ sint suauia, et quàm cara sint,

Ea qui præbet non tu hunc habeas planè præsentem deũ?

Ge. Senex adest: uide quid agas: prima coitio'st acerrima.
Si eam substinueris, post illam iam ut lubet ludas licet.

## ACTVS SECVNDI SCENA III.

DEMIPHO. GETA. PHORMIO.

De. Nunquam cuiquam contumeliosius
Audisti factam iniuriam q̃ haec est mihi?
Adeste quaeso G. iratus est. Ph. qn tu hoc ages?
Iam ego hunc agitabo: pro deûm immortalium fidem,
Negat Phanium esse hanc sibi cognatam Demipho?
Hanc Demipho negat esse cognatam? Ge. negat.
Ph. Neq; eius patrem se scire qui fuerit? Ge. negat.
De. Ipsum esse opinor, de quo agebam: sequimini.
Ph. Nec Stilphonem ipsum scire qui fuerit? Ge. negat.
Ph. Quia egens relicta est misera, ignoratur parens:
Neglegitur ipsa: uide auaritia quid facit.
Ge. Si herum insimulabis malitiae male audies.
De. O' audaciam, etiam me ultro accusatum aduenit.
Ph. Nam iam adolescenti nihil est quod succenseam,
Si illum minus norat, quippe homo iam grandior
Pauper, cui opera uita erat, ruri fere
Se continebat: ibi agrum de nostro patre
Colendum habebat: saepe interea mihi senex
Narrabat se hunc neglegere cognatum suum.
At quem uirum? quem ego uiderim in uita optumum.
Ge. Videas te, atq; illû ut narras. Ph. abi in malâ crucem.
Nam ni ita eum existimassem, nunquam tam graueis
Ob hanc inimicitias caperem in nostram familiam,

Quam is aspernatur, nunc tam illiberaliter.

Ge. Pergin' hero absenti male loqui impurissime?

Ph. Dignum autem hoc illo est. Ge. ain' tandem carcere? De. Geta.

Ge. Bonorum extortor, legum contortor. De. Geta.

Ph. Responde. Ge. qs hō est? ehem. De. tace. Ge. absenti tib
Te indignas, seq; dignas contumelias
Nunquam cessauit dicere hodie. De. ohe desine.
Adolescens primum abs te hoc bona uenia expeto
Si tibi placere potis est mihi ut respondeas,
Quem amicum tuum ais fuisse istum explana mihi.
Et qui cognatum me sibi esse diceret.

Ph. Proinde expiscare quasi non nosses. De. nossem? Ph. ita.

De. Ego me nego, tu qui ais, redige in memoriam.

Ph. Eho tu sobrinum tuum non noras? De. enicas.
Dic nomen. Ph. nomen? maxume. De. quid nunc taces?

Ph. Peri hercle, nomen perdidi. De. hem, quid ais? Ph. Geta.
Si meministi quod olim dictum'st subijce, hem.
Non dico quasi non noris. tentatum aduenis.

De. Egon' autem tento? Ge. Stilpho. Ph. atq; adeo quid mea?
Stilpho'st. De. quem dixti? Ph. Stilphonē inquā noueras?

De. Neq; ego illum noram, nec mihi cognatus fuit
Quisquam istoc nomine. Ph. ita'ne? non te horū pudet?
At si talentum rem reliquisset decem.

De. Di tibi malefaciant. Ph. primus esses memoriter
Progeniem uestram usq; ab auo, atq; atauo proferens.

De. Ita ut dicis, ego tum si aduenissem, qui mihi
Cognata esset dicerem, itidem tu face cedo
Qui est cognata? Ge. heu noster recte, heus tu caue.

Ph. Dilucide expediui, quibus me oportuit

Iudicibus, tum, si id falsum fuerat, filius
Cur non refellit? De. filium narras mihi?
Cuius de stultitia dici ut dignum'st non potest.
Ph. At tu, qui sapiens es, magistratus adi,
Iudicium de eadem caussa iterum ut reddant tibi.
Quandoquidem solus regnas, & soli licet
Hic de eadem caussa bis iudicium adipiscier.
De. Et si mihi facta iniuria'st, uerum tamen
Potius quàm lites secter, aut quàm te audiam
Itidem ut cognata si sit, id quod lex iubet,
Dotem dare, abduce hanc, minas quinq; accipe.
Ph. Ah ah, hæ, homo suauis. De. quid est? num iniquom postulo?
An'ne hoc quidem adipiscar ego, quod ius publicum'st?
Ph. Ita'ne tandem quæso, meretricem ubi abusus sis,
Mercedem dare lex iubet ei, atq; amittere,
An ut nequid turpe ciuis in se admitteret
Propter egestatem, proximo iussa'st dari,
Vt cum uno ætatem degeret, quod tu uetas?
De. Ita proximo quidem, at nos unde, aut quãobrẽ? Ph. ohe
Actum aiunt ne agas. De. non agam? immo haud desinã
Donec perfecero hoc. Ph. ineptis. De. sine modo.
Ph. Postremo tecum nihil rei nobis Demipho'st.
Tuus est damnatus gnatus non tu, nam tua
Præterierat iam ad ducendum ætas. De. omnia hæc
Illum putato, quæ ego nunc dico dicere.
Aut quidem cum uxore hac ipsum prohibeo domo.
Ge. Iratus est, tu te idem feceris melius.
De. Ita'n es paratus facere me aduorsum omnia
Infelix? P. metuit hic nos, tametsi sedulo

Dissimulat. Ge. bene habent tibi principia. Ph. quin quod est
Ferundum feras, tuis factis dignum feceris.
Vt amici inter nos simus. De. egon' tuam expetam
Amicitiam, aut te uisum, aut auditum uelim?
Ph. Si concordabis cum illa, habebis quae tuam
Senectutem oblectet: respice aetatem tuam.
De. Te oblectet: tibi habe. Ph. minue uero iram. De. hoc age,
Satis iam uerborum'st, nisi tu properes mulierem
Abducere, ego illam eijciam: dixi Phormio.
Ph. Si tu illam attigeris, secus quam dignum'st liberam,
Dicam impingam tibi grandem: dixi Demipho.
Siquid opus fuerit, heus domo me. Ge. intellego.

## ACTVS SECVNDI SCENA IIII.

### DEMIPHO. GETA. HEGIO. CRATINVS. CRITO.

De. Quanta me cura, & solicitudine afficit
Gnatus, qui me, & se hisce impediuit nuptijs.
Neque mihi in conspectum prodit, ut saltem sciam
Quid de hac re dicat, quid'ue sit sententiae.
Abi tu uise redierit'ne iam, an non dum domum.
Ge. Eo. De. uidetis quo in loco res haec siet.
Quid ago? dic Hegio. He. ego Cratinum censeo
Si tibi uidetur. De. dic Cratine. Cra. me'ne uis?
De. Te. Cra. ego quae in rem tuam sint, ea uelim facias mihi
Sic hoc uidetur, quod filius te absente hic
Egit, restitui in integrum aequom'st, & bonum,

*Et id impetrabis dixi.* De. *dic nunc Hegio.*
He. *Ego sedulo hunc dixisse credo uerum ita'st.*
*Quot homines, tot sententiæ suus cuiq; mos est.*
*Mihi non uidetur quod sit factum legibus*
*Rescindi posse, & turpe inceptu'st.* De. *dic Crito.*
Cri. *Ego amplius deliberandum censeo.*
*Res magna est.* He. *nunquid nos uis?* De. *fecistis probe.*
*Incertior sum multo q̄ dudum.* Ge. *negant*
*Redisse.* De. *frater est expectandus mihi.*
*Is quod mihi dederit de hac re consilium, id exequar.*
*Percontatum ibo ad portum quoad se recipiat.*
Ge. *At ego Antiphonem quærã, ut quæ acta hic sunt sciat.*
*Sed eccum ipsum uideo in tempore huc se recipere.*

## ACTVS TERTII SCENA I.

### ANTIPHO. GETA.

An. *Nimuero Antipho multis modis cum istoc ani*
*mo es uituperandus*
*Ita'ne hinc abisse, & uitam tuam tutandam*
*alijs dedisse?*
*Alios tuam rem credidisti magis q̄ te animaduersuros?*
*Nam ut ut erant alia, illi certe, quæ nunc domi tuæ est*
*consuleres,*
*Nequid propter tuam fidem decepta pateretur mali.*
*Cuius nunc miseræ spes, opesq; sunt in te uno omnes sitæ.*
Ge. *Equidem here nos iam dudum hic te absentem incusa*
*mus, qui abieris.*

An. Teipsum quærebam. Ge. sed ea causa nihilo magis defeamus.

An. Loquere obsecro, quo nam in loco sunt res, & fortunæ meæ?

Nunquid patri subolet? Ge. nihil etiam. An. & quid spei porro'st? Ge. nescio. An. ah.

Ge. Nisi Phædria haud cessauit pro te eniti. An. nihil fecit noui.

Ge. Tum Phormio itidem hac re, ut in alijs, hominem strenuum præbuit.

A. Quid is fecit? Ge. confutauit uerbis admodum iratum patrem.

An. Heu Phormio. G. ego quod potui porro'. A. mi Geta omneis uos amo.

Ge. Sic habent principia sese, ut dico, adhuc tranqlla res est.
Mansurusq; patruum pater est, dum huc adueniat. A. quid eum? G. ut aiebat
De eius consilio uelle se se facere qđ ad hanc rẽ attinet.

A. Quãtus metus ẽ mihi uenire huc saluũ nũc patruũ Geta?
Nam per eius unam (ut audio) aut uiuam, aut moriar sententiam.

G. Phædria tibi adest. A. ubi nam? G. eccum a sua palæstra exit foras.

## ACTVS TERTII SCENA II.

PHAEDRIA. DORIO. ANTIPHO. GETA.

Ph. Dorio audi obsecro. D. non audio. Ph. parumper. D. quin omitte me.

Ph. Audi quod dicam. Do. at enim tædet iam audire eadem millies.
Ph. At nunc dicam qđ lubenter audias. Do. loquere, audio.
Ph. Nequeo te exorare ut maneas triduū hoc quo nunc abis?
Do. Mirabar si tu mihi quidquam afferres noui.
An. Hei metuo lenonem, nequid suo suat capiti. Ge. idem ego metuo.
Ph. Non mihi credis? Do. ariolare. Ph. sin fidem do? Do. fabulæ.
Ph. Fœneratum istuc beneficiū tibi pulchre dices. Do. logi.
Ph. Crede mihi gaudebis facto uerum hercle hoc est. Do. somnium.
Ph. Experire, non est longum. Do. cantilenam eandē canis.
Ph. Tu mihi cognatus, tu parens, tu amicus, tu. D. garris mó.
Ph. Adeon' ingenio te esse duro, atq; inexorabili
Vt neq; misericordia, neq; precibus molliri queas?
Do. Adeon' te esse incogitantem, atq; impudentem Phædria,
Vt faleratis dictis ducas me, & meam ductis gratis?
An. Miseritum'st. Ph. hei ueris uincor. Ge. quàm uterq; est similis sui.
Ph. Neq; Antipho alia cum occupatus esset solicitudine.
Tum hoc esse mihi obiectum malum. A. ah, quid istuc autem est Phædria?
Ph. O' fortunatissime Antipho. An. ego'ne? Ph. cui quod amas domi est,
Nec cum huiusmodi unquam usus uenit, ut conflictares malo.
An. Mihin' domi'st? immo quod aiunt, auribus teneo lupū.
Ná neq; quo modo à me amittā inuenio, aut uti retineā scio.
Do. Ipsum istuc mihi in hoc est. An. eia ne parum leno sies,

*Numqd hic confeat? Ph. hicine? qd homo inhumanissimus*
*Pamphilam meam uendidit.* Ge. *quid? uẽdidit?* An. *ain' uendidit?*
Ph. *Vendidit.* Do. *q̃ indignum facinus, ancillam aere emptam suo.*
Ph. *Nequeo exorare ut maneat, & cum illo ut mutet fidẽ*
*Triduum hoc, dum id quod est proximum ab amicis argentum aufero.*
*Si non tum dedero unam praeterea horã ne opertus sies.*
Do. *Obtundis.* An. *haud longum'st id quod orat* Dorio, *exoret sine.*
*Idem hoc tibi quod bene promeritus fueris conduplicauerit.*
Do. *Verba istaec sunt.* An. *Pamphilam'ne hac urbe priuari sines?*
*Tum praeterea horum amorem distrahi poterin' pati?*
Do. *Neq; ego, neq; tu.* Ge. *Di tibi oẽs id qđ est dignum duint.*
Do. *Ego te complureis aduorsum ingenium meũ menses tulĩ*
*Pollicitantem, & nihil ferentem, flentem, & nunc contra haec omnia*
*Repperi qui det, neq; lachrumet: da locum melioribus.*
An. *Certe hercle si satis commemini, tibi quidẽ olim est dies,*
*Quam ad dares huic praestituta.* Ph. *factum.* Do. *num ego istuc nego?*
An. *Iam'ne ea praeterijt?* Do. *non, uerum ei haec antecessit.*
An. *non pudet*
*Vanitatis?* Do. *minime, dum ob rem.* Ge. *sterquilinium.*
Ph. *Dorio*
*Ita'ne tandem facere oportet?* Do. *sic sum, si placeo, utere.*

An. Sicine hunc decipis? Do. immo enim uero Antipho hic me decipit.
Nam hic me huiusmodi sciebat esse. ego hunc esse aliter credidi.
Is me fefellit: ego isti nihilo sum aliter ac fui.
Sed ut ut hæc sunt, tamen hoc faciam, cras mane argentum mihi
Miles se dare dixit, si mihi prior tu attuleris Phædria,
Mea lege utar, ut potior sit q prior ad dandum'st. Vale.

ACTVS TERTII SCENA III.

PHAEDRIA. ANTIPHO. GETA.

Ph. Quid faciam? unde ego nunc tam subito huic argentum inueniam miser?
Cui minus nihilo'st, quod si hic potuisset nūc exorarier,
Triduum hoc promissum fuerat. An. ita'ne hunc patiemur Geta
Fieri miserum? qui me dudū, ut dixti, adiuuerit comiter,
Quin cū opu'st bñficiū rursum ei experiamur reddere?
Ge. Scio equidem hoc esse æquum. An. age ergo, solus seruare hunc potes.
G. Quid faciam? An. inuenias argentum. Ge. cupio, sed id unde edoce.
An. pater adest hic. Ge scio, sed qd tū? An. ah, dictum sapienti sat est.
G. Ita'ne? An. ita. Ge. sanè hercle pulchre suades, etiam tu hinc abis?

*Non triumpho ex nuptijs tuis si nihil nanciscor mali,*
*Ni etiam nunc me huius caussa quærere in malo iubeas crucem?*

An. *Verum hic dicit.* Ph. *quid? ego uobis Geta alienus sum?* G. *haud puto.*
*Sed parū ne est, quod oībus nunc nobis succenset senex.*
*Ne instigemus etiam, ut nullus locus relinquatur preci.*

Ph. *Alius ab oculis meis illam in ignotum hinc abducet locum? hem.*
*Dū igitur diē licet, dūq; adsum, loqmini mecū Antipho.*
*Contemplamini me.* An. *quamobrem? aut quid nam facturus cedo.*

Ph. *Quoquo hinc asportabitur terrarum certum'st persequi,*
*Aut perire.* An. *Di bene uortant quid agas, pedetentim tamen.*

An. *Vide siquid opis potes afferre huic.* Ge. *siquid, quid?* An. *quære obsecro,*
*Nequid plus minus'ue faxit, quod nos post pigeat Geta.*

Ge. *Quæro, saluos est, ut opinor: uerum enim metuo malū.*

An. *Noli metuere, una tecum bona, malaq; tolerabimus.*

Ge. *Quantum opus est tibi argenti? loquere.* Ph. *solæ triginta minæ.*

G. *Triginta? hui percara'st Phædria.* Ph. *istæc uero uilis est*

Ge. *Age age, inuentas reddam.* Ph. *o' lepidum caput.*

Ge. *Aufer te hinc.* Ph. *iam opus est.* Ge. *iam feres.*
*Sed opus est mihi Phormionem ad hanc rem adiutorem dari.*

An. *Præsto'st audacissime, oneris quid uis impone, et feret.*
*Solus est homo amico amicus.* G. *eamus ergo ad eū ocyus.*

Ph. *Abi, dic præsto'ut sit domi.*

An. Nunquid est quod opera mea uobis opus sit? G. nihil,
uerum abi domum,
Et illam miseram, quam ego nunc intus scio esse exanimatam metu
Consolare cessas? An. nihil est æque quod faciam lubẽs.
Ph. Qua uia istuc facies? Ge. dicam in itinere, modo te hinc amoue.

ACTVS QVARTI SCENA I.

DEMIPHO. CHREMES.

De. Quid? qua profectus caussa hinc es Lemnum Chremes?
Adduxtin' tecum filiam? Ch. non. De. quid uel non?
Ch. Postquam uidet me eius mater hic esse diutius,
Simul autem non manebat ætas uirginis
Meam neglegentiam: ipsam cum omni familia
Ad me profectam esse aiebant. De. quid illic tam diu
Quæso igitur commorabare, ubi id audieras?
Ch. Pol me detinuit morbus. De. unde? aut qui? Ch. rogas?
Senectus ipsa est morbus: sed uenisse eas
Saluas audiui ex nauta qui illas uexerat.
De. Quid gnatæ obtigerit me absente audistin' Chremes?
Ch. Quod quidem me factum consilij incertum facit,
Nam hanc conditionem si cui tulero extrario,
Quo pacto aut unde mihi sit dicendum ordine' st.
Te mihi fidelem esse æque, atq; egomet sum mihi
Scibam: ille si me alienus affinem uolet
Tacebit dum intercedet familiaritas.

Sin spreuerit me, plus quàm opus est scito, sciet.
Vereorq;, ne uxor aliqua hoc resciscat me...
Quod si fit, ut me excutiam, atq; egrediar domo.
Id restat, nam ego meorum solus sum meus.
De. Scio ita esse, et istæc mihi res solicitudini'st.
Neq; defetiscar unquam ego experirier,
Donec tibi id quod pollicitus sum effecero.

## ACTVS QVARTI SCENA II.

### GETA.

Ge. E go hominem callidiorem uidi neminem
Quàm Phormionem · uenio ad hominem, ut dicerem
Argento opus esse, et id quo pacto fieret.
Vix dum dimidium dixeram, intellexerat.
Gaudebat· me laudabat· quærebat senem.
Dis gratias agebat, tempus sibi dari,
Vbi Phædriæ se ostenderet nihilo minus
Amicum esse quàm Antiphoni· hominem ad forum
Iussit operiri. eo me esse adducturum senem.
Sed eccum ipsum, quis est ulterior? at at Phædriæ
Pater uenit· sed quid pertimui autem bellua?
An quia quos fallam pro uno duo sunt mihi dati?
Commodius esse opinor duplici spe utier.
Petam hinc unde à primo institui· is si dat sat est·
Si ab hoc nihil fiat, tum hunc adoriar hospitem.

## ACTVS QVARTI SCENA III.

## ANTIPHO. GETA. CHREMES. DEMIPHO

An. Expecto quam mox recipiat huc se se Geta.
Sed patruũ cum patre uideo astantẽ hei mihi,
Quã timeo aduẽtus huius quò ĩpellat patrẽ.
Ge. Adibo hosce, ó noster Chremes. Ch. salue Geta.
Ge. Venire saluum uolupe'st. Ch. credo. G. quid agitur.
Ch. Multa aduenienti ut fit, noua hic compluria.
Ge. Ita de Antiphone audistin' quae facta? Ch. omnia.
Ge. Tun' dixeras huic facinus indignum Chreme
Sic circum' iri? De. cum hoc id agebam commodum.
Ge. Nam hercle ego quoq; id mecum agitans sedulo,
Inueni opinor remedium huic rei. De. quid Geta?
Quod remedium? Ge. ut abi abs te, fit forte obuiam
Mihi Phormio. Ch. qui Phormio? Ge. is, qui istam. Ch.
scio.
Ge. Visum est mihi ut eius tentarem sententiam.
Prehendo hominem solum, cur non inquam Phormio
Vides inter uos, sic haec potius cum bona
Vt componantur gratia, quàm cum mala?
Herus liberalis est, & fugitans litium.
Nam caeteri quidem hercle amici omnes modo
Vno ore authores fuere, ut praecipitem hanc daret.
An. Quid hic coeptat? aut quò euadet hodie? Ge. an legibus
Daturum poenas dices, si illam eiecerit?
Iam id exploratum est, eia sudabis satis,
Si cum illo inceptas homine, ea eloquentia est.

Verum pone esse uictum eum, at tandem tamen
Non capitis eius res agitur, sed pecuniæ.
Postquam hominem his uerbis mollirier sentio.
Soli sumus nunc hic inquam, eho dic quid uelis darī
Tibi in manum, ut herus his desistat litibus.
Hæc hinc facessat, tu molestus ne sies.
An. Satin' illi Di sunt propitii? Ge. nam sat scio.
Si tu aliquam partem æqui boniq; dixeris.
Vt est ille bonus uir, tria non commutabitis
Verba hodie inter uos. De. quis te istæc iussit loqui?
Ch. Immo non potuit melius peruenirier
Eo' quo nos uolumus. An. occidi. Ch. perge eloqui.
Ge. Adprimo homo insanibat. Ch. cedo quid postulat?
Ge. Quid? nimium, quātum libuit. Ch. dic. Ge. siquis daret
Talētum magnū. Ch. immo malū hercle, ut nihil pudet?
Ge. Quod dixi adeo ei, quæso quid si filiam
Suam unicam locaret? parui rettulit
Non suscepisse, inuenta'st quæ dotem petat.
Vt ad pauca redeam, ac mittam illius ineptias,
Hæc deniq; eius fuit postrema oratio.
Ego inquit à principio amica filiam
Ita ut æquom fuerat, uolui uxorem ducere.
Nam mihi ueniebat in mentem eius incommodum
In seruitutem pauperem ad ditem dari.
Sed mihi opus erat, ut aperte tibi nunc fabuler,
Aliquantum quæ afferret, qui dissoluerem
Quæ debeo, etiam nunc si uolt Dempho
Dare, quantum ab hac accipio, quæ sponsa'st mihi.
Nullam mihi malim q̄ istanc uxorem dari,
An. Vtrum stultitia facere ego hunc, an malitia

Dicam,

Dicam, scientem, an imprudentem, incertus sum

De. Quid si animam debet? Ge. ager oppositus est pignori

Ob decem minas inquit. De. age age, iam ducat, dabo.

Ge. Aediculae item sunt ob decem alias. De. hoi hui

Nimium'st. Ch. ne clama, petito hasce à me decem.

Ge. Vxori emunda ancillula'st, tum autem pluscula

Supellectile opus est, opus est sumptu ad nuptias.

His rebus sanè pone' inquit decem minas.

De. Sexcentas perinde potius scribito iam mihi dicas,

Nihil do, impuratus me ille ut etiam irrideat?

Ch. Quaeso ego dabo, quiesce tu modo filius

Fac ut illam ducat, nos quam uolumus. An. hei mihi

Geta, occidisti me tuis fallacijs.

Ch. Mea caussa eijcitur me hoc aequom'st amittere.

Ge. Quantum potes me certiorem inquit fac.

Si illam dant, hanc ut amittam ne incertus siem.

Nam illi mihi dotem iam constituerunt dare.

Ch. Iam accipiat illis repudium renuntiet.

Hanc ducat. De. quae quidem illi res uortat male.

Ch. Opportune adeo nunc argentum mecum attuli.

Fructum quem Lemni uxoris reddunt praedia

Id sumam uxori, tibi opus esse dixero.

## ACTVS QVARTI SCENA V.

### ANTIPHO. GETA

An. Eta. Ge. hem. An. quid egisti? Ge. emunxi argen to senes.

An. Satin' id est? G. nescio hercle, tantum iussus sum.

An. Eho uerbero, aliud mihi respondes ac rogo.
Ge. Quid ergo narras? An. quid ego narrem? opera tua
Ad restim mihi quidem res rediit planissime.
Vt te quidem omnes Dij, Deæq; superi, inferi
Malis exemplis perdant. hem siquid uelis
Huic mandes, quod quidem recte curatum uelis.
Quid minus utibile fuit, quàm hoc ulcus tangere,
Aut nominare uxorem? iniecta est spes patri
Posse illam extrudi. cedò, nunc porro Phormio
Dotem si accipiet, uxor ducenda est domum.
Quid fiet? Ge. non enim ducet. An. noui cæterum
Cum argentum repetent, nostra caussa scilicet
In neruom potius ibit. Ge. Nihil est Antipho
Quin male narrando possit deprauarier.
Tu id quod boni est excerpis. dicis quod mali est.
Audi nunc contra iam, si argentum acceperit,
Ducenda est uxor ut ais. concedo tibi.
Spatium quidem tandem apparandis nuptiis,
Vocandi, sacrificandi dabitur paululum.
Interea amici quod polliciti sunt dabunt.
Argentum id istis reddet. An. quamobrem? aut quid dicet? Ge. rogas?
Quot res post illa monstra euenêre mihi?
Introijt in ædes ater alienus canis.
Anguis per impluuium decidit de tegulis.
Gallina cecinit. interdixit ariolus.
Aruspex uetuit ante brumam autem noui
Negotii incipere, quæ caussa'st iustissima,
Hæc fient. An. ut modo fiant. Ge. fient. me uide.
Pater exit. abi, dic esse argentum Phædriæ.

ACTVS QVARTI SCENA VI.

DEMIPHO. GETA. CHREMES.

De. Victus esto inquam ego curabo nequid uerborum duint.

Hoc temere nunquam amittam ego à me, quin mihi testeis adhibeam

Cum dem, et quamobrem dem commemorabo. Ge. ut cautus est, ubi nihil opu'st.

C. Atq; ita opus facto'st, at matura, dum libido eadem haec manet.

Nam si altera illa magis instabit, forsitan nos reijciat.

Ge. Rem ipsam putasti. De. duc me ad eum ergo. G. non moror. Ch. ubi hoc egeris.

Transito ad uxorem meã, ut conueniat hanc prius quàm hinc abeat.

Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne succenseat.

Et magis esse illum idoneum, qui ipsi sit familiarior.

Nos nostro officio nihil egressos esse, quantum is uoluerit

Datum esse dotis. D. qd tua (malum) id refert? Ch. magni Dempho.

D. Non sat est tuum te officium fecisse, si non id fama approbat.

Ch. Volo ipsius quoq; uoluntate fieri hoc, ne se eiectam praedicet.

De. Idem ego istuc facere possum. Ch. mulier mulieri magis congruet.

De. Rogabo. Ch. ubi nunc illas ego reperire possim cogito.

Dissimulat. Ge. bene habent tibi principia. Ph. quin quod est
Ferundum feras, tuis factis dignum feceris.
Vt amici inter nos simus. De. egon' tuam expetam
Amicitiam, aut te uisum, aut auditum uelim?
Ph. Si concordabis cum illa, habebis quæ tuam
Senectutem oblectet: respice ætatem tuam.
De. Te oblectet: tibi habe. Ph. minue uero iram. De. hoc age,
Satis iam uerborum'st, nisi tu properes mulierem
Abducere, ego illam eijciam: dixi Phormio.
Ph. Si tu illam attigeris, secus quàm dignum'st liberam,
Dicam impingam tibi grandem: dixi Dempho.
Siquid opus fuerit, heus domo me. Ge. intellego.

## ACTVS SECVNDI SCENA IIII.

## DEMIPHO. GETA. HEGIO. CRATINVS. CRITO.

De. Quanta me cura, & solicitudine afficit
Gnatus, qui me, seq; hisce impediuit nuptijs.
Neq; mihi in conspectum prodit, ut saltē sciā
Quid de hac re dicat, quid'ue sit sententiæ.
Abi tu uise redierit'ne iam, an non dum domum.
Ge. Eo. De. uidetis quo in loco res hæc siet.
Quid ago? dic Hegio. He. ego Cratinum censeo
Si tibi uidetur. De. dic Cratine. Cra. me'ne uis?
De. Te. Cra. ego quæ in rem tuā sint, ea uelim facias mihi
Sic hoc uidetur, quod filius te absente hic
Egit, restitui in integrum æquom'st, & bonum,

*Et id impetrabis dixi.* De. *dic nunc Hegio.*
He. *Ego sedulo hunc dixisse credo uerum ita'st.*
*Quot homines, tot sententiæ suus cuiq; mos est.*
*Mihi non uidetur quod sit factum legibus*
*Rescindi posse, & turpe inceptu'st.* De. *dic Crito.*
Cri. *Ego amplius deliberandum censeo.*
*Res magna est.* He. *nunquid nos uis?* De. *fecisti probe.*
*Incertior sum multo q̃ dudum.* Ge. *negant*
*Redisse.* De. *frater est expectandus mihi.*
*Is quod mihi dederit de hac re consilium, id exequar.*
*Percontatum ibo ad portum quoad se recipiat.*
Ge. *At ego Antiphonem quærã, ut quæ acta hic sunt sciat.*
*Sed eccum ipsum uideo in tempore huc se recipere.*

## ACTVS TERTII SCENA I.

### ANTIPHO. GETA.

An. *Nimuero Antipho multis modis cum istoc animo es uituperandus*
*Ita'ne hinc abisse, & uitam tuam tutandam aliis dedisse?*
*Alios tuam rem credidisti magis q̃ te animaduersuros?*
*Nam ut ut erant alia, illi certe, quæ nunc domi tuæ est consuleres,*
*Nequid propter tuam fidem decepta pateretur mali.*
*Cuius nunc miseræ spes, opesq; sunt in te uno omnes sitæ.*
Ge. *Equidem here nos iam dudum hic te absentem incusamus, qui abieris.*

An. Teipsum quærebam. Ge. sed ea caussa nihilo magis defecimus.

An. Loquere obsecro, quo nam in loco sunt res, & fortunæ meæ?

Nunquid patri subolet? Ge. nihil etiam. An. & quid spei porro'st? Ge. nescio. An. ah.

Ge. Nisi Phædria haud cessauit pro te eniti. An. nihil fecit noui.

Ge. Tum Phormio itidem hac re, ut in alijs, hominem strenuum præbuit.

A. Quid is fecit? Ge. confutauit uerbis admodum iratum patrem.

An. Heu Phormio. G. ego quod potui porro'. A. mi Geta omneis uos amo.

Ge. Sic habent principia sese, ut dico, adhuc tranqlla res est.

Mansurusq; patruum pater est, dum huc adueniat. A. quid eum? G. ut aiebat

De eius consilio uelle se se facere qđ ad hanc rē attinet.

A. Quãtus metus ē mihi uenire huc saluũ nũc patruũ Geta?

Nam per eius unam (ut audio) aut uiuam, aut moriar sententiam.

G. Phædria tibi adest. A. ubi nam? G. eccum à sua palæstra exit foras.

## ACTVS TERTII SCENA II.

PHAEDRIA. DORIO. ANTIPHO. GETA.

Ph. Dorio audi obsecro. D. non audio. Ph. parumper. D. quin omitte me.

Ph. Audi quod dicam. Do. at enim tæd et iam audire eadem millies.

Ph. At nunc dicam q̄d lubenter audias. Do. loquere, audio.

Ph. Nequeo te exorare ut maneas triduū hoc quo nunc abis?

Do. Mirabar si tu mihi quidquam afferres noui.

An. Hei metuo lenonem, nequid suo suat capiti. Ge. idem ego metuo.

Ph. Non mihi credis? Do. ariolare. Ph. sin fidem do? Do. fabulæ.

Ph. Fœneratum istuc beneficiū tibi pulchre dices. Do. logi.

Ph. Crede mihi gaudebis facto uerum hercle hoc est. Do. somnium.

Ph. Experire, non est longum. Do. cantilenam eandē canis.

Ph. Tu mihi cognatus, tu parens, tu amicus, tu. D. garris mō.

Ph. Adeon' ingenio te esse duro, atq; inexorabili

Vt neq; misericordia, neq; precibus molliri queas?

Do. Adeon' te esse incogitantem, atq; impudentem Phædria,

Vt faleratis dictis ducas me, & meam ductis gratis?

An. Miseritum' st. Ph. hei ueris uincor. Ge. quàm uterq; est similis sui.

Ph. Neq; Antipho alia cum occupatus esset solicitudine.

Tum hoc esse mihi obiectum malum. A. ah, quid istuc autem est Phædria?

Ph. O' fortunatissime Antipho. An. ego'ne? Ph. cui quod amas domi est,

Nec cum huiusmodi unquam usus uenit, ut conflictares malo.

An. Mihin' domi' st? immo quod aiunt, auribus teneo lupū.

Ná neq; quo modo à me amittā iuenio, aut uti retineā scio.

Do. Ipsum istuc mihi in hoc est. An. eia ne parum leno sies,

*Numqd hic confeat?* Ph. *hicine?qđ homo inhumanissimus*
*Pamphilam meam uendidit.* Ge. *quid?uẽdidit?* An. *ain'*
*uendidit?*
Ph. *Vendidit.* Do. *q̃ indignum facinus, ancillam ære em-*
*ptam suo.*
Ph. *Nequeo exorare ut maneat, & cum illo ut mutet fidẽ*
*Triduum hoc, dum id quod est proximum ab amicis*
*argentum aufero.*
*Si non tum dedero unam præterea horã ne opertus sies.*
Do. *Obtundis.* An. *haud longum'st id quod orat Dorio, exo*
*ret sine.*
*Idem hoc tibi quod bene promeritus fueris conduplicat-*
*uerit.*
Do. *Verba istæc sunt.* An. *Pamphilam'ne hac urbe priua-*
*ri sines?*
*Tum præterea horum amorem distrahi poterin' pati?*
Do. *Neq; ego, neq; tu.* Ge. *Di tibi oẽs id qđ est dignum duint.*
Do. *Ego te complureis aduorsum ingenium meũ menses tuli*
*Pollicitantem, & nihil ferentem, flentem, & nunc con-*
*tra hæc omnia*
*Repperi qui det, neq; lachrumet da locum melioribus.*
An. *Certe hercle si satis commemini, tibi quidẽ olim est dies,*
*Quam ad dares huic præstituta.* Ph. *factum.* Do. *num*
*ego istuc nego?*
An. *Iam'ne ea præterijt?* Do. *non, uerum ei hæc antecessit.*
An. *non pudet*
*Vanitatis?* Do. *minime, dum ob rem.* Ge. *sterquilinium.*
Ph. *Dorio*
*Ita'ne tandem facere oportet?* Do. *sic sum, si placeo,*
*utere.*

An. Sicine hunc decipis? Do. immo enim uero Antipho hic me decipit.
Nam hic me huiusmodi sciebat esse. ego hunc esse aliter credidi.
Is me fefellit ego isti nihilo sum aliter ac fui.
Sed ut ut hæc sunt, tamen hoc faciam, cras mane argentum mihi
Miles se dare dixit, si mihi prior tu attuleris Phædria,
Mea lege utar, ut potior sit q prior ad dandum'st. Vale.

## ACTVS TERTII SCENA III.

PHAEDRIA. ANTIPHO. GETA.

Ph. Quid faciam? unde ego nunc tam subito huic argentum inueniam miser?
Cui minus nihilo'st, quod si hic potuisset nūc exorarier,
Triduum hoc promissum fuerat. An. ita'ne hunc patiemur Geta
Fieri miserum? qui me dudū, ut dixti, adiuuerit comiter,
Quin cū opu'st bn̄ficiū rursum ei experiamur reddere?
Ge. Scio equidem hoc esse æquum. An. age ergo, solus seruare hunc potes.
G. Quid faciam? An. inuenias argentum. Ge. cupio, sed id unde edoce.
An. pater adest hic. Ge scio, sed qd tū? An. ah, dictum sapienti sat est.
G. Ita'ne? An. ita. Ge. sane hercle pulchre suades, etiam tu hinc abis?

Non triumpho ex nuptijs tuis si nihil nanciscor mali,
Ni etiam nunc me huius caussa quærere in malo iubeas crucem?

An. Verum hic dicit. Ph. quid? ego uobis Geta alienus sum? G. haud puto.
Sed parũ ne est, quod oĩbus nunc nobis succenset senex.
Ne instigemus etiam, ut nullus locus relinquatur preci.

Ph. Alius ab oculis meis illam in ignotum hinc abducet locum? hem.
Dũ igitur dię licet, dũq; adsum, loquimini mecũ Antipho.
Contemplamini me. An. quamobrem? aut quid nam facturus cedo.

Ph. Quoquo hinc asportabitur terrarum certum'st persequi,
Aut perire. An. Di bene uortant quid agas, pedetentim tamen.

An. Vide siquid opis potes afferre huic. Ge. siquid, quid? An. quære obsecro,
Nequid plus minus'ue faxit, quod nos post pigeat Geta.

Ge. Quæro, saluos est, ut opinor: uerum enim metuo malũ.

An. Noli metuere, unà tecum bona, malaq; tolerabimus.

Ge. Quantum opus est tibi argenti? loquere. Ph. solæ triginta minæ.

G. Triginta? hui percara'st Phædria. Ph. istæc uero uilis est

Ge. Age age, inuentas reddam. Ph. o' lepidum caput.

Ge. Aufer te hinc. Ph. iam opus est. Ge. iam feres.
Sed opus est mihi Phormionem ad hanc rem adiutorem dari.

An. Præsto'st audacissime, oneris quid uis impone, et feret.
Solus est homo amico amicus. G. eamus ergo ad eũ ocyus.

Ph. Abi, dic præsto'ut sit domi.

An. Nunquid est quod opera mea uobis opus sit? G. nihil, uerum abi domum,
Et illam miseram, quam ego nunc intus scio esse exanimatam metu
Consolare cessas? An. nihil est æque quod faciam lubēs.
Ph. Qua uia istuc facies? Ge. dicam in itinere, modo te hinc amoue.

ACTVS QVARTI SCENA I.

DEMIPHO. CHREMES.

De. Vid? qua profectus caussa hinc es Lemnum Chremes?
q Adduxtin' tecum filiam? Ch. non. De. quid uel non?
Ch. Postquam uidet me eius mater hic esse diutius,
Simul autem non manebat ætas uirginis
Meam neglegentiam ipsam cum omni familia
Ad me profectam esse aiebant. De. quid illic tam diu
Quæso igitur commorabare, ubi id audiueras?
Ch. Pol me detinuit morbus. De. unde? aut qui? Ch. rogas?
Senectus ipsa est morbus sed uenisse eas
Saluas audiui ex nauta qui illas uexerat.
De. Quid gnatæ obtigerit me absente audistin' Chremes?
Ch. Quod quidem me factum consilij incertum facit,
Nam hanc conditionem sicui tulero extrario,
Quo pacto aut unde mihi sit dicendum ordine'st.
Te mihi fidelem esse æque, atq; egomet sum mihi
Scibam' ille si me alienus affinem uolet
Tacebit dum intercedet familiaritas.

Sin spreuerit me, plus quàm opus est scito, sciet.
Vereorq;, ne uxor aliqua hoc rescìscat me..
Quod si fit, ut me excutiam, atq; egrediar domo.
Id restat, nam ego meorum solus sum meus.
De. Scio ita esse, et istæc mihi res solicitudini'st.
Neq; defetiscar unquam ego experirier,
Donec tibi id quod pollicitus sum effecero.

## ACTVS QVARTI SCENA II.

### GETA.

Ge. Go hominem callidiorem uidi neminem
Quàm Phormionem uenio ad hominem, ut dicerem
Argento opus esse, et id quo pacto fieret.
Vix dum dimidium dixeram, intellexerat.
Gaudebat me laudabat quærebat senem.
Dis gratias agebat, tempus sibi dari,
Vbi Phædriæ se ostenderet nihilo minus
Amicum esse quàm Antiphoni hominem ad forum
Iussit operiri eo me esse adducturum senem.
Sed eccum ipsum, quis est ulterior? at at Phædriæ
Pater uenit sed quid pertimui autem bellua?
An quia quos fallam prouno duo sunt mihi dati?
Commodius esse opinor duplici spe utier.
Petam hinc unde à primo institui is si dat sat est.
Si ab hoc nihil fiat, tum hunc adoriar hospitem.

## ACTVS QVARTI SCENA III.

### ANTIPHO. GETA. CHREMES. DEMIPHO

An. Xpecto q̃ mox recipiat huc se se Geta.
Sed patruũ cum patre uideo astantẽ hei mihi,
Quã timeo aduẽtus huius quo' ĩpellat patrẽ.
Ge. Adibo hosce, o noster Chremes. Ch. salue Geta.
Ge. Venire saluum uolupe'st. Ch. credo. G. quid agitur.
Ch. Multa aduenienti ut fit, noua hic compluria.
Ge. Ita de Antiphone audistin' quæ facta? Ch. omnia.
Ge. Tun' dixeras huic facinus indignum Chreme
Sic circum' iri? De. cum hoc id agebam commodum.
Ge. Nam hercle ego quoq; id mecum agitans sedulo,
Inueni opinor remedium huic rei. De. quid Geta?
Quod remedium? Ge. ut abi abs te, fit forte obuiam
Mihi Phormio. Ch. qui Phormio? Ge. is, qui istam. Ch.
scio.
Ge. Visum est mihi ut eius tentarem sententiam.
Prehendo hominem solum, cur non inquam Phormio
Vides inter uos, sic hæc potius cum bona
Vt componantur gratia, quam cum mala?
Herus liberalis est, & fugitans litium.
Nam cæteri quidem hercle amici omnes modo
Vno ore authores fuere, ut præcipitem hanc daret.
An. Quid hic cœptat? aut quo' euadet hodie? Ge. an legibus
Daturum pœnas dices, si illam eiecerit?
Iam id exploratum est, eia sudabis satis,
Si cum illo inceptas homine, ea eloquentia est.

Dicam, scientem, an imprudentem, incertus sum

De. Quid si animam debet? Ge. ager oppositus est pignori

Ob decem minas inquit. De. age age, iam ducat, dabo.

Ge. Aediculæ item sunt ob decem alias. De. hoi hui

Nimium'st. Ch. ne clama, petito hasce à me decem.

Ge. Vxori emunda ancillula'st, tum autem plusculà

Supellectile opus est, opus est sumptu ad nuptias.

His rebus sanè pone inquit decem minas.

De. Sexcentas perinde potius scribito iam mihi dicas,

Nihil do, impuratus me ille ut etiam irrideat?

Ch. Quæso ego dabo, quiesce tu modo filius

Fac ut illam ducat, nos quam uolumus. An. hei mihi

Geta, occidisti me tuis fallacijs.

Ch. Mea caussa eijcitur me hoc æquom'st amittere.

Ge. Quantum potes me certiorem inquit facit.

Si illam dant, hanc ut amittam ne incertus siem.

Nam illi mihi dotem iam constituerunt dare.

Ch. Iam accipiat illis repudium renuntiet.

Hanc ducat. De. quæ quidem illi res uortat male.

Ch. Opportune adeo nunc argentum mecum attuli.

Fructum quem Lemni uxoris reddunt prædia

Id sumam uxori, tibi opus esse dixero.

## ACTVS QVARTI SCENA V.

### ANTIPHO. GETA

An. Eia. Ge. hem. An. quid egisti? Ge. emunxi argen to senes.

An. Satin' id est? G. nescio hercle, tantum iussus sum.

An. Eho uerbero, aliud mihi respondes ac rogo.
Ge. Quid ergo narras? An. quid ego narrem? opera tua
Ad restim mihi quidem res rediјt planissime.
Vt te quidem omnes Dij, Deæq; superi, inferi
Malis exemplis perdant: hem siquid uelis
Huic mandes, quod quidem recte curatum uelis.
Quid minus utibile fuit, quàm hoc ulcus tangere,
Aut nominare uxorem? iniecta est spes patri
Posse illam extrudi: cedo, nunc porro Phormio
Dotem si accipiet, uxor ducenda est domum.
Quid fiet? Ge. non enim ducet. An. noui cæterum
Cum argentum repetent, nostra caussa scilicet
In neruom potius ibit. Ge. Nihil est Antipho
Quin male narrando possit deprauarier.
Tu id quod boni est excerpis: dicis quod mali est.
Audi nunc contra iam, si argentum acceperit,
Ducenda est uxor ut ais: concedo tibi.
Spatium quidem tandem apparandis nuptiis,
Vocandi, sacrificandi dabitur paululum.
Interea amici quod polliciti sunt dabunt
Argentum: id istis reddet. An. quamobrem? aut quid dicet? Ge. rogas?
Quot res post illa monstra euenêre mihi?
Introijt in ædes ater alienus canis.
Anguis per impluuium decidit de tegulis.
Gallina cecinit: interdixit ariolus.
Aruspex uetuit ante brumam autem noui
Negotii incipere, quæ caussa'st iustissima,
Hæc fient. An. ut modo fiant. Ge. fient: me uide.
Pater exit: abi, dic esse argentum Phædriæ.

## ACTVS QVARTI SCENA VI.

### DEMIPHO. GETA. CHREMES.

De. Vietus esto inquam ego curabo nequid uerborum duint.
Hoc temere nunquam amittam ego à me, quin mihi testeis adhibeam
Cum dem, et quamobrem dem commemorabo. Ge. ut cautus est, ubi nihil opu'st.
C. Atque ita opus facto'st, at matura, dum libido eadem hæc manet.
Nam si altera illa magis instabit, forsitan nos reijciat.
Ge. Rem ipsam putasti. De. duc me ad eum ergo. G. non moror. Ch. ubi hoc egeris:
Transito ad uxorem meá, ut conueniat hanc prius quàm hinc abeat.
Dicat eam dare nos Phormioni nuptum, ne succenseat.
Et magis esse illum idoneum, qui ipsi sit familiarior.
Nos nostro officio nihil egressos esse, quantum is uoluerit
Datum esse dotis. D. qd tua (malum) id refert? Ch. magni Demipho.
D. Non sat est tuum te officium fecisse, si non id fama approbat.
Ch. Volo ipsius quoque uoluntate fieri hoc, ne se eiectam prædicet.
De. Idem ego istuc facere possum. Ch. mulier mulieri magis congruet.
De. Rogabo. Ch. ubi nunc illas ego reperire possim cogito.

## ACTVS QVINTI SCENA I.

SOPHRONA. CHREMES.

So. Vid agam? quem mihi amicũ inueniam misera? aut cui consilia
Hæc referam? aut unde nunc mihi auxilium petam?
Nam uereor hera ne ob meum suasum indigne iniuria afficiatur.
Ita patrem adolescentis facta hæc tolerare audio uiolenter.
Ch. Nam quæ hæc est anus exanimata, à fratre quæ egressa'st meo?
So. Quod ut facerem egestas me impulit, cum scirem infirmas nuptias
Hasce esse, ut id consulerem, interea uita ut in tuto foret.
Ch. Certo ædepol (nisi me animus fallit), aut parum oculi prospiciunt,
Meæ nutricem gnatæ uideo. So. neq; ille inuestigatur. Ch. quid agam?
So. Qui est eius pater. Ch. adeon', an maneo, dum ea, quæ loquitur, magis cognosco?
So. Quod si eum nunc reperire possim, nihil est, quod uerear. Ch. ea'st ipsa.
Colloquar. So. quis hic loquitur? Ch. Sophrona. So. et meum nomen nominat.
Ch. Respice ad me. S. Di obsecro uos, est'ne hic Stilpho? Ch. non. S. negas?
C. Concede hinc à foribus paululũ istorsum sodes Sophrona.

Ne me istoc posthac nomine appellasis. So. quid? non es obsecro.
Quem semper te esse dictitasti? Ch. est. S. quid has metuis fores?
Ch. Conclusam hic habeo uxorem saeuam, uerum istoc de nomine
Eo perperam olim dixi, ne uos forte imprudentes foris
Effutiretis atq; id porro aliqua uxor mea resciscerèt.
So. Hem istoc pol nos te hic inuenire miserae nunquam potuimus.
Ch. Eho dic mihi, quid tibi rei est cum familia hac, unde exis?
Aut ubi illae sunt? S. miseram me. C. hem quid est? uiuunt' ne? S. uiuit gnata.
Matrem ipsam ex aegritudine miseram mors consecuta est.
Ch. Male factum. So. ego autem quae essem anus deserta, egens, ignota,
Vt potui uirginem nuptum locaui huic adolescenti,
Harum qui est dominus aedium. C. Antiphoni' ne? S. hem isti ipsi.
C. Quid? duas' ne is uxores habet? S. hau obsecro unam quidem ille hanc solam.
Ch. Quid illa altera quae dicitur cognata? So. haec est. Ch. quid ais?
So. Composito factum'st, quo modo hanc amans habere posset
Sine dote. Ch. Di uostram fidem quam saepe forte temere
Eueniunt, quae non audeas optare offendi aduenièns,
Quicum uolebam, atq;, ut uolebam collocatam filiam.
Quod nos ambo opere maximo dabamus ut fieret, operam
Sine nostra cura maxima, sua cura haec sola fecit.
So. Nunc quid facto est opus uide, pater adolescentis uenit.
Eumq; aio iniquo hoc oppido ferre aiunt. Ch. nihil pericli'st.

Sed per deos atq; homines meam esse hanc caue resciscat quisquam.

So. Nemo ex me scibit. Ch. sequere me, cætera intus audies.

## ACTVS QVINTI SCENA II.

### DEMIPHO. GETA.

De. Nostrapte culpa facinus, ut malos expediat esse,
Dum nimium dici nos bonos studemus, & benignos.
Ita fugias, ne præter casam quod aiunt. non'ne id sat erat
Accipere ab illo iniuriã? etiã argentum est ultro obiectũ.
Vt sit qui uiuat, dum aliquid aliud flagitij conficiat.
Ge. Planissime. De. his nũc præmium'st qui recta praua faciunt.
Ge. Verissime. De. ut stultissime quidem illi rem gesserimus.
Ge. Modo ut hoc consilio possit discedi, ut istam ducat.
De. Etiam'ne id dubium'st? Ge. haud scio hercle, ut homo'st, an mutet
Animum. De. hem. mutet autem? Ge. nescio, uerum si forte dico.
D. Ita faciam, ut frater censuit, ut uxorẽ huc eius adducã.
Cum ista, ut loquatur. Geta abi, prænuntia hanc uenturam.
Ge. Argentum inuentum'st Phædriæ de iurgio siletur.
Prouisum est ne in præsentia hæc hinc abeat quid nũc porro?
Quid fiet? in eodem luto hæsitas uorsuram solues.

Geta, præsens quod fuerat malum in diem abijt: plagæ crescunt

Nisi prospicis: nũc hinc domum ibo, ac Phaniũ edocebo,

Neqd ũcreatur Phormionem, aut eius orationem.

ACTVS QVINTI SCENA III.

DEMIPHO. NAVSISTRATA. CHREMES.

De. Gedum ut soles Nausistrata, fac ut illa placetur nobis.

Vt sua uoluntate id quod est faciundum faciat. Na. faciam.

De. Pariter nunc opera me adiuues, ac dudum re opitulata es.

Na. Factum uolo, ac pol queo minus uiri culpa, quàm me dignum'st:

De. Quid autem? Na. quia pol mei patris bene parta indiligenter

Tutatur, nam ex his prædijs talenta argenti bina

Statim capiebat, hem uir uiro quid præstat? De. bina quæso?

Na. Ac rebus uilioribus multo, tamen duo talenta. De. hui.

Na. Quid hæc uidẽtur? De. scilicet. Na. uirũ me natã uellẽ,

Ego ostẽderẽ. De. certo scio. Na. quó pacto? D. parce sodes,

Vt possis cum illa, ne te adolescens mulier defatiget.

Na. Faciam ut iubes: sed meum uirum abs te exire uideo.

Ch. hem Demipho

Iam illi datum est argentum? De. curaui ilico. Ch. nollem datum.

Hei uideo uxorem, pene plus quàm sat erat. De. cur nolles Chreme?

Ch. Iam recte. D. quid tu? ecquid locutus cum ista es, quam obrem hanc ducimus?

Ch. Transegi. D. quid ait tandem? Ch. adduci nō potest. D. quid non potest?

Ch. Quia uterq; utriq; est cordi. D. quid istuc nostra? Ch. magni, præter

Hæc, cognatam comperi esse nobis. D. quid deliras? Ch. sic erit,

Non temere dico: redi mecum in memoriam. De. satin' sanus es?

Na. Hau obsecro uide ne in cognatam pecces. De. non est. Ch. ne nega.

Patris nomen aliud dictum est. hoc tu errasti. D. non norat patrem?

Ch. Norat. De. cur aliud dixit? Ch. nunquam'ne hodie concedes mihi,

Neq; intelliges? D. si tu nihil narres? Ch. pergis? N. miror quid hoc siet.

De. Equidem hercle nescio. Ch. uin' scire? at ita me seruet Iuppiter,

Vt propior illi quàm ego sum, ac tu nemo'st. De. Di uostram fidem.

Eamus ad ipsam una omnes nos, aut scire, aut nescire hoc uolo. Ch. ah.

D. Quid id est? Ch. ita'ne paruam mihi fidem esse apud te? D. uin' me credere?

Vin' satis quæsitum mihi istuc esse? age fiat, qd illa filia Amici nostri? quid futurum'st? Ch. recte. De. hanc igi

tur mittimus?

Ch. Quid ni. D. illa maneat. Ch. sic. De. ire igitur tibi licet Nausistrata.

Na. Sic pol commodius esse in omneis arbitror, q̃ ut cœperas, Manere hanc: nam perliberalis uisa'st cum uidi mihi.

De. Quid istuc negoti'st? Ch. iam'ne opperuit ostium? D. iã. Ch. o' Iupiter,

Di nos respiciunt, gnatam inueni nuptam cum tuo filio. De. hem.

Quo pacto id potuit? Ch. non satis tutus est ad narrandum hic locus.

D. At tu intro abi. Ch. heu ne filij nostri quidem hoc resciscant uolo.

## ACTVS QVINTI SCENA IIII.

### ANTIPHO

Laetus sum, ut ut meæ res sese habent, fratri obtigisse quod uolt.

Quàm scitum'st eiusmodi parare in animo cupiditates,

Quas cum res aduersæ sient, paulo mederi possis.

Hic simul argentum repperit cura sese expediuit.

Ego nullo possum remedio me euoluere ex his turbis.

Quin si hoc celetur in metu, sin patefit in probro siem.

Neq; me domum nunc reciperem, ni mihi esset spes ostenta

Huiusce habendæ. sed ubi nam Getam inuenire possum?

Vt rogem quod tempus conueniundi patris me capere iubeat?

## ACTVS QVINTI SCENA V.

### PHORMIO. ANTIPHO.

Ph. Rgentum accepi tradidi lenoni abduxi mulierem.

Curaui propria ea Phædria ut potiretur nã emissa'st manu.

Nunc una res restat mihi, quæ etiam conficiunda otium

A senibus ad potandum ut habeam nam aliquot hos sumam dies.

An. Sed Phormio'st, quid ais? Ph. quid? An. quid nam nunc facturus Phædria?

Quo pacto satietatem amoris ait se uelle sumere?

Ph. Vicissim partes tuas acturus est. An. quas? Ph. ut fugitet patrem.

Te suam rogauit rursum ut ageres caussam, ut pro se diceres.

Nam potaturus est apud me. ego me ire senibus Sunium

Dicam ad mercatum, ancillullam emptum, quam dudum dixit Geta,

Ne cum hic non uideant me, conficere credant argentum suum.

Sed ostium concrepuit abs te. A. uide quis egrediatur. Ph. Geta'st.

ACTVS QVINTI SCENA VI.

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

Ge. *Fortuna, o' fors fortuna quantis commoditatibus,*

*Quàm subito hero meo Antiphoni ope uestra hunc onerastis diem?*

An. *Quid nam hic sibi uolt?* Ge. *nosq; amicos eius exonerastis metu.*

*Sed ego nunc mihi cesso, qui non humerum hunc onero pallio.*

*Atq; hominem propero inuenire, ut hæc, quæ contigerint, sciat?*

A. *Num tu intellegis quid hic narret?* P. *nũm tu?* A. *nihil.* P. *tantundem ego.*

G. *Ad lenonem hinc ire pergam: ibi nunc sunt.* A. *heus Geta.* G. *hem tibi,*

*Num mirum, aut nouum est reuocari: cursum cum institueris?* An. *Geta.*

G. *Pergin' hercle, tu nũquã tuo odio uinces me.* A. *nõ manes?*

G. *Vapulabis.* An. *id tibi qdẽ iam fiet nisi resistis uerbero.*

Ge. *Familiariorem oportet esse hunc qui minitatur malum.*

*sed is'ne est,*

*Quem quæro, an non? ipsus est.* Ph. *congredere actutum* An. *quid est?*

G. *Omnium quantum est qui uiuant hominum homo honoratissime.*

*Nam sine controuersia à Dis solus diligere Antipho.*

An. *Ita uelim: sed qui istuc credam ita esse, mihi dici uelim.*

Satin' est, si te delibutum gaudio reddo? An. eniuero.
Ph. Quin tu hinc polliciationes aufer, & quod fers cedo.
Ge. oh,
Tu quoq; hic aderas Phormio? Ph. aderam, sed cessas? G.
acipe hem.
Vt modo argentum tibi dedimus apud forum recta domum
Sumus profecti: interea mittit herus me ad uxorem tuã.
An. Quamobrem? Ge. omitto proloqui, nam nihil ad hanc
rem est Antipho.
Vbi in Gynæceũ ire occipio, puer ad me accurrit Mida.
Pone apprehendit pallio: resupinat: respicio: rogo
Quamobrem retineat me, ait esse uetitum intro ad herã accedere.
Sophrona modo fratrem huc inquit senis introduxit
Chremem,
Eũq; hũc esse intus cum illis: hoc ubi ego audiui, ad fores
Suspenso gradu placide ire perrexi: accessi: astiti:
Animam compressi: aurem admoui: ita animum cœpi
attendere,
Hoc modo sermonem captans. A. heu Geta. Ge. hic pulcherrimum
Facinus audiui, itaq; pene hercle exclamaui gaudio.
Ph. Quod? G. quod nam arbitrare? An. nescio. G. atqui mirificissimum.
Patruus tuus pater est inuẽtus Phanio uxori tuæ. An. hẽ
Quid ais? Ge. cum eius consueuit olim matre in Lemno
clanculum.
Ph. Somnium utin' hæc ignoraret suum patrem? Ge. aliquid credito

Phormio esse caussæ, sed me censen' potuisse omnia
Intellegere extra ostium, intus quæ inter seipsi egerint?
Ph. Atq; hercle ego quoq; illam audiui fabulam. Ge. immo etiam dabo
Quo magis credas patruus interea inde huc egreditur foras.
Haud multo post cum patre idem recipit se intro denuo.
Ait uterq; tibi potestatem eius habendæ dare.
Denique ego sum missus te ut requirerem, atque adducerem.
An. Hem quin ergo? rape me quid cessas? Ge. fecero. An. o Phormio
Vale. Ph. uale Antipho, bene ita me Di ament factum, gaudeo.

## ACTVS QVINTI SCENA VII.

### PHORMIO.

Ph. Tantam fortunam de improuiso esse his datá,
Summa eludendi occasio'st mihi nunc senes,
Et Phædriæ curam adimere argentariam,
Ne cuiquam suorum æqualium supplex siet.
Nam idem hoc argentum ita ut in gratis est datum
His datum erit, hoc qui cogam re ipsa repperi
Nunc gestus mihi, uoltus'q; est capiundus nouus.
Sed hinc concedam in angiportum hoc proximum.
Inde hisce ostendam me, ubi erunt egressi foras.
Quo me assimulaueram ire ad mercatum, non eo.

ACTVS QVINTI SCENA. VIII.

DEMIPHO. PHORMIO. CHREMES.

De. Is magnas merito gratias habeo, atq; ago.
d Quando euenêre hæc nobis frater prospere.
Quantum potest nunc conueniundus Phormio est,
Prius quàm dilapidet nostras triginta minas,
Vt auferamus. Ph. Demiphonem si domi'st
Visam, ut quod. De. at nos ad te ibamus Phormio.
Ph. De eadem hac fortasse caussa? De. ita hercle. Ph. credidi.
Quid ad me ibatis? ridiculum, an uerebamini
Ne non id facerem quod recepissem semel?
Heus heus, quanta hæc mea paupertas est: tamen adhuc
Curaui unum hoc quidem, ut mihi esset fides.
Ch. Est'ne ita (ut dixi) liberalis? De. oppido.
Ph. Itaq; ad uos uenio nuntiatum Demipho,
Paratum esse ubi uoltis uxorem date.
Nam omneis posthabui res mihi, ita ut par fuit,
Postquã tantopere id uos uelle animum aduorteram.
De. At hic dehortatus est me, ne illam tibi darem.
Nam qui erit rumor populi inquit, si id feceris?
Olim cum honeste potuit tum non est data.
Nunc uiduam extrudi turpe'st, ferme eadem omnia
Quæ tu te dudum corâm me incusaueras.
Ph. Satin' superbe illuditis me? De. qui? Ph. rogas?
Quia ne alteram quidem illam potero ducere.
Nam quo ore redibo ad eam quam contempserim?

Ch. Tum autem Antiphonem uideo ab se se amittere,
Inuitum eam inque. De. tum autem uideo filium
Inuitum sanè mulierem ab se amittere.
Sed transi sodes ad forum, atq; illud mihi
Argentum iube rursum rescribi Phormio.
Ph. Quod?ne ego perscripsi porrò illis, quibus debui?
De. Quid igitur fiet? Ph. si uis mihi uxorem dare
Quam despondi, ducam: sin est ut uelis
Manere illam apud te: dos hic maneat Demipho.
Nam non est æquom me propter uos decipi.
Cum ego uestri honoris caussa repudium alteri
Remiserim, quæ tantundem dotis dabat.
De. I in malam rem hinc cum istac magnificentia
Fugitiue: etiam nunc credis te ignorarier,
Aut tua facta adeo? Ph. irritor. De. tun' hanc duceres
Si tibi data esset? Ph. fac periculum. De. ut filius
Cum illa habitet apud te, hoc uestrum consilium fuit.
Ph. Quæso quid narras? De. quin tu mihi argentum cedò.
Ph. Immo uero, tu uxorem cedò. De. in ius ambula.
Ph. In ius enimuero, si porrò esse odiosi pergitis.
De. Quid facies? Ph. ego'ne? me uos indotatis modo,
Patrocinari fortasse arbitramini,
Etiam dotatis soleo. Ch. quid id nostra? Ph. nihil.
Hic quandam noram, cuius uir uxorem. Ch. hem. De. quid est?
Ph. Lemni habuit aliam. Ch. nullus sum. Ph. ex qua filiam
Suscepit, et eam clàm educat. Ch. sepultus sum.
Ph. Hæc adeo illi ego iam denarrabo. Ch. obsecro
Ne facias. Ph. oh tun' is eras? De. ut ludos facit.
Ch. Missum te facimus. Ph. fabulæ. Ch. quid uis tibi?

*Argentum quod habes condonamus te. Ph. audio.*
*Quid uos malum ergo me sic ludificamini,*
*Inepti uestra puerili sententia?*
*Nolo, uolo, uolo, nolo, rursum cedo, cape,*
*Quod dictum indictum'st, quod modo erat ratum, irritum'st.*
*Ch. Quo pacto, aut unde haec hic resciuit? De. nescio,*
*Nisi me dixisse nemini id certo scio.*
*Ch. Monstri ita me Di ament simile. Ph. inieci scrupulum. De. hem,*
*Hicine ut à nobis hoc tantum argenti auferat*
*Tam aperte irridens? emori hercle satius est,*
*Animo uirili praesentiq; ut sis para.*
*Vides peccatum tuum esse elatum foras,*
*Neq; iam id celare posse te uxorem tuam.*
*Nunc quod ipsa ex alijs auditura sit Chreme.*
*Id nosmet indicare placabilius est.*
*Tum hunc impuratum poterimus nostro modo*
*Vlcisci. Ph. at at, nisi mihi prospicio haereo,*
*Hi gladiatorio animo ad me adfectant uiam.*
*Ch. At uereor ut placari possit. De. bono animo es.*
*Ego redigam uos in gratiam hoc fretus Chreme.*
*Cum de medio excessit unde haec suscepta'st tibi.*
*Ph. Ita'ne agitis mecum? satis astute aggredimini?*
*Non hercle ex re istius me instigasti Demipho.*
*An tu ubi peregre tibi quod libitum fuit feceris,*
*Neq; huius sis ueritus foeminae primariae,*
*Quin nouo modo ei faceres contumelias.*
*Venias nunc precibus lautum peccatum tuum?*
*Hisce ego dictis illam ita tibi incensam dabo.*

*Vt ne*

*Vt ne restinguas lachrumis, si extillaueris.*
De. *Malum, quod isti Dij, Deæq; omnes duint.*
*Tanta'ne affectum hominem quenquam esse audacia?*
*Non'ne hoc publicitus scelus hinc deportarier*
*In solas terras?* Ch. *in id redactus sum loci,*
*Vt quid agam cum illo nesciam prorsus.* De. *ego scio.*
*In ius eamus.* Ph. *in ius? huc, siquid lubet.*
De. *Assequere, ac retine, dum ego hinc seruos euoco.*
Ch. *Etenim nequeo solus: accurre huc.* Ph. *una iniuria'st*
*Tecum.* Ch. *lege agito ergo.* Ph. *altera est tecum Chreme.*
De. *Rape hunc.* Ph. *ita'ne agitis? enimuero uoce'st opus.*
*Nausistrata exi.* Ch. *os opprime.* De. *impurum uide*
*Quantum ualet.* Ph. *Nausistrata inquam.* Ch. *non taces?*
Ph. *Taceam?* De. *nisi sequitur, pugnos in uentrem ingere.*
Ph. *Vel oculum exculpe: est ubi uos ulciscar locus.*

## ACTVS QVINTI SCENA IX.

### NAVSISTRATA. CHREMES. PHORMIO. DEMIPHO.

Q*Vi nominat me?* Ch. *hem.* Na. *quid istuc turbæ est obsecro*
*Mi uir?* Ph. *hem quid nunc obticuisti?* Na. *quis hic homo'st?*
*Non mihi respondes?* Ph. *Hicne ut tibi respondeat:*
*Qui hercle ubi sit nescit?* Ch. *caue isti quicquam credas.*
Ph. *Abi: tange: si non totus friget, me enica.*
Ch. *Nihil est.* Na. *quid ergo est? quid istic narrat?* Ph. *iam scies:*
*Ausculta.* Ch. *pergin credere?* Na. *quid ergo obsecro*

*Huic credam, qui nihil dixit?* Ph. *delirat miser*
*Timore.* Na. *non pol temere'st, quod tu tam times.*
Ch. *Egon' timeo?* Ph. *recte sane, quando nihil times,*
*Et hoc nihil est, quod ego dico, tu narra.* De. *scelus*
*Tibi narret?* Ph. *eho tu, factum'st, abs te sedulo*
*Pro fratre.* Na. *mi uir non mihi narras?* Ch. *at.* Na.
*quid at?*
Ch. *Non opus est dicto.* Ph. *tibi quidem: at scito huic opu'st.*
*In Lemno.* Ch. *hem quid ais?* D. *non taces?* Ph. *clam te.*
Ch. *hei mihi.*
Ph. *Vxorem duxit.* Na. *mi homo Di melius duint.*
Ph. *Sic factum'st.* Na. *perij misera.* Ph. *& inde filiam*
*Suscepit iam unam, dum tu dormis.* Ch. *quid agimus?*
Na. *Pro Di immortales, facinus indignum, & malum.*
Ph. *Hoc actum'st.* Na. *an quidquam hodie est factum indi*
*gnius?*
*Qui mihi, ubi ad uxores uentum'st, tum fiunt senes.*
*Demipho te appello: nam me cum hoc distædet loqui.*
*Hæcine erant itiones crebræ, & mansiones diutinæ*
*Lemni? hæcine erat quæ nostros fructus minuit uilitas?*
De. *Ego Nausistratæ esse in hac re culpã meritam non nego:*
*Sed ea, quæ sit ignoscenda.* Ph. *uerba fiunt mortuo.*
De. *Nam neq; neglegentia tua, neq; id odio fecit tuo.*
*Vinolentus fere ab hinc annos quindecim mulierculam*
*Eam compressit: unde hæc nata'st: neq; post illã unquã*
*attigit.*
*Ea mortem obijt: è medio abijt: qui fit in re hac scru-*
*pulus.*
*Quamobrem te oro, ut alia tua facta sunt, æquo animo*
*hoc feras.*

Na. Quid ego æquo animo? cupio misera in hac re iam defungier.
Sed quid sperem? ætate porro minus peccaturum putem?
Iam tum erat senex, senectus si uerecundos facit.
An mea forma, atq; ætas nunc magis expetenda est Dempho?
Quid mihi nunc affers, quamobrem expectem, aut sperem porro non fore?
Ph. Exequias Chremeti, quibus est commodum ire iam tempus est.
Sic dabo, age nunc, age Phormionem qui uolet lacessito.
Faxo tali eum mactatum atq; hic est infortunio.
Redeat sane in gratiam. iam supplicij satis est mihi.
Habet hæc ei, quod, dū uiuat, usq; ad aurem obganniat.
Na. An meo merito credo? quid ego nunc commemorem Dempho
Singillatim, qualis in hunc fuerim? De. noui æque omnia
Tecum. Na. meriton' hoc meo uidetur factum? De. minime gentium.
Verum quando iam accusando fieri infectum non potest,
Ignosce, orat, confitetur, purgat, quid uis amplius?
Ph. Enimuero prius quàm hæc dat ueniam, mihi prospiciā & Phædriæ.
Heus Nausistrata prius quàm huic respondes temere, audi. Na. quid est?
Ph. Ego minas triginta per fallaciam ab illo abstuli.
Eas dedi tuo gnato: is pro sua amica lenoni dedit.
Ch. Hem quid ais? Na. adeon' hoc indignum tibi uidetur, filius

*Homo adolescens, si habet unam amicam, tu uxores duas*
*Nihil pudere? quo ore illum obiurgabis? responde mihi.*

De. *Faciet, ut uoles.* Na. *immo ut iam scias meam sententiá,*
*Neq; ego ignosco neq; promitto qdquam neq; respondeo,*
*Prius quàm gnatum uideo, eius iudicio permitto omnia.*
*Quod is iubebit faciam.* Ph. *mulier sapiens es Nausistrata.*

Na. *Satis tibi est?* Ph. *immo uero pulchre discedo, & probe.*
*Et præter spem.* Na. *tuũ nomen dic quod est.* Ph. *mihin?*
*Phormio, uestræ familiæ hercle amicus, & tuo summus Phædriæ.*

N. *Phormio, at ego ecastor posthac tibi quod potero, et quæ uoles*
*Faciamq;, et dicam.* Ph. *benigne dicis.* Na. *pol meritum'st tuum.*

Ph. *Vin primum hodie facere quod ego gaudeam Nausistrata?*
*Et quod tuo uiro oculi doleant?* Na. *cupio.* Ph. *me ad cœnam uoca.*

N. *Pol uero uoco.* De. *eamus intro hinc.* Ch. *fiat sed ubi est Phædria*
*Iudex noster?* Ph. *iam hic faxo aderit. Vos ualete, & plaudite.*

VENETIIS IN AEDIBVS AL
DI ET ANDREAE SOCERI
MENSE NOVEMBRI
M.D.XVII.

*a b* 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19.

*Omnes quaterniones præter ultimum duernionem*

*Errata sic corrigito.*

| | | |
|---|---|---|
| 1. | 28. | *ex ephebis* |
| 26. | 35. | *nunc* |
| 52. | 51. | *Licere speras* |
| | 53. | *in uxoris* |
| 113. | 5 | *Patrum,* |
| | 50. | *postulem* |

AL DVS